

ಮಜ್ಜಿಮು ನಿಕಾಯ

ಸಂಪುಟ-೫

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಡಾ|| ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧರಕ್ಷಿತ

ಅಭಿಧಜ ಅಗ್ಗಮಹಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಜೋತಿಕ, ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ, ಡಿ.ಲಿಟ್

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ

ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ

ಭಗವಾನ ಬುದ್ಧ ಥೇರವಾದ ಬೌದ್ಧ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಮಹಾ ಬೋಧಿ ಸೊಸೈಟಿ

ಬೆಂಗಳೂರು-೦೯

೨೦೧೪

Kannada Tipitaka Granthamale - Majjhimanikaya – Volume-5
Translated by : Molakalmuru Sreenivasamurthy

ಪ್ರಕಾಶನ :

ಪ್ರಕಾಶನ ವಿಭಾಗ

ಭಗವಾನ ಬುದ್ಧ ಥೇರವಾದ ಬೌದ್ಧ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಬುದ್ಧವಚನ ಟ್ರಸ್ಟ್

ಮಹಾ ಬೋಧಿ ಸೊಸೈಟಿ

14, ಕಾಳಿದಾಸ ಮಾರ್ಗ

ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 009

ದೂರವಾಣಿ : 080-22250684

ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ : 080-41148440

E-mail : books@mahabodhi.info

Web : www.mahabodhi.info

© ಬುದ್ಧ ವಚನ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಮಹಾ ಬೋಧಿ ಸೊಸೈಟಿ

2014

ಸಹಕಾರ :

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

1000 ಪ್ರತಿಗಳು

ಬೆಲೆ ರೂ. 400/-

ಮುದ್ರಕರು :

ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

ಸರಸ್ವತಿಪುರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 096

ದೂ : 080-23498198, ಮೊ : 9916461691

ಮುನ್ನುಡಿ

ಬೌದ್ಧ ಪಾಳಿ ವಾಚ್ಯಯ ಮನುಷ್ಯ ಕುಲಕ್ಕೆ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಪಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬುದ್ಧ ವಚನವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬುದ್ಧ ವಚನವನ್ನು ಮೂರು ಪಿಟಕ (ಬುಟ್ಟಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿನಯ ಪಿಟಕವು ಭಿಕ್ಷು-ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಭಗವಾನರ ಜೀವನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ; ಸುತ್ತ ಪಿಟಕವು ಭಗವಾನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಭಿಧರ್ಮ ಪಿಟಕವು ಚಿತ್ತ, ಚೇತಸಿಕಾ (ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂಗಗಳು), ರೂಪ (ಭೌತಿಕ ವಸ್ತು) ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಬೋಧನೆಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಅರಿಯ ಸಾವಕರಾದಂಥ ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಕಚ್ಚಾನ ಮುಂತಾದವರ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಅಟ್ಟಕಥಾ. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ವಿವರವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧ್ವಾಂಸರು ಬರೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಟೀಕಾ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಪಾಳಿ ವಾಚ್ಯಯವು ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು, ಜೀವನದ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಈ ತಿಪಿಟಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಕಾರಣ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹಿಂಸೆ ದುಃಖಗಳಲ್ಲೇ ನರಳುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ವಿಶ್ವ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬದುಕಲು ಬುದ್ಧ ಭಗವಾನರ ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗದ ಬೆಳಕು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ತಿಪಿಟಕಗಳ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ ಅದರ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ನೂರಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಲಂಡನ್ ಪಾಲಿ ಟೆಕ್ಸ್ಟ್ ಸೊಸೈಟಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಲಿ ಮೂಲದ ಬೌದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ತಿಪಿಟಕಗಳು, ಅಟ್ಟಕಥೆಗಳು, ಟೀಕಾಸಾಹಿತ್ಯ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಇವೆಲ್ಲಾ ಹಲವಾರು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಆ ಮುಖೇನವೂ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಸಾರಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಲಿತವಾದದ್ದು ಅನೇಕ ಕುರುಹುಗಳಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೊರತಿದ್ದು ವಿರಳ. ಅದರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಬುದ್ಧನ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಿಪಿಟಕಗಳು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆವಿಗೂ ಹೊರಬಂದಿಲ್ಲ. ಮೂಲ ಪಾಲಿಯ ತಿಪಿಟಕಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಅನುವಾದಗಳು ಬರಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡದಂತಹ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆವಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧರಕ್ತಿತ ಭಂತೇಜಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ 'ಬುದ್ಧ ವಚನ ಟ್ರಸ್ಟ್' ಕನ್ನಡ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಯೋಜನೆಯು ರೂಪುಗೊಂಡು ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಹದಿಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಆಶಯವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಜನ ಬೌದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅದರ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ಅರಿತು ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು

ಮೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು. ಬರ್ಮಾದಲ್ಲಿ 1954-56ರವರೆಗೆ ಜರುಗಿದ ಛಿಟ್ಟ ಸಂಗಾಯನ (ಆರನೇಯ ಬೌದ್ಧ ಮಹಾ ಸಮ್ಮೇಳನ)ದಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೆ ಕನ್ನಡ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಆ ಆಶಯದ ಹಿಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಎರಡುಸಾವಿರದ ಆರುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಉನ್ನತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ತಿಪಿಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜನತೆಗೆ ಉಣಬಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತು ಧಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ತಿಪಿಟಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಾಧನಾ ಶೀಲತೆಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ಹದಿಮೂರು ಕನ್ನಡದ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಲಭ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ನೂರೈವತ್ತು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಲೋಪ ಬರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೇ ಕನ್ನಡ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಯೋಜನೆ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕನ್ನಡ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಪಾಲಿ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅನುವಾದವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಭಗವಾನರ ವಚನವನ್ನು ಮೂಲ ಪಾಲಿಯಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ತರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಆಳವಾಗಿ ಬುದ್ಧರ ಮೂಲ ವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುವವರು ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಮೊದಲ ಭಾಗವಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾದ ಹದಿಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಉತ್ತಮ ವಿನ್ಯಾಸದೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ.

ಇದು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸುಂದರ ಹೂವು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡು ಹೊರಬಂದಿದೆ. ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯದ ಐದನೇ ಸಂಪುಟವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ 101ರಿಂದ 125ರವರೆಗಿನ ಸುತ್ತಗಳು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಇವನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿದವರು ನಮ್ಮ ಉಪಾಸಕರೂ, ನಿವೃತ್ತ ವಾಣಿಜ್ಯ ತೆರಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಆಯುಕ್ತರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರು. ಇವರ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎಂದಿನಂತೆ ಅರವಿಂದ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್‌ನ ಶ್ರೀ ತಿಮ್ಮರಾಯಪ್ಪ ಗೌಡರಿಗೆ ಅಂದದ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಭಗವಾನ ಬುದ್ಧ ಧೇರವಾದ ಬೌದ್ಧ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಭಗವಾನರ ಶುದ್ಧ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಹೇಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸುವ ಧೈಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಅದರ ಮೊದಲ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಬೌದ್ಧ ವಾಚ್ಛಯವನ್ನು ಓದುವ, ತನ್ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ನಿರಾಳಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾದರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮವೂ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೂ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಅನುವಾದಗೊಳ್ಳದ ತಿಪಿಟಕ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಮರೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿ ಆದಷ್ಟೂ ಬೇಗನೆ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುವ ಆಶಯ ನಮ್ಮದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಧಮ್ಮಚೇತಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಧಮ್ಮವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜೀವಂತ ತಾಣಗಳು. ಇಂಥಹ ಸಾವಿರಾರು ಧಮ್ಮಚೇತಿಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವೇ ನಮ್ಮ ಗುರಿ.

— ಸಂಪಾದಕರು

ಅನುವಾದಕನ ನಿವೇದನೆ

ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡುವಾಗ ನಾನು ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ತೊಡಕು. ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಸಾರಿ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಮೂಡಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತಹುದರಲ್ಲಿ ಪಂಚತ್ತಯ ಸುತ್ತ, ಆನೇಇಸ್ವಾಪ್ಪಾಯ ಸುತ್ತಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಧರ್ಮಾನುಭವವಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಬುದ್ಧರು ಬಳಸುವ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳು ಅದರೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ಗಹನವಾದ ಧರ್ಮ ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ ಮಹತ್ತರ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಸುತ್ತಗಳಿಗೂ ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ಭಿಕ್ಷು ಬೋಧಿಯವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಚತ್ತಯ ಸುತ್ತಕ್ಕೆ 37 ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು, ಆನೇಇಸ್ವಾಪ್ಪಾಯಕ್ಕೆ 17 ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಇವೆ. ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ಅಥವಾ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡರೆ ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಬೌದ್ಧಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಮಾತುಗಳು ಪ್ರಾಚ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿನಂತಿ ಏನೆಂದರೆ ಸುತ್ತಗಳು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೈಬಿಡಬೇಡಿ. ಎರಡು ಸಾರಿಯಾದರೂ ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಸಮೇತ ಓದಿ, ಒಮ್ಮೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತೆಂದರೆ ಅದು ಧ್ಯಾನವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥ 'The Middle Length Discourses of the Buddha' by Bhikkhu Nanamoli and Bhikkhu Bodhi (2005 edition) ಮತ್ತು ಮೂಲ ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥ. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ಭಿಕ್ಷು ಜ್ಞಾನಮೋಳಿಯವರು (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು: ಆಸ್ವರ್ಥ ಜಾನ್ ಎಸ್ ಮೋರ್ 1905-1960) ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಾರ್ಥಕ ಧರ್ಮಸೇವೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಳಿ ವಿದ್ವಾಂಸ. ನೇತಿಪ್ಪಕರಣ, ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗ, ಪಟಿಂಪಭಿದಾಮಗ್ಗ, ಸಂಮೋಹವಿನೋದನಿ ಮುಂತಾದ ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವರು.

ಭಿಕ್ಷು ಬೋಧಿಯವರು (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು: ಜೆಫರಿ ಬ್ಲಾಕ್). 10-12-1944ರಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾದ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್‌ನ ಬ್ರೂಕ್ಲಿನ್‌ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, 1973ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದವರು. ಇವರೂ ಕೂಡ ಪಾಳಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಮೂಲ ಪಾಳಿಯಿಂದ ಸಂಯುತನಿಕಾಯ, ಅಂಗುತ್ತರನಿಕಾಯಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದವರು. ಭಿಕ್ಷು ಬೋಧಿಯವರು, ಭಿಕ್ಷು ಜ್ಞಾನಮೋಳಿಯವರು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಮೂರು ಆವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಹೊಸ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಹಲವಾರು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಅವರ ಅರಿವಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಮಾತುಗಳು ಪಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೋ ಆ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾಗಿ ಕೊಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಜನಾನುರಾಗಿಯಾಗಲು ಇಂಥಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಭಾಷಾಂತರ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ. ನಾನೂ ಕೂಡ ಭಿಕ್ಷು ಬೋಧಿಯವರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವುದು; ಜೊತೆಗೆ ಪಾಳಿ ಮೂಲವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷು ಬೋಧಿಯವರು ಶ್ರೀಲಂಕದ ಬುದ್ಧಿಸ್ಥ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರೂ, 2002ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಾಯ್ನಾಡಾದ ಅಮೆರಿಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬುದ್ಧಿಸ್ಥ ಗ್ಲೋಬಲ್ ರಿಲೀಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಹಸಿವಿನ ವಿರುದ್ಧ ಸಮರ ಸಾರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಧಮ್ಮವೆಂದರೆ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಮೊತ್ತ. ಸುತ್ತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಷರಗಳು ಅಥವಾ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳು 'ವ್ಯಂಜನ' (ಪಾಳಿಯಲ್ಲಿ-'ಬ್ಯಂಜನ') ಎಂದಾದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಅರ್ಥ (ಪಾಳಿಯಲ್ಲಿ-'ಅತ್ಥ') ಧಮ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನು 'ಅತ್ಥಂ ಹಿ ನಾಥೋ ಸರಣಂ ಆವೋಚ ನಬ್ಬಿಜ್ಜನಂ' (ಅರ್ಥವೇ ಮುಖ್ಯ, ಅಕ್ಷರವಲ್ಲ; ಆ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಶರಣು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ) ಎಂದನು. ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಿಂತಿಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಅತ್ಥ ಬ್ಯಿಜ್ಜನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಧಮ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಸರಿಯಾದ ಪದಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಧಮ್ಮದ ಮೂಲ ಆಶಯಗಳೇ ಅಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಸುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಪಾಳಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ, ಕಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಆ ಪಾಳಿ ಶಬ್ದವು ಸುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಾರಿ ಬಂದರೂ ಮೊದಲು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುತ್ತವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಳಿ ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಬಳಸುವ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಉದಾಹರಣೆ ಮೂಲಕ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ವೇದನಾ' (ಅನುಭವ/feeling) ಪದವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಾಳಿ ಭಾಷೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾದಂತೆ ಹೊಂದಿದೆ. ವೇದನಾ ಪದಬಳಕೆಯೇ ಅನುವಾದದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಪಾಳಿ ಪದಗಳನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಜನಾನುರಾಗಿ ಗೊಳಿಸುವುದೂ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಪಾಳಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದರೂ ಪಾಳಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಿಂತಿಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೆಲವು ಪಾಳಿ ಶಬ್ದಗಳ ಕನ್ನಡ ರೂಪ ಹೀಗೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಸತಿ (ಸ್ತ್ರಿತಿ)	= ಎಚ್ಚರಿಕೆ
ಅಭಿಸಂಖಾತ	= ಸಿದ್ಧವೂ, ಗುರಿಯುಳ್ಳದ್ದು< ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿರುವುದು
ಸಂಖಾತ	= ಕಾರಣಬದ್ಧವುಳ್ಳದ್ದು
ಆನೇಜ್ಜ	= ಉದ್ದೇಶಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತತೆ, ಅರೂಪ ಝಾನಗಳ ಸ್ಥಿತಿ.
ಸಂವತ್ತನಿಕ ವಿಜ್ಞಾಣ	= ವಿಕಸಿತ ಚಿತ್ತ
ಛಂದ	= ತನ್ನಾ, ಆಸೆ
ವೀರಿಯ	= ಪ್ರಯತ್ನ
ಪೀತಿ	= ಆಮಿಷವಿಲ್ಲದ ಆನಂದ
ವಿತಕ್ಕ	= ತಾರ್ಕಿಕವಾದ ಆಲೋಚನೆ, ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧ್ಯಾನ ವಿಷಯದ

ಮೇಲೆ

ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು.

ರುಚಿ	= ಅನುಮೋದಿಸುವ ಗುಣ, ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣ
ಉಪಸಮ	= ಶಾಂತಿ
ಪುಥುಜ್ಜನ	= ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ / ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯ, ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದವನು.
ವೆಯ್ಯಾಕರಣ	= ವಿವರಣೆ, ಉತ್ತರ
ರಾಗ	= ದ್ವೇಷ ಮೋಹ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಮ
ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕ	= ದುಃಖ ಮೂಲಗಳು ಪಕ್ಕಗೊಂಡಿರುವುದು
ಉಪಕ್ರಮ	= ಪರಿಶ್ರಮ

ಪಾಳಿ ಶಬ್ದಗಳು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ತಮ್ಮ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಂಖ್ಯಾರ ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ ರೈಸ್ ಡೇವಿಡ್ಡನ್ನು ಅದರ ಹಲವಾರು ಮಗ್ಗಲುಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ, ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಂದೇ ಪದದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅಗದು ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅನಿತ್ಯವಾದ ಪಂಚಕೃಂದದ ರೂಪ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳು 'ಸಬ್ಬೇಸಂಖ್ಯಾರ'ದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಬದ್ಧ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಸಂಖ್ಯಾರವೆಂದು ತನ್ನ ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಚಿತ್ತ ಚೇತಸಿಕಾಗಳು ಸಂಖ್ಯಾರಕೃಂದದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿವೆ. ಸಂಖ್ಯಾರ ಪದಪ್ರಯೋಗವು ಸುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ 141ನ್ನು ನೋಡಿ. ಮುಂದೆ 'ಉಪಧಿವೇಪಕ್ವ' ಎನ್ನುವ ಪಾಳಿ ಪದವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಆ ಪದವನ್ನು ದುಃಖ ಮೂಲಗಳು ಫಲಕೊಡುವಂಥದ್ದು ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮ ನೀಡುವಂಥದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದೇ ಟೀಕಾದಲ್ಲಿ ಪಂಚಕೃಂದಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಳಿ ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಹಿರಿಯರು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ನಾವು ಆ ಅನುವಾದಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ರೂಪಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಧಮ್ಮಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಉನ್ನತವಾದ ಅರಿವಿನ ಮಟ್ಟ ಇದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಈ ಸಂಪುಟವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ತಪ್ಪುಗಳು ಸಿಗಬಹುದೇನೋ?

ಈ ಸಂಪುಟದ ಅನುವಾದವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನಂತರ ನನಗೆ ಬೇಸರ ಆಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧವಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾಳಿಯೊಂದಿಗೆ ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತಾ ಹಲವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧಾರವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಲೇ ಕಾಲ ಕಳೆದುದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. 2013ರ ಮೇ ಇಂದ ನವೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾದ ನನ್ನ ಮಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪುಟವು ತಯಾರಾಯಿತು. ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬದುಕಿನಿಂದ ಪರಾಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಇಂತಹ ಗೀಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಧಮ್ಮದ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ಬದುಕೇ ಸುಂದರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಧಮ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ಕಾಲ ಮುಗಿಯಿತಲ್ಲ ಎಂಬ ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಬೇಸರ. ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲ ಪರಿಸರವನ್ನು ನೀಡಿದ ಮಗಳು ನಿವೇದಿತಾ ಮತ್ತು ಅಳಿಯ ರವಿಕುಮಾರ್‌ಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಡದಿ ಗೀತಾಳಿಗೆ ಎಂದೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞ.

ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಮಹಾಬೋಧಿ ಸೊಸೈಟಿಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧರಕ್ಖಿತರು ಕಾಲವಶವಾದರು. ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ನಾವು. ಈ ಸಂಪುಟವು ಅವರಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೊರಗಿದೆ. ಆದರೂ ಅವರ 93ನೇಯ ಜಯಂತಿಯ ದಿನದಂದು ಅವರ ಮಾನಸಿಕ ಕೂಸಾದ ಈ ಸಂಪುಟ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷ. ಆ ಪರಮಪೂಜ್ಯರು ಬೋಧಿಸುತ್ತರಾಗಿ ಇಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲೋ ಜನಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ನಮನಗಳು.

ಪೂಜ್ಯರೂ, ನಮ್ಮ ಮಹಾಬೋಧಿ ಸೊಸೈಟಿಯ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು, ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೂ ಆದ ಆನಂದ ಭಂತೇಜಿಯವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಕೃತಿ ಹೊರಬಂದಿದೆ. ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಕು ಕಂಡಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು ಎಂದರೆ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾದ ಮಾತಾಯಿತು. ಈ ಪೂಜ್ಯರಿಗೆ ಶಿರಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳು. ಇವರಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಬೌದ್ಧ ಧಮ್ಮದ ಅರಿವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಓದುಗರು ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಓದದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಜಗತ್ತು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸುಖಮಯವಾಗಿರಲಿ.

ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗಿನ ಸುತ್ತಗಳ ಬಗ್ಗೆ

ಮೂರು ಬುಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ (ತಿಪಿಟಕ) ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಾದ ಸುತ್ತ ಬುಟ್ಟಿ (ಸುತ್ತಪಿಟಕ)ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯದ ೧೫೨ ಸುತ್ತಗಳಲ್ಲಿನ ೧೦೧ ರಿಂದ ೧೨೫ರವರೆಗಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸುತ್ತಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ನಿಕಾಯವೆಂದರೆ ಸಂಗ್ರಹ. ಅಷ್ಟು ಉದ್ದವಲ್ಲದ ಒಂದು ತಾಳುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿಬಿಡುವ ಉಪದೇಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೇ ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯ. ಈ ನಿಕಾಯದಲ್ಲಿನ ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರೇ ಉಪದೇಶಿಸಿಲ್ಲ. ೧೫೨ ಸುತ್ತಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂಭತ್ತು ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ಸಾರಿಪುತ್ತರು, ಏಳು ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರು, ನಾಲ್ಕು ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ಮಹಾ ಕಚ್ಚಾನರು, ಎರಡು ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ಮಹಾ ಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾಣರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾಲಿ ಸುತ್ತಗಳ ಮೂಲ ಪಾಠವನ್ನು (ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ) ಎಡಭಾಗದ ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ, ಅದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಬಲಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಮಾತನಾಡಿದ ಭಾಷೆಯೇ ಪಾಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಆ ಭಾಷೆಯ ಸೊಗಡು, ಧ್ವನಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲೆಂದೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪಾಲಿ ಭಾಷೆ ಬರದಿದ್ದರೂ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿನ ಪದಗಳನ್ನು, ವಾಕ್ಯಬಂಧಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದರೆ ಮುಂದೆ ಬುದ್ಧನ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಪಾಲಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವೇನಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧನನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಪಾಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲಿ ರೂಪದ ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಸುತ್ತಗಳ ಸಾರಾಂಶ ಹೀಗಿದೆ:

101. **ದೇವದಹ ಸುತ್ತ** : ದೇಹವನ್ನು ದಂಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು ಎಂಬ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾ ಹೇಗೆ ವಿವಿಧರೀತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪರಿಶ್ರಮಗಳು ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಭಿನ್ನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.
102. **ಪಂಚತ್ತಯ ಸುತ್ತ** : ಐದು ಮತ್ತು ಮೂರು ಎಂದು ಇದರ ಅರ್ಥ. ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಊಹಾಪೋಹಗಳು ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣದ ಬಗೆಗಿನ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.
103. **ಕಿಂತಿ ಸುತ್ತ** : ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವೆ? ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥ. ಧರ್ಮದ ಬಗೆಗಿನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೇಗೆ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಭಗವಾನರು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.
104. **ಸಾಮಗಾಮ ಸುತ್ತ** : ತಮ್ಮ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣದ ನಂತರ ಸಂಘವು ಹೇಗೆ ಸೌಹಾರ್ದಯುತವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಬುದ್ಧರು ಕೆಲವು ವಿನಯಗಳನ್ನು (ಶಿಸ್ತುಗಳನ್ನು) ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.
105. **ಸುನಕ್ಷತ್ತ ಸುತ್ತ** : ಉಪಾಸಕನು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ ಬಗ್ಗೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡ ಅತಿ ಹಿರಿಮೆ ಸಾಧನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಭಗವಾನರು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

106. **ಆನೇಂಜಪ್ಪಾಯ ಸುತ್ತ :** ಆನೇಂಜವೆಂದರೆ ಉದ್ರೇಕಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿತಿ. ಅಂತಿಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸೇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಿವಿಧ ಉನ್ನತೋನ್ನತ ಹಂತದ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.
107. **ಗಣಕಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ :** ಒಬ್ಬ ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬುದ್ಧರು ತಮ್ಮನ್ನು 'ನಾನು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವವನು' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
108. **ಗೋಪಕಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ :** ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಸಂಘವು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ವಿನಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.
109. **ಮಹಾಪುಣ್ಣಮ ಸುತ್ತ :** ಭಿಕ್ಷುವೊಬ್ಬನು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರನ್ನು ಪಂಚಕ್ಯಂಧ, ಉಪಾದಾನ, ಅತ್ತ ಮತ್ತು ಅನತ್ತದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.
110. **ಚೂಳಪುಣ್ಣಮ ಸುತ್ತ :** ಭಗವಾನರು ಅಸತ್ತುರುಷ ಮತ್ತು ಸತ್ತುರುಷರ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.
111. **ಅನುಪದ ಸುತ್ತ :** ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಘಟಿಸಿದಂತೆ ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥ. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಅರಹಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ಹೇಗೆ ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡನು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.
112. **ಭಬ್ಬಿಸೋಧನ ಸುತ್ತ :** ಆರು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾವಿತ್ರತೆ. ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ತಾನು ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಾತು ಸತ್ಯವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಭಗವಾನರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.
113. **ಸಪ್ಪರಿಸ ಸುತ್ತ :** ಸತ್ತುರುಷ ಮತ್ತು ಅಸತ್ತುರುಷರ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಬುದ್ಧರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
114. **ಸೇವಿತಬ್ಬಾಸೇವಿತಬ್ಬ ಸುತ್ತ :** ಬುದ್ಧರು ಯಾವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಮೂರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಾನೆ.
115. **ಬಹುಧಾತುಕ ಸುತ್ತ :** ಭಗವಾನರು ಧಾತುಗಳು, ಆಯತನಗಳು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದ ಮತ್ತು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.
116. **ಇಸಿಗಿಲಿ ಸುತ್ತ :** ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರ ಹೆಸರುಗಳು, ಅವರುಗಳ ಸಾಧನೆಗಳ ಒಂದು ವಿವರ ಇಲ್ಲಿದೆ.
117. **ಮಹಾಚತ್ತಾರೀಸಕ ಸುತ್ತ :** ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಆರ್ಯ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಮಾರ್ಗದ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾಷಿಸುತ್ತಾ ಅವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

118. **ಆನಾಪಾನಸ್ಥಿತಿ ಸುತ್ತ :** ಉಸಿರಿನ ಮೇಲೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನದ ಹದಿನಾರು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯ ಆನಾಪಾನಸ್ಥಿತಿ ಧ್ಯಾನವು ಸತಿಪಟ್ಟಾಣ ಮತ್ತು ಸಪ್ತಭೋಜ್ಯಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ.
119. **ಕಾಯಗತಾಸ್ಥಿತಿ ಸುತ್ತ :** ಕಾಯದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಥಿತಿಯಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದು ಯಾವರೀತಿಯ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಬುದ್ಧರು ನೀಡಿರುವ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ.
120. **ಸಂಖಾರುಪಪತ್ತಿ ಸುತ್ತ :** ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮರುಜನ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಬುದ್ಧರು ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.
121. **ಚೂಳಸುಣ್ಣತ ಸುತ್ತ :** ಬುದ್ಧರು ಆನಂದನಿಗೆ ಪ್ರಾಂಜಲವೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಈ ಸಣ್ಣ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.
122. **ಮಹಾಸುಣ್ಣತ ಸುತ್ತ :** ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಸಮಾಜದೊಡನೆ ಬೆರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಅವರಿಗೆ ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಈ ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ.
123. **ಅಚ್ಚರಿಯ ಅಬ್ಬುತ ಸುತ್ತ :** ಭಿಕ್ಷು ಸಭೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಬುದ್ಧರು ಹುಟ್ಟುವ ಮುನ್ನ ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ನಡೆದ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.
124. **ಬಾಕುಲ ಸುತ್ತ :** ಥೇರನಾದ ಬಾಕುಲನು ತನ್ನ 80 ವರ್ಷದ ಸಂಘ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಸರಳತೆ, ತಪಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸಾಯುವಾಗಲೂ ಘನತೆಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾನೆ.
125. **ದಂತಭೂಮಿ ಸುತ್ತ :** ಆನೆಯೊಂದನ್ನು ಪಳಗಿಸುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಭಗವಾನರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹೇಗೆ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

– ಪರಮ ಪೂಜ್ಯ ಡಾ|| ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧರಕ್ಷಿತ
ಅಭಿಧಜ ಅಗ್ರಮಹಾ ಸದ್ಗಮ್ಜೋತಿಕ, ಡಿ.ಲಿಟ್
ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದರು

ತಿಪಿಟಕವು ಪವಿತ್ರ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಪಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿದ ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಅಧಿಕೃತ ಉಪದೇಶಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗೆ ತಿಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧ ಬುದ್ಧರು ಬೋಧಿಸಿದ ಮೂಲ ಉಪದೇಶಗಳು ಮುಕ್ಯಾಗದೆ ಪಾವಿತ್ರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರೋಹಿತ ಕುಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಭಿಕ್ಷು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರ ಬಳಿ ಬಂದು ತಾನು ಧರ್ಮವನ್ನು ವೇದ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಬುದ್ಧರು: “ತಥಾಗತರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜನರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಕೇವಲ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಭಾಗದವರಿಗಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಭಗವಾನರು ಬೋಧಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅರ್ಹತರಾದ ಮೊದಲ ಅರವತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಿಂಹ ಕರೆ ಹೀಗಿದೆ: “ಚರಥ, ಭಿಕ್ಷುವೆ, ಚಾರಿಕಂ, ಬಹುಜನ ಹಿತಾಯ ಬಹುಜನ ಸುಖಾಯ ಲೋಕಾನುಕಂಪಾಯ ಅತ್ತಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ದೇವಮನುಸ್ಸಾಂ ಮಾ ಏಕೇನ ದ್ವೇ ಆಗಮಿತ್ತಾ. ದೇಸೇಥ ಭಿಕ್ಷುವೇ ಧರ್ಮಂ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ, ಮಜ್ಜೇ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಪರಿಯೋಸಾನ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಸಾತ್ಥಂ ಸಬ್ಬಂಜನಮ್ ಕೇವಲ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಪಕಾಸೇಥ.”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮುಂದೆ ನಡೆಯಿರಿ, ಬಹುಜನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಬಹುಜನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ, ಲೋಕಾನುಕಂಪದಿಂದ ಜನರ, ದೇವತೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಚಲಿಸಿರಿ. ಇಬ್ಬರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗದಿರಿ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಆದಿಯಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿರಿ. ಪರಿಪೂರ್ಣವೂ, ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತಾಗಲಿ.”

ಒಂದುವೇಳೆ ಬುದ್ಧರು ವಿದ್ವಾಂಸ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಾತನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮವು ಆಗ ಕೇವಲ ವಿದ್ವಾಂಸರ, ಪುರೋಹಿತರ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಅದು ಅವರ ಸಂತತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಉನ್ನತವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಧರ್ಮದ ಅರಿವು ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಜಾತಿ ಮತ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಎಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಈ ಧರ್ಮವು ಸಿಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವೇ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಿಪಿಟಕವು ಮೂಲ ಪಾಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ ಅಂದು ಬುದ್ಧರ ಕಾಲದ ಜನರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ.

ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷೆಗಳು ಮೂರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಳಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯದು. ಈ ಮೂರು ಯಾವುವೆಂದರೆ: ಭಂದಸ್ ಅಥವಾ ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಪಾಳಿ.

1. ಭಂದಸ್ ಅನ್ನು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಪರಿಷ್ಕರಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಯಿತು.

2. ಪ್ರಾಕೃತ - ಇದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಭಾಷೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದ ಆಡು ನುಡಿಗಳಿವೆ. ಈಗಲೂ ಇದನ್ನು ಮಹಾವೀರ ಜೈನರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.
3. ಪಾಳಿ - ಇದು ಮಾಗಧಿ ಪ್ರಾಕೃತ್ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಥೇರವಾದಿ ಬೌದ್ಧರು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಜನರ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಾಳಿ ಅಥವಾ ಮಾಗಧಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಜಾತಿ ಮತ ಧರ್ಮ, ಅಂತಸ್ತುಗಳ ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥರದ ಜನರು ಉಪಯೋಗ ಪಡೆಯಲೆಂಬುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಅರಿಯುವ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜನಪದರ ಆಗಿನ ಭಾಷೆ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಡುನುಡಿಗಳ ಪ್ರಾಕೃತವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಪಾಳಿಯನ್ನು ಮಾಗಧಿ ಪ್ರಾಕೃತವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಈಗಲೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತವಾಗಿ (ಸಹಜವಾಗಿ) ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಪ್ರಾಕೃತಿ (ಪ್ರಕೃತೀಯ ಭಾಸತಿ ಪ್ರಾಕೃತ). ಭಾರತ ಭೂಖಂಡವು ಬಹು ಜಾತಿಯ ಬಹು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ಬಹುಭಾಷೆಯ ದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಸರ್ವ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯೊಂದು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಭಿನ್ನರೀತಿಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಿವೆ. ಮಾಗಧಿ ಪ್ರಾಕೃತ, ಸೌರಸೇನಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಟ್ರ ಪ್ರಾಕೃತ. ಇಂದು ಹಿಂದಿ ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಕೃತವು ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಂದು ಹಿಂದಿಯು ಹೇಗೆ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಇದೆಯೋ ಅದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಳಿಯು ಅಂದು ಇತ್ತು.

ಬುದ್ಧನ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳು ಆತ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಡಲ್ಲೇ ಕಳೆಗುಂದುತ್ತಾಬಂದಂತೆ ಪಾಳಿಯೂ ಕೂಡ ಇಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಒಂದುಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಾಳಿ ಎಲ್ಲರ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಜ್ಜಿಮ ದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈಗಿನ ಬಿಹಾರ, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ದೆಹಲಿ, ಹರಿಯಾಣ, ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು, ಒಡಿಶಾ, ಬಂಗಾಳಿ, ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳ ಜನರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಭೂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲ ಪಾಳಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವ ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಪಾಳಿ ಭಾಷೆಗಳು ಅಂದು ಯಾವ ಉಭಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವೋ ಇಂದು ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಪಡೆದಿದೆ. ಕಾರಣ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ನಾವೀನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರ. ಸಂಸ್ಕೃತವು ಕೇವಲ ಭಾರತದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗೊತ್ತಿರುವಂತಹ ಭಾಷೆ.

ಈ ರೀತಿಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಮಹಾಯಾನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನೇ ನೀಡಿದೆ. ಬೌದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಹಲವಾರು ರೂಪಗಳು ಎಂದರೆ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪಾಳೀಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಋಣಾತ್ಮಕ ಅಂಶವೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಹೋದ ಪೌರಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾಳಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದ್ದಾರಲ್ಲದೆ ಅವಕ್ಕೆ ಮಲತಾಯಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿದರು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪಾಳಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಖೆಯಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕಾಲೇಜು ಮುಂತಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕದಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೂ ಸತ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಪಾಳಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪೌರಾತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರುವ ಸೋದರ ಭಾಷೆಗಳು. ಪ್ರತಿ ಭಾಷೆಗೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ ಇದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿಯೇ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು.

ಇನ್ನು ಪಾಳಿ (ಪಾಲಿ) ಅರ್ಥ ಅಥವಾ ಪಾರಿಭಾಷಿಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ 'ಬುದ್ಧವಚನಂ' ಎಂದು ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಬುದ್ಧನ ಮಾತು ಅಥವಾ ಬುದ್ಧನ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ತಿಪಿಟಕದ 'ಪಾಠ' ಎಂದು.

ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿನ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಟ್ಯಕಥೆಯನ್ನು ಪುನರುತ್ಥಾನಗೊಳಿಸಿದ ಐದನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧ ಘೋಷನು ತನ್ನ ಮಹಾಕೃತಿಯಾದ ವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗದ ಅನೇಕಕಡೆ 'ಇಮಾನಿ ತವ ಪಾಳಿಯಂ' ಎಂಬ ಪದ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವು ತಿಪಿಟಕದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಟ್ಯಕಥಾಯಾಂ ಪನ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಇವೆ. ಅವನು ಪುನಃ 'ನೇವ ಪಾಲಿಯಂ ನ ಅಟ್ಯಕಥಾಯಾಂ ಆಗತಂ' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ಅಟ್ಯಕಥೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಅಟ್ಯಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯವೇನಿದ್ದರೂ ನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಈ ಬೃಹತ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಫಸಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದಬಂಧ ಒಡಪನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ವಿಸ್ತಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದರೆ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಅಟ್ಯಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಅನುಟೀಕಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವೂ 'ಪಾಳಿ ಭಾಷೆ' ಎಂದೇ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಳಿ ಭಾಷಾ ಗ್ರಂಥ 'ಅಭಿಧಾನಪ್ಪದೀಪಿಕಾ'ದಲ್ಲಿ ಪಾಳಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥೈಸಲಾಗಿದೆ. 'ಪಾಲೇತಿ ರಕ್ತತೀತಿ ಪಾಲಿ'—ಯಾವುದು ರಕ್ತಿಸುತ್ತದೋ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೋ ಅದು ಪಾಳಿ'. ಕಿಂ ರಕ್ತತಿ? ಬುದ್ಧವಚನಾ ರಕ್ತತಿ. ಅದು ಏನನ್ನು ರಕ್ತಿಸುತ್ತದೆ? ಅದು ಬುದ್ಧನ ವಚನಗಳನ್ನು (ಮಾತುಗಳನ್ನು) ಪವಿತ್ರ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದೇ ಪದೇ ತಿಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಹೀಗಿದೆ. 'ಪರಿಯಾಯ ಇತಿ ಪಾಲಿ'; ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶ ರೀತ್ಯ 'ಬುದ್ಧ ವಚನಂ'. ಇಲ್ಲೊಂದು ವಾಕ್ಯ ಹೀಗಿದೆ: 'ಕೊ ನಾಮ ಅಮಂ ಪರಿಯಾಯೋ?' 'ಪೂಜ್ಯರೇ, ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶದ ಹೆಸರೇನು?' ಪರಿಯಾಯ ಎನ್ನುವುದು ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಲಿಯಾಯ ಎಂದಾಗಿರುವುದು ಅಶೋಕನ ಬಾಬಿ ಶಿಲಾಸಾಸನದಲ್ಲಿ "ಇಮಾನಿ ಭಂತೆ, ಧಮ್ಮ ಪಲಿಯಾಯಾನಿ" ಎಂದಾಗಿದೆ. [ಇವು ಪೂಜ್ಯರೇ, ಧಮ್ಮದ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ]. ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಪಠ್ಯಂತರವಾಗಿ ಪಲಿಯಾಯ ಎಂಬುದು 'ಪಾಲಿ'ಯಾಗಿ ಹಸ್ತಗೊಂಡಿತು.

ಪಾಳಿ (ಪಾಲಿ)ಯನ್ನು ಪಾಳಿ ಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಬೌದ್ಧ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥ ತಿಪಿಟಕವನ್ನು ಅದು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಪಾಳಿ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವು ಗ್ರಂಥೇತರ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಅಟ್ಯಕಥೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಅದರ ಸ್ಥಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮಗಧವು ಪಾಳಿಯ ಮನೆ. ಕಾರಣ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಉದಯವಾದದ್ದೇ ಮಗಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ. ಮಾಗಧಿಯೊಂದಿಗೆ ಪಾಳಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ 'ಸಮ್ಮಾ ಸಂಬುದ್ಧೇನ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋ ಮಾಗಧಿಕೋ ವೊಹಾರೋ'—ಸಮ್ಮಾ ಸಂಬುದ್ಧರು ಮಾಗಧಿ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಹೇಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಬಳಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪಾಳಿಯು 'ಮೂಲ ಭಾಷೆ' ಎಂಬ ಗೌರವವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಸಾ ಮಾಗಧಿಮೂಲ ಭಾಷಾ ಸಂಬುದ್ಧೋ ಚಾಪಿ ಭಾಸರೆ' – ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಾಗಧಿ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಸಮ್ಮಾ ಸಂಬುದ್ಧರು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು.

ಮೂಲ ಭಾಷೆಯಾದ ಮಾಗಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡು ಭಾಷೆಗಳ ಮಿಳಿತಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಪಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದು ಅದು ಎಲ್ಲರೂ ಸಂವಹಿಸಬಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲ, ಈಗಿನ ಹಿಂದಿಯಂತೆ. ಇನ್ನು ಪಾಳಿಯ ಸ್ತಾನಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರು ಮತ್ತು ವಕ್ರಬುದ್ಧಿಯ ಪೌರಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಭಾಷೆಯಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಅದೊಂದು ಕೇವಲ ಆಡುಭಾಷೆ

ಎಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾಳಿಯು ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದುದು ಮತ್ತು ಅದು ಕೇವಲ ಭಾರತವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಈಗ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಪಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅದು ತಿಪಿಟಕ ಆಗಿರಬಹುದು, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಅಟ್ಟಕಥಾ, ಟೀಕಾ, ಅನುಟೀಕಾ ಇವೆಲ್ಲದರ ಫಸಲು, ಅದರಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ, ನಾವೀನ್ಯತೆ, ನಿಖರತೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಗೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯವಾಗಲಿ, ಪೌರಾತ್ಯವಾಗಲಿ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಇದೆ.

ಇನ್ನು ಪಾಳಿಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದು ಮಾಗಧಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ರೂಪ. ಇದು ಇಂಡೋ ಆರೈನ್ ಭಾಷೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಾಳಿಯು ಬುದ್ಧಪೂರ್ವವೂ ಪಾಣಿನಿಯು ಯಸ್ಕಾನನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಯಸ್ಕಪೂರ್ವವೂ ಆಗಿ ಪಾಣಿನಿಪೂರ್ವ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಪಾಣಿನಿಯು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣದ ಮೂಲಕ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವನು ಪಾಣಿನಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ> 500 ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. 300 ಎಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವೈಯಾಕರಣನಾದ ಮೆಕ್ ಡೊನಾಲ್ಡನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪಾಳಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನದು. ಇವೆರಡು ಭಂದಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಗಳಿಂದ ಬಂದವು.

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರನಾದ ಡಾ|| ಗೈಗರ್‌ನು ಬುದ್ಧನು ಏಕೆ ಭಂದಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸದೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆ ಮಾಗಧಿ ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನು ಬಳಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: “ಬುದ್ಧನು ಆಡಿದ ಭಾಷೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡಿದ ಭಾಷೆ ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುವುದು ಒಂದು ಕುಚೋದ್ಯ. ನಿಜವೆಂದರೆ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪನ್ನರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅದು ಬುದ್ಧ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದುದು ಆಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಭಾಷೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಆಡುಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ (ಪಾಳಿ ಲಿಟರೇಚರ್ ಅಂಡ್ ಲ್ಯಾಂಗ್ವೇಜ್, ಗೈಗರ್).

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಪಾಳಿಯು ಮಾಗಧಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಯ ಜನ್ಯ ರೂಪವಾದರೆ, ಮಂದ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಭಂದಸ್ಸಿನಿಂದ ಜನ್ಯವಾಯಿತು. ಪುನಃ ಪಾಳಿಯು ವೇದ ಭಾಷೆಯ ಹಲವಾರು ಸಮಾನ ವ್ಯಾಕರಣ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಈಗಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಏನು ಹೇಳಬಹುದೆಂದರೆ ಪಾಳಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಳೆಯದು.

ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥವಾದ ತಿಪಿಟಕವು ಬುದ್ಧವಚನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು ಬುದ್ಧ ಜ್ಞಾನೋದಯದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಬೋಧಿಯು ಒರತೆಯಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವುದೇ ಬುದ್ಧವಾಣಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಬುದ್ಧ ವಚನವು ಕ್ಷೀಣಿಸಿತೋ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾಯಿತೋ, ಥೇರವಾದವೆಂಬ ಬೌದ್ಧಾಚರಣೆ ಕೂಡ ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಬುದ್ಧವಚನ ಪುನರಾರಂಭಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಬೌದ್ಧ ಧಮ್ಮ ಸಾಧನೆ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಥೇರವಾದ ಮಾತ್ರವೇ ಬುದ್ಧನ ಮೂಲ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಬೋಧಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬುದ್ಧನು ಮಾತ್ರವೇ ಕಂಡುಕೊಂಡುದರಿಂದ ಸತ್ಯ ಸಾಧಕರಾದ ನಾವೇ ಬೋಧಿಯನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ‘ಬೋಧಿ’ (ಜ್ಞಾನೋದಯ) ಎನ್ನುವುದೇ ‘ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಯೇ’ ನಾವೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ, ಸಾಧನೆಯಿಂದ ನಾವೇ ಪರಿಕ್ಷಿಸುವ (ವಹಿಪಸ್ಸಿಕೊ), ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ತಾವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತದ್ದು. (ಪಚ್ಚತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿಇಣ್ಣಾಹಿ). ಇದಕ್ಕೆ ದೇವರಾಗಲಿ, ಗುರುಗಳಾಗಲಿ ಬಂದು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಬುದ್ಧವಚನ ಅಥವಾ ತಿಪಿಟಕವು ಈ ಗುಣಗಳ ಸುತ್ತಲೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಥೇರವಾದ ತಿಪಿಟಕವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಧರ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಗಣಿಯಲ್ಲ. ಗೌತಮನು ಬೋಧಗಯಾದಲ್ಲಿ

ಬೋಧಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಬುದ್ಧನಾಗಿ ಕುಸಿನಾರದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವವರೆಗೂ ಅಂದರೆ ಈ ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸಿದನೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ತಿಪಿಟಕದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮೂರು ಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನ ಪರಂಪರೆ, ಪರಿಯತ್ತಿ; ಎರಡನೆಯದು, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಧನೆಯ ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವುದು, ಪಟಿಪತ್ತಿ; ಮೂರನೆಯದು, ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. (ಬೋಧಿ ಜ್ಞಾನ, ಮುಕ್ತಿ, ಅಥವಾ ಸಂಸಾರ ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ); ಪಟಿವೇಧ. ಹೀಗೆ ತಿಪಿಟಕವು ಪವಿತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಜೀವಂತ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಸಂತತಿಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವ ಭವ್ಯ ಗುರಿ. ಹೀಗೆ ತಿಪಿಟಕವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಿ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು 'ಆಗಮ ಪ್ರಮಾಣ'ಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತವಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದುದು.

'ತಿಪಿಟಕ' ಪದದಲ್ಲಿ 'ತಿ(= ಮೂರು) + ಪಿಟಕ (= ಬುಟ್ಟಿ) ಎಂಬುದಾಗಿ ಇವೆ.

ಈ ಮೂರು ಬುಟ್ಟಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:

1. ವಿನಯಪಿಟಕ
2. ಸುತ್ತ ಪಿಟಕ
3. ಅಭಿಧಮ್ಮ ಪಿಟಕ

ವಿನಯಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿರುವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು (ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು) ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳಿವೆ.

ಸುತ್ತಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧರು ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ನೀಡಿದ ಉಪದೇಶಗಳು ಅಡಕವಾಗಿವೆ.

ಅಭಿಧಮ್ಮ ಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧರು ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮೇಲೆ ನೀಡಿದ ಉನ್ನತೋನ್ನತವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳಿವೆ.

ಸುಗತರು ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವನ್ನು ಭಿನ್ನವರ್ಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಉದಾನ ಪಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷು ಸೋಣನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಇದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅವನು ಬುದ್ಧನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಹುದೂರದ ಅವಂತಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬುದ್ಧ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: "ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಠಿಸುವಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗು". "ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಭಂತೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತ ನಿಪಾತದ ಎಂಟನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿರುವ ಹದಿನಾರು ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾನೆ.

"ಪಟಿಬಾತು ತಂ, ಭಿಕ್ಷು ಧರ್ಮೋ ಭಾಸಿತುಂ'ತಿ." ಏವಂ ಭನ್ತೇ ತಿ ಖೊ ಆಯಸ್ಮಾ ಸೋಣೊ ಭಗವತೋ ಪಟಿಸುತ್ವಾ ಸೋಳಸ ಅಟಿಃಧಾವಗ್ಗಿಕಾನಿ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸರೇನ ಅಭಣಿ." (ಸುತ್ತ ನಿಪಾತ 772-981).

"ಪೂಜ್ಯ ಸೋಣನು ಕಂಠಪಾಠವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸುಗತರು ಅಭಿನಂದಿಸಿ, "ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದೆ, ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೇ, ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿರುವೆ. ಭಿಕ್ಷು, ನೀನು ಎಂಟನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹದಿನಾರು ಸುತ್ತಗಳ ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನವಿರಿಸಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಕಂಠವು ಅಸ್ಥಿಲಿತ ಉಚ್ಚಾಸದಿಂದ ಮಧುರವಾಗಿದೆ, ಅರ್ಥವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ." "ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ವರ್ಷಾವಾಸದ ಅನುಭವವಿದೆ?" "ನನಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅನುಭವವಿದೆ, ಪೂಜ್ಯರೇ."

“ಅಥ ಖೋ ಭಗವಾ ಆಯಸ್ಸತೋ ಸೋಣಸ್ಸ ಸಂಭಿಂ ಪರಿಯೋಸನೆ ಅಬ್ಬಾನುಮೋದಿ: ‘ಸಾಧು ಸಾಧು ಭಿಕ್ಖು! ಸುಗ್ಗಹಿತಾನಿ ತೆ, ಭಿಕ್ಖು, ಸೋಳಸ ಅಟ್ಟಕವಗ್ಗಿಕಾನಿ ಸುಮನಸಿಕತಾನಿ, ಸೂಪಧಾರಿತಾನಿ, ಕಲ್ಯಾಣಿಯಾಸಿ ವಾಚಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ವಿಸ್ಸಕಾಂಟ್ಕಾಯ ಅನೇಲಗಳಾಯ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಂಞ್ಞಾಪನಿಯಾ.’ “ಕತಿವಸ್ಸೋಪಿ ತ್ವಂ ಭಿಕ್ಖುತಿ?” “ಏಕವಸ್ಸೇ ಅಹಂ ಭಗವಾ’ತಿ.”

ಈ ರೀತಿಯ ವಿವರಗಳು ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ. ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸೂತ್ರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಧಮ್ಮಧಾರೋ-ಧಮ್ಮವನ್ನು ಪಠಿಸುವವರು; ವಿನಯಧಾರೋ-ವಿನಯವನ್ನು ಪಠಿಸುವವರು, ಮಾತಿಕಾಧಾರೋ-ಮಾತಿಕಾ ಅಥವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮವನ್ನು ಪಠಿಸುವವರು, ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ-ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸನು, ಆಗತಾಗವೋ, ಆಗತ ಮತ್ತು ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶ್ರುತನು, ಬಾಣಕೋ-ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೆನಪಿನಿಂದಲೇ ಹೇಳುವವನು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅಶೋಕನ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು (ಬುದ್ಧನ ಮಹಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣವಾದ 220 ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ) ಕೂಡ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿವೆ. ಉದಾ: ಪೇಟಕಿ-ತಿಪಿಟಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವವನು ಮತ್ತು ಪಂಚನೇ ಕಮಿಕೋ-ಐದು ನಿಕಾಯಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವವನು ಮತ್ತು ಧಮ್ಮಭಂದಾಗಾರಿಕಾ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಬುದ್ಧನೇ ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದು; ಇಡೀ ತಿಪಿಟಕವನ್ನೇ ಧಮ್ಮದ ಮೇಲೆ ಆನಂದನು ಕಿರಾತಲಾಮಲಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಟೀಕಾ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಸುಗತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಡೀ ತಿಪಿಟಕವು ಈಗಲೂ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ, ಥೇರರ ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಮತ್ತು ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಬೌದ್ಧರು, ಅವರು ಯಾವುವೇ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಲಿ ಎಲ್ಲ ಥೇರರಿಗೂ, ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ, ಎಂಭತ್ತು ಮಹಾ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಮತ್ತು ಐದುನೂರು ವಿದ್ಯಾಂಸ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ, ಎಲ್ಲ ಅರ್ಹತರಿಗೂ, ಪಟಿಸಂಭಿದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಾವು ಋಣಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಅದ್ಭುತವಾದ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಾನರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅದರೊಳಗಡೆ ಇರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಥೇರರು ಮಹಾ ಗುರುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಧಮ್ಮದ ಮಹಾನ್ ಆಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು.

ಧಮ್ಮದ ಈ ಮಹಾ ಆಚಾರ್ಯರೇ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರ ಭಿಕ್ಖು ಸಂಘದ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಥೇರರೇ, ಬುದ್ಧ ಭಗವಾನರ ಮಹಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣದ ನಂತರ ‘ಅನುತ್ತರವಾದ’ ಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾರದ ಈ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿ ಪೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿನಯಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದಂತೆ ಬುದ್ಧನ ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಣದ ನಂತರ ಬುದ್ಧ ಶಾಸನದ ಥೇರರು ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರು ಸೇರಿ ಧಮ್ಮ ಸಂಗೀತಿ (ಮೊದಲ ಬೌದ್ಧ ಸಂಗಾಯನ)ಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿಬಂತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಬುದ್ಧನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯವನ್ನು ನೆನಪಿನಿಂದ ಕಂಠಸ್ಥ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ, ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಂಬ ಮೂರು ಮೂಲಗಳಿಂದ ಪರಿಯತ್ತಿ, ಪಟಿಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಪಟಿವೇಧ ಸಮ್ಮಾಸಂಬುದ್ಧರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭ ಯಾವುದೆಂದರೆ ಸುಬದ್ಧ ಎನ್ನುವ ನಾಸಿತ ಕುಲದವನು ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಖುವಾದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಭಿಕ್ಖುಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಅಗೌರವ ತರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಇನ್ನು ಸಾಕು, ಸೋದರರೆ, ಶೋಕಿಸುವುದು ಸಾಕು, ಮಹಾಸಮಣ ತೊಲಗಿ ಹೋದ.’ ಮಹಾಸಮಣ ಇಲ್ಲಿ ‘ಬುದ್ಧರು.’

“ನಾವು ಅವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿನಯದಿಂದ (ಶಿಸ್ತಿನ ನಿಯಮಗಳು) ಬಹಳ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದೆವು. ಇದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಇದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು; ಆದರೆ ಈಗ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಏನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಮಗನಿಸುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರಬಹುದು.

ವೃದ್ಧನಾದ ಸುಭದ್ರನು ಆರಾಮವಾದ ಬದುಕನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಒಬ್ಬ ಕಳ್ಳ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದನು. ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು ಅವನಿಗೆ ಸುಲಭವಿತ್ತು. ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಘದಲ್ಲಿ ರಾಜರೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಸುಭದ್ರನೂ ಇರುವಂತೆ. ಸುಭದ್ರನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಸಂಘದ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ನಾಯಕನಾದ ಮಹಾಕಸ್ಸಪನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಸುಭದ್ರನ ಈ ರೀತಿಯ ಮನೋ ಧರ್ಮದಿಂದ ಬುದ್ಧ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಐದು ನೂರು ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅರ್ಹಂತರನ್ನು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸಭೆ ಕರೆದನು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಧೇರರು ಒಂದೆಡೆ ರಾಜಗಹದ ಸತ್ತಪಣ್ಣಿ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬೌದ್ಧ ಸಂಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಭೆಗೆ ರಾಜ ಅಜಾತಸತ್ತುವು ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗಾಯನವು ಈಗ ನಾವು ಯಾವ ತಿಪಿಟಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವೋ ಅದನ್ನು ಏಳು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಪಠಿಸಿತು.

ಇಬ್ಬರು ಮಹಾಪಠಕರು ಪೂಜ್ಯ ಅರ್ಹಂತ ಉಪಾಲಿಯು ವಿನಯದ ಮೇಲೆ ಪಾಂಡಿತ, ಹೊಂದಿದವರು ವಿನಯವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರು ಧರ್ಮಭಂದಗಾರಿಕಾ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಪಿಟಕಗಳ ಮೇಲೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಧೇರವಾದ ಮಹಾ ಸಂಘದ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶಗಳು ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಇವೆ.

ಮಹಾ ಧೇರರಾದ ಮಹಾಕಸ್ಸಪರು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಮೊದಲು ಅವರು ಸಂಘವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬುದ್ಧವಚನ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಪಠಿಸುವವರ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಅಂದರೆ ‘ಧರ್ಮ ಸಂಗೀತಿ’ಯನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದರು. ಸಂಘವು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿತು. ರಾಜಗಹವನ್ನು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸ್ಥಳವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂಜ್ಯ ಮಹಾ ಕಸ್ಸಪರಿಗೆ ಪಠಿಸುವವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಿತು. ಅವರು ಐದುನೂರು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅರ್ಹಂತ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪಟಿಸಂಭಿಧ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಇಡೀ ಬುದ್ಧವಚನವನ್ನು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಠಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರು.

ಪೂಜ್ಯ ಮಹಾ ಕಸ್ಸಪರು ಮಗಧ ದೇಶದ ದೊರೆ ಅಜಾತಸತ್ತುವಿಗೆ ಸಂಘದ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಗಧದ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ರಾಜನಾದ ಅಜಾತಸತ್ತುವು ಬುದ್ಧನ ವಿನಮ್ರ ಅನುಯಾಯಿ. ಈ ಹಿಂದೆ ರಾಜಗಹವನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸತ್ತಪಣ್ಣಿ ಗುಹೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಒಂದು ವಿಶಾಲ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಾಸ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪರಿಷತ್ತಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ. ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧನ ಮಹಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣದ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ತರುವಾಯ ಐದುನೂರು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅರ್ಹಂತ ಧೇರರು, ಜ್ಞಾನೋದಯ ಹೊಂದಿದ ಬುದ್ಧನ ಶಿಷ್ಯರು ರಾಜಗಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಮಹಾ ಗುರುವಿನ ಎಲ್ಲ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಏಳು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪಠಿಸಿದರು. ಪೂಜ್ಯ ಮಹಾಕಸ್ಸಪರು ಈ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಮೊದಲು ಮಹಾ ಸಂಗಾಯನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರೇ ಪೂಜ್ಯ ಉಪಾಲಿ ಥೇರರನ್ನು ವಿನಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪಂಡಿತನೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಉಪಾಲಿಯು ವಿನಯದ ಪ್ರತಿಯೆಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಅದರ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಇಡೀ ವಿನಯಪಿಟಕವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು. ಬುದ್ಧರು ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದ ಥೇರರನ್ನು ಧಮ್ಮಭಂದಗಾರಿಕಾ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಆನಂದರು ಇಡೀ ಸುತ್ತ ಮತ್ತು ಮಾತಿಕಾ (ಅಭಿಧಮ್ಮ ಪಿಟಕ)ಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧೋಪದೇಶಗಳು ಮಹಾ ಗುರುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮೊದಲ ಸಂಗಾಯನದ ಮೊದಲ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರ್ಹಂತರಿಂದ ನಮಗೆ ಬಂದಿವೆ.

ಪ್ರಪಂಚದ ಧರ್ಮಗಳ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥದ್ದೇ ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಇದನ್ನು ಬುದ್ಧನಕಾಲದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದುದರ ಫಲವೇ ಇಂದು ಈ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಆನಂತದಲ್ಲಿ ಐದು ಸಂಗಾಯನಗಳು ನಡೆದವು. ಆರನೆಯ ಸಂಗಾಯನವನ್ನು 1956ರಲ್ಲಿ ಮೈಯನ್ಮಾರ್ ಸರ್ಕಾರವು ನಡೆಸಿತು. ಇದನ್ನೇ ಆರನೇ ಸಂಗಾಯನವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿ ಸಂಗಾಯನಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಿತ್ತು. ಅದರ ಏಕಮಾತ್ರ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಸಂಕಲನ ವ್ಯವಕಲನ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಭಂಗಗೊಳ್ಳದಂತೆ, ಊನವಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು. ಎರಡನೇ ಸಂಗಾಯನವು ಬುದ್ಧನು ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣವಾದ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ವೇಸಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅದು ವಿನಯದ ಹತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಮೇಲಿನ ವಿವಾದವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಆ ಸಂಗಾಯನವು ಆಯೋಜನೆಗೊಂಡಿತು. ಕೆಲವು ವೈಶಾಲಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳು, ಅವರೆಲ್ಲಾ ಈ ಹಿಂದೆ ರಾಜಕುಮಾರರು ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಸ್ತರದ ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದ ಬಂದವರು. ಅವರುಗಳು ತಮ್ಮ ಆರಾಮದ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದರು.

ಮುಖ್ಯವೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಚಲಾಯಿಸುವ, ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ, ಹುಳಿ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಅಂದರೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ವಿನಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಪವಿತ್ರ ಬದುಕನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನೇ ಕೆಡಿಸುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಪಟಿಸಂಭಿದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪೂಜ್ಯ ಸಬ್ಬಕಾಮಿ ಮಹಾಥೇರರು ಈ ಸಂಗಾಯನದ ಸಾರಥ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಸಂಘದ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಯಾವ ಹತ್ತು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸರಳ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೋ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಎರಡನೇ ಸಂಗಾಯನವು ಏಳುನೂರು ಪಟಿಸಂಭಿದ ಅರ್ಹಂತರಿಂದ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ವೇಸಾಲಿಯ ಬಾಲುಕಾರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲಸೋಕ ರಾಜನ ನೆರವಿನಿಂದ ಎಂಟು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಸಬ್ಬಕಾಮಿಯವರಿಗೆ ನೂರ ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಅರ್ಹಂತ ಮಹಾಥೇರ ಆಯುಷ್ಮಾನ್ ಯಸನಿಂದ ಉಪಸಂಪದಗೊಂಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಯಸನು ಮೊದಲ ಪಂಚವಗ್ನೀಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ನಂತರ ಬಂದ ಆರನೇ ಅರ್ಹಂತ ಶಿಷ್ಯ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಆಯುಷ್ಮಾನ್ ಯಸನು, ಬೋಧಿಸತ್ವನಿಗೆ ಪಾಯಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಮಹಾ ಉಪಾಸಿಕ ಸುಜಾತಳ ಮಗ. ಆ ಆಹಾರದಿಂದಲೇ ಬುದ್ಧ ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದನು.

ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಸಂಘದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದರೋ, ಅವರೇ ಮುಂದೆ ಮಹಾ ಸಾಂಘಿಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಭಿನ್ನಮತ ಆರಂಭವಾಗಿ ಗುಂಪುಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡು ಮಹಾಸಾಂಘಿಕ, ಮಹಾಯಾನ ಇತ್ಯಾದಿ

ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಅಶೋಕನ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಅಂದರೆ ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಮಹಾಯಾನ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಗುಂಪುಗಳು ಆದವು. ಅವೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜಾತಿಯಿಂದ ಬಂದವರ ಗುಂಪುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಜಾತಿಯು ತನ್ನ ವಿಕಾರ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಾಸನೆಗಳತ್ತ ವಾಲಿದ ಜನರೇ ಹಲವಾರು ಮಹಾಯಾನ ಗುಂಪುಗಳು ಆದವು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಕ್ಷೀಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಮೂರನೆಯ ಸಂಗಾಯನವು ಬುದ್ಧ ಮಹಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣ ಹೊಂದಿದ ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಬೌದ್ಧಾವಲಂಬಿಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಶೋಕನ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಮೂರನೇ ಸಂಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪಟಿಸಂಭಿದ ಅರ್ಹಂತ ಧೇರರು ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಇಡೀ ತಿಪಿಟಕವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು. ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದ ಅಶೋಕಾರಾಮ ವಿಹಾರವು ಧಮ್ಮದೂತರನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಮಹಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ರಾಜ ಧರ್ಮಾಶೋಕನ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಸಂಗಾಯನವು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯಿತೆಂದರೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಚೀವರವನ್ನು ಅನ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಧರಿಸಿದ್ದರು.

ರಾಜನು ಬುದ್ಧನ ಕಟ್ಟಾ ಅನುಯಾಯಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಯಾರೆಲ್ಲಾ ಭಿಕ್ಷುಗಳಾಗಿದ್ದರೋ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಾ ಗೌರವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಭಿಕ್ಷು ವೇಷದ ಕಪಟ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಉನ್ನತ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದು, ಪಾರಿವ್ರಾಜಕರು, ಮೋಸಗಾರರು, ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ವೇಷಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ಜನ ಅವರನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡರು, ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ನಿಜವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಕವಾದರು. ರಾಜ ಅಶೋಕನು ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದೂರುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡನು.

ಈ ಸೋಗಿನ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ನೀತಿ ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದವರಾಗಿದ್ದು, ಬುದ್ಧನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೋಷಪೂರಿತ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯವನ್ನು ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಮತ್ತು ಈ ಕಳ್ಳ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಹೊರಹಾಕಲು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜ ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಪಟಿಸಂಭಿದ ಅರ್ಹಂತ ಮೊಗ್ಗಲಪುತ್ರ ತಿಸ್ಸರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಸಂಘದಿಂದ ಈ ಸೋಗಿನ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಹೊರಹಾಕುವಂತೆ ವಿನಂತಿಸಿದ.

ಬುದ್ಧರು ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣಗೊಂಡು ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಗತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಅರ್ಹಂತ ಮೊಗ್ಗಲಿಪುತ್ರ ತಿಸ್ಸ ಮಹಾಧೇರರು ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದ ಅಶೋಕಾರಾಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟರು. ಈ ಭಿಕ್ಷುಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಗು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದರು. ಇದು ಕೇವಲ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಕಡೆಯೂ ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಅವನ ನಂಬಿಕೆ, ಸಾಧನೆ, ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಲಕ್ಷ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಪೈಕಿ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಕಪಟಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಲಾಯಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಸುಖವಾದ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅವರಿಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇವೆರೆಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಂಬಲಿತರಾದುದರಿಂದ ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದರು. ಅರ್ಹಂತ ಮೊಗ್ಗಲಿಪುತ್ರ ತಿಸ್ಸರು 'ಕಥಾವತ್ಥು' ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು

ಮತ್ತು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಯಾರು ನೈಜವಾದ ಭಿಕ್ಷು, ಯಾರು ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದರ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಬುದ್ಧನ ಮೂಲ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು.

ನಾಲ್ಕನೇ ಮಹಾ ಸಂಗಾಯನವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಣವಾದ 450 ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಮಾತಲೆ ಪರ್ವತದ ಬಳಿ ಇರುವ ಆಲುವಿಹಾರದ ಅಲೋಕ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಪೂಜ್ಯ ರಕ್ತತ ಮಹಾಥೇರರು ಈ ಸಂಗಾಯನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದು, ಐದು ನೂರು ಅರ್ಹಂತ ಥೇರರು ಸೇರಿದ್ದರು. ರಾಜವಟ್ಟ ಗಮನಿ ಅಭಯನು ಈ ಸಂಗಾಯನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈ ಸಂಗಾಯನದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏಕೆ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಯುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಶತ್ರು ರಾಜನೊಬ್ಬನು ಬೌದ್ಧರನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಭೋಗವಾದವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೈತಿಕಪತನವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಗಾಯನದಲ್ಲಿ ತಿಪಿಟಕ ಪಠಣ ಮಾತ್ರ ಆಗದೆ ಅದನ್ನು ಲಿಖಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದು ಅದನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿತು. ಇಡೀ ತಿಪಿಟಕವನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಹತ್ತಾರುಜನ ಪಂಡಿತರು ಓಲೆಗರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದರು. ಹೀಗೆ ತಿಪಿಟಕವು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಮೊದಲನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯಿತು. ಮಹಿಂದ ಥೇರನು ಶ್ರೀಲಂಕಾಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿ ಬುದ್ಧ ಶಾಸನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಲಿಖಿತ ತಿಪಿಟಕವು ನೆರವಾಯಿತು.

ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಮತ್ತು ಆನಂತರ ಬಂದ ರಾಜರುಗಳು ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಮಹಿಂದ ಥೇರರು ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣ ಹೊಂದಿದ ನೂರಿಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಚೋಳರಾಜನ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಶ್ರೀಲಂಕಾವು ಯುದ್ಧ, ಕ್ಷಾಮ, ಪೀಡೆಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಸಂಘವು ಪವಿತ್ರ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಅನುರಾಧಪುರವನ್ನು ತೊರೆದು ವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಂಡಿ ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ವಿದೇಶಿ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಹಂತರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆಲುವಿಹಾರದ ದೂರದ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಐದು ನೂರು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಸೇರಿ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ರಕ್ತತ ಮಹಾಥೇರರು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿ ಇಡೀ ತಿಪಿಟಕವನ್ನು ಪಠಿಸುವುದೊಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಯಾವ ಮಹಿಂದ ಥೇರರು ಮತ್ತು ಸಂಗಡಿಗರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಂದರೆ ತಿಪಿಟಕ ಮತ್ತು ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಭಾರತದಿಂದ ತಂದರೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬರಹರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದರು.

ರಾಜ ವತ್ತಗಾಮಿನಿ ಅಭಯನು ನಾಲ್ಕನೇ ಸಂಗಾಯನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಜನ ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ರಾಜಲೇಖಿಕ ಅಡಿಗೂರನನ್ನು ಉಸ್ತುವಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಓಲೆಗರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಹಸ್ತಲೇಖನವನ್ನು ಅರ್ಹಂತರು ನೂರು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಆನಂತರವೇ ಮುದ್ರಿಸಿ ಅವನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ತಿಪಿಟಕ ಮತ್ತು ಅಟ್ಟಕಥಾಗಳೆಂದು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಈ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನೇ ನಮ್ಮ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ರಾಜ ಸಂತತಿಯವರು ಮತ್ತು ಮಹಾ ಸಂಘದ ಹಿರಿಯ ಥೇರರು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಐದನೇ ಮಹಾ ಸಂಗಾಯನವು ಬುದ್ಧನು ಮಹಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣ ಹೊಂದಿದ 2440 ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಎಂದರೆ 1871ರಲ್ಲಿ ಮಯನ್ಮಾರಿನ ರಾಜ ಮಿಂದಾನ್ ಮಿನ್ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಮೊದಲಿಗೆ ತಿಪಿಟಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಟ್ಟಕಥಾಗಳನ್ನು ಐದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ವಿದ್ವಾಂಸ ಥೇರರು ಮಂಡಾಲೆಯ ದಕ್ಷಿಣಾರಾಮ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಿದರು. ಆನಂತರ ಪಠಣ ಭಾಗಗಳನ್ನು 729 ಅಮೃತ ಶಿಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿಸಿ ಅವನ್ನು 'ಗುಪ್ತ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರ'ದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಸುಂದರ ಪಗೋಡ ಶೈಲಿಯ ಪೆಂಡಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಇಂದಿಗೂ ಅವನ್ನು ಜತನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ಈ ಐದನೇ ಮಹಾ ಸಂಗಾಯನವನ್ನು ಮೂವರು

ಮಹಾಥೇರರು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಜಾಗರಾಭಿವಂಶ, ನರೇಂದ್ರಭಿದಜ ಮತ್ತು ಸುಮಂಗಲಸಾಮಿ ಇವರುಗಳು ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ವಿದ್ವಾಂಸ ಥೇರರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಈ ಐದನೇ ಸಂಗಾಯನದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಬುದ್ಧ ಶಾಸನವನ್ನು ಬಹಳಕಾಲ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶಿಲಾಲೇಖ ಮಾಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತಿಪಿಟಕಗಳು ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಹೊರತರುವುದು.

ಆರನೇ ಮಹಾ ಸಂಗಾಯನ

ಬುದ್ಧನ 2500ನೇ ಜಯಂತಿಯನ್ನು ಸಂಪನ್ನಗೊಳಿಸಲು 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಾ ಸಂಘವು 2500 ವಿದ್ವಾಂಸ ಥೇರರನ್ನು ಬೌದ್ಧ ದೇಶಗಳಾದ ಮಯನ್ಮಾರ್, ಥೈಲಾಂಡ್, ಶ್ರೀಲಂಕಾ, ಲಾವೋಸ್, ಕಾಂಬೋಡಿಯ, ಭಾರತ, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಮತ್ತು ಇತರೆ ದೇಶಗಳಾದ ಚೈನಾ, ಜಪಾನ್, ನೇಪಾಲ್ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಆರನೇ ಸಂಗಾಯನವನ್ನು ಮಯನ್ಮಾರ್ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾಂಗೊನ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿತು. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಯೂನೂ ಅವರು ಈ ಸಂಗಾಯನವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಗಾಯನದ ಮೂಲಕ ತಿಪಿಟಕ, ಅಟ್ಕಥಾ ಮತ್ತು ಟೀಕಾಗಳು ಮಯನ್ಮಾರ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಂಡವು. ಈ ಸಂಗಾಯನದ ಸಮಾರೋಪ ದಿನವು 1956ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ ವೈಶಾಖ ತುಂಬು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನವಾಗಿದ್ದು, ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರ 2500ನೇ ವರ್ಷದ ಮಹಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣದ ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಆರನೇ ಸಂಗಾಯನವು 1954-56ರಲ್ಲಿ ಯಾಂಗೊನ್ ಬಳಿ ಇರುವ ಮಹಾಪಸನ್ನ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯ ರೇವತ ಮಹಾಥೇರರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು.

ಮೇಲಿನ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಮೊದಲನೇ ಸಂಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಮೂಲ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಪವಿತ್ರ ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಎರಡನೇ ಸಂಗಾಯನದಲ್ಲಿ ವಿನಯ ಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ನಿಯಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸಲಾಯಿತು; ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಊಹಾಪೋಹಗಳನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಉಚ್ಚಾಟಿಸಿ ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪುನರ್ ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಲಾಯಿತು; ನಾಲ್ಕನೇ ಸಂಗಾಯನದಲ್ಲಿ ತಿಪಿಟಕ ಮತ್ತು ಅಟ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓಲೆಗರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಸಲಾಯಿತು.

ಹಿಗ್ಗೆ ಥೇರವಾದ ಭಿಕ್ತು ಸಂಘವು ಬುದ್ಧನ ಮೂಲ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮುಂದೆ ತಿಪಿಟಕದ ಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಐದನೇ ಸಂಗಾಯನಗಳು ಪಾಳಿ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓಲೆಗರಿ ಮತ್ತು ಶಿಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಿಸಿ ಕೆತ್ತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿತು.

ಆರನೇ ಸಂಗಾಯನವು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಬಿತ್ತಲು ಒತ್ತು ನೀಡಿತು. ಇಂದು ಪಾಳಿ ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹತ್ತಾರು ಪೌರಾತ್ಯ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ ಪಾಳಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಥೇರವಾದ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ದೂರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಹತ್ತು ಭಾಷೆಗಳ ಕಾರ್ಯಜಾಲವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿದೆ.

ಬುದ್ಧನು ತನ್ನ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಛಂದಸ್ಸಿನ ಬದಲು ಜನರ ಆಡುಭಾಷೆಯಾದ ಪಾಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಬಹುಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಲೋಕಾನುಕಂಪಕ್ಕಾಗಿ' ಬೋಧಿಸಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಪಾಳಿಯು ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದುವೇಳೆ ಬುದ್ಧ ವೇದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ್ದರೆ ಪರಮಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾರವಾದ ತಿಪಿಟಕವು ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಜನರಿರುವ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ, ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಧಮ್ಮದ ಅಂತರಾಳವೆಂದರೆ ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳಿತು ಮಾಡುವಂತಹದು. ಅರ್ಥಾತ್ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯವಾದ ನಿಬ್ಬಾಣವೇ ಅದರ ಗುರಿ. ಆ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ನಾವೇ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತಹದು. ಆಸ್ತಿಕ ಧಮ್ಮಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಯಾವುದೋ ದೇವವಾಣಿ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಾರದು ಎನ್ನುವಂತೆ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಒಂದು ದೈವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇದು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಬುದ್ಧನಿಂದ ಬೋಧಿ ಜ್ಞಾನೋದಯದ ಮೂಲಕ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಮ್ಮಾ ಸಂಬುದ್ಧನಾಗಿ ದೇವ ಮಾನವರಿಗೂ ಗುರುವಾದರು. ಧಮ್ಮದ ಮೂಲವೆಂದರೆ ಸಮ್ಮಾ ಸಂಬುದ್ಧನೇ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸಮಾಧಿಯಿಂದುದಯವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸ್ವಯಂಭುವೂ ಮತ್ತು ಚತುರಾರ್ಯ ಸತ್ಯಗಳ ಸಂಶೋಧಕನೂ ಆದ. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೇರೆ ಇರದ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಧಮ್ಮವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಮಾನವರಿಗೂ ಬೋಧಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧನು ದೇವರಲ್ಲ; ಒಬ್ಬ ಅಪ್ರತಿಮ ಸಂಶೋಧಕ ಮತ್ತು ಗುರುವು ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉನ್ನತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಯಾರು ಸಾಧಕರಿದ್ದರೋ ಅವರು ಧಮ್ಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಒಳಿತಿಗಾಗಿಯೇ ಅರಿಯಬೇಕಾದರೆ ಧಮ್ಮದ ಹಲವಾರು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಬುದ್ಧನು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದಾನೆ: 1) ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯ ಸಚ್ಚಾನಿ-ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯ ಸತ್ಯಗಳು; 2) ಮಜ್ಜಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ-ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲೇ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಕಠೋರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲೇ ಇರುವ ಎರಡು ಅತಿರೇಕಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು; 3) ಅರಿಯ ಅಟ್ಟಿಂಗಿಕ ಮಗ್ಗೋ-ಆರ್ಯ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಮಾರ್ಗ. ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪ, ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಚನ, ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮ, ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವ, ಸಮ್ಯಕ್ ವ್ಯಾಯಾಮ, ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಮಾನಸಿಕ ಊಹಾಪೋಹಗಳಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯವಾದ, ಸಂಸ್ಕಾರ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳು ಇಲ್ಲ; ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ವಿಭಜಿಸುವ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಗಳಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ದೇವರು, ಆತ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ.

ಆದ್ದರಿಂದ 'ಬುದ್ಧವಚನ'ವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಯತ್ತಿ ಸಾಸನ-ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಅಥವಾ ತಿಳಿಯುವುದು; ಪಟಿಪತ್ತಿ ಸಾಸನ-ಅರಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಧನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವುದು; ಪಟಿವೇಧ ಸಾಸನ-ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸ್ವಾನುಭವ ಪಡೆದು ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಫೇರವಾದವನ್ನು ಹಿರಿಯರು ನೀಡಿದ ಬೋಧನೆ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತಾವು ಅರಿತ ಜ್ಞಾನನ್ನೂ, ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನೂ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಧಮ್ಮ-ವಿನಯವೂ. ಎಂದರೆ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಬೇಕಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಿಸ್ತು. 'ತಿಪಿಟಕ' ಎಂಬ ವರ್ಗೀಕರಣವೇ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರಿಕ ಪದ. 'ಮೂರು ಬುಟ್ಟಿಗಳು'. ಇನ್ನು ಬೇರೆ ವರ್ಗೀಕರಣಗಳಿವೆ ಉದಾ: ನವಾಂಗ ದೇಸನ ಎಂದರೆ ಒಂಭತ್ತು ಬಗೆಯ ಬೋಧನೆ ಅಥವಾ ಒಂಭತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪದ ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಾಗೂ ಶ್ರಾವಕರ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವ ವಿಧವಿಧವಾದ ಒಂಭತ್ತು ವಿಧದ ಧಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳು.

ಇನ್ನು ಮೂರುಬಗೆಯ ಪರಿಯತ್ತಿ, ಪಟಿಯತ್ತಿ ಪಟಿವೇಧ ಸಾಸನಗಳ ವಿವರಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅರಿಯುವುದು ತಿಪಿಟಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಮೂಲ ಬೋಧನೆಗಳು ಅಡಕವಾಗಿದ್ದು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅರಿವಿನ ಮೊದಲ ಭಾಗವಾದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಪಟಿಪತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ದಿನನಿತ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವುದು; ಇನ್ನು ಪಟಿವೇಧ ಎಂದರೆ ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಚತುರಾರ್ಯ ಸತ್ಯಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಈ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ನೇರ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆಗಳ ಫಲವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಧಮ್ಮ-ವಿನಯಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮವು ಜನಪ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ಬೋಧೆಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಸುತ್ತ ಮತ್ತು ಅಭಿಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ; ವಿನಯದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಶಿಸ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧನು 84,000 ಧಮ್ಮಾಂಶಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದು, ಇವು ಎಲ್ಲ ಜನರ ಎಲ್ಲರೀತಿಯ ಮನೋಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪದೇಶಗಳ ಮೊತ್ತವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣವೆಂದರೆ ತಿಪಿಟಕ.

'ತಿಪಿಟಕ' ಬುಟ್ಟಿ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಅಲಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಯೋಗ. ಅದು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ 84,000 ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳು ಈ ಮೂರು ಬುಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಧರ್ಮದ ಶಿಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಸ್ತರದ ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಭಿಧಮ್ಮವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೋಧನೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮುಂದಿನ ಸಂತತಿಯ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮೂರು ಬುಟ್ಟಿಗಳು ದಿನನಿತ್ಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನ, ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಬೇಕು 'ಬಹುಜನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಬಹುಜನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ'. ತಿಪಿಟಕದ ಪವಿತ್ರ ಅಂತರಾಳವೇ ಇದು. ತಿಪಿಟಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿದಾಗ ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು:

1. ವಿನಯತಿಪಿಟಕ : ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಧರ್ಮದ ಶಿಸ್ತಿನ ನಿಯಮಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ:

i) ಪಾರಾಜಿಕ ಮತ್ತು ii) ಪಾಚಿತ್ತಿಯ-ಇವೆರಡನ್ನೂ ವಿಭಂಗಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಧರ್ಮದ ಶಿಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಅವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಶಿಸ್ತಿನ ನಿಯಮಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. iii) ಮಹಾಮಗ್ಗ ಮತ್ತು iv) ಚೂಲವಗ್ಗ-ಇವುಗಳನ್ನು ಖಂಡಕಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ವಿಭಂಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ. ವಿಭಂಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊರಹಾಕುವ, ಮರು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಿಸ್ತುಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳು ವಿನಯಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಬದುಕನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಸೂತ್ರಗಳು ಇವೆ. ಖಂಡಕದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಜ್ಞಾನ ಪಡೆದುದು, ಜ್ಞಾನೋದಯದ ನಂತರ ಬುದ್ಧರು ನೀಡಿದ ಬೋಧನೆಗಳು, ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆಯಗುವವರೆಗೆ ಇರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಗಳ ದಾಖಲೆಗಳು ಇವೆ. v) ಪರಿವಾರ-ಇದು ಸೂಚನೆಗಳ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿವರಗಳ ಕೈಪಿಡಿ.

2. ಸುತ್ತಪಿಟಕ-ಇದು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹ. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ: i) ದೀಘನಿಕಾಯ-

34 ದೀರ್ಘ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ರಾತ್ರಿ ಇಡೀ

ಬಹುಜನಸ್ತೋಮದ ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡಿದನು. ii) ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ-ಅಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಲ್ಲದ 152 ಉಪದೇಶಗಳು; ಐವತ್ತು ಸುತ್ತಗಳಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಮೂರನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 52 ಸುತ್ತಗಳಿವೆ. iii) ಸಂಯುತನಿಕಾಯ-ಇದರಲ್ಲಿ 7762 ಉಪದೇಶಗಳು ದೀರ್ಘ-ಮಧ್ಯಮ ರೂಪದ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು, ಐದು ಪ್ರಧಾನ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ವಿಷಯವಾರು ವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. iv) ಅಂಗುತ್ತರ ನಿಕಾಯ-ಇದರಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂಖ್ಯಾವಾರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ್ದು 9557 ಚಿಕ್ಕ ಉಪದೇಶಗಳು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ; ನಿಪಾತ-ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾವಾರು ಗುಂಪು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ: ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು ಇತ್ಯಾದಿ. ಇದು ಬೌದ್ಧ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉಪದೇಶಗಳ ಗಂಭೀರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಥವಾ ಆಕರ ಗ್ರಂಥ. v) ಖುದ್ಧಕ ನಿಕಾಯ-ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂಗ್ರಹವಿದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಮುಖ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಪಟ್ಟಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಇದೆ :

- 1) ಖುದ್ಧಕ ಪಾಠ (ಸಮಗ್ರ ಕೈಪಿಡಿ)
- 2) ಧಮ್ಮಪದ (ಧಮ್ಮದ ಹಾದಿ)
- 3) ಉದಾನ (ಉದಾತ್ತ ಮಾತುಗಳು)
- 4) ಇತಿವುತ್ಥಕ ('ಬುದ್ಧ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು' ಎನ್ನುವಂತಹ ಕೃತಿ)
- 5) ಸುತ್ತನಿಪಾತ (ಪ್ರಮುಖವಾದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಗ್ರಂಥ)
- 6) ವಿಮಾನವತ್ಥ (ದಿವ್ಯ ಭವನಗಳು, ದಿವ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು)
- 7) ಪೇತವತ್ಥ (ಗತಿಸಿಹೋದವರ ಅಥವಾ ಪ್ರೇತಗಳ ಕಥೆಗಳು)
- 8) ಥೇರಗಾಥಾ (ಹಿರಿಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಗಾಥೆಗಳು)
- 9) ಥೇರಿಗಾಥಾ (ಹಿರಿಯ ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರ ಗಾಥೆಗಳು)
- 10) ಜಾತಕ (ಬುದ್ಧನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಕಥೆಗಳು)
- 11) ನಿದ್ಧೇಸ (ವಿವರಣೆ)
- 12) ಪಟಿಸಂಭಿದಾ ಮಗ್ಗ (ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗ)
- 13) ಅಪಾದಾನ (ಜೀವನ ಚರಿತ್ರಾ ಗ್ರಂಥಗಳು)
- 14) ಬುದ್ಧವಂಸ (ಬುದ್ಧ ಚರಿತ್ರೆ)
- 15) ಚರಿಯಾಪಿಟಕ (ಬುದ್ಧ ಗೌತಮನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳು)
- 16) ನೇತ್ತಿಪಕರಣ (ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗ್ರಂಥ)
- 17) ಪೇತಕೋಪದೇಶ (ವೈಧಾನಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥ)
- 18) ಮಿಲಿಂದ ಪನ್ನ (ಮಿಲಿಂದನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು)

3. ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕ (ಉನ್ನತೋಪದೇಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ:

1. ಧಮ್ಮಸಂಗನಿ (ಗೋಚರ ಸಂಗತಿಗಳ (ಧರ್ಮಗಳ) ಪುಸ್ತಕ)
2. ವಿಭಂಗ (ವಿಮರ್ಶಾ ಗ್ರಂಥ)
3. ಧಾತುಕಥಾ (ಧಾತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಗ್ರಂಥ)
4. ಪುಗ್ಗಲಪಟ್ಟತ್ತಿ (ವಿವಿಧಬಗೆಯ ಮನುಷ್ಯರ ಪುಸ್ತಕ)

5. ಕಥಾವತ್ತು (ವಿವಾದಗಳ ಪುಸ್ತಕ)
6. ಯಮಕ (ಜೋಡಿಗಳ ಪುಸ್ತಕ)
7. ಪಟಾನ್ (ಸಂಬಂಧಗಳ ಪುಸ್ತಕ)

ತಿಪಿಟಕ ಪಾಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಂಪರೆ ಹೀಗಿದೆ:

I. ತಿಪಿಟಕ

ಅ. ವಿನಯ ಪಿಟಕ

1. ಪಾರಾಜಿಕ
2. ಪಾಚಿತ್ತಿಯ
3. ಮಹಾವಗ್ಗ
4. ಚೂಲವಗ್ಗ
5. ಪರಿವಾರ

ಆ. ಸುತ್ತಪಿಟಕ

1. ದೀಘ ನಿಕಾಯ
2. ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯ
3. ಸಂಯುತ ನಿಕಾಯ
4. ಅಂಗುತ್ತರ ನಿಕಾಯ
5. ಖುದ್ಧಕ ನಿಕಾಯ

ಖುದ್ಧಕ ನಿಕಾಯದ ಅಡಿ ಬರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1) ಖುದ್ಧಕ ಪಾಠ
- 2) ಧಮ್ಮಪದ
- 3) ಉದಾನ
- 4) ಇತಿವುತ್ಥಕ
- 5) ಸುತ್ತನಿಪಾಠ
- 6) ವಿಮಾನವತ್ಥು
- 7) ಪೇತವತ್ಥು
- 8) ಥೇರಗಾಥಾ
- 9) ಥೇರಿಗಾಥಾ
- 10) ಅಪದಾನ
- 11) ಬುದ್ಧವಂಸ
- 12) ಚರಿಯಾಪಿಟಕ
- 13) ಜಾತಕ
- 14) ನಿದ್ದೇಸ
- 15) ಪಟಿಸಂಭಿದ ಮಗ್ಗ
- 16) ನೇತ್ತಿಪಕರಣ
- 17) ಪೇತಕೋಪದೇಸ
- 18) ಮಿಲಿಂದ ಪನ್ನ

ಇ. ಅಭಿಧಮ್ಮ ಪಿಟಕ

1. ಧಮ್ನಸಂಗನಿ
2. ವಿಭಂಗ
3. ಧಾತುಕಥಾ
4. ಪುಗ್ಗಲಪುಜ್ಜತ್ತಿ
5. ಕಥಾವತ್ಥು
6. ಯಮಕ
7. ಪಟ್ಟಾಣ

II. ಅಟ್ಟಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಅ. ವಿನಯ ಪಿಟಕ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಸಮಂತಪಾಸಾದಿಕ)

1. ಪಾರಾಜಿಕ ಅಟ್ಟಕಥಾ
2. ಪಾಚಿತ್ತಿಯ ಅಟ್ಟಕಥಾ
3. ಮಹಾವಗ್ಗ ಅಟ್ಟಕಥಾ
4. ಚೂಲವಗ್ಗ ಅಟ್ಟಕಥಾ
5. ಪರಿವಾರ ಅಟ್ಟಕಥಾ

ಆ. ಸುತ್ತಪಿಟಕ ಅಟ್ಟಕಥಾ

1. ದೀಘ ನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಸುಮಂಗಲವಿಲಾಸಿನಿ)
2. ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪಪಂಚಸೂದನಿ)
3. ಸಂಯುತ ನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಸಾರತ್ಥಪ್ಪಕಾಸಿನಿ)
4. ಅಂಗುತ್ತರ ನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಮನೋರಥಪೂರಣಿ)
5. ಖುದ್ಧಕ ನಿಕಾಯದ ಮೇಲಿನ ಭಾಷ್ಯಗಳು ಹೀಗಿವೆ:
 - 1) ಖುದ್ಧಕ ಪಾಠ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ಜ್ಯೋತಿಕಾ)
 - 2) ಧಮ್ನಪದ ಅಟ್ಟಕಥಾ
 - 3) ಉದಾನ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ದೀಪಾನಿ)
 - 4) ಇತಿವುತ್ತಕ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ದೀಪಾನಿ)
 - 5) ಸುತ್ತನಿಪಾಠ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ಜ್ಯೋತಿಕಾ)
 - 6) ವಿಮಾನವತ್ಥು ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ದೀಪಾನಿ)
 - 7) ಪೇತವತ್ಥು ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ದೀಪಾನಿ)
 - 8) ಥೇರಗಾಥಾ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ದೀಪಾನಿ)
 - 9) ಥೇರಿಗಾಥಾ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ದೀಪಾನಿ)
 - 10) ಅಪದಾನ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ವಿಸುದ್ಧಜನವಿಲಾಸಿನಿ)
 - 11) ಬುದ್ಧವಂಸ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಮಧುರತ್ಥವಿಲಾಸಿನಿ)
 - 12) ಚರಿಯಾಪಿಟಕ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥದೀಪಾನಿ)
 - 13) ಜಾತಕ ಅಟ್ಟಕಥಾ

- 14) ಮಹಾ ನಿದ್ವೇಸ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾ)
- 15) ಚೂಲನಿದ್ವೇಸ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಜ್ಜೋತಿಕಾ)
- 16) ಪಟಿಸಂಭಿದ ಮಗ್ಗ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನೀ)
- 17) ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣ ಅಟ್ಟಕಥಾ
- 18) ಪೇತಕೋಪದೇಸ ಅಟ್ಟಕಥಾ
- 19) ಮಿಲಿಂದ ಪನ್ನ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪರಮತ್ಥ ದೀಪಾನಿ)

ಇ. ಅಭಿಧಮ್ಮ ಪಿಟಕ ಅಟ್ಟಕಥಾ

1. ಧಮ್ಮಸಂಗನಿ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಅಟ್ಟಸಾಲಿನಿ)
2. ವಿಭಂಗ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಸಮ್ಮೋಭ ವಿನೋದಿನಿ)
3. ಪಂಚಪ್ಪಕರಣ ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಧಾತುಕಥಾ, ಪುಗ್ಗಲಪ್ಪಜ್ಜಿ, ಕಥಾವತ್ಥ, ಯಮಕ, ಪಟ್ಟಾಣಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಟ್ಟಕಥಾ)

III. ಟೀಕಾ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಅ. ವಿನಯಪಿಟಕ ಟೀಕಾ

1. ವಜಿರಾಬುದ್ಧಿ ಟೀಕಾ
2. ಸಾರತ್ಥದೀಪಾನಿ ಟೀಕಾ
3. ವಿಮತಿವಿನೋದಾನಿ ಟೀಕಾ
4. ವಿನಯಾಲಂಕಾರ ಟೀಕಾ
5. ಕಂಖಾವಿತರಣಿ ಪುರಾಣ ಟೀಕಾ
6. ಕಂಖಾವಿತರಣಿ ಅಭಿನವ ಟೀಕಾ

ಆ. ಸುತ್ತಪಿಟಕ ಟೀಕಾ

1. ದೀಘ ನಿಕಾಯ ಟೀಕಾ (ಲೀನತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಾ)
2. ದೀಘ ನಿಕಾಯ ಸೀಲಕ್ಖಂದವಗ್ಗ ಅಭಿನವ ಟೀಕಾ (ಸಾಧುವಿಲಾಸಿನಿ)
3. ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯ ಟೀಕಾ (ಲೀನತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನ)
4. ಸಂಯುತ್ಥ ನಿಕಾಯ ಟೀಕಾ (ಲೀನತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನ)
5. ಅಂಗುತ್ತರ ನಿಕಾಯ ಟೀಕಾ (ಸಾರತ್ಥಮಂಜೂಷಿ)
6. ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣ ಟೀಕಾ (ಲೀನತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಾ)
7. ನೇತ್ತಿ ವಿಭಾವಿನಿ ಟೀಕಾ

ಇ. ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕ ಟೀಕಾ

1. ಧಮ್ಮಸಂಗಣಿ ಮೂಲ ಟೀಕಾ
2. ಧಮ್ಮಸಂಗಣಿ ಅನು ಟೀಕಾ
3. ವಿಭಂಗ ಮೂಲ ಟೀಕಾ
4. ವಿಭಂಗ ಅನು ಟೀಕಾ
5. ಪಂಚಪ್ಪಕರಣ ಮೂಲ ಟೀಕಾ
6. ಪಂಚಪ್ಪಕರಣ ಅನು ಟೀಕಾ

ಇತರೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾಲಿ ಕೃತಿಗಳು

ವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗ
 ಸಜ್ಜಾಯನ-ಪುಚ್ಛ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ
 ದೀಘನಿಕಾಯ (ಪು-ವಿ)
 ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ (ಪು-ವಿ)
 ಸಂಯುತನಿಕಾಯ (ಪು-ವಿ)
 ಅಜ್ಜುತ್ತರನಿಕಾಯ (ಪು-ವಿ)
 ವಿನಯಪಿಟಕ (ಪು-ವಿ)
 ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕ (ಪು-ವಿ)
 ಅಟ್ಟಕಥಾ (ಪು-ವಿ)
 ಲೇಡೀ ಸಯಾಡೋ ಗನ್ಠ-ಸಜ್ಜಹೋ
 ಬುದ್ಧ-ವಂದನಾ ಗನ್ಠ-ಸಜ್ಜಹೋ
 ನಮಕ್ಕಾರಟೀಕಾ
 ಮಹಾಪಣಾಮಪಾಠ
 ಲಕ್ಷಣಾತೋ ಬುದ್ಧಧೋಮನಾಗಾಥಾ
 ಸುತವಂದನಾ
 ಕಮಲಾಞ್ಜಲಿ
 ಜಿನಾಲಂಕಾರ
 ಪಜ್ಜಮಧು
 ಬುದ್ಧಗುಣಗಾಥಾವಲೀ
 ವಂಸ-ಗನ್ಠ-ಸಜ್ಜಹೋ
 ಚೂಳಗನ್ಠವಂಸ
 ಮಹಾವಂಸ
 ಸಾಸನವಂಸ
 ಬ್ಯಾಕರಣ ಗನ್ಠ-ಸಜ್ಜಹೋ
 ಕಚ್ಚಾಯನಬ್ಯಾಕರಣಂ
 ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಬ್ಯಾಕರಣಂ
 ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣಂ (ಪದಮಾಲಾ)
 ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣಂ (ಧಾತುಮಾಲಾ)
 ಪದರೂಪಸಿದ್ಧಿ
 ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಪಞ್ಚಿಕಾ
 ಪಯೋಗಸಿದ್ಧಿಪಾಠ
 ವುತ್ತೋದಯಪಾಠ

ಅಭಿಧಾನಪ್ಪದೀಪಿಕಾಪಾಠ
 ಸುಬೋಧಾಲಂಕಾರಪಾಠ
 ಬಾಲಾವತಾರ ಗಣಿಪದತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯಸಾರ

ನೀತಿ-ಗನ್ಠ-ಸಜ್ಜಹೋ
 ಲೋಕನೀತಿ
 ಸುತ್ತನ್ನನೀತಿ
 ಸೂರಸ್ಸತಿನೀತಿ
 ಮಹಾರಹನೀತಿ
 ಧಮ್ಮನೀತಿ
 ಕವಿದಪ್ಪಣನೀತಿ
 ನೀತಿಮಂಜುರೀ
 ನರದಕ್ಖದೀಪನೀ
 ಚತುರಾರಕ್ಖದೀಪನೀ
 ಚಾಣಕ್ಯನೀತಿ

ಪಕಿಣ್ಣಣಕ-ಗನ್ಠ-ಸಜ್ಜಹೋ
 ರಸವಾಹಿನೀ
 ಸೀಮವಿಸೋಧನೀಪಾಠ
 ವೇಸ್ಸನ್ನರಗೀತಿ

ಸಿಹಳ-ಗನ್ಠ-ಸಜ್ಜಹೋ
 ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ ವುತ್ತಿವಿವರಣಪಞ್ಚಿಕಾ
 ಧೂಪವಂಸ
 ದಾತಾವಂಸ
 ಧಾತುಪಾಠವಿಲಾಸಿನಿಯಾ
 ಧಾತುವಂಸ
 ಹತ್ಥವನಗಲ್ಲವಿಹಾರವಂಸ
 ಜಿನಚರಿತಯ
 ಜಿನವಂಸದೀಪಂ
 ತೇಲಕಟಾಹಗಾಥಾ
 ಮಿಲಿದಟೀಕಾ
 ಪದಮಂಜುರೀ
 ಸದ್ದಬಿನ್ನುಪಕರಣಂ
 ಕಚ್ಚಾಯನಧಾತುಮಂಜುಸಾ
 ಸಾಮನ್ತಕೂಟವಣ್ಣನಾ

ಇಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಸ್ಥಿತಿ

ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅದು ಹುಟ್ಟಿದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವುದು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರ್ಯ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಾಪಸ್ಸು ತರುವುದರ ಮೂಲಕ, ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವಾದ ಪಾಳಿ ತಿಪಿಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾದ ಬುದ್ಧನ ಸದ್ಗುಣವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಬಹುದು.

ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಂಗತಿಗಳೂ ನಾಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಮಾತು ಜ್ಞಾನ ಖಣಿಯೇ ಆದ ಪಾಳಿ ತಿಪಿಟಕಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಯಾವುದು ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಮರುಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಹೇಗೆ ರೋಗ ಹೋದಮೇಲೆ ಆರೋಗ್ಯ ಬರುವ ಹಾಗೆ.

ಪವಿತ್ರ ತ್ರಿರತ್ನಗಳಾದ ಬುದ್ಧರತ್ನ, ಧರ್ಮರತ್ನ ಮತ್ತು ಸಂಘರತ್ನಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೆಂದೇ ಎನ್ನಬೇಕು. ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮ ರತ್ನವಾದ ಪಾಳಿ ತಿಪಿಟಕಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದುರ್ಘಟನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾದರೂ ನಮ್ಮ ಏಷಿಯಾದ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಾದ ಶ್ರೀಲಂಕಾ, ಮೈಯನ್ಮಾರ್, ಥಾಯ್‌ಲೆಂಡ್, ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ ಮುಂತಾದ ದೇಶದವರು ಧರ್ಮರತ್ನವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯೀ ಏಶಿಯಾ ಖಂಡದ ಬೌದ್ಧ ದೇಶಗಳೇ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರಪಂಚ ಧರ್ಮ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ತಾಯ್ನಾಡಾದ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಸೌಹಾರ್ದ ಮತ್ತು ಮೈತ್ರಿಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

ಈ ಏಶಿಯಾ ಖಂಡದ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಿಯರು ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಸೋದರ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಅವನತಿಯ ಕಪ್ಪುಕಾಲದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೈತ್ರಿ ಭಾವದಿಂದಾಗಿಯೇ ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ವಲಸೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ಏಶಿಯಾ ಬೌದ್ಧರು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರತೊಡಗಿದರು.

ಹೀಗೆ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಚೈನಾದ ಯೂನಾನ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ತಾಯ್ ಪಂಗಡದವರು ಬರ್ಮಾದ ಶಾನ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದು ನಿವಾಸಿಗಳಾದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರು ಭಾರತದ ಈಶಾನ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಅಸ್ಸಾಂ, ಅರುಣಾಚಲಪ್ರದೇಶ, ಮಣಿಪುರ, ತ್ರಿಪುರ, ಮಿಜೋರಾಮ್‌ನ ಈಗಿನ ಚಿತ್ರಗಾಂಗ್ (ಈಗ ಬಾಂಗ್ಲಾ ದೇಶದಲ್ಲಿದೆ) ಅರಕನ ಪ್ರದೇಶದವರೆಗೆ ವಲಸೆಬಂದರು. ಈ ವಲಸೆ ಬಂದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬೌದ್ಧರೇ. ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಮಾಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಬೌದ್ಧರು (ಅವರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ). ಧರ್ಮದ ಪರಿಯತ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ, ಪಟಿಪತ್ತಿ-ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಂದೂ ಹೊರದೂಡಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾರಾಸಗಟಾಗಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಯಿತು ಎಂದು ಯಾವ ಜಾತಿವಾದಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸುಳ್ಳೆಂದು ಈಗ ಸಾಬೀತಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದ ಈಶಾನ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸಮುದಾಯದವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲೇ ಹಲವಾರು ಗುಂಪುಗಳಿವೆ. ಮೈಯನ್ಮಾರ್, ಮಾಗ್, ಚಕ್ರಿ, ಕಮ್‌ತಿ, ಸಿಂಘ್‌ಪೋ, ಫಾಕೆ, ಮಾನ್, ಸೈಯಾಂ, ಇಟೊನ್, ತುರುಂಗ್ ಮತ್ತು ಹಲವಾರು. ಮೂಲತಃ ಶಾಂತಿಪ್ರಿಯರಾದ ಈ ಬೌದ್ಧ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನಾಂಗದವರು ಇತರ ಜಾತಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ತುಂಬ ಸೌಹಾರ್ದತೆಯಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು ಹೊಸ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬೌದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರ ಬೌದ್ಧ ಪಂಥದವರು ಉದಾ: ಮಹಾಯಾನ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜನ ಲಡಾಕ್, ಸಿಕ್ಕಿಂ, ಉತ್ತರಾಖಂಡ, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ್, ಮೊನ್‌ಪ, ನೇಪಾಲ, ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಧೇರವಾದ ಅಥವಾ ದಕ್ಷಿಣ ಬೌದ್ಧ ಸಮುದಾಯದವರಿಗಿಂತಲೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮುಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಯಾನ ಮತ್ತು ವಜ್ರಯಾನದವರು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಯಾನ ಮತ್ತು ವಜ್ರಯಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತುಂಬಾ ಇದ್ದರೂ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಆಫ್ ಪಾಳಿ ಅಂಡ್ ಧೇರವಾದ ಬುದ್ಧಿಸಂ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದು ಧೇರವಾದಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಡಿ ಪಾಲಿ ತಿಪಿಟಕ, ಅಟ್ಕಥಾ, ಟೀಕಾ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸುವುದು, ಹಾಗೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗಮಯಿ, ಶೀಲಮಯಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಕಾಣುವವರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಜನರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯಲೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪರಿವಿಡಿ

ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸುತ್ತಗಳು

101.	ದೇವದಹ ಸುತ್ತ	3
102.	ಪಿಞ್ಚತ್ತಯ ಸುತ್ತ	31
103.	ಕಿಂತಿ ಸುತ್ತ	47
104.	ಸಾಮಗಾಮ ಸುತ್ತ	55
105.	ಸುನಕೃತ್ತ ಸುತ್ತ	69
106.	ಆನೇಞ್ಚಸಪ್ಪಾಯ ಸುತ್ತ	83
107.	ಗಣಕಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ	91
108.	ಗೋಪಕಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ	101
109.	ಮಹಾಪುಣ್ಣಮ ಸುತ್ತ	115
110.	ಚೂಳಪುಣ್ಣಮ ಸುತ್ತ	123
111.	ಅನುಪದ ಸುತ್ತ	129
112.	ಭಬ್ಬಿಸೋಧನ ಸುತ್ತ	137
113.	ಸಪ್ಪರಿಸ ಸುತ್ತ	151
114.	ಸೇವಿತಬ್ಬಾಸೇವಿತಬ್ಬ ಸುತ್ತ	163
115.	ಬಹುಧಾತುಕ ಸುತ್ತ	189
116.	ಇಸಿಗಿಲಿ ಸುತ್ತ	201
117.	ಮಹಾಚತ್ತಾರೀಸಕ ಸುತ್ತ	207
118.	ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಸುತ್ತ	217
119.	ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಸುತ್ತ	233
120.	ಸಜ್ಜಾರುಪಪತ್ತಿ ಸುತ್ತ	251
121.	ಚೂಳಸುಞ್ಚತ್ತ ಸುತ್ತ	261
122.	ಮಹಾಸುಞ್ಚತ್ತ ಸುತ್ತ	269
123.	ಅಚ್ಚರಿಯ ಅಬ್ಬುತ ಸುತ್ತ	283
124.	ಬಾಕುಲ ಸುತ್ತ	293
25.	ದನ್ನಭೂಮಿ ಸುತ್ತ	299

ಸಮರ್ಪಣೆ

ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧರಕ್ತಿತ ಭಂತೇಜಿಯವರ
93ನೇ ಜಯಂತಿ

ಧಮ್ಮಪದ ಉತ್ಸವ-2014ರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಬ್ಬ ದಾನಂ ಧಮ್ಮ ದಾನಂ ಜಿನಾತಿ
(ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮದಾನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು)
- ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ

ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯ
ಸಂಪುಟ-೫

ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವರು

ಕು. ಸಿಲ್ಕೆ ಪೆನ್‌ಜರ್, ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲೆಂಡ್
[Ms. Silke Penzer, Switzerland]

ಈ ಮಹಾ ಧಮ್ಮದಾನದ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಅವರ ಗತಿಸಿದ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಲಿ.

ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿರಲಿ !

ಪೂಜ್ಯ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘ
ಮಹಾಬೋಧಿ ಸೊಸೈಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-09

ಮಜ್ಜಿಮ ನಿಕಾಯ

ಸಂಪುಟ-೫

ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ಸಂಕೇತಾಕ್ಷರಗಳ ವಿವರಗಳು:

ಸೀ = ಸಿಂಹಳ ಲಿಪಿಯ ತಿಪಿಟಕ

ಸ್ಯಾ = ಸಯಾಂ (ಥಾಯ್‌ಲೆಂಡ್) ಲಿಪಿಯ ತಿಪಿಟಕ

ಕಂ = ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ ಲಿಪಿಯ ತಿಪಿಟಕ

ಪೀ = ಪಾಲಿ ಟ್ರಸ್ಕ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಇವರ ರೋಮನ್ ಲಿಪಿ ತಿಪಿಟಕ.

ನಮೋ ತಸ್ಯ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮಾಸಂಬುಧಸ್ಯ

ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ

ಕೊನೆಯ ಐವತ್ತು ಸುತ್ತಗಳು

೧. ದೇವದಹ ವಗ್ಗ

101

ದೇವದಹ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಶಾಕ್ಯರಿಗೆ ಸೇರಿದ ದೇವದಹ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ: 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ' ಎನ್ನುವು ಅವರು 'ಭದಂತೆ' ಎಂದರು. ಆಗ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕೆಲವು ಸಮಾಜರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಲೂ, ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತಾರೆ: 'ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೋ ಅದು ಸುಖವಿರಲಿ, ದುಃಖವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅಸುಖವಿರಲಿ, ಅದುಃಖವಿರಲಿ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮದಿಂದಾಗಿ' ಆದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷಯಗೊಳಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಫಲವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಫಲ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಕರ್ಮಗಳು ಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ದುಃಖಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ, ದುಃಖಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ವೇದನಾಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ, ವೇದನಾ (ಅನುಭವ) ಕ್ಷಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ'. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆಂದು ನಿಗಂಠರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಹೀಗೆ ವಾದ ಮಾಡುವ ನಿಗಂಠರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: 'ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠ, ನೀವು ಈ ರೀತಿಯ ವಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನಿಜವೇನು?' 'ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಅದು ಸುಖವಿರಲಿ, ದುಃಖವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅಸುಖವಿರಲಿ, ಅದುಃಖವಿರಲಿ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮದಿಂದಾಗಿ ಅದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷಯಗೊಳಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಫಲವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಫಲವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಿದೆ. ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ದುಃಖ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಃಖಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ವೇದನಾಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದನಾಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆಯೋ?' ನಿಗಂಠರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಹೌದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ:

“ಆದರೆ ಗೆಳೆಯರೆ, ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ? ಮತ್ತು ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಅಲ್ಲ?” ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಆದರೆ ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೀರೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ, ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೂರವಿದ್ದೀರೆ?’ ‘ಇಲ್ಲ, ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಆದರೆ ಗೆಳೆಯರೆ, ನೀವು ಇಂತಿಂತಹ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತೇ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಆದರೆ ಗೆಳೆಯರೆ, ಇಂತಿಷ್ಟು ದುಃಖ ಈಗಾಗಲೇ ಜೀರ್ಣವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಇಂತಿಷ್ಟು ದುಃಖ ಇನ್ನೂ ಜೀರ್ಣವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಅಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ದುಃಖವೂ ಜೀರ್ಣವಾಗಿರಬಹುದೇ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಆದರೆ ಗೆಳೆಯರೆ, ನಿಮಗೆ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವುದೆಂದರೇನು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತೇ? ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತೇ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’

2. “ಆದ್ದರಿಂದ ಗೆಳೆಯರೆ, ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅದು ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಿರಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ನೀವು ಇಂತಿಂತಹ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಸಗಿದಿರಿ; ಅಥವಾ ಅಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖ ಆಗಲೇ ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಯಿತು ಅಥವಾ ಇಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖ ಇನ್ನೂ ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಬೇಕಿದೆ; ಅಥವಾ ಇಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖ ಜೀರ್ಣವಾದರೆ ಎಲ್ಲ ದುಃಖ ಜೀರ್ಣವಾದಂತೆಯೇ; ಅಥವಾ ಏನು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕೋ ಮತ್ತು ಏನು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೋ ಅವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಇವೆ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆಯುಷ್ಯಂತರಾದ ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ. ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅದು ಸುಖವಿರಲಿ, ದುಃಖವಿರಲಿ, ಅದೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶೂನ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಫಲವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಫಲವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಗಳು ಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ದುಃಖ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಃಖ ಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ವೇದನಾಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ, ವೇದನಾ ಕ್ಷಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

“ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ, ಒಂದುವೇಳೆ ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂದರೆ ಅದು ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಿರಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯು ಅಥವಾ ನೀವು ಇಂತಿಂತಹ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಸಗಿದಿರಿ; ಅಥವಾ ಇಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖ ಆಗಲೇ ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಯಿತು ಅಥವಾ ಇಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖ ಇನ್ನೂ ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿದೆ ಎಲ್ಲ ದುಃಖವು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾದಂತೆಯೇ; ಅಥವಾ ಏನು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕೋ ಈಗಲೇ ಇವೆ; ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆಯುಷ್ಯಂತರಾದ ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅದು ಸುಖವಿರಲಿ ದುಃಖವಿರಲಿ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶೂನ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಫಲವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಫಲವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಗಳು ಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ದುಃಖ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಃಖ ಕ್ಷಯವಾಗುವುದರಿಂದ ವೇದನಾ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದನಾ ಕ್ಷಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.’”

3. “ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೇ, ಒಂದುವೇಳೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ವಿಷಲೇಪಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಘಾಸಿಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವನು ವೇದನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನ ಮಿತ್ರರು ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳು, ಬಂಧುಗಳು ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ವೈದ್ಯನು ವ್ರಣದ ಸುತ್ತ ಕತ್ತಿಯಿಂದ

ಕೊಯ್ದು, ಬಾಣ ಬಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಫಾಯವಾದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಔಷಧವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾನೆ. ವೈದ್ಯನು ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿ ಹಂತದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವನು ವೇದನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಫಾಯವು ವಾಸಿಯಾಗಿ ಅದರಮೇಲೆ ಚರ್ಮವು ಬೆಳೆಯಲು ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಆರೋಗ್ಯವಂತನೂ ಸುಖಿಯೂ ತನಗೆ ತಾನೇ ಶಕ್ತಿವಂತನೂ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೂ ಗಮನಿಸುವಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಬಹುದು: “ಈ ಮೊದಲು ನಾನು ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಘಾಸಿಗೊಳಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ನಾನು ವೇದನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಆಗ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳು ಬಂಧುಗಳು ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕರೆತಂದರು. ವೈದ್ಯನು ಪ್ರಣದ ಸುತ್ತ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ದು ಬಾಣಬಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದನು. ಫಾಯವಾದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದನು. ವೈದ್ಯನು ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಹಂತದ ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ನನಗೆ ವೇದನೆಯಾಯಿತು, ತೀವ್ರ ದುಃಖವಾಯಿತು, ಕಟುವೇದನೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈಗ ಫಾಯವು ವಾಸಿಯಾದಮೇಲೆ ಅದರಮೇಲೆ ಚರ್ಮ ಬೆಳೆದು ನಾನು ಆರೋಗ್ಯವಂತನೂ ಸುಖಿಯೂ ನನಗೆ ನಾನೇ ಶಕ್ತಿವಂತನೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೂ ಗಮಿಸುವಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

“ಹಾಗೆಯೇ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೇ, ನೀವೂ ಕೂಡ ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂದರೆ ಅದು ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಯಾವ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕುಶಲಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೋ ಅವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಇವೆ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರಲು ಆಯುಷ್ಯಂತರಾದ ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ: ‘ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ.... ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

“ಆದರೆ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀವು ಇದ್ದಿರೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅಂದರೆ ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಏನು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕುಶಲಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೋ ಅವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಇವೆ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರಲು ಆಯುಷ್ಯಂತರಾದ ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ: ‘ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೇನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೋ... ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

4. “ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು, ನಿಗಂಠರು ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: ‘ಗೆಳೆಯನೆ, ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರರು ಸರ್ವಜ್ಞರೂ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದವರು ಮತ್ತು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದವರೆಂದು ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ: ‘ನಾನು ಚಲಿಸುವಾಗಾಗಲಿ, ನಿಂತಿರುವಾಗಾಗಲಿ, ಸುಪ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಜಾಗೃತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಗಳು ಸತತವಾಗಿ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.’ ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: ‘ನಿಗಂಠರೆ, ನೀವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ. ಅವನ್ನು ಕಟುತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ಜೀರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ವ್ಯಯಗೊಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ.... ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ’. ಇದು ನಮಗೆ ರುಚಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗಿದು ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

5. “ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ನಿಗಂಠರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ‘ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ, ಐದು ಧಮ್ಮಸಂಗತಿಗಳಿವೆ, ಅವು ಎರಡುರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆ ಐದು ಯಾವುವು? ಅವು ಶ್ರದ್ಧೆ, ರುಚಿ (ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ, ಅನುಮೋದಿಸುವ ಗುಣ), ಅನುಸ್ಸವ (ಶ್ರವಣ ಪರಂಪರೆ, ಪದೇಪದೇ ಕೇಳಿರುವಂತಹದು), ಆಕಾರಪರಿವಿತ್ತಕ್ಕ (ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವುವು) ಮತ್ತು ದಿಟ್ಟಿನಿಜ್ಞಾನಕ್ಷೃನ್ನಿ (ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು). ಈ ಐದು ಸಂಗತಿಗಳು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈಗ ಅತೀತದ ಬಗ್ಗೆ (ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ) ಮಾತನಾಡುವ ತಮ್ಮ ಗುರುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆಯುಷ್ಯಂತರಾದ ನಿಗಂಠರು ಯಾವ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ? ಯಾವಬಗೆಯ ರುಚಿಯನ್ನು, ಯಾವಬಗೆಯ ಅನುಸ್ಸವವನ್ನು, ಯಾವಬಗೆಯ ಆಕಾರಪರಿವಿತ್ತಕ್ಕವನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯ ದಿಟ್ಟಿನಿಜ್ಞಾನಕ್ಷೃನ್ನಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ?’ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ನಿಗಂಠರಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಯಾವರೀತಿಯ ವಾದವನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ನಿಗಂಠರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ‘ನೀವೇನನ್ನುವಿರಿ ನಿಗಂಠರೆ? ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮ (ಪರಿಶ್ರಮ) ವಿದ್ವಾಂಸ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಿದ್ವಾಂಸ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೋರಾಗಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ನಿನಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವಿನ ಅನುಭವವಾಗುವುದೇನು? ಆದರೆ ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮವಾಗಲಿ, ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವಿನ ಅನುಭವವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೇ?’ ‘ಗೆಳೆಯ, ಗೌತಮರೆ, ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮವಿದ್ವಾಂಸ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಿದ್ವಾಂಸ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೋರಾಗಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ನಮಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವಿನ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ತೀವ್ರ ಉಪಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದಾಗ ನಮಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವಿನ ಅನುಭವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.’.

6. “ಆದ್ದರಿಂದ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ, ತೀವ್ರವಾಗಿ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದಾಗ (ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿದಾಗ) ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವು ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಾಗ ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವಿನ ಅನುಭವವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರಲು ಆಯುಷ್ಯಂತ ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ; ‘ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅದು ಸುಖವಿರಲಿ ದುಃಖವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅಸುಖವಿರಲಿ ಅದುಃಖವಿರಲಿ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮದಿಂದಾಗಿ ಆದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷಯಗೊಳಿಸಿ ಹೊಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲ.... ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.’

“ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ, ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮ (ಪರಿಶ್ರಮ) ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದ್ದರೆ ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನ ಇರುವಾಗ ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವು ಇರುತ್ತದೆ, ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮ ಮತ್ತು ತೀವ್ರ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ತೀವ್ರವಾದ ಕಟುವಾದ ನೋವು ಇತ್ತು. ಹೀಗಿರಲು ಆಯುಷ್ಯಂತ ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೆಲ್ಲ... ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.’

“ಆದರೆ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ, ತೀವ್ರವಾದ ಉಪಕ್ರಮ (ಪರಿಶ್ರಮ) ಮತ್ತು ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಿದ್ದಾಗ ನೀವು ವೇದನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರ ಉಪಕ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದಿರಿ, ಆದರೆ ತೀವ್ರ ಉಪಕ್ರಮ ತೀವ್ರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ತೀವ್ರ ಉಪಕ್ರಮ (ಶ್ರಮ) ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ನಿಮಗೆ ವೇದನೆ, ತೀವ್ರ ದುಃಖ, ಕಟುವೇದನೆಗಳು ಅನುಭವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ವೇದನೆ ತೀವ್ರವಾದ ದುಃಖ ಕಟುವಾದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ನೀವೇ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ತೀವ್ರ ಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದು ಅವಿದ್ಯೆ, ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ಸಂಮೋಹದಿಂದಾಗಿ, ಅದನ್ನೇ ನೀವು ತಪ್ಪಾಗಿ ‘ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏನೆಲ್ಲಾ... ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ’. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ನಿಗಂಠರ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆನು.

7. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಪುನಃ ನಾನು ನಿಗಂಠರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನನ್ನುವಿರಿ? ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಅನುಭವಿಸುವುದಿದ್ದು, ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಹಾಗಾದರೆ ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವುದಿದು, ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಆ ಕಮ್ಮವನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’

“ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನನ್ನುವಿರಿ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ? ಕಮ್ಮವೊಂದು ಅದರ ಫಲವು) ಸುಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಆ ಕಮ್ಮವನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ದುಃಖ ವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?” ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಹಾಗಾದರೆ ಕಮ್ಮವೊಂದು (ಅದರ ಫಲವು) ದುಃಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಆ ಕಮ್ಮವನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಸುಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’

“ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನನ್ನುವಿರಿ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ? ಪರಿಪಕ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಕಮ್ಮವೊಂದರ (ಅದರ ಫಲ) ಅನುಭವ ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಪರಿಪಕ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಹಾಗಾದರೆ ಅಪರಿಪಕ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಕಮ್ಮವೊಂದರ (ಅದರ ಫಲ) ಅನುಭವ ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಪರಿಪಕ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’

“ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನನ್ನುವಿರಿ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ? ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಬಹುವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದ್ದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಕಮ್ಮವನ್ನು ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’ ‘ಹಾಗಾದರೆ ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದ್ದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಕಮ್ಮವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’

“ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ? ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಭವಿಸದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?” ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ’. ಹಾಗಾದರೆ ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?’ ‘ಇಲ್ಲ ಗೆಳೆಯ.’

8. “ಆದ್ದರಿಂದ ಗೆಳೆಯ ನಿಗಂಠರೆ, ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ; ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಸುಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ದುಃಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ದುಃಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಸುಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ; ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವುದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ, ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವುದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಬಹುವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದ್ದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಕಮ್ಮವನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಭವಿಸದೆ ಇರಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅನುಭವಿಸಲಾರದಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಭವಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಹೀಗಿರಲು ಆಯುಷ್ಯಂತ ನಿಗಂಠರ ಪರಿಶ್ರಮವು ನಿಷ್ಫಲ, ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಿಷ್ಫಲ.

9. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅವರ ವಾದಾನುವಾದಗಳ ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಲು ಹತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧ ಅನುಮಾನಗಳು (ಊಹೆಗಳು) ದೊರೆಯುತ್ತವೆ:

(1) “ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಮ್ಮಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖ ದುಃಖಗಳ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಗ ನಿಗಂಠರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಕಮ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ತಾವು ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(2) “ಈಶ್ವರ ನಿರ್ಮಿತ ಹೇತುಗಳಿಂದಾಗಿ, (ಇಸ್ಸರನಿಮಾನಹೇತು) ಜೀವಿಗಳು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ,⁵ ಆಗ ನಿಗಂಠರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪಾಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈಶ್ವರನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಅಂತಹ ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(3) “ಜೀವಿಗಳು ಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ಭಾವ ಹೇತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ⁶ ಆಗ ನಿಗಂಠರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅದೃಷ್ಟಹೀನರೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಅಂತಹ ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(4) “ಜೀವಿಗಳು ಅಭಿಜಾತ ಹೇತುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ⁷ ಆಗ ನಿಗಂಠರು ಕಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪಾಪ ಅಭಿಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿರಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಅಂತಹ ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(5) “ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಮಾಡುವ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಗ ನಿಗಂಠರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ಶ್ರಮ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಅಂತಹ ತೀವ್ರ ದುಃಖವನ್ನು ಕಟುವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(6) “ಜೀವಿಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಮ್ಮಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ನಿಗಂಠರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(7) “ಈಶ್ವರ ನಿರ್ಮಾಣ ಹೇತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ನಿಗಂಠರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(8) “ಜೀವಿಗಳು ಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ಭಾವಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ನಿಗಂಠರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(9) “ಜೀವಿಗಳು ಅಭಿಜಾತ ಹೇತುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ನಿಗಂಠರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(10) “ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಮಾಡುವ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ನಿಗಂಠರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನಿಗಂಠರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅವರ ಈ ವಾದಾನುವಾದಗಳ ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಲು ಹತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧ ಅನುಮಾನಗಳು ಸಂಗತಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮವು ನಿಷ್ಫಲವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನವು ನಿಷ್ಫಲವಾದ್ದು.

10. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹಾಗಾದರೆ ಪರಿಶ್ರಮವು ಹೇಗೆ ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರಯತ್ನವು ಹೇಗೆ ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ದುಃಖವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ (ಅಂತಹವನು) ತನ್ನನ್ನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾಗಿ ಮುಳುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಧಮ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಅವನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.” ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತಿದ್ದಾನೆ: ‘ನಾನು ಯಾವಾಗ ಒಂದು ಸಜ್ಜಾರದಿಂದ ಪರಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತೇನೋ ಆಗ ಈ ದುಃಖಮೂಲವು ಈ ಸಂಜ್ಞಾರ ಪ್ರಧಾನದಿಂದಾಗಿಯೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ನಾನು ಯಾವಾಗ ಉಪೇಕ್ಷದಿಂದ (ಸಮತಾಭಾವ) ನೋಡುತ್ತೇನೋ ಆಗ ಆ ದುಃಖಮೂಲವು ಉಪೇಕ್ಷದಿಂದಾಗಿ ಮಾಯವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.’ ಅವನು ದುಃಖ ಮೂಲವೊಂದನ್ನು ಸಂಜ್ಞಾರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಮಾಡಲು ಅದು ಸಜ್ಜಾರ ಪ್ರಧಾನದಿಂದಾಗಿಯೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ದುಃಖಮೂಲವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡಲು ಉಪೇಕ್ಷಭಾವವು ಅವನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸಂಖಾರಯುತ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಮಾಡಿದಾಗ ಇಂತಿಂತಿಹ ದುಃಖ ಮೂಲಗಳು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಸಂಖಾರಯುತ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಲೇ, ಹೀಗೆ ಅವನಲ್ಲಿನ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವನು ಉಪೇಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಇಂತಿಂತಿಹ ದುಃಖ ಮೂಲಗಳು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ; ಹೀಗೆ ಅವನಲ್ಲಿನ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ.

11. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ತೀವ್ರ ರಾಗದಿಂದ ತೀವ್ರವಾದ ಒಲವಿನಿಂದ ಮನಸಾರೆ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆನ್ನಿ. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಆಗ ನೀವೇನನ್ನುತ್ತೀರಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ? ಸ್ತ್ರೀಯು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಶೋಕ ಆವೇದನೆ ದುಃಖ ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸು ದುಗುಡಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಏಳುತ್ತವೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆಗ ಆ ಪುರುಷನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಬಹುದು: ‘ನಾನು ಈ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತೀವ್ರ ರಾಗ ಒಲವುಗಳಿಂದ ಮನಸಾರೆ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ಅವಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶೋಕ ಆವೇದನೆ ದುಃಖ ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸು ದುಗುಡಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ನಾನು ಅವಳ ಮೇಲಿನ ರಾಗ ಮೋಹಗಳನ್ನೇ ತೊರೆದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?’ ಅವನು ಅವಳ ಮೇಲಿನ ಛಂದರಾಗಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ನಿಂತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವೇನನ್ನುವಿರಿ? ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಅವಳು ನಿಂತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಶೋಕ ಆವೇದನೆ ದುಃಖ ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸು ದುಗುಡಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಏಳುತ್ತವೆಯೇ?” “ಇಲ್ಲ ಭಂಕೆ.” “ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ? ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಪುರುಷನು ಅವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲ; ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ.... ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಶೋಕ ಆವೇದನೆ ದುಃಖ ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸು ದುಗುಡಗಳು ಏಳುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ದುಃಖವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ (ಅಂತಹವನು) ತನ್ನನ್ನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾಗಿ ಮುಳುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತಿದ್ದಾನೆ: ‘ನಾನು ಯಾವಾಗ ಒಂದು ಸಜ್ಜಾರದಿಂದ ಪರಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತೇನೋ ಆಗ ದುಃಖಮೂಲವು ಸಜ್ಜಾರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ; ನಾನು ಯಾವಾಗ ಉಪೇಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇನೋ ಆಗ ಆ ದುಃಖಮೂಲವು ಉಪೇಕ್ಷ್ಯ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಮಾಯವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ’. ಅವನು ದುಃಖಮೂಲವೊಂದನ್ನು ಸಜ್ಜಾರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾನಾಗಿ ಅದು ಸಜ್ಜಾರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿಯೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ದುಃಖಮೂಲವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ನೋಡಲು ಉಪೇಕ್ಷ್ಯಭಾವವು ಅವನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸಂಚಾರಯುತ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದಾಗ ಇಂತಿಂತಿಹ ದುಃಖ ಮೂಲಗಳು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಸಂಚಾರಯುತ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಲೇ; ಹೀಗೆ ಅವನಲ್ಲಿನ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವನು ಉಪೇಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಇಂತಿಂತಿಹ ದುಃಖಮೂಲಗಳು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ; ಹೀಗೆ ಅವನಲ್ಲಿನ ದುಃಖಗಳು ನಿರ್ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಪರಿಶ್ರಮಗಳು ಸಫಲವಾಗುತ್ತವೆ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಫಲವಾಗುತ್ತವೆ.

12. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಭಿಕ್ಷುವೊಬ್ಬನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ನನ್ನ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರಲು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ನಾನೇ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದಾಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ನಾನು ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಶ್ರಮಿಸಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?’ ಯಾವುದು ದುಃಖವೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ.¹⁰ ಮುಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ? ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನೋ ಅದನ್ನು ಅವನು ಸಾಧಿಸಿಯಾಯಿತು; ಆದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಅವನು ನಂತರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಉಸುಕಾರನು (ಬಾಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವವನು) ಬಾಣವೊಂದನ್ನು (ಅದನ್ನು ನೇರಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು) ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯ ನಡುವೆ ಅದನ್ನು ಕಾಯಿಸಿದನೆನ್ನಿ. ಬಾಣವನ್ನು ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ನೇರಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಗ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ನಂತರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅದನ್ನು ನೇರಮಾಡಲು ಪ್ರಯೋಗ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೆ ಕಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ? ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಸುಕಾರನು ಬಾಣವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ, ನೇರಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಗ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೋ ಅದು ಕಾರ್ಯತಪಾಯಿತು; ಹಾಗಾಗಿ ನಂತರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ನೇರಮಾಡಲು, ಪ್ರಯೋಗ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

“ಹೀಗೆಯೇ, ಭಿಕ್ಷುವೊಬ್ಬನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ನನ್ನ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರಲು... ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ನಾನೇ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದಾಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ನಾನು ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಶ್ರಮಿಸಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?’ ಯಾವುದು ದುಃಖವೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ.¹⁰ ಮುಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ? ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನೋ ಅದನ್ನು ಅವನು ಸಾಧಿಸಿಯಾಯಿತು; ಆದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಅವನು ನಂತರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೂ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಪರಿಶ್ರಮವು ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ.”

13. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಅರಹಂತರು, ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಬುದ್ಧರು, ವಿದ್ಯಾಚರಣಸಂಪನ್ನರು, ಸುಗತರು, ಲೋಕಜ್ಞರು, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುವ ಅಸಮಾನ ಸಾರಥಿ (ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ), ದೇವತೆ ಹಾಗೂ ಮಾನವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುರುಗಳು, ಬುದ್ಧರು (ಬೋಧಿ ಪಡೆದವರು) ಮತ್ತು ಭಗವಾನರು. ಅವರು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ದೇವರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾರನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜ ಮನುಷ್ಯರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅರಿತಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಪದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಾಯಕವಾದ ಅಂತಹ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗೃಹಸ್ಥರು ಅಥವಾ ಗೃಹಸ್ಥನ ಮಗನು ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ತಥಾಗತರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಆ ರೀತಿಯ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಾದ ಮೇಲೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ- ‘ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ ಬಂಧನ ಉಳ್ಳದ್ದು, ಕಲ್ಮಶವುಳ್ಳದ್ದು, ಪರಿವಾಜಕತೆ ಬಿಡುಗಡೆವುಳ್ಳದ್ದು. ಅದು ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವು, ಹೊಳೆವ ಶಂಖದಂತೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ, ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ತಲೆಗೂದಲು ಮತ್ತು ಗಡ್ಡವನ್ನು ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಮನೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ಶ್ರಮಣನಾದರೆ’ ಎಂದು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ತೊರೆದು [ಅಗಾಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಬಂಧು ಪರಿವಾರವನ್ನು ತೊರೆದು] ತಲೆಗೂದಲು ಮತ್ತು ಗಡ್ಡವನ್ನು ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಮನೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ಶ್ರಮಣನಾಗುತ್ತಾನೆ.

14. “ಅವನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರಮಣನಾಗಿ ಭಿಕ್ಷು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಅವರಂತೆಯೇ ಜೀವಿಸುವವನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಹತ್ಯೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ತೊರೆದು ಪ್ರಾಣಿಹತ್ಯೆಯಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದಂಡವನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಆಯುಧವನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಪಾಪಭೀರುವಾಗಿ ದಯಾವಂತನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿ ಜೀವಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕೆ ಅನುಕಂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನದ್ದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತೊರೆದವನಾಗಿ ತನ್ನದ್ದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನಗೆ ತಾನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಭಿಚಾರದಿಂದ ಕಾಮಸಂಬಂಧಿ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಳ್ಳು ಮಾತನ್ನು ತೊರೆದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯವಾದಿ ಸತ್ಯಸಂಧ ನಂಬಿಕಸ್ಥ ವಿಶ್ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೋಸಗಾರನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚಾಡಿ ಮಾತನ್ನು ತೊರೆದು ಚಾಡಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಭೇದವುಂಟುಮಾಡುವವನಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭೇದವಿರುವಲ್ಲಿ ಏಕತೆವುಂಟುಮಾಡುವವನು. ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವಂತಹ ಐಕ್ಯಮತ್ಯದಿಂದ ಸುಖಪಡುವ ಐಕ್ಯಮತ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಟುನುಡಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಕರುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವು ಎಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಎಂದರೆ ಮಧುರವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹವು. ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಸಭ್ಯವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಬಹುಜನರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುವಂತಹವು. ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ತೊರೆದು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸರಿಯಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಶಿಸ್ತಿನ (ವಿನಯದ) ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋದಾಹಾರಣೆಯಾಗಿರುವ, ಗುರಿ ಸಾಧಿಸುವ, ಅರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿವೇಚನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ಬೀಜ ಜೀವವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಸ್ಯ ಜೀವವನ್ನಾಗಲಿ ಹಾಳು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಂದೇ ಹೊತ್ತು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ, ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ನೃತ್ಯ-ಗೀತೆ-ವಾದನ-ಮೋಜಿನ ಕುಣಿತ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಮಾಲಾ-ಗಂಧ-ಲೇಪನೆ-ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎತ್ತರವಾದ ಮತ್ತು ವಿಲಾಸಕರವಾದ ಆಸನಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಧಾನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ದಾಸ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮೇಕೆ ಮತ್ತು ಕುರಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆನೆಗಳು, ಹಸುಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಹೊಸ ಮತ್ತು ಜಾಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ರಾಯಭಾರಿಯಾಗುವ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ತೂಕಗಳನ್ನು ತನದಿಂದ, ಮಿಶ್ರಲೋಹಗಳನ್ನು ತನದಿಂದ, ಅಳತೆಗಳನ್ನು ತನದಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಲಂಚಗುಳಿತನ, ವಂಚನೆ ಮತ್ತು ಮೋಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಕೈಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ, ಕೊಲೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದರಿಂದ, ದರೋಡೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಅವನು ಶರೀರವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಹಸಿವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಯು ತಾನು ಹಾರಾಡುವಾಗೆಲ್ಲ ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾರಾಡುತ್ತದೋ, ಅದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷು ಶರೀರವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಹಸಿವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಈ ರೀತಿ ಆರೈಕೆ ಶೀಲ ಆಚರಣೆ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಕಳಂಕರಹಿತ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

15. “ಅವನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಂಡ ಯಾವುದೇ ಆಕಾರ ರೂಪದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಕೇತಕ್ಕೂ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರ ವಿವರ ವಿಶೇಷಕ್ಕೂ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ನೋಡುವ ಕಣ್ಣು ಅವಯವವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡದೆ ಅದರಂತೆ ಜೀವಿಸಿದರೆ ದುರಾಶೆ ಮತ್ತು ಖಿನ್ನತೆ ಪಾಪಕಾರಣವಾದ ಅಕುಶಲ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ನಡೆದಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕಣ್ಣು ಅವಯವವನ್ನು ಆರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಕಣ್ಣಿನ ಅವಯವದ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಶಬ್ದ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ಮೂಗಿನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಾಸನೆ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ರಸ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ಶರೀರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಪರ್ಶ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರ ವಿವರ ವಿಶೇಷಕ್ಕೂ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅರಿಯದ ಮನ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡದೇ ಅದರಂತೆ ಜೀವಿಸಿದರೆ ದುರಾಶೆ ಮತ್ತು ಖಿನ್ನತೆ ಪಾಪಕಾರಣವಾದ ಅಕುಶಲ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ನಡೆದಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮನ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಆರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮನ ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಈ ರೀತಿ ಆರ್ಯರ ಶೀಲ ಆಚರಣೆ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಕಳಂಕರಹಿತ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಅವನು ಹೋಗುವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬರುವಾಗಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೆಳಗೆ ನೋಡುವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸುತ್ತೆಲ್ಲ ಕಡೆ ನೋಡುವಾಗಲಿ ಅವನು ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮಡಚಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಹರಡುವುದರಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯನ್ನು, ಚೀವರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಗಿಯುವಾಗಲಿ, ಕುಡಿಯುವಾಗಲಿ, ತಿನ್ನುವಾಗಲಿ, ರುಚಿ ನೋಡುವಾಗಲಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಲಮೂತ್ರ ಮಾಡುವಾಗಲಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಡೆಯುವಾಗಲಿ, ನಿಂತಿರುವಾಗಲಿ, ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲಿ, ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲಿ, ಎಚ್ಚರವಿರುವಾಗಲಿ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲಿ, ಮೌನದಿಂದಿರುವಾಗಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.

16. “ಅವನು ಈ ರೀತಿಯ ಆರ್ಯರ ಶೀಲ ಆಚರಣೆಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯ ಆರ್ಯರ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂವರ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯ ಆರ್ಯರ ಸತಿ (ಎಚ್ಚರಿಕೆ) ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ತಾನು ವಾಸಿಸಲು ಇಂತಹ ಏಕಾಂತದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ- ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮರದ ಕೆಳಗೆ, ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ, ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ, ಗಿರಿ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ, ವನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಹುಲ್ಲಿನ ಬಣವೆಯ ಮೇಲೆ, ಅವನು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಬೆನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ದೇಹವನ್ನು ನೇರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಿತಿ ಸತಿಯನ್ನು ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಲೋಕದ ಮೇಲಿನ ದುರಾಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ದುರಾಶೆ ಇಲ್ಲದ ಮನೋಸ್ಥಿತಿ ಉಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದುರಾಶೆಯ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಗೆತನ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷವನ್ನು ತೊರೆದು ಹಗೆತನವಿಲ್ಲದ ಮನೋಸ್ಥಿತಿವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿ ಜೀವಿಗಳ ಹಿತ ಬಯಸುವವನಾಗಿ ಹಗೆತನ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಲಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಪರವನ್ನು ತೊರೆದು ಆಲಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಪರರಹಿತನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಬೆಳಕು ಕಂಡವನಾಗಿ, ಸತಿವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾಗಿ ಆಲಸಿ ಮತ್ತು ಮಂಪರು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಚಂಚಲತೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಶಾಂತವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಪಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದವನಾಗಿ ಚಂಚಲತೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತೆಯ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಂದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಸಂದೇಹವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ದೂರನಾಗಿ ಸಂದೇಹ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಅವನು ಈ ಐದು ತಡೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಆಂತರಿಕ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ದುರ್ಬಲ ಮಾಡಿದವನಾಗಿ ಕಾಮವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಸವಿತರ್ಕನಾಗಿ, ಸವಿಚಾರನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಿ ಆಂತರಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ವಿತರ್ಕಗಳಿಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಎರಡನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆನಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಾ (ಸಮಚಿತ್ತತೆ)ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಅರಿವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖವನ್ನು ಕಾಯದಲ್ಲೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಯಾವುದನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೋ ‘ಉಪೇಕ್ಷಾ ಮತ್ತು ಜಾಗರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೇ ಸುಖದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು’ ಎಂದು. ಇಂತಹ ಸಮಾಧಿಯ ಮೂರನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷು ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ, ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಮಾನಸಿಕ ಸುಮ್ಮಾನ-ದುಮ್ಮಾನಗಳು ಕಾಣದಂತಾಗಿ ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಉಪೇಕ್ಷಾದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಎಚ್ಚರ ಸ್ಥಿತಿಯಾದ ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

17. “ಅವನು ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಉಜ್ವಲವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ, ದೋಷವಿಮುಕ್ತವೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯ ಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ತವು ತಿರುಗಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ- ಒಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಎರಡು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಾಲ್ಕು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐದು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಲವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ನೂರುಸಾವಿರ (ಲಕ್ಷ) ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ-ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ- ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಇತ್ತು; ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವಿತ್ತು; ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಸವಿವರವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ಣವಾದ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಪೂರ್ವ ಜೀವಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಾನೆ.

18. “ಅವನು ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ನಿರ್ಮಲವೂ ಉಜ್ವಲವೂ ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳಿಗಿಂತ ವಿಮುಕ್ತವೂ ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಜೀವಿಗಳ ಸಾವು ಮತ್ತು ಮರುಹುಟ್ಟುಗಳೆಡೆಗೆ ಚಿತ್ತ ತಿರುಗಿತು. ಆ ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾನವಾತೀತ ದಿವ್ಯ ನೇತ್ರದಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹೀನವಾದವುಗಳನ್ನು, ಉತ್ತಮವಾದವುಗಳನ್ನು, ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಮತ್ತು ದುರ್ವರ್ಣನ ಹೊಂದಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಸುಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಕಮ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ- ‘ಈ ಅರ್ಹ ಜೀವಿಗಳು ಕಾಯ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮಾತಿನ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಅರಿಯರನ್ನು (ಬೋಧಿ ಪಡೆದವರನ್ನು) ತೆಗಳಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಮ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರು ಶರೀರ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಅಪಾಯದಲ್ಲಿ, ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ, ವಿನಿಪಾತಕದಲ್ಲಿ, ನರಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವರು. ಆದರೆ ಈ ಉತ್ತಮ ಜೀವಿಗಳು ಕಾಯ ಸುಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮಾತಿನ ಸುಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಅರಿಯರನ್ನು ತೆಗಳದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಮ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರು ಶರೀರ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಸುಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವರು’ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಆ ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾನವಾತೀತ ದಿವ್ಯ ನೇತ್ರದಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹೀನವಾದವುಗಳನ್ನು, ಉತ್ತಮವಾದವುಗಳನ್ನು ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಮತ್ತು ದುರ್ವರ್ಣನ ಹೊಂದಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಸುಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕಮ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

19. “ಅವನ ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಉಜ್ವಲವೂ, ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಆಸವಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ತ ತಿರುಗಿತು. ಅವನು ‘ಇದೇ ದುಃಖ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ಹುಟ್ಟು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ನಿರೋಧ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಮಾರ್ಗ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ‘ಇವೇ ಆಸವಗಳು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ಹುಟ್ಟು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ನಿರೋಧ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಮಾರ್ಗ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕಂಡಮೇಲೆ, ಹೀಗೆ ಅರಿತುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಕಾಮಾಸವಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿತು, ಭವಾಸವಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿತು, ಅವಿದ್ಯಾಸವಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿತು, ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದಾಗ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ‘ಜನ್ಮವು ಕೊನೆಯಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು, ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಇನ್ನೇನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

20. “ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತಾಗ ಮತ್ತು ನೋಡಿದಾಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಕಾಮವಾಸನೆಗಳಿಮದ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ, ಚಿತ್ತವು ಭವವಾಸನೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ, ಚಿತ್ತವು ಅವಿದ್ಯಾವಾಸನೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ವಿಮುಕ್ತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಜಾತಿಯು ನಾಶವಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಯಾಯಿತು, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು, ಇನ್ನು ಜೀವಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬರುವುದಿರುವುದಿಲ್ಲ’. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆಯೂ ಪರಿಶ್ರಮವು ಸಫಲ, ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಥಾಗತರು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲು ಹತ್ತು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ನೆಲೆಗಳಿವೆ:

(1) “ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಈಗ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಗ ತಥಾಗತರು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಆಸವರಹಿತವಾದ ಸುಖವೇದನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(2) “ಈಶ್ವರ ನಿರ್ಮಿತ ಹೇತುಗಳಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಗ ತಥಾಗತರು ಉತ್ತಮ ಈಶ್ವರ ನಿರ್ಮಾಣ ಹೇತುವಿನಂತಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಆಸವರಹಿತವಾದ ಸುಖವೇದನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(3) “ಜೀವಿಗಳು ಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ಭಾವ ಹೇತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ತಥಾಗತರು ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಆಸವರಹಿತವಾದ ಸುಖವೇದನೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(4) “ಜೀವಿಗಳು ಅಭಿಜಾತಿ ಹೇತುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ತಥಾಗತರು ಉತ್ತಮ ಅಭಿಜಾತಿಯವರೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಆಸವರಹಿತವಾದ ಸುಖವೇದನೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(5) “ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಮಾಡುವ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ತಥಾಗತರು ಕಲ್ಯಾಣತಮವಾದ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈಗ ಆಸವರಹಿತವಾದ ಸುಖವೇದನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(6) “ಜೀವಿಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಮ್ಮಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಗ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(7) “ಈಶ್ವರ ನಿರ್ಮಾಣ ಹೇತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(8) “ಜೀವಿಗಳು ಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ಭಾವಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(9) “ಅಭಿಜಾತಿ ಹೇತುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(10) “ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಮಾಡುವ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಗ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲದಾಗಲೂ ತಥಾಗತರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ತಥಾಗತರು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಥಾಗತರು ಹಾಗೆ ನುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲು ಈ ಹತ್ತು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ನೆಲೆಗಳಿವೆ.”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದೇವದಹ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಪಂಚತ್ತಯ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ¹¹ ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ತಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ' ಎನ್ನಲು ಅವರು 'ಭದಂತೇ' ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ನುಡಿದರು:

(ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಊಹಾಪೋಹಗಳು)

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ (ಆನಂತರದ ಕಾಲದ) ಬಗ್ಗೆ ಊಹಾಪೋಹಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ವಿಹಿತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಕೆಲವು ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇದ್ದಾರೆ.

(i) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಮರಣದ ನಂತರ ಅತ್ತವು (ಆತ್ಮವು) ಸಇಷ್ಟಾಯುಕ್ತವೂ (ಸಇಷ್ಟೇ=ಗ್ರಹಿಕೆಯುಳ್ಳದ್ದು) ಆರೋಗ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ'.

(ii) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಮರಣದ ನಂತರ ಅತ್ತವು ಅಸಇಷ್ಟಾಯುಕ್ತವೂ (ಗ್ರಹಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಂತಹದು) ಅರೋಗ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

(iii) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಮರಣದ ನಂತರ ಅತ್ತವು ಸಇಷ್ಟಾಯುಕ್ತವೂ ಅಲ್ಲ, ಅಸಇಷ್ಟಾಯುಕ್ತವೂ ಅಲ್ಲ (ನೇವಸಇಷ್ಟನಾಸಇಷ್ಟೇ) ಮತ್ತು ಅರೋಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ.'

(iv) ಅಥವಾ ಈಗಿರುವ ಜೀವಿಯು (ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ) ನಿನಾಮವಾಗುತ್ತದೆ, ವಿನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

(v) ಅಥವಾ ನಿಬ್ಬಾಣವು ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ¹²

“ಹೀಗೆ (ಅ) ಅವರು ಈಗಿರುವ ಅತ್ತವು (ಆತ್ಮವು) ಮರಣದ ನಂತರ ಅರೋಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅಥವಾ (ಆ) ಅವರು ಈಗಿರುವ ಜೀವಿಯು (ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ) ನಿನಾಮವಾಗುತ್ತದೆ, ವಿನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅಥವಾ (ಇ) ಅವರು ನಿಬ್ಬಾಣವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಐದು (ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು) ಇರುವುದು ಮೂರು ಆಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ಇರುವುದು ಐದು ಆಗುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಪಂಚತ್ತಯದ ಸಾರ.”

2.(I) “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು (ಆತ್ಮವು) ಮರಣಾನಂತರ ಸಇಷ್ಟಾಯುಕ್ತವೂ ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದೂ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ಸಇಷ್ಟಾಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಅರೋಗದ ಅತ್ತವು:

ರೂಪಿ (ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು) ಅಥವಾ ಅರೂಪಿ (ರೂಪ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು) ಅಥವಾ ರೂಪಿ ಮತ್ತು ಅರೂಪಿ ಎರಡೂ ಆಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅಥವಾ ಏಕತ್ತಸಇಷ್ಟೇ (ಒಂದೇ ಸಇಷ್ಟಾಯುಳ್ಳದ್ದು)

ಅಥವಾ ನಾನತ್ತಸಂಘೋ (ಹಲವು ಸಂಘೋಯುಳ್ಳದ್ದು) ಅಥವಾ ಪರಿತ್ತಸಂಘೋ (ಪರಿಮಿತವಾದ ಸಂಘೋ) ಅಥವಾ ಅಪ್ರಮಾಣಸಂಘೋ (ಎಣಿಕೆಗೆ ಸಿಗಲಾರದ ಸಂಘೋ [ಗ್ರಹಿಕೆ])¹³ ಅಥವಾ ಯಾರೆಲ್ಲಾ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅಪ್ರಮಾಣವೂ ಆನೇಇವೂ (ಪ್ರಶಾಂತತೆಯುಳ್ಳ) ಆದ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಸಿಣವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.¹⁴

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಆ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು (ಆತ್ಮವು) ಮರಣಾನಂತರ ಸಂಘೋಯುಕ್ತವೂ ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ಸಂಘೋಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಅರೋಗದ ಆತ್ಮವು:

ರೂಪಿ ಅಥವಾ ಅರೂಪಿ ಅಥವಾ ರೂಪಿ ಮತ್ತು ಅರೂಪಿ ಎರಡೂ ಅಥವಾ ರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅಥವಾ ಏಕತ್ತ ಸಂಘೋ ಅಥವಾ ನಾನತ್ತ ಸಂಘೋ ಅಥವಾ ಪರಿತ್ತ ಸಂಘೋ ಅಥವಾ ಅಪ್ರಮಾಣ ಸಂಘೋ;

ಇಲ್ಲವೇ ಕೆಲವರು ಅಪ್ರಮಾಣವೂ, ಆನೇಇವೂ (ಪ್ರಶಾಂತತೆ) ಆದ ಅಕಿಂಚ್ಛಿಜ್ಞಾಯತನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅವರಿಗೆ ಅಕಿಂಚ್ಛಿ (ಏನೂ ಇಲ್ಲ) ಎನ್ನುವುದು ಅದು ರೂಪಸಂಘೋ ಆಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅರೂಪಸಂಘೋ ಆಗಿರಲಿ, ಏಕತ್ತಸಂಘೋ ಆಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಾನತ್ತಸಂಘೋ ಆಗಿರಲಿ; ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಪರಮವೂ ಅಗ್ರವೂ ಅನುತ್ತರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.¹⁵ ಅದು ಸಂಖಿತವೂ (ಕಾರಣಬದ್ಧವೂ) ಮತ್ತು ಓಳಾರಿಕವೂ (ಸಾಂದ್ರವೂ; ದಟ್ಟ) ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿರುತ್ತದೆ. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.¹⁶

3.(II) “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತ (ಆತ್ಮ)ವು ಮರಣದ ನಂತರ ಅಸಂಘೋ (ಅಗ್ರಹಿಕೆಯುಳ್ಳದ್ದು) ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದರೋ ಅವರು ಅಂತ ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಸಂಘೋ ಅರೋಗವೂ ಆದ ಅದು (ಅತ್ತವು) ರೂಪಿ; ಅಥವಾ ಅರೂಪಿ; ಅಥವಾ ರೂಪಿ ಮತ್ತು ಅರೂಪಿ ಎರಡೂ; ಅಥವಾ ರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ¹⁷ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಇವರು ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವನ್ನು ಮರಣದ ನಂತರ ಸಂಘೋಯುಕ್ತವೂ ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೋ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆ ಹಾಗೆ? ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ‘ಸಂಘೋವನ್ನು ರೋಗವೆಂದು, ಸಂಘೋವು ಗೆಡ್ಡೆ ಎಂದು, ಸಂಘೋವು ಈಟಿ ಎಂದು; ಇದು ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದು, ಇದು ಭವ್ಯವು - ಅದು ಅಸಂಘೋವು’ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಯಾವ ಆ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅರೋಗವೂ ಆದದ್ದು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದರೋ ಅಂತಹ ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅರೋಗವೂ ಆದುದು. ರೂಪಿಯಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಅರೂಪಿ, ಅಥವಾ ರೂಪಿ ಮತ್ತು ಅರೂಪಿ ಎರಡೂ ಅಥವಾ ರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಣನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ‘ರೂಪದ ಹೊರತಾಗಿ, ವೇದನಾದ ಹೊರತಾಗಿ, ಸಂಘೋಗಳ ಹೊರತಾಗಿ, ಸಂಘೋಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನವು ಬಂದು ಹೋಗುವ, ಅದು ಚ್ಯುತಿಯಾಗುವುದು ಮತ್ತೆ ಉದ್ಭವವಾಗುವುದು, ಅದರ ವೃದ್ಧಿ, ಏರುಗತಿ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷವಾಗುವುದನ್ನು ನಾನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ’ - ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ.¹⁸ ಅದು ಸಂಖಿತವೂ (ಕಾರಣಬದ್ಧವೂ) ಮತ್ತು ಓಳಾರಿಕವೂ (ಸಾಂದ್ರವೂ), ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿರುತ್ತದೆ. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

4.(III) ಅಲ್ಲಿ, ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರ ನೇವಸಂಘೋನಾಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದರೋ ಅವರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನೇವಸಂಘೋನಾಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದಾದ ಅದು (ಆ ಅತ್ತವು): ರೂಪಿ; ಅಥವಾ ಅರೂಪಿ ಅಥವಾ ರೂಪಿ ಮತ್ತು ಅರೂಪಿ ಅಥವಾ ರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ¹⁹ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅದರಲ್ಲಿ ಇವರು ಯಾವ ಆ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಂಘಾಯುಕ್ತವೂ ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೋ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಯಾವ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಸಂಘಾಯುಕ್ತವೂ ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೋ ಇವರನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆ ಹೀಗೆ? ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ‘ಸಂಘಾವು ರೋಗ, ಸಂಘಾವು ಗೆಡ್ಡೆ, ಸಂಘಾವು ಈಟಿ ಮತ್ತು ಅಸಂಘಾವು ಸಮೋಹಗೊಳಿಸುವಂಥದ್ದು;²⁰ ಇದು ಶಾಂತಿಯು, ಇದು ಭವ್ಯವು, ಅದು ನೇವಸಂಘೋನಾಸಂಘೋ’

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಯಾವ ಆ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರ ನೇವಸಂಘೋನಾಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದರೋ ಅಂತಹ ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರ ನೇವಸಂಘೋನಾಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದು ಅದು ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು ಅಥವಾ ಅರೂಪಿ.... ಅಥವಾ ರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅರೂಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೃಷ್ಟಿಶ್ರೋತ ಮನೋಗ್ರಹಿಕೆಗಳ (ದಿಟಿಸುತಮುತವಿಜ್ಞಾತಬ್ಬ) ಸಂಖಾರದಿಂದ ಈ ಆಯತನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದೆಂದು ಯಾವುದೇ ಸಮಣನಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲಿ ವಿವರಿಸಿದರೆ ಅದು ಆಯತನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ತೊಂದರೆಯನ್ನೇ ತರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.²¹ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಈ ಆಯತನವನ್ನು ಸಂಖಾರ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಸಂಖಾರಗಳ ಅವಶೇಷ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.²² ಅದು ಸಂಖಿತವೂ (ಕಾರಣಬದ್ಧವೂ) ಮತ್ತು ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ’. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

5.(IV) “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಂದು ಜೀವಿಯು (ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ)²³ ಉಚ್ಚೇದವೂ (ನಿರ್ನಾಮ) ವಿನಾಶವೂ ಮತ್ತು ವಿಭವವೂ (ನಿರ್ಮೂಲ) ಆಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವರೋ ಅವರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರ ಸಂಘಾಯುಕ್ತವೂ ಮತ್ತು ಅರೋಗವೂ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರನ್ನು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರ ಅಸಂಘಾವೂ ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತ್ತವು ಮರಣದ ನಂತರ ನೇವಸಂಘೋನಾಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆ ಹೀಗೆ? ಈ ಎಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ನಾವು ಮರಣದ ನಂತರ ಹೀಗೆ ಆಗುತ್ತೇವೆ, ನಾವು ಮರಣದ ನಂತರ ಹೀಗೆ ಆಗುತ್ತೇವೆ: ಹೇಗೆ ಒಬ್ಬ ವರ್ತಕನು ಇದರಿಂದ ಅದು ನನ್ನದಾಗುತ್ತದೆ; ಇದನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ’ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೂಡ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಂತೆ ‘ನಾವು ಮರಣದ ನಂತರ ಹೀಗೆ ಆಗುತ್ತೇವೆ, ನಾವು ಮರಣದ ನಂತರ ಹೀಗೆ ಆಗುತ್ತೇವೆ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಯಾವ ಆ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಂದು ಜೀವಿಯು (ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ) ಉಚ್ಛೇದವೂ (ನಿರ್ನಾಮ) ವಿನಾಶವೂ ಮತ್ತು ವಿಭವವೂ (ನಿರ್ಮೂಲ) ಆಗುವುದು, ಕಾಯ ಭಯ ಮತ್ತು ಕಾಯ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅದೇ ಕಾಯದ ಸುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ.’²⁴ ಹೇಗೆ ಗೂಟ ಅಥವಾ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ನಾಯಿಯು ಗೂಟ ಅಥವಾ ಕಂಬದ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಾಯಭಯ ಮತ್ತು ಕಾಯ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಅದೇ ಕಾಯದ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಸಂಖಿತವೂ (ಕಾರಣಬದ್ಧವೂ) ಮತ್ತು ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ’. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

6. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವುದೇ ಸಮಣರು ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಊಹಾಪೋಹಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕವಿಹಿತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರೆಲ್ಲ ಈ ಐದು ಆಯತನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.²⁵

(ಭೂತಕಾಲದ ಬಗೆಗಿನ ಊಹಾಪೋಹಗಳು)

7. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಭೂತಕಾಲದ (ಪೂರ್ವದ) ಬಗ್ಗೆ ಊಹಾಪೋಹಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಭೂತಲಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಭೂತಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ವಿಹಿತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇದ್ದಾರೆ.

- (1) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಶಾಶ್ವತ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’²⁶
- (2) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಅಶಾಶ್ವತ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’²⁷
- (3) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವೂ ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಎರಡೂ ಶಾಶ್ವತ ಮತ್ತು ಅಶಾಶ್ವತ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’²⁸
- (4) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಶಾಶ್ವತವೂ ಅಲ್ಲ ಅಶಾಶ್ವತವೂ ಅಲ್ಲ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’²⁹
- (5) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಅಂತ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’³⁰
- (6) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಅನಂತ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’
- (7) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಅಂತವೂ ಹೌದು, ಅನಂತವೂ ಹೌದು; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’
- (8) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಅಂತವೂ ಅಲ್ಲ ಅನಂತವೂ ಅಲ್ಲ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’
- (9) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಏಕತ್ತ ಸಂಜ್ಞೀ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’³¹
- (10) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ನಾನತ್ತಸಂಜ್ಞೀ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’
- (11) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಪರಿತ್ತಸಂಜ್ಞೀ (ಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಸಂಜ್ಞಾ); ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.’

(12) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಅಪ್ರಮಾಣಸಂಸ್ಥೆ (ಮಿತಿಬಿರುದ ಸಂಸ್ಥೆ); ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.'

(13) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು (ಅನುಭವವು) ಸುಖ ಮಾತ್ರವುಳ್ಳದ್ದು; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.'

(14) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು (ಅನುಭವವು) ದುಃಖ ಮಾತ್ರವುಳ್ಳದ್ದು; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.'

(15) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು (ಅನುಭವ) ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಎರಡನ್ನೂ ಉಳ್ಳದ್ದು; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.'

(16) ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು (ಅನುಭವ) ಇವೆರಡೂ ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲ ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು.'

8. (1) "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅದರಲ್ಲಿ 'ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕ ಶಾಶ್ವತ; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು' ಎಂದು ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ರೀತಿಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಹೊರತಾಗಿ, ಅನುಮೋದನೆಯ (ಅಥವಾ ರುಚಿಸಿತು) ಹೊರತಾಗಿ, ಅನುಶ್ರವದ (ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕೇಳಿಬಂದಿರುವ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ) ಹೊರತಾಗಿ, ಆಕಾರಪರಿವಿತ್ತಕ್ಕದ (ಕಾರಣಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆ) ಹೊರತಾಗಿ, ದಿಟ್ಟಿನಿಜ್ಞಾನಕ್ಷಂತಿಯದ (ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು / ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು) ಹೊರತಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಎಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯ.³² ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಲ್ಪ ಜ್ಞಾನವೇ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು.³³ ಇದು ಸಂಖಿತವೂ ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ. 'ಇದು ಇದೆ' ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

9. (2-16) "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅದರಲ್ಲಿ 'ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ.... ಎರಡೂ ಶಾಶ್ವತವೂ ಮತ್ತು ಅಶಾಶ್ವತವು.... ಶಾಶ್ವತವೂ ಅಲ್ಲ ಅಶಾಶ್ವತವೂ ಅಲ್ಲ.... ಅಂತ.... ಅನಂತ.... ಎರಡೂ ಅಂತವೂ ಅನಂತವೂ.... ಅಂತವೂ ಅಲ್ಲ ಅನಂತವೂ ಅಲ್ಲ.... ಏಕತ್ತಸಂಸ್ಥೆ.... ನಾನತ್ತಸಂಸ್ಥೆ.... ಪರಿಮಿತಸಂಸ್ಥೆ.... ಅಪ್ರಮಾಣಸಂಸ್ಥೆ.... (ಅನುಭವವು) ಕೇವಲ ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು.... (ಅನುಭವ) ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲ ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲ....; ಇದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು' ಎಂದು ಯಾವ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ರೀತಿಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಹೊರತಾಗಿ, ಅನುಮೋದನೆಯ ಹೊರತಾಗಿ, ಅನುಶ್ರವದ ಹೊರತಾಗಿ, ಆಕಾರಪರಿವಿತ್ತಕ್ಕದ ಹೊರತಾಗಿ, ದಿಟ್ಟಿನಿಜ್ಞಾನಕ್ಷಂತಿಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಎಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾನವೇ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಇದು ಸಂಖಿತವೂ ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ. 'ಇದು ಇದೆ' ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.³⁴

(ನಿಬ್ಬಾಣ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತು ಈಗಲೇ)³⁵

10(V) “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ,³⁶ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವ (ಭೂತಕಾಲ) ಮತ್ತು ಪರ (ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲ)ದ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ ಮತ್ತು ಅನಧಿಷ್ಠಾನ (ದೃಢನಿರ್ಧಾರವಿಲ್ಲದ) ದಿಂದ ಕಾಮಸಂಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದ (ಪವಿವೇಕಾ ಪೀತಿಂ) ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.³⁷ ಅವನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ; ‘ಇದು ಶಾಂತಿ, ಇದು ಭವ್ಯವು ಆದ ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತೇನೆ’. ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತೇನೆ’. ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವು ನಿರೋಧವಾದಾಗ ದೋಮನಸ್ಸು (ದುಃಖ) ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದುಃಖದ ನಿರೋಧವಾದಾಗ ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ.³⁸ ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ಛಾಯೆಯು ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಮಾಯವಾದಂತೆ ಛಾಯೆಯು ಹೇಗೆ ಆವರಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ದುಃಖವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದುಃಖವು ನಿರೋಧವಾದರೆ ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಈ ಉತ್ತಮ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವಪರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ ಮತ್ತು ಅನಧಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಕಾಮ ಸಂಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.... ದುಃಖದ ನಿರೋಧವಾದಾಗ ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಂಖಿತವೂ ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

11. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪರದ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ, ಅನಧಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಕಾಮಸಂಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿ (ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದ) ಯನ್ನು ದಾಟಿ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖ (ಆಮಿಷವಿಲ್ಲದ ಸುಖ) ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.³⁹ ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಶಾಂತಿಯೂ, ಇದು ಭವ್ಯವೂ ಆದ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವನ್ನು ನಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತೇನೆ’. ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿಯು (ಏಕಾಂತತೆಯ ಆನಂದ) ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿಯು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ಛಾಯೆಯು ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಮಾಯವಾದಂತೆ ಛಾಯೆಯು ಹೇಗೆ ಆವರಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿಯು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿಯು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಈ ಉತ್ತಮ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವಪರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ... ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿ ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿಯು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಂಖಿತವೂ ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ’. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

12. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವಾಪರದ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ, ಅನಧಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಕಾಮ ಸಂಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಮತ್ತು ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿ ವೇದನಾ (ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲ ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ) ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.⁴⁰ ಅವನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಶಾಂತಿಯೂ ಇದು ಭವ್ಯವೂ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿ ವೇದನಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತೇನೆ’. ಆ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿ ವೇದನಾವು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿ ವೇದನಾವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿ ವೇದನಾವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ಛಾಯೆಯು ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಮಾಯವಾದಂತೆ ಛಾಯೆಯು ಹೇಗೆ ಆವರಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿ ವೇದನಾವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿರಾಮಿಸ ಸುಖವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿ ವೇದನಾವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಈ ಉತ್ತಮ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವಾಪರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ.... ನಿರಾಮಿಸಸುಖಿಗಳ ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿವೇದನಾವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಂಖಿತವೂ ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ’. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

13. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೂರ್ವಾಪರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ ಅನಧಿಷ್ಠಾನದಿಮದ ಕಾಯಸಂಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಮತ್ತು ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿ, ನಿರಾಮಿಸಸುಖಿ ಮತ್ತು ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿವೇದನಾಳನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಅನುಪಾದಾನನು (ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದಿರುವವನು).⁴¹

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತರು ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ: ‘ಈ ಉತ್ತಮ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವಾಪರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ.... ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ: ‘ನಾನು ಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಅನುಪಾದಾನನು’. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತನು ನಿಬ್ಬಾಣದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಈ ಉತ್ತಮ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉಪಾದಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, ಭೂತಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಗೋ ಅಥವಾ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಗೋ ಅಥವಾ ಕಾಮ ಸಂಯೋಜನೆಗೋ ಅಥವಾ ಪವಿವೇಕ ಪೀತಿಗೋ ಅಥವಾ ನಿರಾಮಿಸಸುಖಿಕ್ಕೋ ಅಥವಾ ಅದುಕ್ತಮಸುಖಿವೇದನಾಕ್ಕೋ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ (ಉಪಾದಾನಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ). ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ‘ನಾನು ಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ನಿಬ್ಬಾಣದನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಅನುಪಾದಾನನು’ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡನೋ ಅದೂ ಕೂಡ ಈ ಉತ್ತಮ ಸಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಉಪಾದಾನವೇ (ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು) ಆಗಿರುತ್ತದೆ.⁴² ಅದು ಸಂಖಿತವು ಸಾಂದ್ರವೂ ಆಗಿದೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರ ನಿರೋಧವಿದೆ’. ‘ಇದು ಇದೆ’ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ತಥಾಗತರು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆರು ಸ್ವರ್ಷ ಆಯತನಗಳ ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವು ಮಾಯವಾಗುವುದನ್ನು, ಅವುಗಳ ಆಸ್ವಾದವನ್ನು ಅಪಾಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿ ಅನುಪಾದ ವಿಮೋಕ್ಷದಿಂದ⁴³ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು) ಈ ಅನುತ್ತರವಾದ ಅಭಿಸಂಬುಧ್ಧವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ತಥಾಗತರು ಸಂಶೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆರು ಸ್ವರ್ಷ ಆಯತನಗಳ⁴⁴ ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು, ಅವು ಮಾಯವಾಗುವುದನ್ನು ಅವುಗಳ ಆಸ್ವಾದವನ್ನು ಅಪಾಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿ ಅನುಪಾದ ವಿಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಈ ಅನುತ್ತರವಾದ ಅಭಿಸಂಬುಧ್ಧರಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ತಥಾಗತರು ಸಂಶೋಧಿಸಿರುವುದು.

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಸಂತ್ರಪ್ತರಾದರು ಮತ್ತು ಮುದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪಂಚತ್ತಯ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಕಿಂತಿಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಕುಸಿನಾರಾದ ಬಲಿಹರಣ ವನಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ” ಎನ್ನಲು ಅವರು “ಭದಂತೆ” ಎಂದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಏನೆಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವಿರಿ? ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಚೀವರದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವರೇ? ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಪಿಂಡಪಾತದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವರೇ? ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಶಯನಾಸನ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವರೇ? ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಈಗಿನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯ (ಭವಾಭವಹೇತು) ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವರೇ?”

“ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಚೀವರದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು; ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಪಿಂಡಪಾತದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು; ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಶಯನಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು; ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಭವಾಭವ ಹೇತುವಿನಿಂದಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು” ನಾವು ಭಗವಾನರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

“ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಚೀವರದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು; ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಪಿಂಡಪಾತದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು; ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಶಯನಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು; ಅಥವಾ ಸಮಣ ಗೌತಮರು ಭವಾಭವ ಹೇತುವಿನಿಂದಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು” ಅಂದರೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

“ಭಂತೆ, ಭಗವಾನರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ; ಭಗವಾನರು ಅನುಕಂಪವುಳ್ಳವರು, ನಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವವರು, ಅನುಕಂಪದಿಂದಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವವರು.”

“ಅಂದರೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವಿರಿ; ಭಗವಾನರು ಅನುಕಂಪವುಳ್ಳವರು, ನಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವವರು, ಅನುಕಂಪದಿಂದಾಗಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುವವರು.”

2. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನೇ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಭಿಜ್ಞಾದಿಂದ (ನೇರವಾದ ಜ್ಞಾನ) ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದೇನೆ: ‘ಅವು ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಸತಿಪಟ್ಟಾನಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಇದ್ದಿಪಾದಗಳು, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಬಲಗಳು, ಏಳು ಬೋಜ್ಜಂಗಗಳು, ಆರ್ಯ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಮಾರ್ಗ. ನೀವು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ವಿವಾದಕ್ಕೆಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೊಳಗಾಗಬೇಕು.’”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ಮೈತ್ರಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದು ಪರಸ್ಪರ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ಅವಿವಾದಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇರಲು ಇಬ್ಬರು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅಭಿಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ನಾನಾವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.”⁴⁶

“ಈಗ ನೀವು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದರೆ: ‘ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳು ಎರಡರ ಮೇಲೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದರೆ,⁴⁷ ಆಗ ನೀವು ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವೇಚನೆಯುಳ್ಳವರೋ ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ನೀವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು, ‘ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳು ಎರಡರ ಮೇಲೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು; ಅವರು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರಲಿ. ಆಗ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಗತಿಯ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚು ವಿವೇಕಿ ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯುತ್ತೀಯೋ ಅಂತಹವರ ಬಳಿಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಮೇಲೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು; ಅವರು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರಲಿ: ಹೀಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಾವುದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಾವುದು ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ವಿನಯ ಎಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

3. “ಈಗ ನೀವು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದಲ್ಲಿ: ‘ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದು, ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದಾದಲ್ಲಿ ಆಗ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚು ವಿವೇಕಿ ಎಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯುತ್ತೀರೋ ಅಂತಹವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದು, ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದು ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಅವರು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರಲಿ’. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಗತಿಯ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚು ವಿವೇಕಿ ಎಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯುತ್ತೀರೋ ಅಂತಹವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದು ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಅವರು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರಲಿ’. ಹೀಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಾವುದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಾವುದು ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ವಿನಯ ಎಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

4. “ಈಗ ನೀವು ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ : ‘ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮತವಿದ್ದು, ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದಾದಲ್ಲಿ ಆಗ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚು ವಿವೇಕಿ ಎಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯುತ್ತೀರೋ ಅಂತಹವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದು ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದು, ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಒಂದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರಲಿ’.⁴⁸ ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಗತಿಯ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವೇಕಿ ಎಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯುತ್ತೀರೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತರು ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮತವಿದ್ದು ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಆದರೆ ವ್ಯಂಜನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ವ್ಯಂಜನವು (ಪದಪ್ರಯೋಗ) ಒಂದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿ ಅಷ್ಟೇ. ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಒಂದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿಗಾಗಿ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರಲಿ.’

5. “ಈಗ ನೀವು ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ : ‘ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನ ಎರಡರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಮ್ಮತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ’, ಆಗ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚು ವಿವೇಕಿ ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯುತ್ತೀಯೋ ಅಂತಹವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳೆರಡರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳೆರಡರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಮ್ಮತ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು; ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಿರಲಿ’. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಗತಿಯ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವೇಕಿ ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯುತ್ತೀಯೋ ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳೆರಡರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಮ್ಮತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ಇಂತಹ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳೆರಡರ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು; ಆಯುಷ್ಯಂತರುಗಳು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರಲಿ’. ಹೀಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಾವುದು ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ವಿನಯ ಎಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

6. “ನೀವು ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ವಿವಾದಕ್ಕೆಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿರಲು ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಪತ್ತನ್ನೆಸಗಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿಯಮ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡಬಹುದು.” “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಈಗ ನೀವು ಅವನನ್ನು ದೂಷಿಸಲು ಅವಸರಿಸಬಾರದು, ಬದಲು ಅವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು: ‘ನಾನು ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬಾರದು ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವನಿಗೂ ನೋವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಬೇರೆಯವನು ಕೋಪಕ್ಕೆ ತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವವನು, ಅವನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಟಿಬದ್ಧನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಬೇಗನೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವವನು ಮತ್ತು ನಾನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಬಲ್ಲೆ.’ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಅನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಮಾತನಾಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮತ್ತೆ ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಿಸಬಹುದು: ‘ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದು, ಆದರೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಕೋಪಕ್ಕೆ ತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವವನು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಅವನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಟಿಬದ್ಧನಾಗಿರುವವನಲ್ಲ, ಬೇಗನೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವವನು ಮತ್ತು ನಾನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿ.’ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಮಾತನಾಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮತ್ತೆ ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಿಸಬಹುದು: ‘ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿ, ಆದರೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ನೋವಾಗಬಾರದು; ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಟಿಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೂ ಕೋಪಕ್ಕೆ ತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ. ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ವಿಷಯ. ನಾನು ಅವನನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರತಂದು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಡಬಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿ.’ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಮಾತನಾಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಿಸಬಹುದು: ‘ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನು ಕೋಪಕ್ಕೆ ತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವವನು ಮತ್ತು ಅವನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವವನು ಮತ್ತು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವವನು; ಆದರೂ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರತಂದು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬಲ್ಲೆ. ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿ, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರತಂದು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬಲ್ಲೆ. ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿ, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರತಂದು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಡಬಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಮಾತು.’ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಮಾತನಾಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

“ನಾನು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ‘ನಾನು’ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವವನು ಮತ್ತು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವವನು ಮತ್ತು ನಾನು ಅವನನ್ನು ಅಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹೊರತರಲು ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಿಸಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.” ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಸಲ್ಲದು.

7. “ನೀವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ವಿವಾದಕ್ಕೆಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿರಲು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಗಳ ಘರ್ಷಣೆ, ದಾಷ್ಟ್ಯತನ, ಚಿತ್ತಾಘಾತ, ಕಹಿ, ಬೇಸರದ ಸಂಗತಿಗಳು ಏಳಬಹುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀವು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸುವನೋ ಅವನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ‘ಗೆಳೆಯನೇ, ನಾವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ವಿವಾದಕ್ಕೆಡೆಮಾಡಿಕೊಡದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿರಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಗಳ ಘರ್ಷಣೆ, ದಾಷ್ಟ್ಯತನ, ಚಿತ್ತಾಘಾತ, ಕಹಿ ಮತ್ತು ಬೇಸರದ ಸಂಗತಿಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಸಮಣರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುವರೇನು?’ ಭಿಕ್ಷುವು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ವಿವಾದಕ್ಕೆಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡದಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿರಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಗಳ ಘರ್ಷಣೆ ದಾಷ್ಟ್ಯತನ, ಚಿತ್ತಾಘಾತ, ಕಹಿ, ಬೇಸರದ ಸಂಗತಿಗಳು ಉಂಟಾದವು; ಸಮಣರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅದನ್ನು ಅವರು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ?’ ಆದರೆ ಗೆಳೆಯನೇ, ಜಗಳವನ್ನು ತೊರೆಯದೆ ಒಬ್ಬನು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ?’ ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯನೇ, ಜಗಳವನ್ನು ತೊರೆಯದೆ ಒಬ್ಬನು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾರ.’”

“ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ನೀವು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾಗಿದ್ದು, ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸುವನೋ ಅವನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ‘ಗೆಳೆಯನೇ, ನಾವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ವಿವಾದಕ್ಕೆಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿರಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಗಳ ಘರ್ಷಣೆ, ದಾಷ್ಟ್ಯತನ, ಚಿತ್ತಾಘಾತ, ಕಹಿ ಮತ್ತು ಬೇಸರದ ಸಂಗತಿಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಸಮಣರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವರೇನು?’ ಭಿಕ್ಷುವು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಮ್ಮೋದದಿಂದ ವಿವಾದಕ್ಕೆಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡದಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿರಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಗಳ ಘರ್ಷಣೆ ದಾಷ್ಟ್ಯತನ, ಚಿತ್ತಾಘಾತ, ಕಹಿ, ಬೇಸರದ ಸಂಗತಿಗಳು ಉಂಟಾದವು; ಸಮಣರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅವನ್ನು ಅವರು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.’ ಆದರೆ ಗೆಳೆಯನೇ, ಅವನ್ನು (ಜಗಳವನ್ನು) ತೊರೆಯದೆ ಒಬ್ಬನು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ?’ ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯನೇ, ಜಗಳವನ್ನು ತೊರೆಯದೆ ಒಬ್ಬನು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾರ.’”

“ಬೇರೆಯವರು ಆ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಲು: ‘ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಅಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹೊರತಂದು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೋ ಆ ಆಯುಷ್ಮಂತರೇ’ ಎನ್ನಲು ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯನೇ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ಭಗವಾನರು ನನಗೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ನಾನು ಆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವರು ಅಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತರಾದರು.’ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಇಲ್ಲ, ಬೇರೆಯವರನ್ನು ತೆಗಳುವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಅವನು ಖಂಡನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವೇ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ.”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡು ಆನಂದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಿಂತಿ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಸಾಮಗಾಮ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಶಾಕ್ಯ ದೇಶದ ಸಾಮಗಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರರು ಆಗತಾನೆ ಪಾವಾದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಕಾಲವಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಗಂಠರಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಉಂಟಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ಒಡೆಯಿತು; ಅವರು ಜಗಳ ಕಲಹ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತಿನ ಚಕಮಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದರು: “ನಿನಗೆ ಈ ಧಮ್ಮ ವಿನಯಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಈ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ಈ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ? ನಿನ್ನದು ಮಿಥ್ಯಾ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ನನ್ನದು ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ನಾನು ಸಹಿತನಾದವನು, ನೀನು ಅಸಹಿತನು. ಯಾವುದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ನೀನು ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದೆ, ಯಾವುದನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ನೀನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಯೋಚಿಸಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಿರುಗುಮುರುಗು ಮಾಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಲಾಯಿತು, ಅದನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಹೋಗಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿ, ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನೀನಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗು”. ಅಲ್ಲಿ ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರ ಶಿಷ್ಯರ ಮಾರಾಮಾರಿ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೇನು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಕಂಡಿತು. ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರನ ಧಮ್ಮವಿನಯಗಳು ಬಿಡುಗಡೆ ನೀಡದಂತಾದವು, ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದಂತಾದವು ಆಗಿದ್ದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗದವನಿಂದ ಬಂದುವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಶಿಷ್ಯರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರನ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಧಾರಿ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಹೇಸಿಕೆ ಗಾಬರಿ ನಿರಾಶೆಗಳಾದವು ಮತ್ತು ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರನು ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೊರೆದು ಹೋದರು.

2. ಆಗ ಪಾವಾದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಾವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದ ಸಮಣನಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವ ಚುಂದನು ಸಾಮಗಾಮಕ್ಕೆ ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದನು. ಬಂದು ಅಭಿವಂದಿಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಏನಾಯಿತೆಂಬುದೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ಸಮಣನಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವ ಚುಂದನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಗೆಳೆಯ ಚುಂದ, ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಬಾ, ನಾವು ಭಗವಾನರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳೋಣ”. “ಆಗಲಿ ಆಯುಷ್ಯಂತರೇ” ಎಂದು ಸಮಣುದ್ದೇಶದ ಚುಂದ ಹೇಳಿದನು.

ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸಮಣುದ್ದೇಶದ ಚುಂದನು ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಭಗವಾನರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತರು. ಆನಂತರ ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: “ಸಮಣುದ್ದೇಶದ ಈ ಚುಂದನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ‘ಭಂತೆ, ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರರು ಈಗತಾನೆ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕಾಲವಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಗಂಠರಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಉಂಟಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ಒಡೆದಿದೆ... ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗದವನಿಂದ ಬಂದುವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಶಿಷ್ಯರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿಗಂಠನಾಥಪುತ್ರನ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಧಾರಿ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಹೇಸಿಕೆ ಗಾಬರಿ ನಿರಾಶೆಗಳಾದವು... ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೊರೆದು ಹೋದರು.’ ಭಂತೆ, ಆಗ ನಾನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದೆ: ‘ಭಗವಾನರು ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ವಿವಾದಗಳು ಏಳದಿರಲಿ.

ಅಂತಹ ವಿವಾದಗಳು ಬಹುಜನರ ಹಿತವನ್ನು ಬಹುಜನರ ಸುಖವನ್ನಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಅಹಿತವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.”

3. “ಆನಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇನನ್ನುವೆ? ನಾನು ನಿನಗೆ ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಭಿಷ್ಠಾದಿಂದ (ಸ್ವಂತ ನೇರ ಜ್ಞಾನದಿಂದ) ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆ; ಅವೆಂದರೆ- ನಾಲ್ಕು ಸತಿಪಟ್ಟಾಣಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರಧಾನಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಿಯವಾದಗಳು, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಬಲಗಳು, ಏಳು ಬೋಜ್ಜುಗಳಿಗಳು, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಮಾರ್ಗ. ಆನಂದ, ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಇಬ್ಬರು ಭಿಕ್ಷುಗಳಾದರೂ ಈ ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನಾವಾದಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿರುವೆಯಾ?”

“ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ, ಈ ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನಾವಾದಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿರುವ ಇಬ್ಬರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಭಗವಾನರು ಕಾಲವಾದಮೇಲೆ ಜನ ತಮ್ಮ ದುಡಿಮೆಯ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಪಾತಿಮೋಕ್ಷದ⁵³ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಾದಗಳನ್ನೆತ್ತಬಹುದು. ಅಂತಹ ವಿವಾದಗಳು ಬಹುಜನರ ಹಿತವನ್ನು ಬಹುಜನರ ಸುಖವನ್ನಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಾನವರಿಗೂ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಅಹಿತವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.”

“ಆನಂದ, ದುಡಿಮೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪಾತಿಮೋಕ್ಷದ ಬಗ್ಗೆ ಏಳುವ ವಿವಾದ ಗೌಣ. ಆದರೆ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಪಟಿಪದದ⁵⁴ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಾದವೆದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ವಿವಾದವು ಬಹುಜನರ ಹಿತವನ್ನು ಬಹುಜನರ ಸುಖವನ್ನು ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಾನವರಿಗೂ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಅಹಿತವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

4. “ಆನಂದ, ಆರು ವಿವಾದ ಮೂಲಗಳಿವೆ,⁵⁵ ಆರು ಯಾವುವು? ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕೋಪಿಷ್ಯನೂ ಅಸಮಾಧಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುವು ಗುರುವಿಗೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವವನೂ ಅಂತರವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹವನು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಗುರುವಿಗೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವನೋ, ಅಂತರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ವಿವಾದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಬಹುಜನರ ಹಿತವನ್ನು ಬಹುಜನರ ಸುಖವನ್ನು ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಾನವರಿಗೂ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಅಹಿತವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆನಂದ, ಅಂತಹ ವಿವಾದಮೂಲಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಂಡರೆ ನೀನು ಅಂತಹ ಪಾಪಮೂಲವಾದ ವಿವಾದವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಅಂತಹ ವಿವಾದಮೂಲಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ಆ ವಿವಾದಮೂಲಗಳು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವಾಗದಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪಾಪಮೂಲವಾದ ವಿವಾದಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ; ಹೀಗೆ ಪಾಪಮೂಲ ವಾದವಿವಾದಗಳು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

5. “ಪುನಃ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ದುರಹಂಕಾರಿಯೂ ಉದ್ಧಟನೂ... ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನವನೂ... ಮಾತ್ಸರ್ಯವುಳ್ಳವನೂ... ವಂಚಕನೂ... ಮಾಯಾವಿಯೂ... ಪಾಪಿಯೂ... ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನೂ... ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವವನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದವನಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಕಷ್ಟಪಡುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುವು ಗುರುವಿಗೆ ಧಮ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವವನೂ ಅಂತರವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹವನು ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಗುರುವಿಗೆ ಧಮ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವನೋ ಅಂತರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ವಿವಾದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಬಹುಜನರ ಹಿತವನ್ನು ಬಹುಜನರ ಸುಖವನ್ನು ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಾನವರಿಗೂ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಅಹಿತವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆನಂದ, ಈಗ ಅಂತಹ ವಿವಾದ ಮೂಲಗಳು ನಿನ್ನೊಳಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಂಡರೆ ನೀನು ಅಂತಹ ಪಾಪಮೂಲವಾದ ವಿವಾದವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಅಂತಹ ವಿವಾದ ಮೂಲಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ಆ ವಿವಾದ ಮೂಲಗಳು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವಾಗದಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪಾಪಮೂಲವಾದ ವಿವಾದಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ; ಹೀಗೆ ಪಾಪಮೂಲವಾದ ವಿವಾದಗಳು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇವು ಆರು ವಿಧವಾದ ವಿವಾದ ಮೂಲಗಳು.

6. “ಆನಂದ, ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಅಧಿಕರಣ (ವ್ಯಾಜ್ಯ) ಗಳಿವೆ, ನಾಲ್ಕು ಯಾವುವು? ವಿವಾದಾಧಿಕರಣ (ವಾದದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ), ಅನುವಾದಾಧಿಕರಣ (ದೂರು ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ವ್ಯಾಜ್ಯ), ಆಪತ್ತಾಧಿಕರಣ (ತಪ್ಪನ್ನೆಸಗಿದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ) ಮತ್ತು ಕಿಚ್ಚಾಧಿಕರಣ (ನಡಾವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವ್ಯಾಜ್ಯ). ಆನಂದ, ಇವೇ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಅಧಿಕರಣಗಳು.⁵⁶

“ಆನಂದ, ಏಳು ವಿಧವಾದ ಅಧಿಕರಣ ಸಮಥಾ⁵⁷ (ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥ) ಗಳಿವೆ, ಅವು: ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನ ಸಮಥಾಯವೂಪಸಮಾಯ ಸಮ್ಘಾಖಾನಿಯೋದಾತಬ್ಬೋ (ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮುಗಿಸುವುದು), ಸತಿವಿನಯೋದಾತಬ್ಬೋ (ಸ್ತ್ರೀತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು), ಅಮೂಲ್ಯವಿನಯೋದಾತಬ್ಬೋ (ಈ ಹಿಂದೆ ಮತಿವಿಕಲತೆ ಇತ್ತೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸುವುದು), ಪಟಿಇಚ್ಛಾಯಕಾರೇತಬ್ಬಂ (ಮಾಡಿರುವ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸುವುದು), ಯೇಭುಯ್ಯಸಿಕಾ (ಬಹುಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥ), ತಸ್ಸಪಾಪಿಯಸಿಕಾ (ಒಬ್ಬರು ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯವರೆಂದು ವಿಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥ) ಮತ್ತು ತಿಣವತ್ತಾರಕ (ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚುವುದು).

7. “ಆನಂದ, ಸಮ್ಘಾಖಾನಿಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ⁵⁸. ಆನಂದ, ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗೆ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ: ‘ಇದೇ ಧಮ್ಮ’ ಅಥವಾ ‘ಇದು ಅಧಮ್ಮ’, ‘ಇದು ವಿನಯ’ ‘ಇದು ಅವಿನಯ’. ಆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಸೇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದಮೇಲೆ ಧಮ್ಮ ವಿನಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.⁵⁹ ಒಮ್ಮೆ ಧಮ್ಮ ವಿನಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದು ಸಮ್ಘಾಖಾನಿಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮ್ಘಾಖಾನಿಯದಿಂದ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

8. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಯೇಭುಯ್ಯಸಿಕಾದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ? ಆನಂದ, ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ಆವಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರೋ ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿರುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ಆವಾಸ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಸೇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮ ವಿನಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಧಮ್ಮವಿನಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದು ಬಹುಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹುಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

9. “ಆನಂದ, ಸತಿವಿನಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ? ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ದೂಷಿಸುತ್ತಾನೆ.”⁶¹ ಆ ಆಯುಷ್ಯಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ತೀವ್ರತಮ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದು ನೆನಪಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.’ ಈ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ (ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ)ರುವ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಘೋಷಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸತಿವಿನಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

10. “ಆನಂದ, ಅಮೂಲ್ಯವಿನಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ?”⁶² ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ತೀವ್ರತಮ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ದೂಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಆಯುಷ್ಯಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ತೀವ್ರತಮ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದು ನೆನಪಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ’ ಹೀಗೆ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೂ ಮೊದಲಿನ ಭಿಕ್ಷುವು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಆಯುಷ್ಯಂತ, ಭಿಕ್ಷುವು ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ತೀವ್ರತಮ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ?’ ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ‘ಗೆಳೆಯನೆ, ನಾನು ಉನ್ನಾದಗೊಂಡಿದ್ದೆ, ಚಿತ್ತವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ನಾನು ಉನ್ನಾದದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಸಮಣನಿಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಉನ್ನಾದದಲ್ಲಿದ್ದೆ, ನನಗೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯವಿನಯವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಇದು ಅಮೂಲ್ಯವಿನಯದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅಮೂಲ್ಯವಿನಯದಿಂದ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

11. “ಆನಂದ, ಪಟಿಇಣ್ಣಾತಕರಣದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ? ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ದೂಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಲಿ ಅಥವಾ ದೂಷಿಸಲ್ಪಡದೇ ಇರಲಿ, ಅಪರಾಧವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಬಯಲುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆನಂದ, ಅವನು ಹಿರಿಯ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಚೇವರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಕಾಲಿಗೆ ಎರಗಬೇಕು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೋಣಕಾಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಜೋಡಿಸಿ, ‘ಭನ್ನೆ, ನಾನು ಇಂತಿಂತಿಹ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ನಾನು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಭನ್ನೆಯು ‘ನೀನದನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ?’ – ‘ಹೌದು, ನಾನು ನೋಡಿದೆ.’ – ‘ಮುಂದೆ ನೀನು ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸು.’ – ‘ನಾನು ಇನ್ನುಮುಂದೆ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತೇನೆ.’ ಇದು ಮಾಡಿರುವ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು (ಪಟಿಇಣ್ಣಾತಕರಣ).⁶³ ಹೀಗೆ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

12. “ಆನಂದ, ತಸ್ಸಪಾಪಿಯುಸಿಕಾದಿಂದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ?”⁶⁴ ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ದೂಷಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ಇಂತಿಂತಿಹ ತೀವ್ರತಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ?’ ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ತೀವ್ರತಮ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದು ನೆನಪಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.’ ಹೀಗೆ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೂ ಮೊದಲಿನ ಭಿಕ್ಷುವು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಆಯುಷ್ಮಂತರಾದ ನೀವು ಇಂತಿಂತಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ತೀವ್ರತಮವಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ನಿಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ?’ ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಕೇಳದೆ ಇರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ; ಹೀಗಿರಲು ಕೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತಮ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನಾನೇಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು?’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ‘ಗೆಳೆಯನೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳದಿದ್ದರೆ, ನೀನು ಸಣ್ಣ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇಂತಿಂತಿಹ ತೀವ್ರತಮ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದನ್ನು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆ? ಆಯುಷ್ಮಂತರಾದ ನೀವು ಇಂತಿಂತಿಹ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ತೀವ್ರತಮ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ನಿಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ?’ ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಇಂತಿಂತಿಹ ತೀವ್ರತಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿದೆ. ಇಂತಿಂತಿಹ ತೀವ್ರತಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಬಹುದಾದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಅದು ಸುಮ್ಮನೆ ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ, ಬಡಬಡಿಸಿದ್ದೆ. ಇದು ಒಬ್ಬರು ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯವರೆಂದು ವಿಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ತಸ್ಸಪಾಪಿಯುಸಿಕಾದಿಂದ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

13. ‘ಆನಂದ, ತಿಣವತ್ತಾರಕದಿಂದ (ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚುವುದು) ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ?’⁶⁵ ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಂಡರಾಗಿ ಕಲಹ ವಾದವಿವಾದಗಳ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಸಮಣರಿಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲದ ಬಹಳ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿರಬಹುದು, ಕೃತ್ಯವನ್ನೆಸಗಿರಬಹುದು. ಆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಕೂಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿದಮೇಲೆ ಅವರಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಕಡೆಯ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಆಸನದಿಂದ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಚೀವರವನ್ನು ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ನಮಿಸಿ, ಸಂಘದ ಅನುಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ‘ಪೂಜ್ಯ ಸಂಘವು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ನಾವು ಭಂಡರಾಗಿ ಕಲಹ ವಾದವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ಸಮಣರಿಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲದ ಬಹಳ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದೇವೆ ಮತ್ತು ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಆಯುಷ್ಮಂತರೆಲ್ಲರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂಘದ ಮುಂದೆ ನಾನು ತೀವ್ರ ಖಂಡನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರೊಡನೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಆಯುಷ್ಮಂತರೆಲ್ಲರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಸಂಘವು ಇದನ್ನು ಹುಲ್ಲು ಮುಚ್ಚುವ ವಿಧಾನದಿಂದ ಅನುಮೋದಿಸಬೇಕು.’

“ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳಲ್ಲಿನ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಆಸನದಿಂದ ಎದ್ದು ಚೀವರವನ್ನು ಭುಜದಮೇಲೆ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ನಮಿಸಿ ಸಂಘದ ಅನುಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ‘ಪೂಜ್ಯ ಸಂಘವು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ನಾವು ಭಂಡರಾಗಿ ಕಲಹ ವಾದವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ಸಮಣರಿಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲದ ಬಹಳ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದೇವೆ ಮತ್ತು ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತರಲ್ಲರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂಘದ ಮುಂದೆ ನಾನು ತೀವ್ರ ಖಂಡನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರೊಡನೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಈ ಆಯುಷ್ಯಂತರಲ್ಲರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಸಂಘವು ಇದನ್ನು ಹುಲ್ಲು ಮುಚ್ಚುವ ವಿಧಾನದಿಂದ ಅನುಮೋದಿಸಬೇಕು’. ಆನಂದ ಇದು ತಿಣವತ್ಕಾರಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಣವತ್ಕಾರಕದಿಂದ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಬಹುದು.”

14. “ಆನಂದ, ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನವಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಆರುಬಗೆಯ ಸೌಹಾರ್ದತತ್ವಗಳಿವೆ, ಆ ಆರು ಯಾವುವು? “ಆನಂದ, ಇಲ್ಲೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲೂ ಕಾಯಕಮ್ಮದಿಂದಲೇ ಮೈತ್ರಿ ಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಒಂದು ಸೌಹಾರ್ದತತ್ವ.

“ಪುನಃ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಮೈತ್ರಿಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ, ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಒಂದು ಸೌಹಾರ್ದತತ್ವ.

“ಪುನಃ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಮೈತ್ರಿಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಒಂದು ಸೌಹಾರ್ದತತ್ವ.

“ಪುನಃ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಶೀಲವಂತ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಭಿಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಆನಂದವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವರೊಡನೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಉದಯವಾದ ತನ್ನ ಪಿಂಡಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವುದೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಇರುವ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಒಂದು ಸೌಹಾರ್ದತತ್ವ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲೂ ಶೀಲಗಳನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ, ಅಚ್ಚಿಪುವಾಗಿ, ಏಳದಂತೆ, ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಹೊಗಳುವಂತೆ, ಅಪಾರ್ಥವಾಗದಂತೆ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಒಂದು ಸೌಹಾರ್ದತತ್ವ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲೂ ಆರ್ಯವೂ ಮತ್ತು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವಂತಹುದೂ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನು ಯಾವುದನ್ನು ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ದುಃಖಕ್ಷಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಸಹಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಒಂದು ಸೌಹಾರ್ದತತ್ವ. ಇವು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಗೆ ಅವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಏಕೀಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವ ಆರು ತತ್ವಗಳು.

“ಆನಂದ, ನೀನು ಈ ಆರು ಸೌಹಾರ್ದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ನೀನು ಸಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗದಂತಹ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಮಾತುಗಳು ಬರುತ್ತವೇನು?”⁶⁷ – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ” – “ಆದ್ದರಿಂದ ಆನಂದ, ಈ ಆರು ಸೌಹಾರ್ದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿಕೋ. ಅವು ನಿನಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಹಿತವನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡು ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಮಗಾಮ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಸುನಕ್ಷತ್ರ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ವೇಸಾಲಿಯ ಮಹಾವನದ ಕೂಟಾಗಾರಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು: “ಹುಟ್ಟು ನಾಶವಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಯಾಯಿತು, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು, ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಬರುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ.”

ಲಿಚ್ಛವಿಪುತ್ರನಾದ ಸುನಕ್ಷತ್ರನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು: ‘ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು: ಹುಟ್ಟು ನಾಶವಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಯಾಯಿತು, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು, ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಬರುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ.’ ಹೀಗೆ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಲಿಚ್ಛವಿಪುತ್ರನಾದ ಸುನಕ್ಷತ್ರನು ಭಗವಾನರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಅಭಿವಂದಿಸಿದ ನಂತರ ಒಂದುಕಡೆ ಕುಳಿತು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದನು: “ಭಂತೆ, ಬಹುಜನ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮುಂದೆ ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದಾಗಿ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯೇ ಅಥವಾ ಯಾರು ಇಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹಾಗೆ ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅತಿಯಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೇನು?”

2. “ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ನನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ⁶⁸. ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ಅವರ ದೃಢ ಹೇಳಿಕೆಯು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದಾರೋ ಅಂತಹವರ ಬಗ್ಗೆ ತಥಾಗತರು, ‘ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುನಕ್ಷತ್ರ ಹೀಗೆ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ತಥಾಗತರು ‘ನಾನು ಇವರಿಗೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ.⁶⁹ ಆದರೆ ತಪ್ಪು ಮಾಹಿತಿಯುಳ್ಳ ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲವರು ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಥಾಗತರ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸುನಕ್ಷತ್ರ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಥಾಗತರು ‘ನಾನು ಇವರಿಗೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.⁷⁰

“ಭಗವಾನರೆ, ಇದು ಸಕಾಲ; ಸುಗತರೆ, ಭಗವಾನರು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಲು ಸಕಾಲ. ಭಗವಾನರಿಂದ ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅದನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.”

“ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡು”. ಲಿಚ್ಛವಿ ಪುತ್ರನಾದ ಸುನಕ್ಷತ್ರನು “ಆಯಿತು ಭಂತೆ” ಎಂದು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದನು. ಆಗ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

3. “ಸುನಕೃತ್ತ, ಈ ಐದು ರೀತಿಯ ಕಾಮಗುಣಗಳಿವೆ. ಆ ಐದು ಯಾವುವು? ಕಣ್ಣಿನ ಮೂಲಕ ನೋಡಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ, ಆಶಿಸುವ, ಒಪ್ಪುವ, ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುವ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಕಾಮವನ್ನು ಪ್ರಚೋದನೆಯ ರೂಪಗಳು, ಕಿವಿಯ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಕಾಮಪ್ರಚೋದನೆಯ ಶಬ್ದಗಳು, ಮೂಗಿನ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಲ್ಪಡುವ ಕಾಮ ಪ್ರಚೋದನೆಯ ಗಂಧಗಳು ನಾಲಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಕಾಮಪ್ರಚೋದನೆಯ ರಸಗಳು, ಕಾಯದ ಮೂಲಕ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಆಶಿಸುವ ಒಪ್ಪುವ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುವ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಕಾಮವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಸ್ಪರ್ಶ ವಸ್ತುಗಳು. ಇವು ಐದು ಬಗೆಯ ಕಾಮಗುಣಗಳು.

4. “ಸುನಕೃತ್ತ, ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ಲೋಕದ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವವರು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.⁷¹ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಲೋಕದ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಅವನು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಅಂತಹ ಮನೋಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹಾಗಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಥಾನಕವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಿವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವನು ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

“ಸುನಕೃತ್ತ, ಒಂದುವೇಳೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಗ್ರಾಮವನ್ನೋ ನಿಗಮವನ್ನೋ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದು ಅವನು ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಗಾಮವನ್ನೋ ನಿಗಮವನ್ನೋ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಇವನು ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಗ್ರಾಮದ ಅಥವಾ ನಿಗಮದ ಜನರು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆಂದೇ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಗ್ರಾಮದ ಅಥವಾ ನಿಗಮದ ಜನರು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆಂದೇ ಎಂಬ ಮಾತು ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇನು ಹೇಳುವೆ ಸುನಕೃತ್ತ? ಆ ಮೊದಲನೆಯ ಮನುಷ್ಯ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ, ಕಿವಿಗೊಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ?” “ಹೌದು ಭಂತೆ” – “ಹಾಗೆಯೇ ಸುನಕೃತ್ತ, ಲೋಕದ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವನು ಅವನು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ.... ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಲೋಕದ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

5. “ಸುನಕೃತ್ತ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆನೇಇದ್ದ (ಪ್ರಶಾಂತತೆ)ದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ಉಳ್ಳವನಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆನೇಇದ್ದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಅಂತಹ ಮನೋಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹಾಗಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಲೋಕದ ಆಮಿಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಿವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವನು ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

“ಸುನಕೃತ್ತ, ಹೇಗೆ ಹಣ್ಣಾದ ಎಲೆ ಮರದಿಂದ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಹಸಿರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸುನಕೃತ್ತ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಶಾಂತತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವವನು ಲೌಕಿಕ ಆಮಿಷದ ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹವನನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಆಮಿಷಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಿ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

6. “ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆಕಿಚ್ಛಾಯತನದ (ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸ್ಥಿತಿ) ಮೆಲೆ ಮನಸ್ಸುಳವನಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಒಬ್ಬನು ಆಕಿಚ್ಛಾಯತನದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ; ಅವನ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಅಂತಹ ಮನೋಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹಾಗಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಿವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವನು ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಹೇಗೆ ಶಿಲೆಯೊಂದು ಎರಡು ಭಾಗವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಕಿಚ್ಛಾಯತನದ ಮೇಲೆ ನಿಷ್ಪನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನೇಇಷ್ಟ ಸಂಯೋಜನೆಯು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹವನನ್ನು ಆನೇಇಷ್ಟ ಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಅಕಿಚ್ಛಾಯತನದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳವನೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

7. “ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನದ (ಗ್ರಹಿಕೆಯೂ ಅಲ್ಲದ ಅಗ್ರಹಿಕೆಯೂ ಅಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿ) ನೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳವನಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಒಬ್ಬನು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಅಂತಹ ಮನೋಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಇರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಕಿಚ್ಛಾಯತನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಿವಿಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವನು ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

“ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಒಬ್ಬನು ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿಯೇ ತಿಂದು ಉಳಿದುದನ್ನು ಬಿಸಾಕಿದ. ಇದಕ್ಕೆನಿನ್ನವೆ ಸುನಕ್ಷತ್ರ? ಆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಮತ್ತೆ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟುವುದೇನು?” – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ” – “ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ?” – “ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಆಹಾರವು ಅಸಹ್ಯಕರವಾದದ್ದು.”

“ಹಾಗೆಯೇ ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಒಬ್ಬನು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಗ ಆಕಿಚ್ಛಾಯತನ ಸಂಯೋಜನೆಯ ನೆಲೆಯು ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹವನನ್ನು ಆಕಿಚ್ಛಾಯತನ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳವನೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

8. “ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಬ್ಬಾಣದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಳವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಅಂತಹ ಮನೋಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಇರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಿವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವನು ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

“ಹೇಗೆ ಒಂದು ತಾಳೆಮರದ ಉನ್ನತ ಭಾಗವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಅದು ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಲಾರದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನಿಬ್ಬಾಣದ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರಲು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನದ ನೆಲೆಯು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ ತಾಳೆವೃಕ್ಷದ ಮೂಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬರೀ ಕಾಂಡವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆಯದಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಅಂತಹವನನ್ನು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ನಿಬ್ಬಾಣದ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸುಳವನೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

9. “ಸುನಕ್ಷತ್ರ ಇಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಸಮಣರು ತಣ್ಣ (ಆಸೆ) ವನ್ನು ಬಾಣವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ; ಅವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ವಿಷರಸವು ಛಂದರಾಗಬ್ಯಾಪಾದ (ಆಸೆ ಅನುರಾಗ ದ್ವೇಷ) ಗಳಿಂದ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ತಣ್ಣ ಎಂಬ ಬಾಣವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ತೆಗೆದು ಕಿತ್ತುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಬ್ಬಾಣಮಗ್ನನು. ವಾಸ್ತವಾಂಶಕ್ಕೆ ದೂರವಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನಗೆತಾನೆ ಹೀಗೆ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಯಾರು ನಿಬ್ಬಾಣ ಮಗ್ನರೋ ಅವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ದರ್ಶಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಗಂಧಗಳನ್ನು ಮೂಗಿನಿಂದ ಮೂಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರಸಗಳನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಅವನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಾಗ.... ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಾಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ರಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ರಾಗ ತುಂಬಿದ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಅವನು ಮರಣ ಅಥವಾ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

“ಸುನಕ್ಷತ್ರ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆನ್ನಿ. ಅವನ ಮಿತ್ರರು ಜೊತೆಗಾರರು ಬಂಧುಗಳು ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳು ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಆ ವೈದ್ಯನು ವ್ರಣಮುಖವನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ದು ಬಾಣವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಹೋಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆನಂತರ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಿನ ವಿಷರಸವನ್ನು ಹೊರಹಾಕುತ್ತಾನೆ, ಗಾಯದ ಶೇಷ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ವಿಷರಸದ ಶೇಷವು ಉಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತು ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಅಯ್ಯಾ ನಿನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ, ವಿಷರಸದ ಶೇಷವೂ ಉಳಿಯದಂತೆ ಹೊರಹಾಕಲಾಗಿದೆ, ಅದು ಇನ್ನು ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡು, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಗಾಯವು ಕೀವುಗೂಡುತ್ತದೆ. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯವನ್ನು ತೊಳೆ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಮುಲಾಮನ್ನು ಹಾಕು. ಆಗ ಕೀವಾಗಲಿ, ರಕ್ತವಾಗಲಿ ಗಾಯದ ಮೇಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಳಿ-ಬಿಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಡ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ದೂಳು, ಕಸ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸೋಂಕಾಗಬಹುದು. ಆಯಿತು, ನಿನ್ನ ಗಾಯವನ್ನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನೋಡಿಕೋ. ಗಾಯ ವಾಸಿಯಾಗುವಂತೆ ನಿನ್ನ ನಡೆ ಇರಲಿ.’

“ಆ ಮನುಷ್ಯ ಹೀಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಬಾಣವನ್ನು ನನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಕಿತ್ತು ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ; ವಿಷರಸವನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ, ಅದು ಇನ್ನು ನನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ.’ ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು ಅವನು ಯುಕ್ತವಲ್ಲದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನ ವ್ರಣವು ಕೀವುಗೂಡುತ್ತದೆ. ಅವನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯವನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಮುಲಾಮನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ, ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ರಕ್ತ ಕೀವುಗೂಡುತ್ತವೆ. ಗಾಳಿ ಬಿಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಾನೆ, ದೂಳು ಕಸ ಗಾಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಸೋಂಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅದು ವಾಸಿಯಾಗುವಂತೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಆಯುಕ್ತವೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷರಸವನ್ನು ತೆಗೆದಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಗಾಯದ ಶೇಷ ಉಳಿದಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಉಬ್ಬುತ್ತದೆ, ಅದು ಉಬ್ಬುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಸಾವನ್ನೋ ಇಲ್ಲವೇ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖವನ್ನೋ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ: ‘ಸಮಣರು ತನ್ನಾವನ್ನು ಬಾಣವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ, ಅವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ವಿಷರಸವು ಭಂದರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಗಳಿಮದ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ತನ್ನಾ ಎಂಬ ಬಾಣ ನನ್ನಿಂದ ಕಿತ್ತುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅವಿದ್ಯೆ ವಿಷರಸವನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಬ್ಬಾಣಮಗ್ನನು.’ ವಾಸ್ತವಾಂಶಕ್ಕೆ ದೂರವಿದ್ದರೂ ಅವನು ಹೀಗೆ ತನಗೆತಾನೇ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಯಾರು ನಿಬ್ಬಾಣಮಗ್ನರೋ ಅವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ದರ್ಶಿಸಬಹುದು, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಗಂಧಗಳನ್ನು ಮೂಗಿನಿಂದ ಮೂಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರಸಗಳನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ದರ್ಶಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಗಂಧಗಳನ್ನು ಮೂಗಿನಿಂದ ಮೂಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರಸಗಳನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬಹುದು. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿ.... ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಾಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ರಾಗದಿಂದ ಕೂಡುತ್ತದೆ. ರಾಗ ತುಂಬಿದ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಅವನು ಮರಣ ಅಥವಾ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

“ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಆರೈರ ವಿನಯದ ಪ್ರಕಾರ, ಯಾರು ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ತೊರೆದು ಹೀನಜೀವನಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಮರಣವೇ ಗತಿ ಮತ್ತು ಯಾರು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೆಸಗುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

10. “ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ: ‘ಸಮಣರು ತನ್ನಾವನ್ನು ಬಾಣವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ, ಅವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ವಿಷರಸ್ತು ಭಂದರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಗಳಿಂದ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ತನ್ನಾ ಎಂಬ ಬಾಣ ನನ್ನಿಂದ ಕಿತ್ತುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅವಿದ್ಯೆ ವಿಷರಸವನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಬ್ಬಾಣಮಗ್ನನು.’ ಯಾರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಬ್ಬಾಣ ನಿಮಗ್ನರಾಗಿರುವರೋ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಬ್ಬಾಣ ನಿಮಗ್ನತೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಗಂಧಗಳನ್ನು ಮೂಗಿನಿಂದ ಮೂಸಿ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರಸಗಳನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ, ಅಥವಾ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ.... ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾಗವು ಅವನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತವು ರಾಗದಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಮರಣವಾಗಲಿ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖವಾಗಲಿ ಅವನಿಗೆ ತಾಕುವುದಿಲ್ಲ.

“ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆನ್ನಿ. ಅವನ ಮಿತ್ರರು ಚೊತೆಗಾರರು ಬಂಧುಗಳು ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳು ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಆ ವೈದ್ಯನು ಪ್ರಣಮುಖವನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ದು ಬಾಣವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಹೋಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆನಂತರ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಿನ ವಿಷರಸವನ್ನು ಹೊರಹಾಕುತ್ತಾನೆ, ಗಾಯದ ಶೇಷ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ವಿಷರಸದ ಶೇಷವು ಉಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು

ಅರಿತು ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: 'ಅಯ್ಯಾ ನಿನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ, ವಿಷರಸದ ಶೇಷವೂ ಉಳಿಯದಂತೆ ಹೊರಹಾಕಲಾಗಿದೆ, ಅದು ಇನ್ನು ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡು, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಗಾಯವು ಕೀವುಗೂಡುತ್ತದೆ. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯವನ್ನು ತೊಳೆ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಮುಲಾಮನ್ನು ಹಾಕು. ಆಗ ಕೀವಾಗಲಿ, ರಕ್ತವಾಗಲಿ ಗಾಯದ ಮೇಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಳಿ-ಬಿಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಡ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ದೂಳು, ಕಸ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸೋಂಕಾಗಬಹುದು. ಆಯಿತು, ನಿನ್ನ ಗಾಯವನ್ನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನೋಡಿಕೋ. ಗಾಯ ವಾಸಿಯಾಗುವಂತೆ ನಿನ್ನ ನಡೆ ಇರಲಿ.'

“ಆ ಮನುಷ್ಯ ಹೀಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ: 'ಬಾಣವನ್ನು ನನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಕಿತ್ತು ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ; ವಿಷರಸವನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ, ಅದು ಇನ್ನು ನನಗೆ ತೊಂದರೆಕೊಡಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ'. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಗಾಯವು ಕೀವುಗೂಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯವನ್ನು ತೊಳೆದು ಮುಲಾಮು ಹಚ್ಚುತ್ತಾನೆ; ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಕೀವು ರಕ್ತ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಗಾಳಿ ಬಿಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಧೂಳು ಕಸ ಗಾಯದಮೇಲೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ನಿಗಾ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ, ವಾಸಿಯಾಗಲು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಏನು ಸೂಕ್ತವೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ವಿಷವನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಹೊರ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಗಾಯವು ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ವಾಸಿಯಾದ ಕಾರಣ ಚರ್ಮ ಬೆಳೆದು ಅವನು ಸಾಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖವನ್ನು ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

“ಹಾಗೆಯೇ ಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ: 'ಸಮಣರು ತನ್ನಾವನ್ನು ಬಾಣವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ; ಅವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ವಿಷರಸವು ಭಂದರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಗಳಿಂದ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ತನ್ನ ಎಂಬ ಬಾಣ ನನ್ನಿಂದ ಕಿತ್ತುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಬ್ಬಾಣಮಗ್ನನು ನಾನು'. ಯಾರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಬ್ಬಾಣಮಗ್ನರೋ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಬ್ಬಾಣ ಮಗ್ನತೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಗಂಧಗಳನ್ನು ಮೂಗಿನಿಂದ ಮೂಸಿ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರಸಗಳನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಯದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ, ಅಥವಾ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ.... ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾಗವು ಅವನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತವು ರಾಗದಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಮರಣವಾಗಲಿ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖವಾಗಲಿ ಅವನಿಗೆ ತಾಕುವುದಿಲ್ಲ.

11. “ಸುನಕೃತ್ತ, ನಾನು ಈ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಒಂದು ಅರ್ಥವಿಟ್ಟೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದರ ಅರ್ಥ ಇದು: ‘ವ್ರಣ (ಗಾಯ) ಎಂಬ ಪದವು ಆರು ಆಯತನಗಳ ಅಧಿವಚನ. ವಿಷರಸ ಎಂಬ ಪದವು ಅವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಧಿವಚನ. ಬಾಣ ಎಂಬ ಪದವು ‘ತನ್ಮಾ’ಗೆ ಅಧಿವಚನ. ‘ಪರೀಕ್ಷಿಸು’ ಎಂಬುದು ಸ್ಮೃತಿ (ಸತಿ) ಎಂಬುದರ ಅಧಿವಚನ. ‘ಕತ್ತಿ’ ಎಂಬುದು ಆರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅಧಿವಚನ. ‘ವೈದ್ಯ’ ಎಂಬ ಪದ ಅರಹತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ತಥಾಗತರ ಅಧಿವಚನ.’

“ಸುನಕೃತ್ತ, ಆರು ಸ್ಪರ್ಶ ಆಯತನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವನು ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಭಿಕ್ಷುವಾಗುತ್ತಾನೆ.⁷⁵ ಉಪಧಿ (ತನ್ಮಾ, ದಿಟ್ಟಿ, ಕ್ಲೇಶ, ಕಮ್ಮ, ದುಚ್ಚರಿತ) ಗಳು ದುಃಖಮೂಲವೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ನಿರುಪಧಿಯಾಗಿ ಉಪಧಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಉಪಧಿಯತ್ತ ವಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅತ್ತಕಡೆ ಮುಖಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸುನಕೃತ್ತ, ಒಂದುವೇಳೆ ಕಂಚು ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಪಾನೀಯವೊಂದು ಇದ್ದು, ಅದು ವರ್ಣಸಂಪನ್ನವೂ ಗಂಧಸಂಪನ್ನವೂ ರಸಸಂಪನ್ನವೂ ಆಗಿದ್ದು ವಿಷದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಜೀವಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ, ಸಾಯಲು ಒಲ್ಲದ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಖ ಬಯಸುವವನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಬರುತ್ತಾನೆ.⁷⁶ ಈಗೇನೆನ್ನುವೆ, ಸುನಕೃತ್ತ? ‘ನಾನು ಈ ಪಾನೀಯವನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ನನಗೆ ಮರಣ ಅಥವಾ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ’ ಎನ್ನುವ ಅರಿವಿದ್ದರೂ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ಬಟ್ಟಲೊಳಗಿನ ಪಾನೀಯವನ್ನು ಕುಡಿಯುವನೇ?” “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.” “ಹಾಗೆಯೇ ಸುನಕೃತ್ತ, ಆರು ಸ್ಪರ್ಶ ಆಯತನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವನು ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಭಿಕ್ಷುವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಉಪಧಿಗಳು (ತನ್ಮಾ, ದಿಟ್ಟಿ, ಕ್ಲೇಶ, ಕಮ್ಮ, ದುಚ್ಚರಿತ) ದುಃಖ ಮೂಲವೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ನಿರುಪಧಿಯಾಗಿ, ಉಪಧಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಉಪಧಿಯತ್ತ ವಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅತ್ತಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

“ಸುನಕೃತ್ತ, ಒಂದು ಘೋರ ವಿಷ ಸರ್ಪವಿದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೋ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಜೀವಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಸಾಯಲ ಒಲ್ಲದ ದುಃಖ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಬರುತ್ತಾನೆ. ನೀನೇನ್ನುವೆ ಸುನಕೃತ್ತ? ‘ನಾನು ಅದರಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಮರಣ ಇಲ್ಲವೆ ಮರಣಾಂತಿಕ ದುಃಖ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ’ ಎಂಬ ಅರಿವಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಹಸ್ತವನ್ನಾಗಲಿ ಅಂಗುಷ್ಠವನ್ನಾಗಲಿ ಆ ವಿಷಸರ್ಪದ ಮುಂದೆ ಚಾಚುವನೇನು?” “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.” “ಹಾಗೆಯೇ ಸುನಕೃತ್ತ, ಭಿಕ್ಷುವಾದವನು ಆರು ಸ್ಪರ್ಶ ಸಳಾಯತನಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತು ಉಪಧಿಗಳು ದುಃಖ ಮೂಲವೆಂದು ಅರಿತವನಾಗಿ, ನಿರುಪಧಿಯಾಗಿ, ಉಪಧಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ವಿಮುಕ್ತ ಹೊಂದಿದವನು ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಉಪಧಿಯತ್ತ ವಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅತ್ತಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಲಿಚ್ಛವಿಪುತ್ರನಾದ ಸುನಕೃತ್ತನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡನು ಮತ್ತು ಆನಂದಗೊಂಡನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸುನಕೃತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಆನೇಂಜನಪ್ಪಾಯ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ:⁷⁶ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಕುರುದೇಶದ ಕಮ್ಮಾಸಧಮ್ಮ ಎನ್ನುವ ಕುರುಗಳ ನಿಗಮ (ನಗರ) ದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ” ಎನ್ನುವ ಅವರು “ಭದಂತೇ” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಆಗ ಭಗವಾನರು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು: “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಮಗಳು⁷⁷ ಅನಿತ್ಯವೂ, ತುಚ್ಛವೂ, ಅಸತ್ಯವೂ, ಮೋಸದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುವೂ ಆಗಿವೆ; ಅವು ಮಾಯೆ, ಮುರ್ಖರ ಗೊಣಗು. ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಗಳು, ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂಬರುವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು - ಈ ಉಭಯತರಗಳೂ ಮಾರನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಮಾರನ ಅಧೀನ, ಮಾರನ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಿಗುವಂಥವು, ಮಾರನ ಬೇಟೆಯ ನೆಲ. ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಲೋಭಿತನ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಮಾನಸಿಕ ಪಾಪಕರವಾದ ಅಕುಶಲಧಮ್ಮಗಳು ಉದಯವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವು ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

(ಪ್ರಶಾಂತತೆ)

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಗಳು; ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು - ಈ ಉಭಯತರಗಳೂ ಮಾರನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ, ಮಾರನ ಅಧೀನ, ಮಾರನಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕುವಂಥವು, ಮಾರನ ಬೇಟೆಯ ನೆಲ. ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಲೋಭಿತನ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಕೋಪ ಮುಂತಾದ ಪಾಪಕರ ಮಾನಸಿಕ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಉದಯವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವು ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ವಿಪುಲವಾದ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅಧಿಷ್ಠಾಣ (ದೃಢವಾದ) ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೆಲೆಗೊಂಡರೆ⁷⁸ ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಲೋಭಿತನ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಕೋಪ ಮುಂತಾದ ಪಾಪಕರ ಅಕುಶಲ, ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ತೊರೆದಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಮೇರೆ ಇಲ್ಲದುದಾಗುತ್ತದೆ, ಅಪ್ರಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಯತನದಲ್ಲೇ (ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ) ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.’⁷⁹ ಒಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅವನು ಈಗ ಆನೇಂಜ್ಜ (ಉದ್ದೇಶಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತತೆ) ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ (ಆನೇಂಜ್ಜದಲ್ಲಿಯೇ) ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮರಣದ ನಂತರ ಆ ಸಂವತ್ಸರಿಕ ವಿಘ್ನಾಣವು (ವಿಕಸಿತ ಚಿತ್ತವು) ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆನೇಂಜ್ಜಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’⁸⁰ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆನೇಂಜ್ಜಸಪ್ಪಾಯಕ್ಕೆ (ಪ್ರಶಾಂತತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ) ಹೋಗುವ ಪ್ರಥಮ ದಾರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

2. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ:⁸¹ ‘ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಗಳು; ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು; ಯಾವುದೇ ರೂಪಗಳಿರಲಿ, ಎಲ್ಲಬಗೆಯ ರೂಪವು ನಾಲ್ಕು ಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಉದಯವಾದ ರೂಪ ಇವೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನು ಚಿತ್ತವು ಆ ಆಯತನದಲ್ಲೇ ಬದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆ

ಆಯತನದಲ್ಲೇ (ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ) ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅವನು ಈಗ ಆನೇಂಜ್ಜ (ಉದ್ರೇಕಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತತೆ)ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ (ಆನೇಂಜ್ಜದಲ್ಲಿಯೇ) ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ಆ ಸಂವತ್ಸನಿಕ ವಿಜ್ಞಾಣವು (ವಿಕಸಿತ ಚಿತ್ತವು) ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆನೇಂಜ್ಜಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆನೇಂಜ್ಜಸಪ್ಪಾಯಕ್ಕೆ (ಪ್ರಶಾಂತತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ) ಹೋಗುವ ಎರಡನೇ ದಾರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

3. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ;⁸² ‘ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಗಳು; ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಸಂಜ್ಞೆಗಳು (ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು) ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಸಂಜ್ಞೆಗಳು, ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಗಳು, ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಸಂಜ್ಞೆಗಳು (ರೂಪ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು) ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪ ಸಂಜ್ಞೆಗಳು - ಈ ಉಭಯವೂ ಅನಿತ್ಯವಾದುವು. ಯಾವುದು ಅನಿತ್ಯವೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುದಗೊಳ್ಳುವುದು ತರವಲ್ಲ, ಸ್ವಾಗತ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಗಂಟುಬಿದ್ದಿರುವುದು ತರವಲ್ಲ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆ ಆಯತನದಲ್ಲೇ (ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ) ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅವನು ಈಗ ಆನೇಂಜ್ಜವನ್ನು (ಉದ್ರೇಕಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತತೆ) ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವತ್ಸನಿಕ ವಿಜ್ಞಾಣವು (ವಿಕಸಿತ ಚಿತ್ತವು) ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆನೇಂಜ್ಜಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆನೇಂಜ್ಜಸಪ್ಪಾಯಕ್ಕೆ (ಪ್ರಶಾಂತತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ) ಹೋಗುವ ಮೂರನೇ ದಾರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನ

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ;⁸³ ‘ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಗಳು; ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಸಂಜ್ಞೆಗಳು; ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಗಳು; ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಮತ್ತು ಆನೇಂಜ್ಜಾಪ್ಪ (ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿತಿಯ ಗ್ರಹಿಕೆ) - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಂಜ್ಞೆಗಳೇ. ಎಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಜ್ಞೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವಶೇಷವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತವೋ ಅದು ಶಾಂತವೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆ ಆಯತನದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅವನು ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ (ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನದಲ್ಲಿ) ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವತ್ಸನಿಕ ವಿಜ್ಞಾಣವು (ವಿಕಸಿತ ಚಿತ್ತವು) ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲ ದಾರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

4. “ಮತ್ತೆ, ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯಗಾರಕ್ಕೋ ಹೋದ ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಶೂನ್ಯವಾದ ಅತ್ತ (ಆತ್ಮ) ವಿದು ಅಥವಾ ಏನು ಅತ್ತಕ್ಕೆ (ಆತ್ಮಕ್ಕೆ) ಸೇರಿದೆಯೋ ಅದು (ಶೂನ್ಯ).⁸⁴ ಅವನು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆ ಆಯತನದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅವನು ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವತ್ಸನಿಕ ವಿಜ್ಞಾಣವು ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆಕಿಂಜ್ಜಾಪ್ಪಾಯತನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಎರಡನೇ ದಾರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

5. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಏನೂ ಅಲ್ಲ, ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಸೇರಿದವನಲ್ಲ, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿದವನಲ್ಲ.’⁸⁵ ಅವನು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬುದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆ ಆಯತನದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅವನು ಆಕಿಂಚ್ಛಾನ್ವಯತನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವತ್ಸನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವು (ವಿಕಸಿತ ಚಿತ್ತವು) ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಕಿಂಚ್ಛಾನ್ವಯತನದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆಕಿಂಚ್ಛಾನ್ವಯತನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮೂರನೇ ದಾರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

(ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನ)

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಗಳು, ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಸಿಂಧಾಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಸಿಂಧಾಗಳು, ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಗಳು; ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಸಿಂಧಾಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಸಿಂಧಾಗಳು, ಆನೇಇಚ್ಛಾಸಿಂಧಾಗಳು (ಪ್ರಶಾಂತತೆಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು) ಮತ್ತು ಆಕಿಂಚ್ಛಾನ್ವಯತನ ಸಸಿಂಧಾಗಳು – ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಿಂಧಾಗಳೇ. ಎಲ್ಲಿ ಈ ಸಸಿಂಧಾಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವಶೇಷವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತವೋ ಅದು ಶಾಂತವೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ – ಅದು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನ’ ಅವನು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬುದ್ಧನಾಗಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆ ಆಯತನದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅವನು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ (ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನ) ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮರಣದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವತ್ಸನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವು ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನವನ್ನು ಸೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

(ನಿಬ್ಬಾಣ)

6. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಭಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಅಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲದಿರಬಹುದು; ಇದು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇದು ನನ್ನದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಇದೆಯೋ, ಏನು ಆಗಿ ಬಂದಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.’ ಅವನು ಹೀಗೆ ಉಪೇಕ್ಷ (ಸಮತೆ) ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.⁸⁶ ಭಂತೆ, ಅಂತಹವನು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು (ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯಾತಿ) ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಯೇ?” “ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು, ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದದಿರಬಹುದು.” “ಭಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಏಕೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನೇಕೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ? ಇದಕ್ಕೆ ಹೇತು ಮತ್ತು ಕಾರಣ ಏನು?”

“ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ: ‘ಇದು ಅಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲದಿರಬಹುದು; ಇದು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇದು ನನ್ನದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಇದೆಯೋ ಏನು ಆಗಿ ಬಂದಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಮತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆ ಸಮತೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಇರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (ಉಪಾದಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ) ಹೀಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಆನಂದ, ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.”⁸⁷

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ?” “ಆನಂದ, ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನಕ್ಕೆ.” “ಭಂತೆ, ಭಿಕ್ಷುವು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.” “ಆನಂದ, ಭಿಕ್ಷುವು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ; ಕಾರಣ ಅದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉಪಾದಾನ (ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ) ವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅದು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನ.”⁸⁸

7. “ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ; ‘ಇದು ಅಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲದಿರಬಹುದು, ಇದು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇದು ನನ್ನದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಇದೆಯೋ, ಏನು ಆಗಿ ಬಂದಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಮತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆ ಸಮತೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಅದರಲ್ಲಿ ಅವಲಂಬಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ (ಉಪಾದಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ). ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಉಪಾದಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

8. “ಭಂತೆ, ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಭಂತೆ ಇದು ಅದ್ಭುತ ! ಭಗವಾನರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳ ಓಘವನ್ನು (ಪ್ರವಾಹವನ್ನು) ಹಾದುಹೋಗುವ ಪರಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.”⁸⁹ ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಆರ್ಯವಾದ ವಿಮುಕ್ತಿಯು ಯಾವುದು?”⁹⁰ “ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಗಳು, ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂಬರುವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಸಂಘಗಳು, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಗಳು, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಇರುವ ರೂಪಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಸಂಘಗಳು, ಆನೇಂಜ್ಞಾಸಂಘಗಳು, ಅಕಿಂಜ್ಞಾಸಂಘಯತನಸಂಘಗಳು, ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಯತನ ಸಂಘಗಳು - ಸಂಘಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಸಂಘಯ (ಅನನ್ಯತೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ) ಇದು.’⁹¹ ಇದು ಅಮರವಾದುದು, ಅಂದರೆ ಉಪಾದಾನವಿಲ್ಲದ (ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದ) ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿ.”⁹²

“ಹೀಗೆ, ಆನಂದ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಆನೇಂಜ್ಞಾಸಪ್ಪಾಯದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಅಕಿಂಜ್ಞಾಸಂಘಯತನಸಪ್ಪಾಯದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ನಿನಗೆ ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಯತನ ಸಪ್ಪಾಯದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳ ಓಘವನ್ನು ದಾಟುವ ಪರಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಆರ್ಯ ವಿಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೇನೆ.

“ಆನಂದ, ಯಾವ ಗುರುವು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವನೋ ಮತ್ತು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅನುಕಂಪವಿದೆಯೋ ಅವರ ಮೇಲಿನ ಅನುಕಂಪದಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆನಂದ, ಇನ್ನು ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಳಗೂ, ಈ ಶೂನ್ಯಾಗಾರಗಳು ಇವೆ. ಆನಂದ, ಧ್ಯಾನಿಸು, ತಡಮಾಡಬೇಡ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪರಿತಪಿಸುವೆ. ಇದು ನಾವು ನಿನಗೆ ನೀಡುವ ಅನುಶಾಸನ.”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡನು ಮತ್ತು ಮುದಗೊಂಡನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆನೇಂಜಸಪ್ಪಾಯ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಗಣಕಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ಥಿಯ ಅರಮನೆಯ ಪುಬ್ಬಾರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಗಣಕಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನನು ಭಗವಾನರ ಬಳಿಹೋಗಿ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ಪರಸ್ಪರ ಉಭಯಕುಶಲೋಪರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅನಂತರ ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು:

“ಭೋ ಗೋತಮ! ಈ ಮಿಗಾರಮಾತೆಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಅಂದರೆ ಸೋಪಾನದ ಕಟ್ಟಕಡೆಯವರೆಗಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅವರ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಸಾಧನೆ, ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.”³ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿರುವ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರು ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮಂತಹ ಲೆಕ್ಕ ಬರೆದು ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವ ಗಣಕರು (ಕರಣಿಕರು) ಅವರ⁴ ಕರಣಿಕ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾದ ವೃದ್ಧಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ನಮಗೆ ಅಂತೇವಾಸಿಗಳು (ಶಿಷ್ಯರು, ಸೇವಕರು) ಸಿಕ್ಕರೆ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಒಂದು ಒಂದುಗಳನ್ನು, ಎರಡು ಎರಡುಗಳನ್ನು, ಮೂರು ಮೂರುಗಳನ್ನು, ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕುಗಳನ್ನು, ಐದು ಐದುಗಳನ್ನು, ಆರು ಆರುಗಳನ್ನು, ಏಳು ಏಳುಗಳನ್ನು, ಎಂಟು ಎಂಟುಗಳನ್ನು, ಒಂಭತ್ತು ಒಂಭತ್ತುಗಳನ್ನು, ಹತ್ತು ಹತ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನೂರನ್ನೂ ಎಣಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಭೋ ಗೋತಮ, ಹೀಗೆಯೇ ಧಮ್ಮ ವಿನಯಗಳ ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?”

2. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಧಮ್ಮವಿನಯಗಳ ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ಹೇಗೆ ಒಬ್ಬ ದಕ್ಷ ಅಶ್ವದಮಕನಿಗೆ (ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವವನು) ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಜಾತಿ ಕುದುರೆ ಸಿಕ್ಕರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮುಖಧಾನವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬದುಕುವಂತೆ ತಯಾರುಮಾಡಿ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವಂತೆಯೇ, ತಥಾಗತರೂ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಅವನನ್ನು ಪಳಗಿಸಲು ಮೊದಲು ಈ ಪಾಠವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ: ‘ಬಾ ಭಿಕ್ಕುವೇ, ಶೀಲವಂತನಾಗಿರು, ಪಾತಿಮೋಕ್ಷಗಳ ನಿಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿರು, ಆಚಾರಗೋಚರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ತು ಲೋಪ ಕಂಡರೂ ಭಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಶಿಕ್ಷಾಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆ.

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಭಿಕ್ಕುವು ಶೀಲವಂತನಾಗಿದ್ದು ಪಾತಿಮೋಕ್ಷಗಳ ಶಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿದ್ದು, ಅಣುಮಾತ್ರ ತಪ್ಪೆಸಗಿದರೂ ಭಯಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಾಪದಗಳ ಅನುಸರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ತಥಾಗತರು ಅವನನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿನಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಬಾ ಭಿಕ್ಕುವೇ, ನಿನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೋ, ಚಕ್ಷುವಿನಿಂದ ನಿಮಿತ್ತನಾಗಿ ರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡು. ಆದರೆ ಅದರ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಡ, ಚಕ್ಷು ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆಯೇ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಪಾಪಕರವೂ ಅಕುಶಲವೂ ಅದ ಲೋಭಿತನವು ಮತ್ತು ದುಃಖವು

ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ; ಚಕ್ಷು ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಸಂಯಮದಲ್ಲಿಡು, ಅದನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೋ, ಚಕ್ಷು ಇಂದ್ರಿಯದ ಸಂಯಮ ಶಿಕ್ಷಾಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಕಿವಿಯಿಂದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳು, ಆದರೆ.... ಮೂಗಿನಿಂದ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸು ಆದರೆ.... ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ರಸದ ರುಚಿಯನ್ನು ನೋಡು ಆದರೆ.... ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸು ಆದರೆ ಅದರ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಡ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ ಪಾಪಕರವೂ ಅಕುಶಲಕರವೂ ಆದ ಲೋಭಿತನವು ಮತ್ತು ದುಃಖವೂ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಸಂಯಮದಲ್ಲಿಡು, ಅದನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೋ, ಮನೋ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮದ ಶಿಕ್ಷಾಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವಾಗ ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ತಥಾಗತರು ಅವನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿನಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಬಾ ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮದಿಂದಿರು, ವಿವೇಕದಿಂದ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ಆಹಾರವನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಷ್ಟೇ ವಿನಹ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಬರುವಿಕೆಗಾಗಲಿ ಶರೀರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ವಿಭೂಷಣಕ್ಕಾಗಲೀ ಮತ್ತು ಬರುವಿಕೆಗಾಗಲಿ ಶರೀರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ವಿಭೂಷಣಕ್ಕಾಗಲೀ ಅಲ್ಲ; ಈ ಕಾಯವು ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನೋವಿಗೊಳಗಾಗದಿರಲಿ ಎಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು, ಹಾಗೆಯೇ ‘ಹಳೆಯ ವೇದನೆಗಳು ಹೋಗಿ ಹೊಸ ವೇದನೆಗಳು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗದಂತೆ ಮತ್ತು ನಾನು ಆರೋಗ್ಯವಂತನಾಗಿ ನಿಂದಾರಹಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬದುಕುವಂತಾಗಲಿ’ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಭಿಕ್ಷುವಾದವನು ಯಾವಾಗ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾನೋ ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ತಥಾಗತರು ಅವನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಓ ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದಿರು, ದಿನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಂಕ್ರಮಣವನ್ನು (ನಡೆಯುವುದು) ಮಾಡುವಾಗ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಹ್ವಲವಾಗುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೋ, ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಂಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವಾಗ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ವಿಹ್ವಲವಾಗುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೋ. ರಾತ್ರಿಯ ಮಧ್ಯ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಶಯ್ಯೆಯಮತೆ ಬಲಗಡೆ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಲಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸತಿಸಂಪಜನ್ಯದಿಂದ (ಪ್ರಜ್ಞಾಮತಿಯಿಂದ) ಯಾವಾಗ ಏಳಬೇಕೆಂಬ ಸಮಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಎದ್ದಮೇಲೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಂಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವಾಗ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ವಿಹ್ವಲದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೋ.”

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಯಾವಾಗ ಭಿಕ್ಷುವಾದವನು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೋ ಆಗ ತಥಾಗತರು ಅವನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಬಾ ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಸದಾ ಸ್ಮೃತಿವಂತ (ಸತಿಸಂಪಜನ್ಯ) ನಾಗಿರು, ಜಾಗ್ರತ (ಸಮನ್ಯಾಗತ) ನಾಗಿರು, ಮುನ್ನಡೆಯುವಾಗಾಗಲಿ, ಹಿನ್ನಡೆಯುವಾಗಾಗಲಿ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸು, ಆಲೋಚಿಸುವಾಗಾಗಲಿ, ವಿಲೋಕಿಸುವಾಗಾಗಲಿ.... ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಆಡಿಸುವಾಗಾಗಲಿ... ಸಂಘಾಟಿಯನ್ನು (ಒಳ ಉಡುಪನ್ನು) ಧರಿಸುವಾಗಾಗಲಿ, ಪತ್ತಚೀವರವನ್ನು (ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆ) ಮತ್ತು ಬವನಾಸಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗಾಗಲಿ, ತಿನ್ನುವಾಗಾಗಲಿ, ಕುಡಿಯುವಾಗಾಗಲಿ, ಅಗಿಯುತ್ತಿರುವಾಗಾಗಲಿ, ರುಚಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಾಗಲಿ.... ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ನಿಂತಾಗ ಆಗಲಿ, ಎಚ್ಚಿತ್ತಾಗ ಆಗಲಿ, ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಆಗಲಿ ಮತ್ತು ಮೌನದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಆಗಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ಮೃತಿವಂತನಾಗಿರು.”

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಯಾವಾಗ ಭಿಕ್ಷುವಾದವನು ಸ್ಮೃತಿವಂತನಾಗಿ ಸದಾ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಇರುತ್ತಾನೋ, ಆಗ ತಥಾಗತರು ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ: ‘ಬಾ ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಏಕಾಂತವಾಗಿ ವಿರಮಿಸಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ, ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ, ಪರ್ವತಕ್ಕೋ, ಕಂದರ ಗಿರಿಗುಹೆಗಳಿಗೋ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೋ ದಟ್ಟ ಮರಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೋ, ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೋ, ಹುಲ್ಲುಬಣವೆಗೋ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸು.”

“ಅವನು ಏಕಾಂತಕ್ಕಾಗಿ ವಿರಮಿಸಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ ಹುಲ್ಲು ಬಣವೆಗೋ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯಿಂದ ವಾಪಸಾಗಿ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೆನ್ನು ನೇರವಾಗಿಸಿ ಸ್ವತ್ತಿವಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಲೋಭಿತನವನ್ನು ತೊರೆದು ಲೋಲುಪತೆಯಿಲ್ಲದ ಚಿತ್ತದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆ, ಲೋಭಿತನವಿರದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು, ದ್ವೇಷವನ್ನು ತೊರೆದು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಹಿತಾನುಕಂಪಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ದ್ವೇಷಗಳಿರದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಸೋಮಾರಿತನವನ್ನು, ಜಡತ್ವವನ್ನು ತೊರೆದು ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸ್ವತ್ತಿವಂತನಾಗಿ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ದ್ವೇಷಗಳಿರದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ತಳಮಳ (ಅಶಾಂತತೆ ಅಥವಾ ತಾಳ್ಮೆಹೀನತೆ) ಪರಿತಾಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ತಳಮಳ ಪರಿತಾಪಗಳಿರದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಂಶಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಸಂಶಯಾತೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕುಶಲ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆಯಿಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಶಯವಿರದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.

3. “ಪಂಚನೀವರಣಗಳನ್ನು, ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸುವ ಚಿತ್ತ ಉಪಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಕಾಮಸುಖಗಳಿಂದ ಅಕುಶಲ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಸವಿತರ್ಕ ಸವಿಚಾರ ವಿವೇಕ ಆನಂದ ಸುಖಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಥಮ ಝಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ. ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಿ ಆಂತರಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ಸಮಾಧಿಜನ್ಯವಾದ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವಿತೀಯ ಝಾನ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆನಂದದಿಂದಲೂ ಮರೆಯಾಗಿ ಸಮಚಿತ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಅವಿವೇಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಮೂರನೆಯ ಝಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸುಖವನ್ನೂ ದುಃಖವನ್ನೂ ತೊರೆದವನಾಗಿ, ಆಗಲೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಮ್ಮಾನ ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಅಸ್ತಂಗತಗೊಳಿಸಿ ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಸಮಚಿತ್ತತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿಯಾದ ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಯಾರು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಕಲಿಯುವ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದಾರೋ ಮತ್ತು ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲವೋ ಯಾರು ಅನುತ್ತರವಾದ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಆಶಿಸುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಇದೇ ನನ್ನ ಅನುಶಾಸನ. ಯಾವ ಅರಹತ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಖೀಣಾಸವರಾಗಿ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೋ, ಯಾವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿರುವರೋ, ಭಾರವನ್ನಿಳಿಸಿಕೊಂಡವರೋ, ತಮ್ಮ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿರುವರೋ, ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ, ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರೋ ಅಂತಹವರಿಗೂ ಈ ನನ್ನ ಅನುಶಾಸನವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಸುಖ ವಿಹಾರವನ್ನು, ಸತಿಸಂಪಜಙ್ಘವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ.”⁵

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಗಣಕಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು: “ಗುರು ಗೌತಮನ ಶಿಷ್ಯರು ಹೀಗೆ ಗುರು ಗೌತಮನ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು, ಅನುಶಾಸನವನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯಾದ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಯೇ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೇ?”

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು, ಅನುಶಾಸನವನ್ನು ಅವರು ನನ್ನಿಂದ ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಯರು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಭೋ ಗೋತಮರೆ, ನಿಬ್ಬಾಣವು ಇದೇ ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣ ಮಾರ್ಗವೂ ಇದೆ ಹಾಗೂ ಭೋ ಗೋತಮರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆ; ಹೀಗಿರುವಾಗ ಭೋ ಗೋತಮರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ಅನುಶಾಸನವನ್ನು ನೀಡಿದಾಗಲೂ ಕೆಲವರು ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯಾದ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ; ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು?”

4. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಉತ್ತರಿಸು. ರಾಜಗಹದತ್ತ ಹೋಗುವ ಹಾದಿ ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಯವಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ಏನು ಹೇಳುವೆ?” – “ಹೌದು ಭೋ ಗೋತಮ, ರಾಜಗಹದತ್ತ ಹೋಗುವ ಹಾದಿ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಯವಿದೆ.”

“ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಬಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ, ನನಗೆ ರಾಜಗಹದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ. ಆಗ ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ‘ಅಯ್ಯಾ ನೋಡು, ಈ ಮಾರ್ಗವು ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಲು ಅಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಒಂದು ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಾಮ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ನೀನು ಇಂತಹ ಒಂದು ನಗರವನ್ನು ನೋಡುವೆ, ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ರಮಣೀಯವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದ, ತೋಪುಗಳಿಂದ, ಹಸಿರು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜಗಹವು ಸಿಗುತ್ತದೆ’. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಅವನು ತಪ್ಪುದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದು: ‘ಸ್ವಾಮಿ ನಾನು ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ, ನನಗೆ ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ’ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ‘ಅಯ್ಯಾ ನೋಡು, ಈ ರಸ್ತೆಯು ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಲು ಅಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಒಂದು ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಾಮ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಮದೆ ಹೋಗಲು.... ಹಸಿರು ಭೂಮಿಯಿಂದ, ಪುಷ್ಪರಣಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜಗಹವು ಸಿಗುತ್ತದೆ’. ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು, ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದವನಾಗಿ ಅವನು ಸರಿಯಾಗಿ ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ರಾಜಗಹವೂ ಇದೆ, ರಾಜಗಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವೂ ಇದೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ನೀನೂ ಇರುವೆ. ಹೀಗಿರಲು ನಿನ್ನಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತರಾದ ಸೂಚಿತರಾದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ತಪ್ಪುದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮುಖವಾಗಿ ಹೋದ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಸರಿಯಾಗಿ ರಾಜಗಹವನ್ನು ಸೇರಿದ, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಹೀಗೆ ಏಕಾಯಿತು?”

“ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ, ಪೂಜ್ಯ ಗೋತಮರೆ, ನಾನು ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವನಷ್ಟೇ.”

“ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ನಿಬ್ಬಾಣವೂ ಇದೆ, ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸೇರುವ ಹಾದಿಯೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ನಾನಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಶಿಷ್ಯರು ನನ್ನಿಂದ ಉಪದೇಶಿತರಾಗಿ ಅನುಶಾಸಿತರಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯಾದ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ? ತಥಾಗತರು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವವರು ಅಷ್ಟೇ.”⁶

5. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಗಣಕಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನನು “ಪೂಜ್ಯ ಗೋತಮರೆ, ಕೆಲವು ಅಶ್ರದ್ಧೆಯ ಜನ ಅನಗಾರಿಕರಾಗಿ ಗೃಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರಿರುತ್ತಾರೆ, ಶ್ರದ್ಧಾ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಮೋಸಗಾರರು, ವಂಚಕರು, ಉದ್ಧಟರು, ಚಪಲಚಿತ್ತರೂ, ಗರ್ವಿಗಳೂ, ಕೆಟ್ಟ ಬಾಯಿಯವರು ಮಾತಿನ ಹಿಡಿತವಿರದವರೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಂಕಿ ಇಲ್ಲದವರು, ಊಟದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದವರೂ ಪ್ರಮತ್ತರೂ ಅಜಾಗ್ರತರೂ ಸಾಮಣೇರತ್ನಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಕೊಡದಿರುವವರೂ, ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದಲು ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರೂ, ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷಿಗಳೂ, ಅಸಡ್ಡೆಯುಳ್ಳವರು ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರೂ, ಏಕಾಂತವನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವವರೂ, ಸೋಮಾರಿಗಳೂ, ಚೈತನ್ಯಹೀನರೂ, ಸ್ಮೃತಿಹೀನರೂ, ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವಿರದವರು, ಅಸಮಾಹಿತರೂ, ಚಂಚಲಚಿತ್ತರೂ, ಪ್ರಚಾರಹಿತರೂ ಹುಚ್ಚುಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ಇಂತಹವರೊಡನೆ ವಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

“ಆದರೆ ಕೆಲವು ಕುಲೀನ ಮನೆತನದ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರು ಅನಗಾರಿಕರಾಗಿ ಗೃಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮೋಸಗಾರರು, ವಂಚಕರು, ಉದ್ಧಟರು, ಚಪಲಚಿತ್ತರು, ಗವಿಗಳು, ಕೆಟ್ಟ ಬಾಯಿಯವರು, ಮಾತಿನ ಹಿಡಿತವಿರದವರು ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಹಿತಮಿತ ಆಹಾರಿಗಳಾಗಿ ಅಪ್ರಮತ್ತರಾಗಿ, ಸಾಮಣೇರತ್ನವನ್ನು ಗೌರವಿಸುವವರಾಗಿ, ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ವೈಭವ ಅಪೇಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಜಾಗ್ರತರಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ಸರಿಯದವರಾಗಿ, ಏಕಾಂತ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ, ಚೈತನ್ಯಶೀಲರಾಗಿ, ದೃಢಚಿತ್ತದವರಾಗಿ, ಸ್ಮೃತಿವಂತರಾಗಿ, ಸಮಾಹಿತರೂ, ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತರೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ಇಂತಹವರೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಹೇಗೆ ಸುಗಂಧ ಬೇರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಸಾರಿ ಬೇರು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೋ, ಸುಗಂಧ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಚಂದನ ವೃಕ್ಷವು ಹೇಗೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೋ, ಸುಗಂಧ ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಯು ಹೇಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರ ಉಪದೇಶವು ಇಂದಿನ ಧಮ್ಮಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮವಾದದ್ದು.”⁹⁷

“ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರೆ, ಅದ್ಭುತ; ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರೆ ಅದ್ಭುತ ! ಮಗುಚಿಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿದಂತೆ, ಕಾಣದ್ದನ್ನು ಬಯಲು ಮಾಡಿದಂತೆ, ದಾರಿತಪ್ಪಿದವನಿಗೆ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದರೂ ಕತ್ತಲಿನಿಂದಾಗಿ ಕಾಣದವರಿಗೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ದೀಪ ಹಿಡಿದಂತೆ ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬಹುವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರಲ್ಲಿ ಶರಣು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ; ಧಮ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಶರಣು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾಣವಿರುವವರೆಗೂ ಶರಣುಹೋದ ಉಪಾಸಕನೆಂದು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ.”

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗಣಕಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಗೋಪಕಮೋಗ್ಲಾನ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಭಗವಾನರು ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣ ಹೊಂದಿ ಬಹಳ ಸಮಯವೇನು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ರಾಜಗಹದ ವೇಣುವನದ ಕಲಂದಕ ನಿವಾಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.⁸ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಗಧ ದೇಶದ ದೊರೆ ವೇದೇಹಿಪುತ್ರನಾದ ಅಜಾತಸತ್ತುವು ರಾಜ ಪಜ್ಜೋತನ ಮೇಲೆ ಅನುಮಾನಗೊಂಡು ರಾಜಗಹ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.⁹ ಒಂದು ಮುಂಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಚೀವರವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪಿಂಡಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚೀವರವನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಜಗಹದೊಳಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಹೋದನು. ಆಗ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನಿಗೆ ಈ ಆಲೋಚನೆ ಬಂದಿತು; 'ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ರಾಜಗಹದೊಳಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬಹುಬೇಗ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಲಾನನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಹೇಗೆ.'

ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಲಾನನ ಕೆಲಸದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಲಾನನು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: "ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರು ಬರೋಣವಾಗಲಿ, ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರಿಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರು ಬಹಳ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶ ಬಂದಿದೆ. ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರು ಆಸನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿ. ಆಸನವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ." ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಆಸನದ ಮೆಲೆ ಕುಳಿತನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಲಾನನು ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು:

"ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವಾದರೂ ಇದ್ದಾನೆಯೇ?"

"ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಾನರು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗದೇ ಇರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದವರು, ಬೆಳೆಯದೇ ಇದ್ದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದವರು, ಪ್ರಕಟವಾಗಿರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವರು. ಅವರು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಿತವರು, ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿದವರು, ಮಾರ್ಗಕೋವಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರು, ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವವರು."

“ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನರ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಭಂಗ ಉಂಟಾಯಿತು; ಕಾರಣ ಆಗ ಮಗಧದ ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಸ್ತುಕಾರನು ರಾಜಗಹದಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನನ ಕೆಲಸದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬಂದು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದರೊಂದಿಗೆ ಉಭಯ ಕುಶಲೋಪರಿ ಮತ್ತು ಸಮ್ಮೋದದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ ಒಂದುಕಡೆ ಕುಳಿತು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದರಿಗೆ “ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಯಾವ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಿರಿ? ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯು ಭಂಗವಾಯಿತು?” “ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನನು ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು: ‘ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವಾದರೂ ಇದ್ದಾನೆಯೇ?’ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದೆ: ‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಾನರು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗದೇ ಇರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದವರು, ಬೆಳೆಯದೇ ಇದ್ದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದವರು, ಪ್ರಕಟವಾಗಿರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವರು; ಅವರು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಿತವರು, ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿದವರು, ಮಾರ್ಗಕೋವಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರು, ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವವರು’. ಇದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚರ್ಚೆ, ನೀನು ಬಂದಾಗ ಅದು ಭಂಗವಾಯಿತು.” “ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ‘ನಾನು ಹೋದಮೇಲೆ ನೀವು ಅವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು’ ಎಂದು ನೇಮಿಸಿರುವರೆ ಮತ್ತು ನೀವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರುವಿರೇನು?” – “ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ‘ನಾನು ಹೋದಮೇಲೆ ನೀವು ಅವನಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಬೇಕು’ ಎಂದು ಮತ್ತು ನಾವು ಅವನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿಲ್ಲ.”

2. “ಆದರೆ ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಸಂಘವು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಧೇರರು ಅವರನ್ನು ‘ಭಗವಾನರು ಹೋದಮೇಲೆ ನಾವು ಇವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು’ ಎಂದು ಮತ್ತು ನೀವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿರುವಿರೇನು?” –

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಸಂಘವು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಧೇರರು ಅವರನ್ನು ‘ಭಗವಾನರು ಹೋದಮೇಲೆ ನಾವು ಇವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು’ ಎಂದು ಮತ್ತು ನಾವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿಲ್ಲ.”

“ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ನಿಮಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಲು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಐಕ್ಯತೆಗೆ ಯಾವುದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ?” – “ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ನಮಗೆ ಶರಣು ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಶರಣು (ಆಶ್ರಯ) ಇದೆ, ನಾವು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಶರಣಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ.”

“ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೇಳಿದೆ: ‘ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ‘ನಾನು ಹೋದಮೇಲೆ ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು’ ಎಂದು ನೇಮಿಸಿರುವಿರೇ ಮತ್ತು ನೀವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರುವಿರೇನು?’ ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಉತ್ತರಿಸಿದಿರಿ: ‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ‘ನಾನು ಹೋದಮೇಲೆ ನೀವು

ಅವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು' ಎಂದು ಮತ್ತು ನಾವು ಅವನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿಲ್ಲ'. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೇಳಿದೆ: 'ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಸಂಘವು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಥೇರರು ಅವರನ್ನು, 'ಭಗವಾನರು ಹೋದಮೇಲೆ ನಾವು ಶರಣುಹೋಗಬೇಕು' ಎಂದು ಮತ್ತು ನೀವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿರುವಿರೇನು?' ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಉತ್ತರಿಸಿದಿರಿ: 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ಸಂಘವು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು.... ನಾವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿಲ್ಲ.' ಮತ್ತೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೇಳಿದೆ: 'ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ನಿಮಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಲು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಐಕ್ಯತೆಗೆ ಯಾವುದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ?' ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಉತ್ತರಿಸಿದಿರಿ: 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ನಮಗೆ ಶರಣು ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಶರಣು (ಆಶ್ರಯ) ಇದೆ, ನಾವು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಶರಣಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ'. ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಈಗ ಏನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದೀರೋ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು?"

3. "ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮತ್ತು ಪಾತಿಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಯಾರೆಲ್ಲ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿ ಇದ್ದೇವೋ ಪಾತಿಮೋಕ್ಷದ ದಿನದಂದು ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆ ನಾವು ಸೇರಿದಾಗ ಯಾರು ಪಾತಿಮೋಕ್ಷವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಪಠಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಪಾತಿಮೋಕ್ಷವು ಪಠಣವಾಗುತ್ತಿರಲು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ಅಥವಾ ನಿಯಮ ಅತಿಕ್ರಮಣವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರ ನಡೆಯುವಂತೆ, ಸೂಚನೆಯ ಅನುಸಾರ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಸಂಭಾವಿತರು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಧಮ್ಮವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ".¹⁰⁰

"ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೇ, ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಈಗ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮತ್ತು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವಿರೇನು?"

"ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ನಾವು ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ, ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ, ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ, ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತೇವೆ."

"ಆದರೆ ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದೆ ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, 'ಗೌತಮರು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು...?' ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಉತ್ತರಿಸಿದಿರಿ: 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ.... ಭಗವಾನರು ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು.... ನೇಮಿಸಿಲ್ಲ'. ಮತ್ತೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೇಳಿದೆ: '.... ಸಂಘವು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು.... ನೀವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿರುವಿರೇನು?' ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಉತ್ತರಿಸಿದಿರಿ: '.... ಸಂಘವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನೇಮಿಸಿಲ್ಲ.' ಮತ್ತೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿದೆ: '.... ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ.... ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವಿರೇನು?' ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಉತ್ತರಿಸಿದಿರಿ: 'ನಾವು ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ.... ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತೇವೆ.' ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಈಗ ಏನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದೀರೋ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು?"

4. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಹತ್ತು ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಈ ಹತ್ತು ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೋ ಆಗ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ, ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ, ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆ ಹತ್ತು ಯಾವುವು?”

4(1) “ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶೀಲವಂತನೂ, ಪಾತಿಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಗ್ರಹಿತನಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿತೆಯಿಂದ ಬದುಕುವವನು, ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಅಣುಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಾದರೂ ಭಯಪಡುವವನು, ಶಿಕ್ಷಾಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ವಶಿಕ್ಷಿತನಾಗುವವನು ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

4(2) “ಬಹುಶ್ರುತನೂ, ಶ್ರುತಧಾರನೂ, ಶ್ರುತಸನ್ನಿಚಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವು ಆದಿ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಮಧ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಪರ್ಯಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವೂ, ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಪದಪುಂಜವನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಪರಿಪೂರ್ಣವೂ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಜೀವನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಅವನು ಬಹುವಾಗಿ ಅರಿತು, ಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ವಚನಪ್ರಾವೀಣ್ಯ ಹೊಂದಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

4(3) “ಅವನು ತನ್ನ ಚೀವರ ಪಿಂಡಪಾತ್ರ ಶಯನಾಸನ ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯ ಮತ್ತು ಔಷಧ ಪರಿಕರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

4(4) “ಅಭಿಚೇತಸಿಕಾವನ್ನು ದಿಟ್ಟಧರ್ಮಸುಖವಿಹಾರವೂ ಆದ ನಾಲ್ಕು ಝಾನಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

4(5) “ಅನೇಕ ವಿಹಿತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಧಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ; ಒಂದು ಆಗಿರುವವನು ಬಹುವಾಗುತ್ತಾನೆ; ಬಹುವಾಗಿರುವವನು ಒಂದು ಆಗುತ್ತಾನೆ; ಆವಿಭಾವವಾಗುತ್ತಾನೆ, ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾನೆ; ಗೋಡೆಗಳನ್ನು, ಆವರಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾದುಹೋಗುವಂತೆ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ; ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಂತೆ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲೇಳುತ್ತಾನೆ; ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಂತೆ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ನೆನೆಯದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಾನೆ; ಮಹಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಹತ್ತರವಾದ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ ಸವರುತ್ತಾನೆ; ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ಕಾಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

4(6) “ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಅತಿಮಾನುಷವೂ ಆದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಶ್ರೋತ ಧಾತುವಿನಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹಾಗೂ ದೂರವೂ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರದ ಉಭಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

4(7) ಅವನು ಬೇರೆ ಜೀವಿಗಳ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ರಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ರಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತ ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವೀತರಾಗದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವೀತರಾಗಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ದ್ವೇಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸದ್ವೇಷ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ದ್ವೇಷದಿಂದ ಕೂಡಿರದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವೀತದ್ವೇಷ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಮೋಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸಮೋಹ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಮೋಹದಿಂದ ಕೂಡಿರದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವೀತಮೋಹವೆಂದು ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವರನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ವಿಸ್ತೃತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನನ್ನು ವಿಸ್ತೃತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಉತ್ಕರ್ಷ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನನ್ನು ಉತ್ಕರ್ಷ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅನುತ್ಕರ್ಷಿತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನನ್ನು ಅನುತ್ಕರ್ಷಿತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ಚಿತ್ತವನ್ನು ದಾಟಿದವನನ್ನು ಅನುತ್ಕರ ಚಿತ್ತದವನೆಂದು

ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಸಮಾಹಿತ ಚಿತ್ತದವನನ್ನು ಸಮಾಹಿತ ಚಿತ್ತದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅಸಮಾಹಿತ ಚಿತ್ತದವನನ್ನು ಅಸಮಾಹಿತ ಚಿತ್ತದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ವಿಮುಕ್ತ ಚಿತ್ತನನ್ನು ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿಗೊಂಡವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

4(8) “ಅವನ ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಉಜ್ವಲವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ, ದೋಷವಿಮುಕ್ತವೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ತವು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾನೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ: ‘ಒಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಎರಡು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಲ್ಕು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐದು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಲವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ನೂರುಸಾವಿರ (ಲಕ್ಷ) ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ-ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಇತ್ತು; ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವಿತ್ತು; ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ’ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಸವಿರವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ಣವಾದ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಪೂರ್ವ ಜೀವಿಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಾನೆ.

4(9) ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಅತಿಮಾನುಷವು ಆದ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುವಿನಿಂದ ಹೀನವೂ ಉನ್ನತವೂ ಆದ, ಸುವರ್ಣವೂ ದುರ್ವರ್ಣವೂ ಆದ, ಸುಗತವೂ ದುಗತವೂ ಆದ ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುವುದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮರುಹುಟ್ಟುವುದನ್ನು ಅವನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಜೀವಿಗಳು ಅವು ತಮ್ಮ ಕಮ್ಮಾನುಸಾರ ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

4(10) ತನ್ನ ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನಗೆತಾನೇ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಅನಾಸವನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಈ ಹತ್ತು ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಈ ಹತ್ತು ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೋ ಆಗ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ, ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ, ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಅವರಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತೇವೆ.

5. ಯಾವಾಗ ಇಷ್ಟನ್ನು ಕೇಳಿದನೋ, ಮಗಧದ ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ವಸ್ತಕಾರನು ಸೇನಾಪತಿ ಉಪನಂದನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇನನ್ನುವೆ ಸೇನಾಪತಿ? ಯಾವಾಗ ಈ ಪೂಜ್ಯರುಗಳು ಯಾರು ಸತ್ಕಾರಾರ್ಹರೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವರೋ, ಯಾರು ಗೌರವಾರ್ಹರೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವರೋ, ಯಾರು ಪೂಜಾರ್ಹರೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರೋ, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವರು ಸತ್ಕಾರಾರ್ಹರನ್ನೇ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಗೌರವಾರ್ಹರನ್ನೇ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಪೂಜಾರ್ಹರನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪೂಜ್ಯರು ಯಾವ ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ?”

ಆಗ ಮಗಧದ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಸ್ತಕಾರನು ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ: “ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರು ಈಗ ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?” “ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ನಾನು ಈಗ ವೇಣುವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.” “ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ವೇಣುವನವು ರಮಣೀಯವೂ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಯಬ್ದವೂ ನಿರ್ಜನವೂ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳವೂ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.” “ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ವೇಣುವನವು ರಮಣೀಯವೂ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಯಬ್ದವೂ ನಿರ್ಜನವೂ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸ್ಥಳವೂ ಆಗಿರಲು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪೋಷಕ ರಕ್ಷಕರು.”

“ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ವೇಣುವನವು ರಮಣೀಯವೂ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿರ್ಜನವೂ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳವೂ ಆಗಿರಲು ಕಾರಣ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪೂಜ್ಯರು, ಧ್ಯಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಶೀಲರು, ಪೂಜ್ಯರುಗಳು, ಧ್ಯಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಶೀಲರು. ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ವೈಶಾಲಿಯ ಮಹಾವನದ ಕೂಟಾಗಾರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವರು ಅನೇಕ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ಧ್ಯಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಶೀಲರು ಮತ್ತು ಅವರು ಎಲ್ಲರೀತಿಯ ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು.”

6. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ಭಗವಾನರು ಎಲ್ಲಬಗೆಯ ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಬಗೆಯ ಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ತೆಗಳಲೂ ಇಲ್ಲ. ಭಗವಾನರು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನ ಚಿತ್ತವು ಕಾಮರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ದಾಸನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿಯುವುದೇ ಕಾಮರಾಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಮರಾಗಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಾಗಲೇ ಅವನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಹೊರಗಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಪ್ಪಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಚಿತ್ತವು ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ದಾಸನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಚಿತ್ತವು ತಳಮಳ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳಲ್ಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಅವಕ್ಕೆ ದಾಸನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಲಸ್ಯ ಜಡತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವಕ್ಕೆ ದಾಸನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಸಂಶಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ದಾಸನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿಯುವುದೇ ಸಂಶಯದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತಪ್ಪಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಾನರು ಈ ರೀತಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಹೊಗಳಲಿಲ್ಲ.

“ಮತ್ತೆ ಭಗವಾನರು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಆಂತರಿಕ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ದುರ್ಬಲ ಮಾಡಿದವನಾಗಿ ಕಾಮವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಸವಿತರ್ಕನಾಗಿ, ಸವಿಚಾರನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಿ ಆಂತರಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ವಿತರ್ಕಗಳಿಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಎರಡನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆನಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಾ (ಸಮಚಿತ್ತತೆ)ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಅರಿವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖವನ್ನು ಕಾಯದಲ್ಲೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಯಾವುದನ್ನು ಆರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೋ ‘ಉಪೇಕ್ಷಾ ಮತ್ತು ಜಾಗರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೇ ಸುಖದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು’ ಎಂದು. ಇಂತಹ ಸಮಾಧಿಯ ಮೂರನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷು ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ, ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಮಾನಸಿಕ ಸುಮ್ಮಾನ-ದುಮ್ಮಾನಗಳು ಕಾಣದಂತಾಗಿ ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಉಪೇಕ್ಷಾದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಎಚ್ಚರ ಸ್ಥಿತಿಯಾದ ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಾನರು ಈ ರೀತಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು.

“ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಪೂಜ್ಯ ಗೌತಮರು ಯಾವ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಯಾವ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಹೊಗಳಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರೆ, ಈಗ ನಾವನ್ನು ಹೊರಡುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ ಬಹಳ ಇದೆ.”

“ಆಯಿತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ನಿಮಗೆ ಅನುಕೂಲದಂತೆ ನೀವು ಹೋಗಬಹುದು.”

ಆನಂತರ ಮಗಧದ ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಸಕಾರನು ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮುದಗೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಆನಂದಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು. ಅವನು ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋಪಕ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನನು ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದರಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದನು: “ಪೂಜ್ಯ ಆನಂದರು ನಾವು ಏನನ್ನು ಕೇಳಿದವೋ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತರ ನೀಡಿಲ್ಲ.”

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ನಾವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ: ‘ಅರಹತರೂ ಸಮಾಸಂಬುಧ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಾನರು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗದೇ ಇರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದವರು, ಬೆಳೆಯದೇ ಇದ್ದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದವರು, ಪ್ರಕಟವಾಗಿರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವರು; ಅವರು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಿತವರು, ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿದವರು, ಮಾರ್ಗಕೋವಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರು, ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವವರೆ?’”

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗೋಪಕಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಮಹಾಪ್ರಣಮ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಮಿಗಾರಮಾತೆಯ ಅರಮನೆಯ ಪುಬ್ಬರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ತುಂಬು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ರಾತ್ರಿಯ ಉಪೋಸಥದಂದು¹⁰¹ ಆಕಾಶದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಸಂಘದ ನಡುವೆ ಆಸೀನರಾಗಿದ್ದರು.

ಆಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಆಸನದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು¹⁰² ಚೀವರವನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿ ಒಂದು ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಅವರು ಉತ್ತರಿಸುವ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಶದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ”.

2. “ಭಿಕ್ಷುವೇ, ನಿನ್ನ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಏನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯೋ ಅದನ್ನು ಕೇಳು.” ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು: “ಭಂತೆ, ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ, ವೇದನುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ, ಸಂಕ್ಷುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ, ಸಂಕ್ಷುರುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ - ಇವು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳಲ್ಲವೆ?”

“ಭಿಕ್ಷುವೇ, ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ, ವೇದನುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ, ಸಂಕ್ಷುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ, ಸಂಕ್ಷುರುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ - ಇವು ಐದು ಉಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳು.”

“ಸಾಧು, ಭಂತೆ” ಎಂದು ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೇಳಿ ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆನಂದಿತನೂ ಉಲ್ಲಸಿತನೂ ಆದನು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು:

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಈ ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳ ಮೂಲ ಯಾವುದು?”

“ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಈ ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳ ಮೂಲವು ಭಂದ (ತನ್ನಾ ಅಥವಾ ಆಸೆ) ವಾಗಿದೆ.”

“ಭಂತೆ, ಉಪಾದಾನವು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧವು ಇವೆರಡೂ ಒಂದೆಯೇ; ಅಥವಾ ಉಪಾದಾನವು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧವು ಇವೆರಡೂ ಒಂದೆಯೇ ಅಥವಾ ಉಪಾದಾನವು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧದಿಂದ ಅನ್ಯವೇ?”

“ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಉಪಾದಾನ ಮತ್ತು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧ ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಉಪಾದಾನವು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧದಿಂದ ಅನ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಭಂದರಾಗಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾದಾನವಿದೆ.”

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಈ ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧದಲ್ಲಿ ಭಂದ ಮತ್ತು ರಾಗ (ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ ಉದ್ರೇಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಮ) ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆಯೇ?”

“ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಇರುತ್ತವೆ” ಎಂದು ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದರು.

“ಇಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವೆ, ಒಬ್ಬನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಬಹುದು: ‘ನನ್ನ ರೂಪವು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರಲಿ, ನನ್ನ ವೇದನಾವು (ಅನುಭವ ಅಥವಾ ಭಾವನೆ) ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರಲಿ, ನನ್ನ ಸಂಜ್ಞಾವು (ಗ್ರಹಿಕೆ) ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರಲಿ, ನನ್ನ ಸಂಜ್ಞಾರವು (ಮನೋರೂಪ) ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರಲಿ, ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನವು (ಚಿತ್ತ) ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರಲಿ’. ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಹೀಗೆ ಭಂದ ರಾಗಗಳು ಪಂಚಪಾದಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಸೇರಿವೆ.”

“ಭಂತೆ, ಹೀಗಿರಲು ಖಂಧವು ಖನ್ನಾಧಿವಚನ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ?”

“ಭಿಕ್ಷುವೇ, ರೂಪವು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನ ಯಾವುದೇ ಆಗಿರಲಿ, ಆಂತರಿಕವಾಗಿರಲಿ, ಬಾಹ್ಯವಾಗಲಿ, ಸ್ಥೂಲವಾಗಲಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಲಿ, ಹೀನವಾಗಲಿ ಉನ್ನತವಾಗಿರಲಿ, ದೂರವಿರಲಿ, ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ ಇದು ರೂಪಕ್ಷಂಧವೇ. ವೇದನಾವು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನ ಯಾವುದೇ ಆಗಿರಲಿ.... ದೂರವಿರಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ.... ಇದು ವೇದನಾಕ್ಷಂಧ. ಸಂಜ್ಞಾವು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ... ದೂರವಿರಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ.... ಇದು ಸಂಜ್ಞಾಕ್ಷಂಧ. ಸಂಜ್ಞಾರವು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ.... ದೂರವಿರಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ.... ಇದು ಸಂಜ್ಞಾರಕ್ಷಂಧ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ.... ದೂರವಿರಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ.... ಇದು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಷಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಹೀಗೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಖಂಧವು ಖಂಧಾದಿವಚನವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಭಂತೆ, ರೂಪಕ್ಷಂಧವು ಉದಯವಾಗಲು ಏನು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ? ವೇದನಾಕ್ಷಂಧವು ಉದಯವಾಗಲು ಏನು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ? ಸಂಜ್ಞಾಕ್ಷಂಧವು... ಸಂಜ್ಞಾರಕ್ಷಂಧವು... ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಷಂಧವು ಉದಯವಾಗಲು ಏನು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ?”

“ಭಿಕ್ಷುವೇ, ನಾಲ್ಕು ಮಹಾಭೂತಗಳು ರೂಪಕ್ಷಂಧವು ಉದಯವಾಗಲು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಸ್ಪರ್ಶವು ವೇದನಾಕ್ಷಂಧವು ಉದಯವಾಗಲು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಶವು ಸಂಜ್ಞಾಕ್ಷಂಧ ಉದಯವಾಗಲು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಶವು ಸಂಜ್ಞಾರಕ್ಷಂಧ ಉದಯವಾಗಲು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾಮರೂಪಗಳು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಷಂಧ ಉದಯವಾಗಲು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭ ಆಗುತ್ತವೆ”.¹⁰³

3. “ಭಂತೆ, ಯಾವುದು ಸಂಕಾಮದಿಟ್ಟಿ ಆಗುತ್ತದೆ?”

“ಭಿಕ್ಷುವೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಶ್ರುತನು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನು ಆರ್ಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸದವನು, ಆರ್ಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೋವಿದನಲ್ಲದವನು, ಆರ್ಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವಿನೀತನಾದವನು, ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಆಧರಿಸದವನು, ಅವರ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವಿನೀತನಾದವನು ರೂಪವನ್ನು (ಶರೀರವನ್ನು) ಅತ್ತ (ನಾನು) ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತ್ತ (ನಾನು) ಎಂಬುವುದು ರೂಪವನ್ನು (ಶರೀರವನ್ನು) ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತ್ತದೊಳಗೆ (ನಾನು ಎಂಬುದರ ಒಳಗೆ) ರೂಪವು (ಶರೀರವು) ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ರೂಪದ (ಶರೀರದ) ಒಳಗೆ ಅತ್ತವು (ನಾನು ಎಂಬುದು) ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ವೇದನಾವನ್ನು ಅತ್ತ ಎಂಬುದಾಗಿ.... ಸಂಜ್ಞಾವನ್ನು ಅತ್ತ ಎಂಬುದಾಗಿ.... ಸಂಜ್ಞಾರವನ್ನು ಅತ್ತ ಎಂಬುದಾಗಿ.... ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅತ್ತ (ನಾನು) ಎಂಬುದಾಗಿ.... ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅತ್ತ (ನಾನು) ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತ್ತ (ನಾನು) ಎಂಬುದು ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತ್ತದೊಳಗೆ (ನಾನು ಎಂಬುದರ ಒಳಗೆ) ವಿಜ್ಞಾನವು ಇದೆ ಎಂಬುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಒಳಗೆ ಅತ್ತವು (ನಾನು ಎನ್ನುವುದು) ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುವೇ, ಇದು ಸಂಕಾಮದಿಟ್ಟಿ ಆಗುತ್ತದೆ.”

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಯಾವುದು ಸಂಕಾಮದಿಟ್ಟಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ?”

“ಭಿಕ್ಷುವೆ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶ್ರುತನು ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನು ಆರ್ಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವವನು, ಆರ್ಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೋವಿದನು, ಆರ್ಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿನೀತನಾದವನು, ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಆಧರಿಸುವವನು ಅವರ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿನೀತನಾದವನು ರೂಪವನ್ನು ‘ಅತ್ತ’ (ನಾನು) ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತ್ತ (ನಾನು) ಎಂಬುವುದು ರೂಪವನ್ನು

ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ರೂಪವು 'ಅತ್ತ'ದೊಳಗೆ (ನಾನು ಎಂಬುವುದರೊಳಗೆ) ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ 'ಅತ್ತ'ವು (ನಾನು ಎನ್ನುವುದು) ರೂಪದ ಒಳಗೆ ಇದೆ ಎಂಬುವುದಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ವೇದನಾವನ್ನು ಅತ್ತ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ.... ಸಇಚ್ಛಾವನ್ನು 'ಅತ್ತ' ಎನ್ನುವುದಾಗಿ.... ಸಜ್ಞಾರವನ್ನು 'ಅತ್ತ' ಎನ್ನುವುದಾಗಿ.... ವಿಇಚ್ಛಾಣವನ್ನು 'ಅತ್ತ' (ನಾನು) ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತ್ತ (ನಾನು) ಎಂಬುವುದು ವಿಇಚ್ಛಾಣವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ, ಅಥವಾ ವಿಇಚ್ಛಾಣವು 'ಅತ್ತ'ದೊಳಗೆ (ನಾನು ಎಂಬುವುದರೊಳಗೆ) ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಥವಾ 'ಅತ್ತವು ವಿಇಚ್ಛಾಣದೊಳಗೆ ಇದೆ ಎಂಬುವುದಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಟಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

4. “ಭಂತೆ, ರೂಪ ಸಂತೋಷ ಏನು? ರೂಪ ಅಪಾಯ ಏನು? ರೂಪದ ಬಿಡುಗಡೆ ಏನು? ವೇದನಾದ ಸಂತೋಷ ಏನು? ವೇದನಾದ ಅಪಾಯ ಏನು? ವೇದನಾ ಬಿಡುಗಡೆ ಏನು? ಸಇಚ್ಛಾದ ಸಂತೋಷ ಏನು? ಸಇಚ್ಛಾದ ಅಪಾಯ ಏನು? ಸಇಚ್ಛಾದ ಬಿಡುಗಡೆ ಏನು? ಸಜ್ಞಾರದ ಸಂತೋಷ ಏನು? ಸಜ್ಞಾರದ ಅಪಾಯ ಏನು? ಸಜ್ಞಾರದ ಬಿಡುಗಡೆ ಏನು? ವಿಇಚ್ಛಾಣದ ಸಂತೋಷ ಏನು? ವಿಇಚ್ಛಾಣದ ಅಪಾಯ ಏನು? ವಿಇಚ್ಛಾಣದ ಬಿಡುಗಡೆ ಏನು?”

“ಭಿಕ್ಕುವೆ, ಸುಖ ಮತ್ತು ಸುಮನಸ್ಸುಗಳು ರೂಪದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಇದು ರೂಪ ಸಂತೋಷ. ರೂಪವು ಅನಿತ್ಯವು ದುಃಖವೂ ವಿಪರಿಣಾಮ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ರೂಪದ ಅಪಾಯ. ರೂಪದ ಛಂದರಾಗಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ರೂಪದ ಛಂದರಾಗಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ರೂಪದ ಛಂದರಾಗಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು ಇದು ರೂಪ ಬಿಡುಗಡೆ.

“ಭಿಕ್ಕುವೇ, ಸುಖ ಮತ್ತು ಸುಮನಸ್ಸುಗಳು ವೇದನಾದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ.... ಸಇಚ್ಛಾದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ.... ಸಜ್ಞಾರದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ... ವಿಇಚ್ಛಾಣದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಇದು ವಿಇಚ್ಛಾಣ ಸಂತೋಷ. ವಿಇಚ್ಛಾಣವು ಅನಿತ್ಯವು ದುಃಖವೂ ವಿಪರಿಣಾಮ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ವಿಇಚ್ಛಾಣ ಅಪಾಯ. ವಿಇಚ್ಛಾಣದ ಛಂದರಾಗಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ವಿಇಚ್ಛಾಣದ ಛಂದರಾಗಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು ಇದು ವಿಇಚ್ಛಾಣ ಬಿಡುಗಡೆ.

5. “ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನು ಈ ಕಾಯವನ್ನು ಅದರ ಸಮೇತ ಇರುವ ವಿಇಚ್ಛಾಣ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯರೂಪಗಳ ಅರಿವಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ನಾನು ಇಲ್ಲ (ಅಹಂಕಾರ), ನನ್ನದು ಇಲ್ಲ (ಮಮಕಾರ) ಮತ್ತು 'ನಾನು' ಒಳಗೆಯೂ ಹುದುಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ಹೇಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ?”

“ಭಿಕ್ಕುವೇ, ರೂಪವು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರಲಿ, ಅದು ಭೂತವಾಗಿರಲಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕವಾಗಿರಲಿ ಬಾಹ್ಯವಾಗಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿರಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮೇಲಾಗಿರಲಿ ಕೀಳಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ದೂರವಿರಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ - ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ರೂಪವನ್ನು ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: 'ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲ, ಇದು ನಾನು ಅಲ್ಲ, ನಾನು ಇದು ಅಲ್ಲ'. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವೇದನಾ ಆಗಿರಲಿ, ಅದು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಅಥವಾ ವರ್ತಮಾನವಾಗಿರಲಿ.... ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಇಚ್ಛಾ ಆಗಿರಲಿ.... ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಜ್ಞಾರವಾಗಿರಲಿ.... ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವಿಇಚ್ಛಾಣವಾಗಿರಲಿ ಅದು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನವಾಗಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕವಾಗಿರಲಿ ಬಾಹ್ಯವಾಗಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿರಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮೇಲಾಗಿರಲಿ ಕೀಳಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ದೂರವಿರಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ - ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ವಿಇಚ್ಛಾಣವನ್ನು ಅದು ಇರುವ ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: 'ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲ, ಇದು ನಾನು ಅಲ್ಲ, ನಾನು ಇದು ಅಲ್ಲ'. ಯಾರು ಒಬ್ಬನು ಹೀಗೆ ಕಾಯವನ್ನು ಅದರ ಸಮೇತ ಇರುವ ವಿಇಚ್ಛಾಣ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯರೂಪಗಳ ಅರಿವಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ನೋಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ 'ನಾನು ಇಲ್ಲ', 'ನನ್ನದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ' ಮತ್ತು 'ನಾನು ಒಳಗೆಯೂ ಹುದುಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.'”

6. ಆನಂತರ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವಿನಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಆಲೋಚನೆ ಎದ್ದಿತು: “ಅಂದರೆ ರೂಪವು ಅನತ್ತ (ಅನಾತ್ಮ ‘ನಾನು ಅಲ್ಲದ್ದು’) ವಾದದ್ದು, ವೇದನಾವು ಅನತ್ತವಾದದ್ದು, ಸಂಜ್ಞಾವು ಅನತ್ತವಾದದ್ದು, ಸಂಜ್ಞಾರವು ಅನತ್ತವಾದದ್ದು, ವಿಜ್ಞಾನವು ಅನತ್ತವಾದದ್ದು ಎಂಬುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅನತ್ತದಿಂದ ಆಗುವ ಕಮ್ಮಗಳು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ‘ಅತ್ತ’ (ಆತ್ಮ-ನಾನು) ಎಂಬುದೇನು?”¹⁰⁴

ಭಗವಾನರು ಆ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದರು: “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಇಲ್ಲಿನ ಒಬ್ಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿಯಲ್ಲದವನು, ಅವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳವನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ತನ್ನಾವನ್ನೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡವನು, ಗುರುವಿನ ಶಾಸನವನ್ನೇ ತಿರುಗುಮುರುಗು ಮಾಡಬಲ್ಲೆನೆಂದುಕೊಂಡವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಅಂದರೆ ರೂಪವು ಅನತ್ತವಾದದ್ದು, ವೇದನಾವು.... ಸಂಜ್ಞಾವು.... ಸಂಜ್ಞಾರವು.... ವಿಜ್ಞಾನವು ಅನತ್ತವಾದದ್ದು ಎಂಬುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅನತ್ತದಿಂದ ಆಗುವ ಕಮ್ಮಗಳು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ‘ಅತ್ತ’ ಎಂಬುದೇನು?’ ಈಗ, ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನನ್ನಿಂದ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೀರಿ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ? ರೂಪವು ನಿತ್ಯವೇ ಅನಿತ್ಯವೇ?” – “ಅನಿತ್ಯ ಭಂತೆ.” – “ಯಾವುದು ಅನಿತ್ಯವೋ ಅದು ದುಃಖವೋ ಸುಖವೋ?” – “ದುಃಖವು ಭಂತೆ.” – “ಯಾವುದು ಅನಿತ್ಯವೋ ದುಃಖವೋ ವಿಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೋ ಅದನ್ನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದೇ? ‘ಇದು ನನ್ನದು, ಇದು ನಾನು, ಇದು ನಾನೇ?’ – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ: ‘ವೇದನಾವು.... ಸಂಜ್ಞಾವು.... ಸಂಜ್ಞಾರವು.... ವಿಜ್ಞಾನವು ನಿತ್ಯವೇ, ಅನಿತ್ಯವೇ?’ – “ಅನಿತ್ಯ ಭಂತೆ.” – “ಯಾವುದು ಅನಿತ್ಯವೋ ಅದು ದುಃಖವೋ ಸುಖವೋ?” – “ದುಃಖವು ಭಂತೆ.” – “ಯಾವುದು ಅನಿತ್ಯವೋ ದುಃಖವೋ ವಿಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೋ ಅದನ್ನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದೇ? ‘ಇದು ನನ್ನದು, ಇದು ನಾನು, ಇದು ನಾನೇ?’ – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.”

“ಆದ್ದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ರೂಪವು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರಲಿ, ಅದು ಭೂತವಾಗಿರಲಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕವಾಗಿರಲಿ ಬಾಹ್ಯವಾಗಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿರಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮೇಲಾಗಿರಲಿ ಕೀಳಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ದೂರವಿರಲಿ ಹತ್ತಿರವಿರಲಿ – ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ರೂಪವನ್ನು ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲ, ಇದು ನಾನು ಅಲ್ಲ, ನಾನು ಇದು ಅಲ್ಲ’. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವೇದನಾ ಆಗಿರಲಿ.... ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಜ್ಞಾ ಆಗಿರಲಿ.... ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಜ್ಞಾರವಾಗಿರಲಿ.... ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಿರಲಿ.... ಎಲ್ಲರೀತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿ ಯಥಾಭೂತ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನೋಡಬೇಕು: ‘ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲ, ಇದು ನಾನು ಅಲ್ಲ, ನಾನು ಇದು ಅಲ್ಲ.’

“ಹೀಗೆ ನೋಡಿದ ಶ್ರುತನೂ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನೂ ಆದವನು ರೂಪದಿಂದ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ವೇದನಾದಿಂದ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಸಂಜ್ಞಾದಿಂದ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಸಂಜ್ಞಾರದಿಂದ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

“ಹೀಗೆ ಭ್ರಮೆಗೊಳಗಾಗದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನು ವಿರಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಿರಾಗದ ಮೂಲಕ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾದಾಗ ಈ ರೀತಿಯ ಜ್ಞಾನ ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ: ‘ಹುಟ್ಟು ನಾಶವಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿಯಾಯಿತು, ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬರುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲ.’”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡರು, ಆನಂದಗೊಂಡರು. ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅರವತ್ತು ಜನ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅನುಪಾದಾಯರಾಗಿ ಆಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.¹⁰⁵

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾಪುಣ್ಯಮ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಜೂಕಪುಣ್ಯಮ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ತಿಯ ಮಿಗಾರಮಾತೆಯ ಅರಮನೆಯ ಪುಬ್ಬಾರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ತುಂಬುಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ರಾತ್ರಿಯ ಉಪೋಸಥದಂದು ಆಗಸದ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದ ನಡುವೆ ಆಸೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಶಾಂತವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ನುಡಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನನ್ನು ‘ಇವನು ಅಸತ್ತುರುಷನು’ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೇ?” – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ. – “ಆಯಿತು, ಒಳ್ಳೆಯದು ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನನ್ನು ‘ಇವನು ಅಸತ್ತುರುಷನು’ ಎಂದೇನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಿಲ್ಲ, ಅದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನನ್ನು ‘ಈ ಮನುಷ್ಯ ಸತ್ತುರುಷ’ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವನೇನು?” – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.” – ಆಯಿತು, ಒಳ್ಳೆಯದು ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನನ್ನು ‘ಇವನು ಸತ್ತುರುಷನು’ ಎಂದೇನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಿಲ್ಲ, ಅದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಸತ್ತುರುಷನು¹⁰⁶ ಕೆಟ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಜೊತೆಗೂಡುತ್ತಾನೆ, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಕೆಟ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನು ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲದವನು, ದುಷ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಭಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ಅಶಿಕ್ಷಿತನೂ, ಸೋಮಾರಿಯೂ ಮರೆಗುಳಿಯೂ ಮತ್ತು ದಡ್ಡನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಜೊತೆಗೂಡುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಯಾವ ಸಮಣರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆಯೋ, ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲವೋ, ದುಷ್ಟಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಭಯ ಇಲ್ಲವೋ, ಯಾರು ಅಶಿಕ್ಷಿತರೋ ಸೋಮಾರಿಗಳೋ ಮರೆಗುಳಿಗಳೋ ದಡ್ಡರೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಮಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಸಹಾಯಕರನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಂತೆ ಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬಾಧೆಗಾಗಿ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಬಾಧೆ ಕೊಡುವವನಾಗಿ ಮತ್ತು ಎರಡೂಕಡೆಯ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬಾಧೆಗಾಗಿ, ಬೇರೆಯವರ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಎರಡೂಕಡೆಯ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ, ಹೇಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಸುಳ್ಳು ಆಡುತ್ತಾನೆ, ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕಟುವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ತನ್ನದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರವನ್ನೆಸಗುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಅಸತ್ತುರುಷನೊಬ್ಬನು ಈ ರೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ: ‘ಕೊಡುವುದೆಂಬುವುದು ಇಲ್ಲ, ಉದಾರದಾನ ಎಂಬುವುದು ಇಲ್ಲ, ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುವುದು ಇಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೆಯ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲ ಅಥವಾ ಫಲಿತಾಂಶ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ; ಈ ಲೋಕವು ಇಲ್ಲ, ಪರಲೋಕವೂ ಇಲ್ಲ; ತಂದೆ ಇಲ್ಲ, ತಾಯಿ ಇಲ್ಲ; ಯಾವುದೇ ಜೀವಿ ಓಪಪಾತಿಕವಾಗಿ (ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಸಮಾಗಮವಿಲ್ಲದೆ ಇಚ್ಛೆ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವಿಗಳು) ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಗುಣವಂತರೂ ಆದ ಈ ಲೋಕದ ಸಮಣರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಪರಲೋಕವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಭಿಜ್ಞಾದಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ; ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೀಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಯಾವುದೇ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸ್ವಂತ ಕೈಯಿಂದ ದಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಗೌರವ ಕೊಡದೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಯಾವುದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದಾನದಿಂದ ಏನೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೀಗೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವವನು, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವವನು, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸುವವನು, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನು, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವನು, ಅಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊಂದಿರುವವನು, ಅಸತ್ತುರುಷನಂತೆ ದಾನ ಮಾಡುವವನು - ಕಾಯವು ನಾಶವಾದಾಗ, ಸತ್ತಮೇಲೆ ಅಸತ್ತುರುಷ ಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಗತಿ ಯಾವುದು? ಅದು ನರಕ ಅಥವಾ ತಿರಚ್ಛಾನ ಯೋನಿ (ಪ್ರಾಣಿ ಜನ್ಮ.)

2. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನನ್ನು ‘ಇವನು ಸತ್ತುರುಷ’ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೇ? - “ಹೌದು ಭಂತೆ.” - “ಆಯಿತು, ಒಳ್ಳೆಯದು ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನನ್ನು ‘ಇವನು ಸತ್ತುರುಷನು’ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನನ್ನು: ‘ಇವನು ಅಸತ್ತುರುಷ’ ಎಂದು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?” - “ಹೌದು ಭಂತೆ.” - “ಆಯಿತು, ಒಳ್ಳೆಯದು ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಅಸತ್ತುರುಷನನ್ನು ‘ಇವನು ಅಸತ್ತುರುಷ’ ಎಂದು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಜೊತೆ ಸೇರುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಂತೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಯಾವ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಾಚಿಕೆ, ದುಷ್ಟಕರ್ಮದ ಭಯ, ಬಹುಶ್ರುತನು, ಚೈತನ್ಯಶೀಲನೂ, ಸ್ಮೃತಿವಂತನೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಮತ್ತೆ ಅವನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಜೊತೆಗೊಡುತ್ತಾನೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಯಾವ ಸಮಣರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆಯೋ, ನಾಚಿಕೆಯಿದೆಯೋ, ದುಷ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಭಯ ಇದೆಯೋ, ಯಾರು ಬಹುಶ್ರುತರೋ ಚೈತನ್ಯಶೀಲರೋ, ಸ್ಮೃತಿವಂತರೋ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಮಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಸಹಾಯಕರನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುವೆ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಬೇರೆಯವರ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುವನು.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಬೇರೆಯವರ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಬಾಧೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸಮಾಲೋಚಿಸುವುದು ಹೀಗೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸುಳ್ಳು ಮಾತುಗಳಿಂದ, ದ್ವೇಷದ ಮಾತುಗಳಿಂದ, ಕಟುಮಾತುಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಹರಟೆಯಿಂದ ದೂರವಿರುತ್ತಾನೆ.”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ತನ್ನದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೂರವಿರುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ವರ್ತಿಸುವುದು ಹೀಗೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಈ ರೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ: ‘ಕೊಡುವುದು ಏನು ಎಂಬುವುದು ಇದೆ, ಉದಾರವಾನ ಎಂಬುವುದು ಇದೆ, ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುವುದು ಇದೆ; ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಫಲ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಫಲ ಎಂಬುವುದು ಇದೆ, ಈ ಲೋಕ ಇದೆ, ಪರಲೋಕ ಇದೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ತಂದೆ ಇದ್ದಾರೆ, ಓಪಪಾತಿಕವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವಿಗಳಿವೆ; ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವರು ಮತ್ತು ಗುಣವಂತರು ಆದ ಸಮಣರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಪರಲೋಕವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಭಿಜ್ಞಾದಿಂದ ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ’. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಹೀಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸತ್ತುರುಷನಂತೆ ಹೇಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಗೌರವದಿಂದ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮೌಲ್ಯವಾದುದನ್ನೇ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಏನಾದರೂ ಬರುತ್ತದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡುವುದು ಹೀಗೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಅವನು ಹೀಗೆ ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಜೊತೆ ಸೇರುತ್ತಾನೆ, ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ, ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ, ಸತ್ತುರುಷನಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ – ಕಾಯ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಸತ್ತುಹೋದಮೇಲೆ ಸತ್ತುರುಷ ಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸತ್ತುರುಷನ ಗತಿ ಯಾವುದು? ಅದು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೇ ಮಹತ್ತರವಾದುದು ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲೇ ಮಹತ್ತರವಾದುದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ.”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೃಪ್ತರಾದರು ಮತ್ತು ಮುದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಚೂಳಪುಣ್ಣಮ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

2. ಅನುಪದ ವಗ್ಗ

111

ಅನುಪದ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ಥಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ” ಎನ್ನಲು ಅವರು “ಭದಂತೆ” ಎಂದರು. ಆಗ ಭಗವಾನರು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಪ್ರಾಜ್ಞನು, ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನು; ಸಾರಿಪುತ್ತನು ವಿಶಾಲಪ್ರಾಜ್ಞನು; ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಆನಂದಪ್ರಾಜ್ಞನು; ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಕ್ಷಿಪ್ರ ಪ್ರಾಜ್ಞನು; ಸಾರಿಪುತ್ತನು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಪ್ರಾಜ್ಞನು; ಸಾರಿಪುತ್ತನು ನಿರ್ಬೇಧಿತ ಪ್ರಾಜ್ಞನು; ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಅರ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಪಸ್ಸನವು ಘಟಿಸಿದಂತೆ ಆ ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.¹⁰⁷ ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಹೀಗೆ.

2. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತನು ಕಾಮಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಈ ವಿವೇಕದಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ಸವಿತರ್ಕ ಸವಿಚಾರ ವಿವೇಕ ಆನಂದ ಸುಖಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಥಮ ಝಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು.

“ಪ್ರಥಮ ಝಾನದಲ್ಲಿ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರ ಆನಂದ ಸುಖ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ; ಸ್ವರ್ಶ, ವೇದನಾ, ಸಂಜ್ಞಾ ಚೇತನಾ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತ; ಉತ್ಸಾಹ, ನಿರ್ಧಾರ, ಚೈತನ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಯ, ಸಮತೆ ಮತ್ತು ಜಾಗ್ರತವಾದ ಮನಸ್ಸು - ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವು ಗೋಚರವಾದಂತೆ¹⁰⁸ ಒಂದೊಂದಾಗಿಯೇ ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉದಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಅವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ; ಸಂಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ’ ಇಂತಹ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ (ಅಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದ).¹⁰⁹ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ’ (ಉತ್ತರಿಸ್ಸರಣಂ) ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.¹¹⁰

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತನು ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಆನಂದ ಸುಖಗಳಿರುವ ಅವಿತರ್ಕ ಅವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಎರಡನೇ ಝಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು.

“ಎರಡನೇ ಝಾನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಆನಂದ, ಸುಖ, ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ, ಸ್ವರ್ಶ, ವೇದನಾ, ಸಂಜ್ಞಾ, ಚೇತನಾ, ಚಿತ್ತ, ಉತ್ಸಾಹ, ನಿರ್ಣಯ, ಚೈತನ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಯ, ಸಮತೆ ಮತ್ತು ಜಾಗ್ರತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಇವೆಲ್ಲ ಅವು ಗೋಚರವಾದಂತೆ

ಒಂದೊಂದಾಗಿಯೇ ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉದಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: 'ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ; ಸಂಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ'. ಸ್ವಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: 'ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ' ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಇದೆ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಆನಂದದಿಂದಲೂ ದೂರಹೋದಂತೆ ಉಪೇಕ್ಷದಲ್ಲಿ (ಸಮತೆಯಲ್ಲಿ) ಸ್ಥಿತನಾಗಿ, ಸ್ಮೃತಿವಂತನಾಗಿ, ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಕಾಯಸುಖವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಲೇ ಮೂರನೇ ಝಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಆರ್ಯರು ಹೇಳುವುದು: 'ಯಾರು ಉಪೇಕ್ಷದಿಂದಿರುವರೋ ಸ್ಮೃತಿವಂತರಾಗಿ ಇರುವರೋ ಅವರು ಸುಖವಾಗಿ ಇರುವರು.’

“ಮೂರನೇ ಝಾನದಲ್ಲಿ ಸುಖ, ಸತಿ, ನಿತ್ಯಜಾಗೃತಿ, ಚಿತ್ತೇಕಾಗ್ರತೆ, ಸ್ಪರ್ಶ, ವೇದನಾ, ಸಂಜ್ಞಾ, ಚೇತನಾ, ಚಿತ್ತ, ಉತ್ಸಾಹ, ನಿರ್ಣಯ, ಚೈತನ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಯ, ಸಮತೆ ಮತ್ತು ಜಾಗ್ರತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಇವೆಲ್ಲಾ ಅವು ಗೋಚರವಾದಂತೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉದಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ್ನು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: 'ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ; ಸಂಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ'. ಸ್ವಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: 'ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ; ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಎಂಬುದು ಇದೆ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ತೊರೆದನು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವದಿಂದಲೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅದುಃಖ ಅಸುಖ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು.

ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನದಲ್ಲಿ ಅದುಃಖವು ಸುಖವೇದನಾ ರೂಪದ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಉದಯವಾದ ಅನಾಭೋಗವಾದ ಮನಸ್ಸು, ಸ್ಮೃತಿಪರಿಶುದ್ಧತೆ ಚಿತ್ತೇಕಾಗ್ರತೆ,¹¹¹ ಸ್ಪರ್ಶ, ವೇದನಾ ಸಂಜ್ಞಾ ಚೇತನಾಚಿತ್ತ, ಉತ್ಸಾಹ ನಿರ್ಣಯ, ಚೈತನ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯ, ಸಮತೆ ಮತ್ತು ಜಾಗ್ರತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಇವೆಲ್ಲಾ ಗೋಚರವಾದಂತೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉದಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ್ನು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: 'ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ; ಸಂಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಸ್ವಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: 'ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ' ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ರನು ರೂಪಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪಟಿಘ್ನಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನತ್ತಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ‘ಅನಂತ ಆಕಾಶ’ದ ಅರಿವು ತಂದುಕೊಂಡು ಆಕಾಸಾನಂಜಯತನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಆಕಾಸಾನಂಜಯತನದಲ್ಲಿ ಆಕಾಸಾನಂಜಯತನಸಂಸ್ಥಾ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ ಸ್ಪರ್ಶ ವೇದನಾ ಸಂಸ್ಥಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತ ಭಂದ ಅಧಿಮೋಕ್ಷ ವೀರಿಯ ಸತಿ ಉಪೇಕ್ಷ ಸನಸಿಕಾರ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅವು ಗೋಚರವಾದಂತೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಅವು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ; ಸಂಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ’. ಇಂತಹ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ಇವಕ್ಕಿಂತ ಮೀರದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ’. ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಎಂಬುದು ಇದೆ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಆಕಾಸಾನಂಜಯತನವನ್ನು ದಾಟಿ ‘ಅನಂತ ವಿಜ್ಞಾನ’ವಿದೆ ಎಂಬ ಅರಿವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ವಿಜ್ಞಾನಂಜಯತನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ವಿಜ್ಞಾನಂಜಯತನದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಂಜಯತನಸಂಸ್ಥಾ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ ಸ್ಪರ್ಶ ವೇದನಾ ಸಂಸ್ಥಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತ ಭಂದ ಅಧಿಮೋಕ್ಷ ವೀರಿಯ ಸತಿ ಉಪೇಕ್ಷ ಮನಸಿಕಾರ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅವು ಗೋಚರವಾದಂತೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಅವು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ, ಸಂಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ’. ಇಂತಹ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ಇವಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ’. ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಎಂಬುದು ಇದೆ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.’

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ರನು ವಿಜ್ಞಾನಂಜಯತನವನ್ನು ದಾಟಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಕಿಂಚ್ಛಾಂಜಯತನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

“ಆಕಿಂಚ್ಛಾಂಜಯತನದಲ್ಲಿ ಆಕಿಂಚ್ಛಾಂಜಯತನಸಂಸ್ಥಾ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ, ಸ್ಪರ್ಶ ವೇದನಾ ಸಂಸ್ಥಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತ ಭಂದ ಅಧಿಮೋಕ್ಷ ವೀರಿಯ ಸತಿ ಮನಸಿಕಾರ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅವು ಗೋಚರವಾದಂತೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಅವು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ, ಸಂಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವು ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ.’ ಇಂತಹ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ಇವಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ’. ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

3. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಅಕಿಂಚ್ಛಾಯತನವನ್ನು ದಾಟಿ ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು.

“ಆ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಹೊರಬಂದನು. ಹಾಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ತಾನು ಹೋದ ನಿಂತ ಮತ್ತು ಬದಲಾದ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು: ‘ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ, ಬಂದಮೇಲೆ ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತವೆ.’¹¹² ತಳಸ್ಪರ್ಶಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡಲು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ಇವಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ.’ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

4. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಾರಿಪುತ್ರನು ನೇವಸಇಚ್ಛಾನಾಸಇಚ್ಛಾಯತನವನ್ನು ದಾಟಿ ಸಇಚ್ಛಾ ವೇದಯಿತನಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು. ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ನೋಡಲು ಅವನ ಆಸವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೀಣವಾದವು.”¹¹³

ಆ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಹೊರಬಂದನು. ಹಾಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ತಾನು ಹಾದುಹೋದ, ನಿಂತ ಮತ್ತು ಬದಲಾದ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. “ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ, ಬಂದಮೇಲೆ ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತವೆ.”¹¹⁴ ತಳಸ್ಪರ್ಶಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡಲು ಆ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವಲಂಬಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ಇವಕ್ಕಿಂತ ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲ, ಆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲ’ ಎಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

5. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾರ ಬಗ್ಗೆಯಾದರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ಅವನು ಆರ್ಯ ಶೀಲಗಳಲ್ಲಿ ಘನಾಡ್ಯನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಆರ್ಯ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಘನಾಡ್ಯನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಆರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಘನಾಡ್ಯನು ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಆರ್ಯ ವಿಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಘನಾಡ್ಯನು, ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ ಸಾರಿಪುತ್ರ. ಅವನ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಈ ಸರಿಯಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾರ ಬಗ್ಗೆಯಾದರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ‘ಅವನು ಭಗವಾನರ ಮಗ, ಅವರ ಎದೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ಧಮ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ಧಮ್ಮದಾಯಾದ, ಆಮಿಷಗಳ ದಾಯಾದನಲ್ಲ’. ಅವನೇ ಸಾರಿಪುತ್ರ. ಅವನ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಈ ಸರಿಯಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥಾಗತನಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಅನುತ್ತರವಾದ ಧಮ್ಮಚಕ್ರವು ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಪ್ರವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತದೆ.”

ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದಿದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅನುಪದ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಛೇದನೋಧನ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ಥಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಚೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ' ಎನ್ನಲು ಅವರು "ಭದಂತೆ" ಎಂದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ನುಡಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಅಂತಿಮ ಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಅರಿತಿರುವುದು ಹೀಗೆ. ಹುಟ್ಟನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾಗಿದೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ (ಪವಿತ್ರವಾದ) ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾಗಿದೆ, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬರುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲ.'”

“ಆ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸಲೂ ಆಗದು ಅಥವಾ ಅಸಮ್ಮತಿಸಲೂ ಆಗದು. ಸಮ್ಮತಿ, ಅಸಮ್ಮತಿ ಇರದ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು: 'ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ನಾಲ್ಕು ಯಾವುವು? ಒಬ್ಬನು ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದು; ಒಬ್ಬನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದು; ಒಬ್ಬನು ಇಂದ್ರಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದು; ಒಬ್ಬನು ವಿವೇಕದಿಂದ ತಿಳಿದುದನ್ನು ವಿವೇಕದಿಂದ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದು. ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಇವು ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆಯುಷ್ಯಂತನಾದ ಭಿಕ್ಷುವು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ (ಉಪಾದಾನವಿಲ್ಲದಿರುವುದು) ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಹೇಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ?’”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾನೋ, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ನಿಜವಾದ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿರುವನೋ, ಭವಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೋ, ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಹಜವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ರೀತಿ.

‘ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಯಾವುದೇ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೋ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ,¹⁶ ಅದನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸುವವನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.... ಇಂದ್ರಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ.... ಯಾವುದೇ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ವಿವೇಕದಿಂದ ತಿಳಿದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸುವವನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವಲಂಬಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ (ಉಪಾದಾನ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ) ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ.’”

“ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಅನುಮೋದಿಸಿ 'ಆಯಿತು, ಒಳ್ಳೆಯದು' ಎನ್ನಬಹುದು.

2. “ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು: ‘ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಐದುರೀತಿಯ ಉಪಾದಾನಕ್ಖಂದಗಳಿವೆ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹತರೂ ಸಮ್ಭಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಐದು ಯಾವುವು? ಅವು ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಖಂದ, ವೇದನುಪಾದಾನಕ್ಖಂದ, ಸಂಸ್ಕಾರಪಾದಾನಕ್ಖಂದ, ಸಂಜ್ಞಾಪಾದಾನಕ್ಖಂದ, ವಿಜ್ಞಾನುಪಾದಾನಕ್ಖಂದ ಎಂಬ ಐದು ಉಪಾದಾನಕ್ಖಂದಗಳಿವೆ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹತರೂ ಸಮ್ಭಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಮಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಖಂದಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಾದಾನವಿಲ್ಲದೆ ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ನೋಡುತ್ತಾನೆ?’

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ (ಪವಿತ್ರ) ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾನೋ, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಭಾವವನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಭವಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿರುವನೋ ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಹಜವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ರೀತಿ:

‘ಸ್ನೇಹಿತರೇ, ರೂಪವು ದುರ್ಬಲವಾದುದು, ಬಾಡಿಹೋಗುವಂತಹುದು, ನೆಮ್ಮದಿತರದಂತಹುದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ರೂಪವು ಕ್ಷಯವಾಗುವ ಬಾಡಿಹೋಗುವ ಇಲ್ಲವಾಗುವ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಾದ್ದರಿಂದ ರೂಪುಪಾದಾನದ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು¹⁷ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶವಾಗಿರುವ (ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ) ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪಟಿವಿಸ್ಸಗ್ಗ (ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ) ದಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಾಣದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದೆನು.

‘ಸ್ನೇಹಿತರೇ, ವೇದನೆಯು.... ಸಂಸ್ಕಾರಯು.... ಸಂಜ್ಞಾರವು.... ವಿಜ್ಞಾನವು ದುರ್ಬಲವಾದುದು, ಬಾಡಿಹೋಗುವಂತಹುದು, ನೆಮ್ಮದಿ ತರದಂತಹುದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ವಿಜ್ಞಾನವು ಕ್ಷಯವಾಗುವ ಬಾಡಿಹೋಗುವ ಇಲ್ಲವಾಗುವ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಾದ್ದರಿಂದಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನುಪಾದಾನದ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶವಾಗಿರುವ (ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ) ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪಟಿವಿಸ್ಸಗ್ಗ (ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ) ದಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಾಣದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿತು ಎಂದು ತಿಳಿದೆನು. ಹೀಗೆ ಐದು ಉಪಾದಾನಕ್ಖಂದಗಳ ಮೂಲಕ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ.’

“ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಅನುಮೋದಿಸಿ ‘ಆಯಿತು ಒಳ್ಳೆಯದು’ ಎನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು:

3. ‘ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಆರು ಧಾತುಗಳಿವೆ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಭಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಆರು ಯಾವುವು? ಪೃಥ್ವಿ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ವಿಜ್ಞಾನ. ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಇವು ಆರು ಧಾತುಗಳು ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಭಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಆರು ಧಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಆಯುಷ್ಮಂತನಾದ ಭಿಕ್ಷುವು ಉಪಾದಾನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಹೇಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ?’

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾನೋ, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಭವಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೋ ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಅವನು ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ರೀತಿ ಇದು.

‘ಸ್ನೇಹಿತರೇ, ಪೃಥ್ವಿಧಾತುವು ಅತ್ತದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಧಾತುವನ್ನು ನಾನು ಅತ್ತವಲ್ಲದ್ದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದೇನೆ.’¹¹⁸ ಪೃಥ್ವಿಧಾತುವು ಕ್ಷಯವಾಗುವ, ಬಾಡಿಹೋಗುವ, ಇಲ್ಲವಾಗುವ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತಹ ಗುಣವಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಪೃಥ್ವಿ ಉಪಾದಾನದ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶವಾಗಿರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗದಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಾಣದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಚಿತ್ತವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದೆನು. ‘ಸ್ನೇಹಿತರೇ, ಜಲಧಾತುವು ಅತ್ತದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ.... ಅಗ್ನಿಧಾತುವು ಅತ್ತದಮೇಲೆ ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ.... ವಾಯುಧಾತುವು ಅತ್ತದಮೇಲೆ ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ.... ಆಕಾಶಧಾತುವು ಅತ್ತದಮೇಲೆ ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ.... ವಿಷ್ಣ್ವಾಣಧಾತುವು ಅತ್ತದಮೇಲೆ ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣ್ವಾಣಧಾತುವು ಕ್ಷಯವಾಗುವ, ಬಾಡಿಹೋಗುವ ಇಲ್ಲವಾಗುವ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತಹ ಗುಣವಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ವಿಷ್ಣ್ವಾಣ ಉಪಾದಾನದ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶವಾಗಿರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗದಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಾಣದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಚಿತ್ತವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದೆನು. ಹೀಗೆ ಆರು ಧಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ.’ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಅನುಮೋದಿಸಿ: ‘ಆಯಿತು, ಒಳ್ಳೆಯದು ಎನ್ನಬಹುದು’. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು.

4. “ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಆರು ಆಂತರ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯವಾದ ಆಯತನಗಳಿವೆ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಯಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಆರು ಯಾವುವು? ಅವು: ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ರೂಪಗಳು, ಕಿವಿ ಮತ್ತು ಶಬ್ದಗಳು, ಮೂಗು ಮತ್ತು ವಾಸನೆಗಳು, ನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ರಸಗಳು, ಕಾಯ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶವೇದ್ಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮಗಳು. ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಈ ಆರು ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಆಯತನಗಳಿವೆ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮ್ಯಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಆದ ಭಗವಾನರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಆರು ಅಂತರ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯವಾದ ಆಯತನಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಾದಾನವಿಲ್ಲದೆ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾನೋ, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಭವಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿರುವನೋ ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಹಜವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ರೀತಿ.

‘ಸ್ನೇಹಿತರೇ, ಕಣ್ಣು, ರೂಪಗಳು, ಚಿಕ್ಷು ವಿಷ್ಣ್ವಾಣ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಷು ವಿಷ್ಣ್ವಾಣದ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿಲ್ಲಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವ, ಬಾಡಿಹೋಗುವ ಇಲ್ಲವಾಗುವ ತೊರೆದು ಹೋಗುವುದಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಬಂಧದ ಛಂದ (ಇಚ್ಛೆ), ರಾಗ, ಆನಂದ, ತನ್ಮಾ, ಆಕರ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶವಾಗಿರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗ (ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ) ದಿಂದ ನೋಡಲು ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದೆನು.’¹¹⁹ ‘ಕಿವಿ, ಶಬ್ದಗಳು, ಸೋತವಿಷ್ಣ್ವಾಣ.... ಮೂಗು, ವಾಸನೆಗಳು, ಘಾನವಿಷ್ಣ್ವಾಣ.... ನಾಲಿಗೆ, ರಸಗಳು, ಜಿಹ್ವಾವಿಷ್ಣ್ವಾಣ.... ಕಾಯ, ಸ್ಪರ್ಶವೇದ್ಯಗಳು, ಕಾಯವಿಷ್ಣ್ವಾಣ.... ಮನಸ್ಸು, ಮನೋಧರ್ಮ, ಮನೋವಿಷ್ಣ್ವಾಣ, ಮನೋವಿಷ್ಣ್ವಾಣದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸಿಲ್ಲಡುವ ವಸ್ತುಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವ, ಬಾಡಿಹೋಗುವ ಇಲ್ಲವಾಗುವ ತೊರೆದುಹೋಗುವುದಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಬಂಧದ ಛಂದ, ರಾಗ, ಆನಂದ, ತನ್ಮಾ, ಆಕರ್ಷಣೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶವಾಗಿರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗದಿಂದ ನೋಡಲು ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದೆನು. ಹೀಗೆ ಆರು ಆಂತರ್ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಆಯತನಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಆಸವಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ.’ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಅನುಮೋದಿಸಿ ‘ಆಯಿತು, ಒಳ್ಳೆಯದು’ ಎನ್ನಬಹುದು.

5. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು: 'ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಿತನೆ, ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಯವು ತನ್ನ ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಹುದುಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಅಹಂಕಾರ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಭಿಕ್ಷುವು ತೊಡೆದುಹಾಕಿದ್ದಾನೆಂದು ಅವನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ'¹²⁰

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾನೋ, ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ ಭವಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿರುವನೋ ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಹಜವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ರೀತಿ.

‘ಸ್ನೇಹಿತರೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೆ. ಆಗ ತಥಾಗತರು ಅಥವಾ ಅವರ ಶಿಷ್ಯನು ನನಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ತಥಾಗತರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಲಾಭದಿಂದ ನಾನು ಈ ರೀತಿ ಅರಿತೆನು: ‘ಗೃಹಸ್ಥರ ಬದುಕು ಗುಂಪಿನಿಂದ ಧೂಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದುದು, ಪರಿವ್ರಾಜಕ ಜೀವನವು ವಿಶಾಲವಾದುದು, ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಹೊಳೆವ ಶಂಖದಂತೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ಕೇಶವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗೃಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಅನಗಾರಿಕ ಪಬ್ಬಜ್ಜವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ?’ ಮುಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅಪಾರವಿರುವ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತೊರೆದು, ಅಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಪಾರವಾಗಿರುವ ಬಂಧು ಪರಿವಾರವನ್ನು ತೊರೆದು ಕೇಶವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಅನಗಾರಿಕ ಪಬ್ಬಜಿತನಾದೆ.’

‘ನಾನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರಮಣನಾಗಿ ಭಿಕ್ಷು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಅವರಂತೆಯೇ ಜೀವಿಸುವವನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಹತ್ಯೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ತೊರೆದು ಪ್ರಾಣಿಹತ್ಯೆಯಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದಂಡವನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಆಯುಧವನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಪಾಪಭೀರುವಾಗಿ ದಯಾವಂತನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿ ಜೀವಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕೆ ಅನುಕಂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತೇನೆ. ತನ್ನದ್ದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತೊರೆದವನಾಗಿ ತನ್ನದ್ದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ನಾನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಜೀವಿಸುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ವ್ಯಭಿಚಾರದಿಂದ ಕಾಮಸಂಬಂಧಿ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಸುಳ್ಳು ಮಾತನ್ನು ತೊರೆದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸತ್ಯವಾದಿ ಸತ್ಯಸಂಧ ನಂಬಿಕಸ್ಥ ವಿಶ್ವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೋಸಗಾರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಚಾಡಿ ಮಾತನ್ನು ತೊರೆದು ಚಾಡಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಭೇದವುಂಟುಮಾಡುವವನಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭೇದವಿರುವಲ್ಲಿ ಏಕತೆವುಂಟುಮಾಡುವವನು. ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವಂತಹ ಐಕ್ಯಮತ್ಯದಿಂದ ಸುಖಪಡುವ ಐಕ್ಯಮತ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಕಟುನುಡಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಕಠುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅವು ಎಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಎಂದರೆ ಮಧುರವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹವು. ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಸಭ್ಯವಾಗಿರುವಂತಹವು, ಬಹುಜನರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುವಂತಹವು. ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ತೊರೆದು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸರಿಯಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ, ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ, ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ, ಶಿಸ್ತಿನ (ವಿನಯದ) ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು

ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋದಾಹಾರಣೆಯಾಗಿರುವ, ಗುರಿ ಸಾಧಿಸುವ, ಅರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿವೇಚನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತೇನೆ. ಬೀಜ ಜೀವವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಸ್ಯ ಜೀವವನ್ನಾಗಲಿ ಹಾಳು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದೇ ಹೊತ್ತು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ., ನೃತ್ಯ-ಗೀತೆ-ವಾದನ-ಮೋಚಿನ ಕುಣಿತ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಮಾಲಾ-ಗಂಧ-ಲೇಪನೆ-ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಎತ್ತರವಾದ ಮತ್ತು ವಿಲಾಸಕರವಾದ ಆಸನಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಧಾನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ದಾಸ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮೇಕೆ ಮತ್ತು ಕುರಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆನೆಗಳು, ಹಸುಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಹೊಸ ಮತ್ತು ಜಾಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ರಾಯಭಾರಿಯಾಗುವ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ತೂಕಗಳ್ಳತನದಿಂದ, ಮಿಶ್ರಲೋಹಗಳ್ಳತನದಿಂದ, ಅಳತೆಗಳ್ಳತನದಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಲಂಚಗುಳತನ, ವಂಚನೆ ಮತ್ತು ಮೋಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಕೈಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ, ಕೊಲೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದರಿಂದ, ದರೋಡೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

“ನಾನು ಶರೀರವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಹಸಿವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಯು ತಾನು ಹಾರಾಡುವಾಗೆಲ್ಲ ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾರಾಡುತ್ತದೋ, ಅದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷು ಶರೀರವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಹಸಿವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಈ ರೀತಿ ಆರೈಕೆ ಶೀಲ ಆಚರಣೆ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಕಳಂಕರಹಿತ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

6. “ನಾನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಂಡ ಯಾವುದೇ ಆಕಾರ ರೂಪದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಕೇತಕ್ಕೂ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರ ವಿವರ ವಿಶೇಷಕ್ಕೂ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ನೋಡುವ ಕಣ್ಣು ಅವಯವವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡದೆ ಅದರಂತೆ ಜೀವಿಸಿದರೆ ದುರಾಶೆ ಮತ್ತು ಖಿನ್ನತೆ ಪಾಪಕಾರಣವಾದ ಅಕುಶಲ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ನಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕಣ್ಣು ಅವಯವವನ್ನು ಆರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕಣ್ಣಿನ ಅವಯವದ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಶಬ್ದ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ಮೂಗಿನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಾಸನೆ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ರಸ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ಶರೀರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಪರ್ಶ... ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ... ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರ ವಿವರ ವಿಶೇಷಕ್ಕೂ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅರಿಯದ ಮನ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡದೇ ಅದರಂತೆ ಜೀವಿಸಿದರೆ ದುರಾಶೆ ಮತ್ತು ಖಿನ್ನತೆ ಪಾಪಕಾರಣವಾದ ಅಕುಶಲ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ನಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮನ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಆರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ, ಮನ ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಈ ರೀತಿ ಆರ್ಯರ ಶೀಲ ಆಚರಣೆ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಕಳಂಕರಹಿತ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

“ನಾನು ಹೋಗುವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬರುವಾಗಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕೆಳಗೆ ನೋಡುವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸುತ್ತಲ ಕಡೆ ನೋಡುವಾಗಲಿ ನಾನು ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಮಡಚಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಹರಡುವುದರಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯನ್ನು, ಚೀವರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಅಗಿಯುವಾಗಲಿ, ಕುಡಿಯುವಾಗಲಿ, ತಿನ್ನುವಾಗಲಿ, ರುಚಿ ನೋಡುವಾಗಲಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮಲಮೂತ್ರ ಮಾಡುವಾಗಲಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಡೆಯುವಾಗಲಿ, ನಿಂತಿರುವಾಗಲಿ, ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲಿ, ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲಿ, ಎಚ್ಚರವಿರುವಾಗಲಿ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲಿ, ಮೌನದಿಂದಿರುವಾಗಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಧಾರ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇನೆ.

“ಸ್ನೇಹಿತರೆ, ನಾನು ಈ ರೀತಿಯ ಆರೈಕೆ ಶೀಲ ಆಚರಣೆಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯ ಆರೈಕೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂವರ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯ ಆರೈಕೆ ಸತಿ (ಎಚ್ಚರಿಕೆ) ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ನಾನು ವಾಸಿಸಲು ಇಂತಹ ಏಕಾಂತದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ- ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮರದ ಕೆಳಗೆ, ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ, ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ, ಗಿರಿ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ, ವನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಹುಲ್ಲಿನ ಬಣವೆಯ ಮೇಲೆ, ನಾನು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಬೆನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ದೇಹವನ್ನು ನೇರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಿತಿ ಸತಿಯನ್ನು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಲೋಕದ ಮೇಲಿನ ದುರಾಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ದುರಾಶೆ ಇಲ್ಲದ ಮನೋಸ್ಥಿತಿ ಉಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದುರಾಶೆಯ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹಗೆತನ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷವನ್ನು ತೊರೆದು ಹಗೆತನವಿಲ್ಲದ ಮನೋಸ್ಥಿತಿವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದೇನೆ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿ ಜೀವಿಗಳ ಹಿತ ಬಯಸುವವನಾಗಿ ಹಗೆತನ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆಲಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಪರನ್ನು ತೊರೆದು ಆಲಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಪರರಹಿತನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಬೆಳಕು ಕಂಡವನಾಗಿ, ಸತಿ (ಎಚ್ಚರ) ವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾಗಿ ಆಲಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಪರು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಚಂಚಲತೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಶಾಂತವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಪಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದವನಾಗಿ ಚಂಚಲತೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತೆಯ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಸಂದೇಹವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ದೂರನಾಗಿ ಸಂದೇಹ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ.

7. “ಸ್ನೇಹಿತರೆ, ಈ ಐದು ತಡೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಆಂತರಿಕ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ದುರ್ಬಲ ಮಾಡಿದವನಾಗಿ ಕಾಮವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಸವಿತರ್ಕನಾಗಿ, ಸವಿಚಾರನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು.... ಸಮಾಧಿಯ ಎರಡನೇ ಹಂತವನ್ನು.... ಸಮಾಧಿಯ ಮೂರನೇ ಹಂತವನ್ನು.... ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

“ಯಾವಾಗ ನನ್ನ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಉಜ್ವಲವೂ, ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಆಸವಕ್ಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದೆನು: ‘ಇದೇ ದುಃಖ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದೆನು. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ಹುಟ್ಟು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ನಿರೋಧ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಮಾರ್ಗ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದೆನು. ‘ಇವೇ ಆಸವಗಳು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದೆನು. ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ಹುಟ್ಟು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದೆನು. ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ನಿರೋಧ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದೆನು. ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಮಾರ್ಗ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದೆನು.

‘ನಾನು ಯಾವಾಗ ಹೀಗೆ ತಿಳಿದೆನೋ ಮತ್ತು ನೋಡಿದೆನೋ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಕಾಮಾಸವದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತು, ಭವಾಸವದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತು, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಗಲು ‘ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತು’ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉದಯಿಸಿತು. ನಾನು ನೇರವಾಗಿ ಅರಿತೆ; ‘ಹುಟ್ಟು ನಾಶವಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಯಾಯಿತು; ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು, ಇದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲ.’ ‘ಸ್ನೇಹಿತರೆ, ಹೀಗೆ ಅರಿತಿರುವುದರಿಂದ, ನೋಡಿರುವುದರಿಂದ, ವಿಇಚ್ಛಾಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಯವು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು, ಒಳಗೆ ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಎಲ್ಲ ಅಹಂಕಾರ ಸಮೂಹಗಳು ನನ್ನಿಂದ ತೊರೆದುಹೋಗಿವೆ.’ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿವಂದಿಸಿ ಅನುಮೋದಿಸಿ ‘ಆಯಿತು ಒಳ್ಳೆಯದು’ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನು ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು: ‘ಸ್ನೇಹಿತನೆ, ಆಯುಷ್ಯಂತನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡುದು ನಮಗೆ ಲಾಭವಾಗಿದೆ; ನಮಗೆ ಮಹಾ ಲಾಭವಾಗಿದೆ ಸ್ನೇಹಿತನೆ.’

ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭಬ್ಬಿಸೋಧನ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಸಪ್ತಲಸ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ಥಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ” ಎನ್ನಲು ಅವರು “ಭಂತೆ” ಎಂದರು. ಆಗ ಭಗವಾನರು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸತ್ತುರುಷ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅಸತ್ತುರುಷ ಧಮ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಏನು ಹೇಳುತ್ತೇನೋ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ.” ಅದಕ್ಕೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳು “ಆಗಲಿ ಭಂತೆ” ಎಂದರು. ಭಗವಾನರು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಧರ್ಮವೇನು? ಇಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಕುಲದಿಂದ ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಬಂದ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಉಚ್ಚಕುಲದಿಂದ ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಬಂದವನು; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಉಚ್ಚಕುಲದಿಂದ ಪಬ್ಬಜಿತರಾಗಿ ಬಂದವರಲ್ಲ’. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಉಚ್ಚಕುಲದವನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅಸತ್ತುರುಷನ ಧರ್ಮ.

“ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಉಚ್ಚಕುಲದವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಉಚ್ಚಕುಲದಿಮದ ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಹೋಗಿರದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧಮ್ಮ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಅವನದು ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಮೊದಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದರಿಂದಾಗಿ, ತಾನು ಉಚ್ಚಕುಲದಿಂದ ಬಂದವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮಹಾಕುಲದಿಂದ ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಬಂದ.... ಮಹಾಭೋಗಕುಲದಿಂದ (ಶ್ರೀಮಂತ ಮನೆತನದಿಂದ) ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಬಂದ.... ಪ್ರಭಾವಿ ಮನೆತನದ ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಬಂದ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಪ್ರಭಾವಿ ಮನೆತನದಿಂದ ಬಂದವನು; ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಪ್ರಭಾವಿ ಮನೆತನದಿಂದ ಬಂದವರಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಪ್ರಭಾವಿ ಮನೆತನದಿಂದ ಬಂದವನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕೂಡ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಭಾವಿ ಮನೆತನದಿಂದ ಬಂದವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಭಾವಿ ಮನೆತನದಿಂದ ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಹೋಗಿರದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧಮ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಅವನದು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ, ತಾನು ಪ್ರಭಾವಿ ಮನೆತನದಿಂದ ಬಂದವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

2. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದ ಮತ್ತು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು ಮತ್ತು ಯಶಸ್ವಿಯು; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಬಲ್ಲವರಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಖ್ಯಾತಿಯವರು’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು ಮತ್ತು ಯಶಸ್ವಿಯು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯಶಸ್ವಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನು ಎಂಬ ಕಾರಣವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಚೀವರ ಪಿಂಡಪಾತ್ರ ಶಯನಜಾಗ ಮತ್ತು ಔಷಧ ಪರಿಕರಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆದ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚೀವರ ಪಿಂಡಪಾತ್ರ ಶಯನ ಜಾಗ ಮತ್ತು ಔಷಧ ಪರಿಕರಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಚೀವರ ಪಿಂಡಪಾತ್ರ ಶಯನ ಜಾಗ ಮತ್ತು ಔಷಧ ಪರಿಕರಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಬೇರೆಯವರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಲಾಭ ಪಡೆದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಒಬ್ಬನ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಯಾವ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಅವನದು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ತಾನು ಲಾಭ ಪಡೆದವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಲಿ, ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಾಗಲಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಬಹುಶ್ರುತನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಬಹುಶ್ರುತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಬಹುಶ್ರುತರಲ್ಲ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಬಹುಶ್ರುತನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: “ಒಬ್ಬನು ಬಹುಶ್ರುತನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಬಹುಶ್ರುತನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ಬಹುಶ್ರುತನು ಎಂಬುದನ್ನರಿತು ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ವಿನಯಧರನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ವಿನಯಧರನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ವಿನಯಧರರಲ್ಲ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ವಿನಯಧರನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ವಿನಯಧರನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ವಿನಯಧರನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧಮ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ವಿನಯಧರನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಧಮ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಧಮ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಧಮ್ಮಕಥಿಕರಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಧಮ್ಮಕಥಿಕ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಧಮ್ಮಕಥಿಕನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಧಮ್ಮಕಥಿಕನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧಮ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು’. ಧಮ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ಧಮ್ಮಕಥಿಕನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

3. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧಮ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧಮ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಪಂಸುಕೂಲಿ (ಚಿಂದಿ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಚೀವರ ಧರಿಸಿದವನು) ಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಪಂಸುಕೂಲಿಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಪಂಸುಕೂಲಿಗಳಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಪಂಸುಕೂಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಪಂಸುಕೂಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಪಂಸುಕೂಲಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧಮ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧಮ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ಪಂಸುಕೂಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಪಿಂಡಪಾತಿಕ (ಭಿಕ್ಷುಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಊಟ ಮಾಡುವವನಾಗಿರುವುದು) ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಪಿಂಡಪಾತಿಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಪಿಂಡಪಾತಿಕರಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಪಿಂಡಪಾತಿಕ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಪಿಂಡಪಾತಿಕನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಪಿಂಡಪಾತಿಕನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ಪಿಂಡಪಾತಿಕ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ವೃಕ್ಷಮೂಲ ವಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ವೃಕ್ಷಮೂಲವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ವೃಕ್ಷಮೂಲವಾಸಿಗಳಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ವೃಕ್ಷಮೂಲವಾಸಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ವೃಕ್ಷಮೂಲ ವಾಸಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ವೃಕ್ಷಮೂಲವಾಸಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ವೃಕ್ಷಮೂಲವಾಸಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಮುಕ್ತ ಆಕಾಶದ ಕೆಳಗೆ ವಾಸಿಸುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಯಾವುದೇ ಶಯನ (ಹಾಸಿಗೆ) ಉಪಯೋಗಿಸುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುವವನು ಆದರೆ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟಮಾಡುವವರಲ್ಲ’.¹²² ಹೀಗೆ ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುವವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುವವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಭ, ದ್ವೇಷ ಅಥವಾ ಮೋಹಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುವವನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು’. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಾನು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುವವನು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

4. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಕಾಮವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ, ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ, ಸವಿತರ್ಕನಾಗಿ, ಸವಿಚಾರನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಪರರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಭಗವಾನರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲಿ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.¹²³ ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಿ ಆಂತರಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಎರಡನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.... ಆನಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಾ (ಸಮಚಿತ್ತತೆ) ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.... ಇಂತಹ ಸಮಾಧಿಯ ಮೂರನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.... ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಉಪೇಕ್ಷಾದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಎಚ್ಚರ ಸ್ಥಿತಿಯಾದ ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪರರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತನ್ನನ್ನು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಭಗವಾನರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’ ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ರೂಪಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪಟಿಫಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಿ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ ‘ಆಕಾಶ ಅನಂತ’ವೆಂಬ ಅರಿವಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಆಕಾಶಾನಂಜಾಯತನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಆಕಾಶಾನಂಜಾಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಆಕಾಶಾನಂಜಾಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ.’ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಆಕಾಶಾನಂಜಾಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಆಕಾಶಾನಂಜಾಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂಬುದನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಭಗವಾನರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲಿ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ’. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶಾನಂಜಾಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ‘ವಿಜ್ಞಾನವು ಅನಂತವೆಂಬ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಚಾರಯತನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ವಿಜ್ಞಾನಿಚಾರಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ವಿಜ್ಞಾನಿಚಾರಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ’. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ವಿಜ್ಞಾನಿಚಾರಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ವಿಜ್ಞಾನಿಚಾರಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತನ್ನನ್ನು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಭಗವಾನರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲಿ, ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’ ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಜ್ಞಾನಿಚಾರಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ವಿಜ್ಞಾನಿಚಾರಯತನವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ‘ನತ್ಥಿ ಕಿಂಞ್ಞಿ’ (ಏನೂ ಇಲ್ಲ) ಎಂಬ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗಿ ಆಕಿಂಞ್ಞಿಯತನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಆಕಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಆಕಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ’. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಆಕಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಆಕಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತನ್ನನ್ನು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಭಗವಾನರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲಿ, ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’ ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಕಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಆಕಿಂಞ್ಞಿಯತನದವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನೇವಸಿಂಞ್ಞಾನಾಸಿಂಞ್ಞಿಯತನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ನೇವಸಿಂಞ್ಞಾನಾಸಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಈ ಅನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ನೇವಸಿಂಞ್ಞಾನಾಸಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ’. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ನೇವಸಿಂಞ್ಞಾನಾಸಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

“ಆದರೆ ಸತ್ತುರುಷನಾದವನು ಹೀಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನೇವಸಿಂಞ್ಞಾನಾಸಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಭಗವಾನರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲಿ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’ ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಆದ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೇವಸಿಂಞ್ಞಾನಾಸಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

29. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ನೇವಸಿಂಞ್ಞಾನಾಸಿಂಞ್ಞಿಯತನವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಸಿಂಞ್ಞಿ ಮತ್ತು ವೇದನೆಗಳು ನಿರೋಧವಾದ (ಇಲ್ಲವಾದ) ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ.¹²⁴ ಅವನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಆಸವಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವುದನ್ನೂ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಯಾವುದನ್ನೇ ಕುರಿತಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”¹²⁵

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಆನಂದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಪ್ತರಿಸ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಸೇವಿತಬ್ಬಸೇವಿತಬ್ಬ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ತಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ' ಎನ್ನಲು ಅವರು 'ಭಂತೆ' ಎಂದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ." 'ಆಗಲಿ ಭಂತೆ' ಎಂದು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ನುಡಿದರು:

"ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಯದ (ಶರೀರದ) ಸಮಾಚಾರವು (ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.¹²⁶ ಕಾಯ ಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ವಚನದ (ಮಾತಿನ) ಸಮಾಚಾರವು (ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಇವೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ವಚನ ಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನೋ ಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ತದ ಒಲವು (ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದ) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತದ ಒಲವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಜ್ಞಾಪಟಿಲಾಭವು (ಗ್ರಾಹ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಸಂಜ್ಞಾಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭವು (ದೃಷ್ಟಿಯ ಸಿದ್ಧಿ) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವು (ಆತ್ಮಭಾವದ ಸಿದ್ಧಿ) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಅತ್ತಭಾವ ಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಆಯುಷ್ಮಂತನಾದ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: "ಭಂತೆ, ಭಗವಾನರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ಅರ್ಥವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನೀಡದೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥವು ನನಗೆ ಆಗಿದ್ದು ಅದು ಹೀಗಿದೆ:

2. "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಯದ (ಶರೀರದ) ಸಮಾಚಾರವು (ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಕಾಯ ಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ' ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು? ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಯ (ಶರೀರ) ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಯ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

3. “ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಕಾಯನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಮಾಡುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯುವವನು, ಅವನು ಕೊಲೆಗಾರನು, ರಕ್ತಸಿಕ್ತನು, ಹೊಡೆಯುವವನು, ಹಿಂಸಕನು, ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅದಯಾಪರನು ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದು ದಾನವಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಣ ಮಾಡುವವನು; ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿಯಾದವನು; ಮಾತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಪಿತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಾತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಗಿನಿರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಗಂಡನಿರುವ, ಕಾನೂನಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ಕುರುಹಾಗಿ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ತಾನೇ ಕೆಡಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕಾಯ ನಡತೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ.

“ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ದಂಡವನ್ನು ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಭೂತಗಳ ಹಿತಾನುಕಂಪಿಯೂ ದಯಾಪರನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ದಾನವಾಗಿ ಬರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ದಾನವಾಗಿ ಬರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಪರರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು, ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಮಾತೃ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಪಿತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಭಾತೃ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಭಗಿನಿ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಗಂಡನಿರುವ, ಕಾನೂನಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ಕುರುಹಾಗಿ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಕಾಯನಡತೆಯನ್ನು ಯಾರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

“ಹೀಗೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಯ ಸಮಾಚಾರವು (ಕಾಯದ ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಕಾಯ ಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ವಚನ (ಮಾತು) ಸಮಾಚಾರವು (ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಕಾಯಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’ ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದರು, ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು?

“ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

4. “ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಒಬ್ಬನನ್ನು ಸಭೆಗೋ, ಒಂದು ಗುಂಪಿಗೋ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಸಮಕ್ಷಮಕ್ಕೋ, ಸಮಾಜದ ಮುಂದೆಯೋ, ರಾಜಕುಲದವರ ಮುಂದೆಯೋ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಕರೆಸಿ ‘ಅಯ್ಯಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯನೇ, ನಿನಗೆ ಏನು ಗೊತ್ತಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳು’ ಎಂದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ‘ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ’ ಎಂದು, ಇಲ್ಲವೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ‘ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಅವನು ನೋಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ‘ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು, ಅಥವಾ ನೋಡಿದ್ದರೆ ‘ನಾನು ನೋಡಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಮಾತ್ರಯದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ; ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೇಳಿ ಅವರಲ್ಲಿ (ಜನರಲ್ಲಿ) ಒಡಕನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲೋ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ (ಜನರಿಗೆ) ಹೇಳಿ ಒಡಕನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಹೀಗೆ ಅವನು ಒಂದಾಗಿರುವವರನ್ನು ವಿಭಜಿಸುವವನು, ಒಡಕು ಸೃಷ್ಟಿಗಾರನು, ವೈಷಮ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸುವವನು, ವೈಷಮ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಿಸುವವನು, ವೈಷಮ್ಯಗಳನ್ನು ಆನಂದಿಸುವವನು, ವೈಷಮ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವವನು ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕಟುವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ; ಅವನ ಮಾತುಗಳು ಒರಟು, ಕರ್ಕಶವೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥವು, ಅಸಭ್ಯವೂ, ಕ್ರೋಧಪೂರಿತವೂ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಕೆಡಿಸುವಂಥವೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವನು ಹರಟೆಮಲ್ಲ, ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವವನು, ವಾಸ್ತವಲ್ಲದುದನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವನು ಅರ್ಥಹೀನನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನು, ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತನಾಡುವವನು ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಕಾರಣರಹಿತವಾದ, ಅಸಭ್ಯವಾದ, ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವು ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನನ್ನು ಸಭೆಗೋ, ಒಂದು ಗುಂಪಿಗೋ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಕ್ಷಮಕ್ಕೋ, ಸಮಾಜದ ಮುಂದೆಯೋ, ರಾಜಕುಲದವರ ಮುಂದೆಯೋ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಕರೆಸಿ ‘ಅಯ್ಯಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯನೇ, ನಿನಗೆ ಏನು ಗೊತ್ತಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳು’ ಎಂದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ‘ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ’ ಎಂದು; ಅಥವಾ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ‘ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ’ ಎಂದು ಅವನು ನೋಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ‘ನಾನು ನೋಡಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಅಥವಾ ನೋಡಿದ್ದರೆ, ‘ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರಯದ ಮಾತನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರಯದಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೇಳಿ ಅವರಲ್ಲಿ (ಜನರಲ್ಲಿ) ಒಡಕನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲೋ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ (ಜನರಿಗೆ) ಹೇಳಿ ಒಡಕನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ಅವನು ಭಿನ್ನವಾದವರನ್ನು ಒಂದು ಮಾಡುವವನು, ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವವನು, ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸುವವನು, ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಆನಂದಿಸುವವನು, ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಟುವಾತುಗಳನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಕಟುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನ ಮಾತುಗಳು ಮೃದು, ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾಗಿ, ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಸೌಜನ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಹುಜನ ಒಪ್ಪುವ ಸಮ್ಮತಿಸುವ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹರಟೆಯನ್ನು ತೊರೆದವನಾದ್ದರಿಂದ ಗೊಡ್ಡಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ವಾಸ್ತವವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಯಾವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೋ ಅದನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, ಧಮ್ಮನಿಯಮಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ; ಸರಿಯಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಕಾರಣರಹಿತವಾದ ಸಭ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗದ

ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವು ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ವಚನ ನಡತೆಯು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ವಚನ ನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.'

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮನೋನಡತೆಯ ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಮನೋನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ” ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದರು. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು?

5. “ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನೋನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಮನೋನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಮನೋನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಲೋಭಿ ಇದ್ದಾನೆ, ಅವನು ಅನ್ಯರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು, ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಶಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸೇರಿದರೇನಂತೆ, ನನ್ನದಾಗಲಿ’ ಅಥವಾ ಅವನು ಪ್ರದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ‘ಈ ಜೀವಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡಲಿ, ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಾಶವಾಗಲಿ, ಪೂರ್ಣ ಕರಗಿಹೋಗಲಿ’ ಎಂದು ದ್ವೇಷ ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಮನೋನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ.

“ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಮನೋನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಲೋಭಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನು ಅನ್ಯರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ‘ಓ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸೇರಿದರೇನಂತೆ ನನ್ನದಾಗಲಿ’ ಎಂದು ಆಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಅಪ್ರದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸು ದ್ವೇಷ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ‘ಈ ಜೀವಿಗಳು ವೈರತ್ವದಿಂದ, ದುಃಖದಿಂದ ಆತಂಕದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಲಿ, ಅವು ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ತಾವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ’ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಮನೋನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

“ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮನೋನಡತೆಯು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಮನೋನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ’.¹²⁷

6. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಚಿತ್ತದ ಒಲವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಮನೋನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ” - ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು?

“ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚಿತ್ತದ ಒಲವಿನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಚಿತ್ತದ ಒಲವಿನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಚಿತ್ತದ ಒಲವಿನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಲೋಭಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಲೋಭ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಯ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾತ್ರಯ್ಯ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ರೌರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೌರ್ಯಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.¹²⁸ ಈ ರೀತಿಯ ಚಿತ್ತದ ಒಲವಿನ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಚಿತ್ತದ ಒಲವಿನ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಅಲೋಭಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅಲೋಭತನ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅವನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಯ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಾತ್ರಯ್ಯವಿರದ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ಅಕ್ರೂರಿ ಮತ್ತು ಅಕ್ರೌರ್ಯ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಚಿತ್ತದ ಒಲವಿನ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

“ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಚಿತ್ತದ ಒಲವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಮನೋನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’

7. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭವು (ಗ್ರಾಹ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಮನೋನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ’ ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದರು. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು?

“ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭಗಳನ್ನು (ಗ್ರಾಹ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು) ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಲೋಭಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಲೋಭ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಯ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾತ್ರಯ್ಯ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ರೌರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೌರ್ಯಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಅಲೋಭಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅಲೋಭಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಯ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಮಾತ್ರಯ್ಯಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಅಕ್ರೂರಿ ಮತ್ತು ಅಕ್ರೌರ್ಯ ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.

“ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಸಇಞ್ಜಾಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’

8. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭವು (ದೃಷ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಿ) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ” – ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು?

“ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಈ ರೀತಿಯ ದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ: ‘ಕೊಡುವುದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲ, ಉದಾರದಾನ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ, ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ; ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲ ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ; ಈ ಲೋಕ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ, ಪರಲೋಕ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ; ತಾಯಿ ಇಲ್ಲ, ತಂದೆ ಇಲ್ಲ, ಓಪಪಾತಿಕ (ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ಸಮಾಗಮವಿಲ್ಲದೆ ಇಚ್ಛೆ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವಿಗಳು) ಜೀವಿಗಳಿಲ್ಲ ಈ ಲೋಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕವಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ಉತ್ತಮರಾದ ಸದ್ಗುಣಶೀಲರಾದ ಸಮಣರಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಲಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತದೆ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಈ ರೀತಿಯ ದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ; ‘ಕೊಡುವುದೆಂಬುದು ಇದೆ, ಉದಾರ ದಾನವೆಂಬುದು ಇದೆ, ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುದಿದೆ; ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲ ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮ ಎಂಬುದಿದೆ. ಈ ಲೋಕ ಎಂಬುದಿದೆ, ಪರಲೋಕ ಎಂಬುದಿದೆ, ತಾಯಿ-ತಂದೆಯರು ಇದ್ದಾರೆ, ಓಪಪಾತಿಕ ಜೀವಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಈ ಲೋಕವಿದೆ ಪರಲೋಕವಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತಮರಾದ ಸದ್ಗುಣಶೀಲರಾದ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ’. ಈ ರೀತಿಯ ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.

“ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’

9. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವು (ಆತ್ಮ ಭಾವದ ಸಿದ್ಧಿ) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು,¹²⁹ ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.” – ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು?

“ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.’

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ? ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವನ್ನು (ಅಪರಿನಿಟ್ಟಿತಭಾವಾಯ) ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾಗ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಅವನ ಇರವು (ಜೀವಿತವು) ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ.¹³⁰

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ? ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾಗ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಅವನ ಇರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಮನೋನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನುಡಿದುದನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

(ಮೊದಲ ಅನುಮೋದನೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ ಮನನ)

10. “ಸಾಧು, ಸಾಧು (ಆಗಲಿ, ಆಗಲಿ) ಸಾರಿಪುತ್ರ ! ನಾನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನುಡಿದುದನ್ನು ನೀನು ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಯದ (ಶರೀರದ) ಸಮಾಚಾರವು (ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಕಾಯ ಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ’ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು? ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಯ (ಶರೀರ) ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಯ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ವಚನ (ಮಾತು) ಸಮಾಚಾರವು (ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಕಾಯಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’ ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದರು, ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು?

“ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಚನ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಕಾಯನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಮಾಡುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯುವವನು, ಅವನು ಕೊಲೆಗಾರನು, ರಕ್ತಸಿಕ್ತನು, ಹೊಡೆಯುವವನು, ಹಿಂಸಕನು, ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅದಯಾಪರನು ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದು

ದಾನವಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಣ ಮಾಡುವವನು; ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿಯಾದವನು; ಮಾತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಪಿತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಾತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಗಿನಿರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಗಂಡನಿರುವ, ಕಾನೂನಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ಕುರುಹಾಗಿ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಕೆಡಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕಾಯ ನಡತೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ.

“ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯ ನಡತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ? ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ದಂಡವನ್ನು ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಭೂತಗಳ ಹಿತಾನುಕಂಪಿಯೂ ದಯಾಪರನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ದಾನವಾಗಿ ಬರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ದಾನವಾಗಿ ಬರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಪರರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು, ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಮಾತೃ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಪಿತೃರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಭಾತೃ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಭಗಿನಿ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಗಂಡನಿರುವ, ಕಾನೂನಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ಕುರುಹಾಗಿ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಕಾಯನಡತೆಯನ್ನು ಯಾರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

“ಹೀಗೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಯ ಸಮಾಚಾರವು (ಕಾಯದ ನಡತೆಯು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಕಾಯ ಸಮಾಚಾರವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ವಚನ ಸಮಾಚಾರವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು.... ಮನೋಸಮಾಚಾರವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು.... ಚಿತ್ತಪ್ಪಾದವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು.... ಸಂಜ್ಞಾಪಟಿಲಾಭವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು.... ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವು (ಆತ್ಮ ಭಾವದ ಸಿದ್ಧಿ) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’ – ಹೀಗೆ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು?

“ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.’

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ? ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವನ್ನು (ಅಪರಿನಿಟ್ಟಿತಭಾವಾಯ) ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾಗ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಅವನ ಇರವು (ಜೀವಿತವು) ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ? ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾಗ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಅವನ ಇರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಮನೋನಡತೆಯು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.’

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನುಡಿದುದನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ನಾನು ಏನನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನೋ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯಬೇಕು.

(ಎರಡನೇ ವಿವರಣೆ)

11. “ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ರೂಪಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.¹³¹ ಕಿವಿಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಶಬ್ದಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮೂಗಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಗಂಧಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ರಸಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕಾಯದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು (ವಸ್ತುಗಳು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಧಮ್ಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

(ಎರಡನೇ ವಿಸ್ತಾರ ವಿವರಣೆ)

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಭನ್ನೆ, ಭಗವಾನರು ಏನನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳದೆ ನುಡಿದರೋ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥವು ಹೀಗಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ:

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ರೂಪಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’ – ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಾವ ರೂಪಗಳು ಅಕುಶಲಧರ್ಮಗಳ ಉನ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಾವ ರೂಪಗಳು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥಹ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಸಾರಿಪುತ್ರ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ರೂಪಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

“ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಡುವ ಶಬ್ದಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಮೂಗಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಗಂಧಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ರುಚಿಸಲ್ಪಡುವ ರಸಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಕಾಯದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ವಸ್ತುಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಧರ್ಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’ – ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಉನ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಅವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಧರ್ಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’. ಭನ್ತೆ, ಭಗವಾನರು ಏನನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳದೆ ನುಡಿದರೋ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥವು ಹೀಗಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ.”

(ಎರಡನೇ ಅನುಮೋದನೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ಮನನ)

12. “ಸಾಧು, ಸಾಧು ಸಾರಿಪುತ್ರ ! ನಾನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನುಡಿದುದನ್ನು ನೀನು ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ರೂಪಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’ – ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಾವ ರೂಪಗಳು ಅಕುಶಲಧರ್ಮಗಳ ಉನ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಾವ ರೂಪಗಳು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ

ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥಹ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಸಾರಿಪುತ್ರ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ರೂಪಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

“ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಡುವ ಶಬ್ದಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಮೂಗಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಗಂಧಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ರುಚಿಸಲ್ಪಡುವ ರಸಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಕಾಯದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ವಸ್ತುಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಧರ್ಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ” – ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಉನ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಧರ್ಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂಥವು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’.

ಸಾರಿಪುತ್ರ, ನಾನು ಏನನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನೋ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯಬೇಕು.

(ಮೂರನೇ ವಿವರಣೆ)

13. “ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಚೀವರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಪಿಂಡಪಾತವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಶಯನಾಸನವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವನೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಗ್ರಾಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವನೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಗರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವನೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಜನಪದಗಳು (ಜಿಲ್ಲೆಗಳು) ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವನೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಜನಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವರು ಸೇವಿಸದಂಥವರು ಮತ್ತು ಸೇವನೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವಂಥವರು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಭನ್ತೆ, ಭಗವಾನರು ಏನನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳದೆ ನುಡಿದರೋ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥವು ಹೀಗಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ:

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಚೀವರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೆ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ” ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಯಾವ ಚೀವರಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಚೀವರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು”.

“ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಚೀವರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’.

“ಪಿಂಡಪಾತವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಶಯನಾಸನವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಗ್ರಾಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ನಿಗಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ನಗರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಜನಪದಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಜನಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವರು ಸೇವಿಸುವಂಥದ್ದು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವಂಥದ್ದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ” - ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಯಾವ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೋ (ಅಂತಹುದನ್ನು) ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಜನಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಇರುವಂಥದ್ದು ಮತ್ತು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಇರದಿರುವಂಥದ್ದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’.

“ಭನ್ತೆ, ಭಗವಾನರು ಏನನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳದೆ ನುಡಿದರೋ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥವು ಹೀಗಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ.”

(ಮೂರನೇ ಅನುಮೋದನೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ ಮನನ)

14. “ಸಾಧು, ಸಾಧು ಸಾರಿಪುತ್ರ ! ನಾನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನುಡಿದುದನ್ನು ನೀನು ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಚೀವರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೆ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ” ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಯಾವ ಚೀವರಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಚೀವರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಅಂಥವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು”.

“ಹೀಗೆ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ‘ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಚೀವರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವು ಸೇವಿಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವಂಥವು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ’.

“ಪಿಂಡಪಾತವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಶಯನಾಸನವು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಗ್ರಾಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ನಿಗಮಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ನಗರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಜನಪದಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು....

“ಜನಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಿದ್ದು, ಅವರು ಸೇವಿಸುವಂಥವರು ಮತ್ತು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವಂಥವರು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ” – ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು?

“ಭನ್ತೆ, ಯಾವ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೋ (ಅಂತಹುದನ್ನು) ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಅಂತಹವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

“ಸಾರಿಪುತ್ರ, ನಾನು ಏನನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನೋ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯಬೇಕು.

(ಉಪಸಂಹಾರ)

15. “ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಎಲ್ಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ನಾನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಅವರನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಹಿತಕ್ಕೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ.¹³² ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಎಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು.... ಎಲ್ಲ ವೈಶ್ಯರು.... ಎಲ್ಲ ಶೂದ್ರರು ನಾನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಅವರನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಹಿತಕ್ಕೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳು, ಮಾರರು, ಬ್ರಹ್ಮರುಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮಾಜರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ರಾಜರು ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೋಕವು ನಾನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಲೋಕದ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಹಿತಕ್ಕೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ.”

ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಆಯುಷ್ಯಂತ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದನು ಮತ್ತು ಮುದಗೊಂಡನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸೇವಿತಬ್ಬಾಸೇವಿತಬ್ಬ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಬಹುಧಾತುಕ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ಥಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ” ಎನ್ನಲು ಅವರು “ಭದಂತೆ” ಎಂದರು. ಆಗ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವ ಭಯಗಳೇ ಉಂಟಾಗಲಿ ಅವು ಮೂರ್ಖರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಪಂಡಿತರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಯಾವ ಉಪದ್ರವಗಳೇ ಉಂಟಾಗಲಿ ಅವು ಮೂರ್ಖರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಪಂಡಿತರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಯಾವ ಉಪದ್ರವಗಳೇ ಉಂಟಾಗಲಿ ಅವು ಮೂರ್ಖರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಪಂಡಿತರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಅನಾಹುತಗಳೇ ಉಂಟಾಗಲಿ ಅವು ಮೂರ್ಖರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಪಂಡಿತರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೇಗೆ ಜೊಂಡಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಬೆಂಕಿ ಎತ್ತರದ, ಒಳಹೊರಗೆ ಗಾರೆ ಮಾಡಿದ ಗೋಡೆಗಳುಳ್ಳ, ಮುಚ್ಚಿದ ತಡೆಗಳಿಂದ ಭದ್ರವಾದ, ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸುಡುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವ ಭಯಗಳೇ ಉಂಟಾಗಲಿ ಅವು ಮೂರ್ಖರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಪಂಡಿತರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಯಾವ ಉಪದ್ರವಗಳೇ ಉಂಟಾಗಲಿ ಅವು ಮೂರ್ಖರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಪಂಡಿತರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಅನಾಹುತಗಳೇ ಉಂಟಾಗಲಿ ಅವು ಮೂರ್ಖರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಪಂಡಿತರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಖನು ಭಯವನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ, ಪಂಡಿತನು ಭಯವನ್ನು ತರುವುದಿಲ್ಲ; ಮೂರ್ಖನು ಉಪದ್ರವವನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ, ಪಂಡಿತನು ಉಪದ್ರವವನ್ನು ತರುವುದಿಲ್ಲ, ಮೂರ್ಖನು ಅನಾಹುತವನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ, ಪಂಡಿತನು ಅನಾಹುತವನ್ನು ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತನಿಂದ ಯಾವ ಭಯವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಪಂಡಿತನಿಂದ ಯಾವ ಉಪದ್ರವವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಪಂಡಿತನಿಂದ ಯಾವ ಅನಾಹುತವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಬೇಕು: ‘ನಾವು ಪಂಡಿತರಾಗೋಣ, ನಾವು ಮೀಮಂಸಕ (ಅನ್ವೇಷಕ) ರಾಗೋಣ.’”

ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು: “ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನು ಮತ್ತು ಮೀಮಂಸಕನು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ?”

“ಆನಂದ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾಗುತ್ತಾನೋ ಆಯತನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾಗುತ್ತಾನೋ, ಪಟಿಚ್ಛಾ ಸಮುಪ್ಪಾದದಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾಗುತ್ತಾನೋ, ಯಾವುದು ಸಾಧ್ಯವೋ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾಗುತ್ತಾನೋ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಪಂಡಿತ ಮತ್ತು ಮೀಮಂಸಕ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

(ಧಾತುಗಳು)

2. “ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ಧಾತು ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಹೇಗೆ ಕರೆಯಬಹುದು?”

“ಆನಂದ, ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಧಾತುಗಳಿವೆ: ಚಕ್ಷುಧಾತು, ರೂಪಧಾತು, ಚಕ್ಷುವಿಜ್ಞಾಣಧಾತು, ಶ್ರೋತಧಾತು, ಶಬ್ದಧಾತು, ಶ್ರೋತವಿಜ್ಞಾಣಧಾತು; ಘಾನ (ಮೂಗು) ಧಾತು, ಗಂಧಧಾತು, ಘಾನವಿಜ್ಞಾಣಧಾತು, ಜಿಹ್ವಾಧಾತು, ರಸಧಾತು, ಜಿಹ್ವಾವಿಜ್ಞಾಣಧಾತು; ಕಾಯಧಾತು, ಸ್ಪರ್ಶಧಾತು, ಕಾಯವಿಜ್ಞಾಣಧಾತು, ಮನೋಧಾತು, ಧಮ್ಮಧಾತು, ಮನೋಧಾತು, ಧಮ್ಮಧಾತು, ಮನೋವಿಜ್ಞಾಣಧಾತು. ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಧಾತುಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.¹³³

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ಧಾತು ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಅನ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಇರಬಹುದೇ?”

“ಆನಂದ, ಇರಬಹುದು. ಆನಂದ, ಈ ಆರು ಧಾತುಗಳಿವೆ: ಪೃಥ್ವಿಧಾತು, ಅಪೋಧಾತು (ಜಲ), ತೇಜೋಧಾತು (ಅಗ್ನಿ), ವಾಯುಧಾತು, ಆಕಾಶಧಾತು ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾಣಧಾತು. ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಆರು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಧಾತು ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.”

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ಧಾತುಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಇನ್ನೂ ಅನ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿರಬಹುದೇ?”

“ಆನಂದ, ಇರಬಹುದು. ಆನಂದ, ಈ ಆರು ಧಾತುಗಳಿವೆ: ಸುಖಧಾತು, ದುಃಖಧಾತು, ಸೋಮನಸ್ಸು (ಆನಂದ) ಧಾತು, ದೋಮನಸ್ಸು (ಕೋರಗು) ಧಾತು, ಉಪೇಕ್ಷೆ (ಸಮತೆ) ಧಾತು ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯಾಧಾತು. ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಆರು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಧಾತು ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.”¹³⁴

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ಧಾತುಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಇನ್ನೂ ಅನ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿರಬಹುದೇ?”

“ಆನಂದ, ಇರಬಹುದು. ಆನಂದ ಈ ಆರು ಧಾತುಗಳಿವೆ: ಕಾಮಧಾತು, ನೇಕ್ಷ್ಮಧಾತು (ಪರಿತ್ಯಾಗ), ಬ್ಯಾಪಾದ (ಮತ್ತರ) ಧಾತು, ಅಬ್ಯಾಪಾದ (ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು) ಧಾತು, ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು (ಹಿಂಸೆ), ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು (ಅಹಿಂಸೆ). ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಆರು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಧಾತುಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.¹³⁵

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ಧಾತುಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಇನ್ನೂ ಅನ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿರಬಹುದೇ?”

“ಆನಂದ, ಇರಬಹುದು. ಆನಂದ, ಈ ಮೂರು ಧಾತುಗಳಿವೆ: ಕಾಮಧಾತು, ರೂಪಧಾತು ಮತ್ತು ಅರೂಪಧಾತು. ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಮೂರು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಧಾತುಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.”¹³⁶

“ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ಧಾತುಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಇನ್ನೂ ಅನ್ಯ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿರಬಹುದೇ?”

“ಆನಂದ, ಇರಬಹುದು. ಆನಂದ, ಈ ಎರಡು ಧಾತುಗಳಿವೆ: ಸಜ್ಜಿತಾಧಾತು (ಕಾರಣಬದ್ಧ ಧಾತು) ಮತ್ತು ಅಸಜ್ಜಿತಾಧಾತು. ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಎರಡು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ಧಾತು ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.”¹³⁷

3. “ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ‘ಆಯತನ ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು’ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಕರೆಯಬಹುದು?”

“ಆನಂದ, ಈ ಆರು ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಆಯತನಗಳಿವೆ: ಚಕ್ಷು ಮತ್ತು ರೂಪ, ಕಿವಿ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ, ಮೂಗು ಮತ್ತು ಗಂಧ, ನಾಲಗೆ ಮತ್ತು ರಸ, ಕಾಯ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಧಮ್ಮ (ಮನೋಸಂಗತಿಗಳು).¹³⁸ ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಈ ಆರು ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಆಯತನಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನು ‘ಆಯತನ ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು’ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.”

(ಪಟಿಚ್ಛಾಸಮುಪ್ಪಾದ)

ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ‘ಪಟಿಚ್ಛಾ ಸಮುಪ್ಪದ ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು’ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಕರೆಯಬಹುದು?¹³⁹

“ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಅರಿತಿರುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇರಲು, ಅದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಇದು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ; ಇದು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದಿರಲು ಅದು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದು; ಇದು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅವಿದ್ಯೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಜ್ಜಾರಗಳು (ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ); ಸಜ್ಜಾರಗಳ ಕಾರಣವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಣವು; ವಿಜ್ಞಾಣಗಳ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಾಮರೂಪಗಳು; ನಾಮರೂಪಗಳ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಳಾಯತನಗಳು; ಸಳಾಯತನಗಳ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಶವು; ಸ್ಪರ್ಶದ ಕಾರಣವಾಗಿ ವೇದನಾವು (ಅನುಭವ), ವೇದನಾ ಕಾರಣವಾಗಿ ತಣ್ಣಾ (ಆಸೆ), ತಣ್ಣಾ ಕಾರಣವಾಗಿ ಉಪಾದಾನ (ಲೋಭಗ್ರಹಿಕೆ); ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವಾಗಿ ಭವ (ಇರುವುದು, ಅಸ್ತಿತ್ವ); ಭವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟು, ಹುಟ್ಟಿನ ಕಾರಣವಾಗಿ ಮುಪ್ಪು, ಮರಣ, ವ್ಯಥೆ, ಶೋಕ, ನೋವು, ಸಂಕಷ್ಟ ಮತ್ತು ಹತಾಶೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಇಡೀ ದುಃಖಕ್ವಂಧದ ಮೂಲವೇ ಇದು.

“ಅವಿದ್ಯೆಯು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಸಜ್ಜಾರವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಸಜ್ಜಾರವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಣವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ; ವಿಜ್ಞಾಣವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ನಾಮರೂಪಗಳು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತವೆ; ನಾಮರೂಪಗಳು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಸಳಾಯತನಗಳು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತವೆ; ಸಳಾಯತನಗಳು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಸ್ಪರ್ಶವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ವೇದನಾವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ; ವೇದನಾವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ತಣ್ಣಾವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ, ತಣ್ಣಾವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಉಪಾದಾನವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಉಪಾದಾನವು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಭವವು ನಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಹುಟ್ಟು ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಮುಪ್ಪು ಮರಣ ವ್ಯಥೆ ಶೋಕ ನೋವು ಸಂಕಷ್ಟ ಮತ್ತು ಹತಾಶೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ದುಃಖಕ್ವಂಧದ ನಿರೋಧವೇ ಇದು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬನನ್ನು ‘ಪಟಿಚ್ಛಾಸಮುಪ್ಪಾದ ಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು’ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.”

(ಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸಾಧ್ಯಗಳು)

4. “ಆದರೆ ಭಂತೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನು ‘ತಾನಾತಾನಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು’ (ಸಾಧ್ಯ ಅಸಾಧ್ಯ ಕುಶಲಿಯಾದ ಭಿಕ್ಷು) ಎಂದು ಹೇಗೆ ಕರೆಯಬಹುದು?”

“ಆನಂದ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನ (ಸರಿಯಾದ ದೃಷ್ಟಿ) ನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ಸಜ್ಜಾರಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ’.¹³⁹ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನು (ಪುಥುಜ್ಜನನು) ಕೆಲವು ಸಜ್ಜಾರಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ಸಜ್ಜಾರಗಳನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ’.¹⁴⁰ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು ಕೆಲವು ಸಜ್ಜಾರಗಳನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಮತ್ತೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಅತ್ತವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು ಕೆಲವು ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಅತ್ತವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’.¹⁴¹

5. “ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ಬೃಹ್ನಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ.’¹⁴² ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ.... ಒಬ್ಬ ಅರಹತನ ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಜೀವವನ್ನು.... ಒಬ್ಬ ಅರಹತನ ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು ಎಂಬುದು ಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದುಷ್ಟಚಿತ್ತದಿಂದ ತಥಾಗತರ ರಕ್ತವನ್ನು ಹರಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ.’ ಮತ್ತು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು ದುಷ್ಟಚಿತ್ತದಿಂದ ತಥಾಗತರ ರಕ್ತವನ್ನು ಹರಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತರಲು ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ-ಅದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು.’ ಮತ್ತು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತರಲು ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನ್ಯ ಗುರುವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ.’¹⁴³ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು ಅನ್ಯ ಗುರುವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’

6. “ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಒಂದು ಲೋಕಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಅರಹಂತರು ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರು ಒಮ್ಮೆಯೇ ಉದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ.’¹⁴⁴ ಮತ್ತೆ ಅವರ ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಂದು ಲೋಕಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಅರಹಂತರು ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರು ಉದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಂದು ಲೋಕಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜರು ಉದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ’.... ‘ಒಂದು ಲೋಕಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜನು ಉದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’

7. “ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅರಹಂತಳೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧಳೂ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ.’¹⁴⁵ ಮತ್ತೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಅರಹಂತನೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧನೂ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಹಾರಾಜನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.... ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ದೇವೇಂದ್ರ ಸಕ್ಕನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.... ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.... ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.... ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ’. ಮತ್ತೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಹಾರಾಜನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.... ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ದೇವೇಂದ್ರ ಸಕ್ಕನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.... ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಮಾರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.... ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.... ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’

8. “ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಕಾಯ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ವಚನ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಅಂದುಕೊಂಡಂತೆ, ಇಚ್ಛೆಪಟ್ಟಂತೆ ಸಮತವಾಗಬಲ್ಲ ಪರಿಣಾಮಗಳು (ಫಲಗಳು) ಸಿದ್ಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ.’ ಮತ್ತೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಕಾಯ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ವಚನ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ ಅಂದುಕೊಳ್ಳದ, ಇಚ್ಛೆಪಡದ, ಸಮತವಾಗದ ಫಲಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’

“ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಕಾಯ ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ವಚನ ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಬಯಸದಿರುವ ಇಚ್ಛೆಪಡದಿರುವ ಸಮತವಾಗದ ಫಲಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.’ ಮತ್ತೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಕಾಯ ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ, ವಚನ ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ, ಮನೋಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಬಯಸಿದ, ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಸಮತವಾದ ಫಲಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’

“ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ, ಒಬ್ಬನು ಕಾಯ ದುಚ್ಚರಿತದಿಂದ ಆ ಮೂಲದಿಂದಾಗಿ, ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ (ತನಿವಾನಾತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ) ಕಾಯ ಬಿದ್ದು ಹೋದಮೇಲೆ, ಮರಣಿಸಿದ ನಂತರ ಸುಗತದಲ್ಲಿ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ - ಒಬ್ಬನು ಕಾಯ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಮೂಲದಿಂದಾಗಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದು ಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣಿಸಿದ ನಂತರ ಅಪಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ನಿರಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ- ಒಬ್ಬನು ವಚನ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ಮನೋದುಶ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ.... ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ’. ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ-ಒಬ್ಬನು ವಚನ ದುಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ... ಮನೋ ದುಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಿಂದ.... ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ.... ಕೊನೆಗೆ ನಿರಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’

“ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ-ಒಬ್ಬನು ಕಾಯ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು.... ವಚನ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು.... ಮನೋಸಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಮೂಲದಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಅವನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮರಣಿಸಿದ ನಂತರ ಅಪಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ, ವಿನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ನಿರಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ’. ಮತ್ತೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಒಬ್ಬನು ಕಾಯ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು.... ವಚನ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಮನೋಸಚ್ಚಾರಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಮೂಲದಿಂದಾಗಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದು ಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣಿಸಿದ ನಂತರ ಅವನು ಸುಗತದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.’

“ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ‘ಠಾನಾಠಾನಕುಶಲ ಭಿಕ್ಷು’ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.”

[ಉಪಸಂಹಾರ]

9. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: 'ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಭಂತೆ ಇದು ಅದ್ಭುತ! ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಬಹುದು?"

“ಆನಂದ, ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು 'ಬಹುಧಾತುಕ' ಮತ್ತು ಚತುಪರಿವಟ್ಟೋ¹⁴⁷ (ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರಗಳು) ಮತ್ತು 'ಧರ್ಮಾದಾಸೋ' ಮತ್ತು 'ಅಮೃತದುಂಧುಭಿ' ಮತ್ತು 'ಅನುತ್ತರ ಸಂಗ್ರಾಮ ವಿಜಯ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡನು ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರೀತನಾದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಹುಧಾತುಕ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಇಸಿಗಿಲಿ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ:¹⁴⁸ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ರಾಜಗಹದ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ' ಎನ್ನಲು ಅವರು 'ಭದನ್ತೇ' ಎಂದರು. ಆನಂತರ ಭಗವಾನರು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದರು:

2. "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ, ಅದು ವೇಭಾರ ಪರ್ವತ?"¹⁴⁹ "ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಭನ್ತೇ."

"ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆ ವೇಭಾರ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು, ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಣನೆ ಇತ್ತು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ, ಅದು ಪಂಡವ ಪರ್ವತ ?" "ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಭನ್ತೇ."

"ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆ ಪಂಡವ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು, ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಣನೆ ಇತ್ತು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ, ಅದು ವೇಪುಲ್ಲ ಪರ್ವತ ?" "ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಭನ್ತೇ."

"ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆ ವೇಪುಲ್ಲ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು, ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಣನೆ ಇತ್ತು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ, ಅದು ಗಿಜ್ಜಕೂಟ ಪರ್ವತ ?" "ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಭನ್ತೇ."

"ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆ ಗಿಜ್ಜಕೂಟ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು, ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಣನೆ ಇತ್ತು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ, ಅದು ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತ ?" "ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಭನ್ತೇ."

"ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಭೂತಪೂರ್ವದಲ್ಲೂ ಅದೇ ಹೆಸರು, ಅದೇ ವರ್ಣನೆ ಇತ್ತು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಐದುನೂರು ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು¹⁵⁰ ಈ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಈ ಪರ್ವತದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಒಮ್ಮೆ ಒಳಗೆ ಹೋದರೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: '(ಅಯಂ ಪಬ್ಬತೋ ಇಮೇ ಇಸೀಗಿಲಿತಿ) ಈ ಪರ್ವತವು ಈ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಿದೆ'.¹⁵¹ ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು 'ಇಸಿಗಿಲಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಪಚ್ಚೇಕ ಬುದ್ಧರ ಹೆಸರುಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಪಚ್ಚೇಕ ಬುದ್ಧರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಏನು ಹೇಳುತ್ತೇನೋ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ." "ಆಗಲಿ ಭನ್ತೇ" ಎಂದು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೇಳಲು ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

2. "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅರಿಟ್ಟ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಉಪರಿಟ್ಟ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಗರಸಿಖಿ¹⁵² ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಶಸ್ಸೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸುದಸ್ಸನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಪಿಯದಸ್ಸಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಗಂಧಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಪಿಂಡೋಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಉಪಾಸಭೋ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀತೋ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ತಥೋ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸುತವಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಭಾವಿತತ್ತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಈ ಇಸಿಗಿಲಿ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಚಿರನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

3. ಆಸೆಗಳಿಲ್ಲದ ಈ ಸಾಧುಜನರು ದುಃಖವ ನಿವಾರಿಸಿದವರು

ಅವರು ತಾವೇ ಬೋಧಿಯನು ಪಡೆದವರು
ಕೇಳಿರಿ ಈ ನರೋತ್ತಮರ ನಾಮಗಳನು ನನ್ನಿಂದ
ನೋವ ನೊಗವನ್ನು ಕಿತ್ತವರ ಇವರ ಕೀರ್ತಿಯನು.

ಅರಿಟ್ಟ ಉಪರಿಟ್ಟ ತಗರಸಿಖೀ ಯಸಸ್ಸೀ
ಸುದಸ್ಸನೋ ಪಿಯದಸ್ಸೀ ಸುಸಂಬುದ್ಧೋ
ಗಂಧಾರೋ ಪಿಂಡೋಲೋ ಉಪಾಸಭೋ
ನೀತೋ ತಥೋ ಸುತವಾ ಭಾವಿತತ್ತೋ

ಸುಂಭೋ ಸುಭ ಮತುಲೋ ಅಟ್ಟಮೋ¹⁵³
ಅಥಸ್ಸು ಮೇಘೋ ಅನಿಘೋ ಸುದಾಲೋ
ಹಿಂಗೂ ಹಿಂಗೋ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರಾದ
ಮಹಾನುಭಾವರು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿಬರುವುದನು
ನಾಶಮಾಡಿದವರು.

ಜಾಲಿ ಮತ್ತೆ ಅಟ್ಟಕ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮುನಿಗಳು
ಆನಂತರ ಕೋಸಲನೆಂಬ ಬುದ್ಧ ನಂತರ ಸುಭಾಹು
ಉಪನೇಮಿ ಮತ್ತು ನೇಮಿ ಹಾಗೆ ಸಂತಚಿತ್ತ
ಇವರೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವಂತರು ಪವಿತ್ರರು ಪಂಡಿತರು.

ಕಾಳ ಉಪಕಾಳ ವಿಜಿತ ಮತ್ತು ಜಿತ
ಅಂಗ ಪಂಗ ಗುತ್ತಿಜಿತರೂ
ದುಃಖಮೂಲವನು ಜಯಿಸಿದ ಪಸ್ಸಿ
ಮಾರಬಲವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಅಪರಾಜಿತ.

ಸತ್ಯಾ ಪವತ್ಯಾ ಸರಭಂಗ ಲೋಮಹಂಸ
 ಉಚ್ಚಂಗಮಾಯ ಅಸಿತ ಅನಾಸವ
 ಮನೋಮಯ, ಅಹಂಕಾರವಗೆಲ್ಲ ಬಂಧುಮಾ
 ವಿಮಲರೂ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ತದಾಧಿಮುತ್ಯ.

ಕೇತುಂಬರಾಗ ಮಾತಂಗ ಆರ್ಯ
 ಅಚ್ಯುತ ಅಚ್ಯುತಗಾಮ ಬ್ಯಾಮಕ
 ಸುಮಂಗಲ ದಬ್ಬಿಲ ಸುಪತಿಟ್ಟತ
 ಅಸಯ್ತು ಖೇಮಾಭಿರತ ಮತ್ತು ಸೋರತ

ದುರನ್ನಯ ಸಂಘ ಮತ್ತೆ ಉಜ್ಜಯ
 ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮುನಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಯತ್ನದ ಸಯ್ತು
 ಆನಂದರು ನಂದರು ಉಪನಂದರು ಇವರ ನಡುವೆ ಹನ್ನೆರಡು
 ಮತ್ತೆ ಅಂತಿಮ ದೇಹಧಾರಿಯಾದ ಭಾರದ್ವಾಜ.

ಬೋಧಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತರಾದ ಮಹಾನಾಮ
 ಸುಂದರ ಕೇಶದ ದ್ವಾರಭಾಜ
 ಭವಬಂಧನವ ಭಿದ್ವಿಸಿದ ತಿಸ್ಸ ಉಪತಿಸ್ಸ
 ತಣ್ಣಾಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಉಪಸಿಖಿ ಮತ್ತು ಸಿಖಿರಿ

ಆನಂತರ ವೀತರಾಗರಾದ ಮಂಗಳ ಬುದ್ಧ
 ದುಃಖಮೂಲದ ಜಾಲವನು ಕಡಿದ ಉಸಭ
 ಶಾಂತಿಯ ಮೇರುವನು ಕಂಡ
 ಉಪೋಸಥರೂ ಸುಂದರರೂ ಸರಿಯಾದ ಹೆಸರನೇ ಹೊಂದಿದ ಉಪನೀತ

ಜೇತ ಜಯಂತ ಪದುವು ಉಪ್ಪಲ
 ಪದುಮುತ್ತರ ರಕ್ಕಿತ ಮತ್ತೆ ಪಬ್ಬತ
 ಶೋಭಿತರೂ ವೀತರಾಗರೂ ಆದ ಮಾನತ್ಥದ್ಧ
 ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿಯ ಪಡೆದು ಬೋಧಿಯನು ಪಡೆದ ಕಣ್ಣ

ಇವರೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಹಾನುಭಾವರು
 ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿಬರದ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು

ಎಲ್ಲ ಬಂಧನಗಳಾಚೆ ಇರುವ ಈ ಸಾಧುಜನರನು ಗೌರವಿಸೋಣ
 ಹಿಂದಿನೆಲ್ಲ ಮೇರೆಯನು ಮೀರಿದ ಇವರೆಲ್ಲ ಅಂತಿಮ ನಿಬ್ಬಾಣವನು ಪಡೆದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಸಿಗಿಲಿ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಮಹಾಚಿತ್ತಾಲೀನಕ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ' ಎನ್ನಲು ಅವರು 'ಭದಂತೆ' ಎಂದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಆರ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿ, ಅದರ ಆಧಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಕರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತೇನೆ.¹⁵⁴ ನಾನು ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೋ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ". ಭಿಕ್ಷುಗಳು "ಆಗಲೀ ಭಂತೆ" ಎಂದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು.

"ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆರ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿ, ಅದರ ಆಧಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಕರಗಳು ಯಾವುವು? ಅವು: ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪ, ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನ, ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮ, ಸಮ್ಯಕ್ ಅಜೀವ (ಆರ್ಜನೆ) ಸಮ್ಯಕ್ ವ್ಯಾಯಾಮ (ಶ್ರಮ), ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿ (ಲಕ್ಷ್ಯ, ಎಚ್ಚರ) - ಚಿತ್ತೈಕ್ಯಾಗ್ರತೆಯ ಈ ಏಳು ಅಂಗಗಳನ್ನು ಆರ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿಯ ಆಧಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಕರಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವುದು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇರುವಂಥದ್ದು (ಪುಬ್ಬಂಗಮಾ) ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ.¹⁵⁵ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ (ಸರಿಯಾದ) ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ- ಇದು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ.¹⁵⁶ ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವುದು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ? 'ಕೊಡುವುದೆಂಬುವುದು ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಉದಾರ ದಾನ ಎಂಬುವುದಿಲ್ಲ, ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುವುದಿಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮ ಎಂಬುವುದು ಇಲ್ಲ, ಈ ಲೋಕ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲ, ಪರಲೋಕ ಎಂಬುವುದು ಇಲ್ಲ, ತಾಯಿ ಇಲ್ಲ, ತಂದೆ ಇಲ್ಲ, ಓಪಪಾತಿಕ (ತಾನಾಗಿಯೇ ಸ್ವಯಂಭೂ ಆಗಿ ಹುಟ್ಟುವ) ಜೀವಿಗಳಿಲ್ಲ, ಈ ಲೋಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕವಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತಮರಾದ ಸದ್ಗುಣಶೀಲರಾದ ಸಮಣರಾಗಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಲಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ' ಇದು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ.

"ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವುದು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ? ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಎನ್ನುವುದು ಎರಡು ರೀತಿಯದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾಗಿ (ದುಃಖ ಮೂಲಗಳು ಪಕ್ಷಗೊಂಡಿರುವುವಾಗಿ) ಇರುವ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ¹⁵⁷ ಮತ್ತು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಮಾರ್ಗ ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಯಾವುದು? 'ಕೊಡುವುದು ಇದೆ ಮತ್ತು ಉದಾರ ದಾನ ಎಂಬುದು ಇದೆ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುದು ಇದೆ; ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮ ಎಂಬುದು ಇದೆ, ಈ ಲೋಕ ಇದೆ, ಪರಲೋಕ ಇದೆ, ತಾಯಿ-ತಂದೆಯರಿದ್ದಾರೆ, ಓಪಪಾತಿಕ ಜೀವಿಗಳಿವೆ; ಈ ಲೋಕವಿದೆ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕವಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತಮರಾದ ಸದ್ಗುಣಶೀಲರಾದ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇದ್ದಾರೆ'. ಇದು ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗಾಂಗವು ಯಾವುದು? ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆರ್ಯವೂ, ಅನಾಸವವೂ, ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಅಂಗವೂ ಮತ್ತು ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಜ್ಞೇಂದ್ರಿಯವು, ಪ್ರಜ್ಞಾಬಲವು, ಧಮ್ಮವಿಚಯ ಸಂಬೋಜ್ಜುಂಗವೂ ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿ ಮಾರ್ಗಾಂಗವೂ ಇವೆಯೋ¹⁵⁸ - ಇದು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯ ಒಂದು ಮಾರ್ಗಾಂಗ. “ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ (ಶ್ರಮ). ಒಬ್ಬನು ಸ್ವತ್ತಿಯಿಂದ (ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ) ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಸತ್ತಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ; ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಥಿತಿ. ಈ ಮೂರು ಧಮ್ಮಗಳು: ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಸಮ್ಮಾ ವಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಸಮ್ಮಾಸತಿ- ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿಯ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತವೆ”.¹⁵⁹

ಸಂಕಲ್ಪ

2. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾಸಂಕಲ್ಪವೆಂದು ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ - ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವು ಯಾವುದು? ಕಾಮಸಂಕಲ್ಪ, ವ್ಯಾಪಾದ (ಮಾತ್ಸರ್ಯ) ಸಂಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ವಿಹಿಂಸಾ ಸಂಕಲ್ಪ - ಇದು ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವು ಯಾವುದು? ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವು ಎರಡು ರೀತಿಯದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಯಾದ, ಉಪಧಿವೇಪಕವಾಗಿ (ಸುಖ/ದುಃಖ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಗಿರುವ) ಇರುವ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವು ಇದೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗ ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವು ಇದೆ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾಗಿ ಇರುವ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವು ಏನು? ನೇಕ್ತಮ್ಮ (ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವ) ಸಂಕಲ್ಪ ಅಬ್ಯಾಪಾದ (ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿರದ) ಸಂಕಲ್ಪ, ಅವಿಹಿಂಸಾ¹⁶⁰ (ಹಿಂಸಾವಿಹೀನವಾದ) ಸಂಕಲ್ಪ - ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದು ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆರ್ಯವೂ, ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪ ಯಾವುದು? ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಅಂಗವೂ ಮತ್ತು ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆಯೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಾವವು, ವಿತರ್ಕವೂ, ಸಂಕಲ್ಪವೂ, ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ, ಚಿತ್ತಸ್ಥಿರತೆ, ಚಿತ್ತ ನಿರ್ದೇಶನ, ವಚನ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ - ಇದು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪ.

“ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ - ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ (ಶ್ರಮ). ಒಬ್ಬನು ಸ್ವತ್ತಿಯಿಂದ (ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ) ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ತಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ - ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಥಿತಿ. ಈ ಮೂರು ಧಮ್ಮಗಳು: ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ, ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಥಿತಿ - ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪದ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.¹⁶²

ವಚನ

3. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾ ವಚನವನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾ ವಚನವೆಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ - ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮಿಥ್ಯಾವಚನವು ಯಾವುದು? ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದು, ಮಾತ್ಸರ್ಯ ವಚನ, ಕಟುವಚನ, ಹರಟೆ - ಇದು ಮಿಥ್ಯಾವಚನ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವು ಯಾವುದು? ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವು ಎರಡು ರೀತಿಯದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾಗಿ ಇರುವ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವು ಇದೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವು ಇದೆ. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾಗಿ ಇರುವ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವು ಯಾವುದು? ಸುಳ್ಳು ಹೇಳದೇ ಇರುವುದು, ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡದಿರುವುದು, ಕಟುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡದಿರುವುದು, ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯದಿರುವುದು - ಇದು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನ ಯಾವುದು? ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ, ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನು ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ವಚನ ದುಚ್ಚರಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಎಸಗದೆ ದೂರ ಇರುವುದು, ವಿರತನಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಎಸಗದೇ ಇರುವುದು¹⁶³ - ಇದು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನ. ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾ ವಚನವನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ: ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ (ಶ್ರಮ). ಒಬ್ಬನು ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾವಚನವನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿ. ಮೂರು ಧಮ್ಮಗಳು. ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿ - ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನದ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಕರ್ಮ

4. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾಕರ್ಮವನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾ ಕರ್ಮವಾಗಿಯೇ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಇದು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮಿಥ್ಯಾಕರ್ಮವು ಯಾವುದು? ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ದಾನವಾಗಿ ಬರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರ; ಇದು ಮಿಥ್ಯಾಕರ್ಮ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವು ಯಾವುದು? ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವು ಎರಡು ಬಗೆಯದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವಿದೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಮತ್ತು ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವು ಇದೆ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವು ಯಾವುದು? ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದು, ದಾನವಾಗಿ ಬರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದು, ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದು. ಇದು ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಮತ್ತು ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮ ಯಾವುದು? ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನು ಮೂರು ರೀತಿಯ ಕಾಯ ದುಚ್ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ದೂರ ಇಟ್ಟಿರುವುದು, ವಿರತನಾಗುವುದು

ಮತ್ತು ಎಸಗದೇ ಇರುವುದು; ಇದು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮ. ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾಕರ್ಮವನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ; ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ (ಶ್ರಮ). ಒಬ್ಬನು ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾ ಕರ್ಮವನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ; ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿ ಮೂರು ಧರ್ಮಗಳು: ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿ - ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮದ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಆರ್ಜಿಸುವುದು (ಆಜೀವ)

5. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವನ್ನು (ಆರ್ಜನೆ) ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವಾಗಿಯೇ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವು ಯಾವುದು? ಕುಹಕತೆ, ಬರಿಮಾತು, ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವುದು, ಕಣ್‌ಕಟ್ಟು (ಇಂದ್ರಜಾಲ) ಮಾಡುವುದು, ಲಾಭದಿಂದ ಲಾಭ ಮಾಡುವುದು, ದುರಾಸೆ - ಇದು ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವು.¹⁶⁴ ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವು ಯಾವುದು? ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವು ಎರಡು ಬಗೆಯದು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಯಾದ, ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವಿದೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಮತ್ತು ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವು ಯಾವುದು? ಇಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನು ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವನ್ನು ತೊರೆದು ಜೀವನವನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವದಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ - ಇದು ಆಸವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಯಾದ ಉಪಧಿವೇಪಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವ. ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವು ಯಾವುದು? ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ ಆಗಿದ್ದು ಆರ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಆಗಿದ್ದು ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವದಿಂದ ದೂರ ಇರುವುದು, ವಿರತನಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಎಸಗದೇ ಇರುವುದು - ಇದು ಆರ್ಯವೂ ಅನಾಸವವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವ. ಒಬ್ಬನು ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ; ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ (ಶ್ರಮ). ಒಬ್ಬನು ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ; ಇದು ಒಬ್ಬನ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಧರ್ಮಗಳು ಸಮ್ಯಕ್‌ದೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿ - ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವದ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

6. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿಯು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿಯು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಮುಕ್ತಿಯು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸೇಖನು (ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಿಕ್ಷು) ಸಾಗಿದ ಮಾರ್ಗವು ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅರಹತನ ಮಾರ್ಗವು ದಶಾಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.¹⁶⁶

7. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಅನೇಕ ಪಾಪಕರವಾದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕೂಡ ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿ ಹೇತುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಅನೇಕ ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪ ಹೇತುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಅನೇಕ ಪಾಪಕರವಾದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕೂಡ ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪ ಹೇತುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಅನೇಕ ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾವಚನವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ಕರ್ಮವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ವಾಯಾಮವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವತ್ತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ಸ್ವತ್ತಿಯು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ಸಮಾಧಿಯು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ಜ್ಞಾನವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಮುಕ್ತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾ ವಿಮುಕ್ತಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.... ಮಿಥ್ಯಾ ವಿಮುಕ್ತಿಯು ಹೇತುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಪಾಪಕರ ಅಕುಶಲಧರ್ಮಗಳು ಕೂಡ ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಮುಕ್ತಿಯು ಹೇತುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಕುಶಲ ಧರ್ಮದ ಕಡೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮತ್ತು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮದ ಕಡೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಒಟ್ಟು ನಲವತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಯಾವ ಸಮಣನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲಿ ದೇವನಾಗಲಿ ಮಾರನಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಲೋಕದ ಯಾರಿಂದಲೆ ಆಗಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

8. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವುದೇ ಸಮಣನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲಿ ಈ ಮಹಾಚಿತ್ತಾರೀಸಕ (ಮಹಾ ನಲವತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳು) ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನಿಂದಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳನ್ನೇ ಮೂಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ದಶಸಹಧರ್ಮಿಕ ವಾದಾನುವಾದಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ನಿಂದಿಸಬಹುದು. ಆ ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಮ್ಯಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅವನು ಮಿಥ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಸಮಣರನ್ನು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅವನು ಮಿಥ್ಯಾ ಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳ ಸಮಣರನ್ನು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಮ್ಯಕ್ ವಚನವನ್ನು.... ಸಮ್ಯಕ್ ಕರ್ಮವನ್ನು... ಸಮ್ಯಕ್ ಆಜೀವವನ್ನು.... ಸಮ್ಯಕ್ ವಾಯಾಮವನ್ನು.... ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವತ್ತಿಯನ್ನು.... ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು.... ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವನ್ನು.... ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅವನು ಮಿಥ್ಯಾ ವಿಮುಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸಮಣರನ್ನು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಣನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲಿ ಈ ಮಹಾಚಿತ್ತಾರೀಸಕ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನಿಂದಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳನ್ನೇ ಮೂಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಹತ್ತು ಸಹಧರ್ಮಿಕ ವಾದಾನುವಾದಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ನಿಂದಿಸಬಹುದು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಅಹೇತುವಾದವನ್ನು ಅಕ್ರಿಯಾವಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ನಾಸ್ತಿಕ ವಾದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಕೂಡ ಈ ಮಹಾಚಿತ್ತಾರೀಸಕ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನಿಂದಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಲಾರರು. ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಗೊತ್ತೆ? ನಿಂದೆ, ಆರೋಪ ಮತ್ತು ಖಂಡನೆಗಳು ಬರುವುವೆಂಬ ಭಯದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ.

ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತರಾದರು ಮತ್ತು ಆನಂದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾಚಿತ್ತಾರೀಸಕ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಆನಾಪಾನಸ್ಥಿತಿ ಸುತ್ತ

[ಪೀಠಿಕಾ ವಿಭಾಗ]

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ತಿಯ ಮಿಗಾರಮಾತೆಯ ಅರಮನೆಯ ಪುಬ್ಬಾರಾಮದಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಭಿಜ್ಞಾನಿ ಥೇರ (ಹಿರಿಯ) ಶಿಷ್ಯರಾದ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಸಾರಿಪುತ್ರ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಮಹಾಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಮಹಾಕಸ್ಸಪ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಮಹಾಕೋಟಿಕ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಮಹಾಕಪ್ಪಿನ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಮಹಾಚುಂದ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ರೇವತ, ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದ ಮುಂತಾದ ಅಭಿಜ್ಞ ಥೇರ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಥೇರಭಿಕ್ಷುಗಳು ನವಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಥೇರ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಥೇರ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ.... ಮೂವತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ... ನಲವತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಥೇರ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಂದ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಹಂತಹಂತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು.

2. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನದ ಉಪೋಸಥ ದಿನದಂದು - ಪವರಣಾ ತುಂಬು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ರಾತ್ರಿಯಂದು¹⁶⁹ ಭಗವಾನರು ಆಕಾಶದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಿಂದ ಪರಿವೃತರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವನ್ನು ಅನುವಿಲೋಕಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ತೃಪ್ತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಚಿತ್ತ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದ್ದನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಗಳಿಸದಿರುವುದನ್ನು ಗಳಿಸಲು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗದಿರುವುದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಮ್ಮ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಸಾವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸದ ಕೌಮುದಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯವರೆಗೆ ಕಾಯುತ್ತೇನೆ”.¹⁷⁰

ಜಾನಪದದ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗೆ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು: ‘ಭಗವಾನರು ಅಲ್ಲಿ ಸಾವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸದ ಕೌಮುದಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯವರೆಗೂ ಇರುತ್ತಾರೆ’. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದದ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾವತ್ತಿಯತ್ತ ನಡೆದರು. ಥೇರ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ನವಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಕೆಲವು ಥೇರ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಥೇರ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ.... ಮೂವತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ... ನಲವತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಥೇರ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಂದ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಹಂತಹಂತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು.

3. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನದ ಉಪೋಸಥ ದಿನವಾದ ಚಾತುರ್ಮಾಸದ ಕೌಮುದಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಂದು ಭಗವಾನರು ಆಕಾಶದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಿಂದ ಪರಿವೃತರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವನ್ನು ಅನುವಿಲೋಕಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಈ ಸಭೆಯು ಗೊಡ್ಡಹರಟೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ, ಈ ಸಭೆಯು ವಟಗುಟ್ಟುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶುದ್ಧ ಸಾರವತ್ತಾದ ಸಭೆ ಇದು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಸಂಘವು ಹೀಗೆ, ಸಭೆಯು ಹೀಗಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಸಭೆಯು ದಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು, ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು, ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಅಂಜಲೀಬದ್ಧವಾದ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದು (ಆ ಸಭೆಯು) ಅನುತ್ತರವಾದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘ, ಅದು ಈ ಸಭೆ. ಅಂತಹ ಸಭೆಗೆ ಅಲ್ಪ ದಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದು ಬಹುವಾಗುತ್ತದೆ, ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಬಹುತರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹದು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವು, ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಭೆಯು ಅಂತಹದು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಇಂತಹ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘವನ್ನು ಇಂತಹ ಸಭೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದು ಅಪರೂಪ. ಹೆಗಲ ಮೇಲೊಂದು ಚೀಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಲವು ಯೋಜನೆಗಳ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ನೋಡಬಹುದಾದ ಯೋಗ್ಯ ಸಭೆ ಇದ್ದರೆ-ಅದು ಇಂತಹ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘ, ಇಂತಹ ಸಭೆ.

4. “ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ, ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ, ಭಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ತಮ್ಮದೇ ಗುರಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದ, ಭವ ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತರಾದ ಅರಹಂತ ಬಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

“ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಐದು ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ, ಓಪಪಾತಿಕವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ (ಪುರುಷ-ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಯೋಗವಿಲ್ಲದೇ ಇಚ್ಛೆ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುವ) ಅಲ್ಲಿಯೇ (ಪರಿಶುದ್ಧ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ) ಅಂತಿಮ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವ, ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆಂದೂ ಬಾರದಿರುವ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

“ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದ, ರಾಗ ದ್ವೇಷ ಮೋಹಗಳನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿದ, ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊನೆಮಾಡಲು ಬರುವ ಸಕದಾಗಾಮಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

“ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ, ಮತ್ತೆ ಅಧೋ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗದ, ಮುಕ್ತರಾಗುವ, ಸಂಬೋಧಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೋತಾಪನ್ನ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸತಿಪಟ್ಟಾಣಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಮ್ಪದಾನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ.... ನಾಲ್ಕು ಇದ್ದಿಪಾದಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ.... ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು.... ಐದು ಬಲಗಳನ್ನು.... ಏಳು ಬೋಜ್ಜಂಗಗಳನ್ನು.... ಆರ್ಯ ಅಟ್ಟಣ್ಣ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

“ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಿ ಭಾವವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ.... ಕರುಣೆಯನ್ನು.... ಮುದಿತ (ಆನಂದ)ವನ್ನು.... ಉಪೇಕ್ಷೆ (ಸಮತಾಭಾವ)ವನ್ನು.... ಅಶುಭ ಭಾವನಾ.... ಅನಿತ್ಯಸಂಘಭಾವನೆಯನ್ನು.... ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ - ಅಂತಹ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಆನಾಪಾನಸ್ತತಿ ಭಾವವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದಾರೆ.

5. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆನಾಪಾನಸ್ತತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆನಾಪಾನಸ್ತತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಅದು ಚತುಸತಿಪಟ್ಟಾಣಗಳನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸತಿಪಟ್ಟಾಣವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಅದು ಸಪ್ತ ಬೋಜ್ಜುಗಳನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಪ್ತಬೋಜ್ಜುಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಅದು ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆನಾಪಾನಸ್ತತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಅದು ಹೇಗೆ ಬಹುವಾದ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಮಹಾಲಾಭವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ?

“ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ ಶೂನ್ಯಾಗಾರಕ್ಕೋ, ಹೋಗಿ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೆನ್ನು ನೇರಮಾಡಿ ಸ್ಮೃತಿ (ಎಚ್ಚರ, ಲಕ್ಷ್ಯ) ಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

“ದೀರ್ಘ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ‘ನಾನು ದೀರ್ಘ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಅವನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಉಸಿರನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಬಿಡುವಾಗ ‘ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ‘ನಾನು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಅವನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಡೀ ಕಾಯವೇ (ಉಸಿರಿನಿಂದ) ಪ್ರತಿ ಸಂವೇದಿಸುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಡೀ ಕಾಯವೇ (ಉಸಿರಿನಿಂದ) ಪ್ರತಿ ಸಂವೇದಿಸುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ; ‘ಇಡೀ ಕಾಯ ಸಂಖಾರವೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಡೀ ಕಾಯ ಸಂಖಾರವೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.’

“ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚಿತ್ತಸಂಖಾರವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚಿತ್ತಸಂಖಾರವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚಿತ್ತಸಂಖಾರವು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಚಿತ್ತಸಂಖಾರವು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.’

“ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚಿತ್ತವು ಪ್ರತಿಸಂವೇದನೆಯಾಗುವಂತೆ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚಿತ್ತವು ಪ್ರತಿ ಸಂವೇದನೆಯಾಗುವಂತೆ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚಿತ್ತವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ’; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಚಿತ್ತವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ

ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ನಾನು ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.'¹⁷²

“ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಅನಿತ್ಯವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಅನಿತ್ಯವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ವಿರಾಗವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ವಿರಾಗವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ನಿರೋಧವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ನಿರೋಧವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನೇ (ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗ) ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'.¹⁷³

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮಹಾಫಲವೂ ಮಹಾಲಾಭವೂ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

6. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಚತುರ್‌ಸತಿಪಟ್ಟಾಣಗಳು ಹೇಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ?

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ಉಸಿರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿ ಆಗ ಅವನು 'ನಾನು ದೀರ್ಘ ಉಸಿರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ 'ನಾನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ, 'ನಾನು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ 'ನಾನು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನನ್ನ ಇಡೀ ಕಾಯವೇ (ಉಸಿರಿನಿಂದ) ಸಂವೇದನೆ (ಅನುಭವ) ಯಾಗುವಂತೆ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನನ್ನ ಇಡೀ ಕಾಯವೇ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಸಂವೇದನೆಯಾಗುವಂತೆ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಇಡೀ ಕಾಯಸಂಖಾರವೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆ ಆಸೆಗಳನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಕಾಯವನ್ನು ಕಾಯವಾಗಿಯೇ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಇದನ್ನು ಅನ್ಯ ಕಾಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಉಚ್ಚಾಸ ನಿಶ್ವಾಸ'ವೂ ಒಂದು ಕಾಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.¹⁷⁴ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಯವನ್ನು ಕಾಯವಾಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತ ಸಂಖಾರವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ';

ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತ ಸಂಖಾರವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತ ಸಂಖಾರವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತಸಂಖಾರವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. - ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ವೇದನಾಗಳನ್ನು ವೇದನಾಗಳಾಗಿಯೇ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಇದನ್ನು ಅನ್ಯ ವೇದನಾಗಳಲ್ಲಿ 'ಉಚ್ಚಾಸ-ನಿಶ್ವಾಸ'ವೂ ಒಂದು ವೇದನಾವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.¹⁷⁵ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ವೇದನಾವನ್ನು ವೇದನಾವಾಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತಪಟಿಸಂವೇದನೆ (ಚಿತ್ತವು ಅನುಭವವಾಗುವಂತೆ) ಯಾಗುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತಪಟಿಸಂವೇದನೆಯಾಗುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತವು ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತವು ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತವು ವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಚಿತ್ತವು ವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ' - ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿತ್ತವಾಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ಮರೆಗುಳಿಗಳೋ ಪೂರ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಆನಾಪಾನಸ್ತತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿತ್ತವಾಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.¹⁷⁶

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಅನಿತ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ಅನಿತ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ವಿರಾಗವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ವಿರಾಗವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ನಿರೋಧವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ನಾನು ನಿರೋಧವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. - ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆ ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು (ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿ) ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ (ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿಯೇ) ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾಮನೆ ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಸಮತೆಯನ್ನು ನಿಕಟವಾಗಿ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾನೆ¹⁷⁷. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವು ಲೋಕದ ಕಾಮನೆ ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಾನುಪಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಆನಾಪಾನಸ್ತತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಸತಿಪಟ್ಟಾಣಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

7. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾಲ್ಕು ಸತಿಪಟಾಣಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸಪ್ತಭೋಜ್ಜುಂಗಗಳು ಹೇಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ?

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಕಾಮನೆ ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಯವನ್ನು ಕಾಯವಾಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸ್ಥಿರಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸ್ಥಿರ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಸತಿ (ಸ್ಮೃತಿ) ಸಂಭೋಜ್ಜುಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಹೀಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಅವನು ಧಮ್ಮವನ್ನು (ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು) ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯ ಸಂಭೋಜ್ಜುಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಆ ಧಮ್ಮದ ಸಂಶೋಧನೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ತನ್ಮೂಲಕ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆ ಇದೆಯೋ ಅವನಲ್ಲಿ ಬರಿದಾಗದ ವೀರಿಯವು (ಚೈತನ್ಯವು) ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷುವಿನಲ್ಲಿ ಬರಿದಾಗದ ವೀರಿಯವು ಉದಯವಾಯಿತೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ವೀರಿಯ ಭೋಜ್ಜುಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರು ವೀರಿಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಮಿಷವಿಲ್ಲದ ಆನಂದ (ಪೀತಿ) ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ವೀರಿಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಮಿಷವಿಲ್ಲದ ಪೀತಿಯನ್ನು (ಆನಂದವನ್ನು) ಚಿಮ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಪೀತಿ ಸಂಭೋಜ್ಜುಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರು ಆನಂದಮಯನೋ ಅವನ ಕಾಯವು ಚಿತ್ತವು ಪಸ್ರದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ (ಪ್ರಶಾಂತವಾಗುತ್ತವೆ). ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯವನ್ನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪಸ್ರದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಪಸ್ರದ್ಧಿಸಂಭೋಜ್ಜುಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರ ಕಾಯವು ಪಸ್ರದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೋ (ಪ್ರಶಾಂತವಾಗುತ್ತದೋ) ಮತ್ತು ಸುಖಗೊಳ್ಳುತ್ತದೋ ಅವರ ಚಿತ್ತವು ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿ (ಏಕಾಗ್ರತೆ) ಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಕಾಯವು ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಸುಖಗೊಂಡು ಚಿತ್ತವು ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿ ಭೋಜ್ಜುಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಅವನು ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಾ (ಸಮತಾಭಾವ)ದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಾದಿಂದ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಸಂಭೋಜ್ಜುಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

8. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಕಾಮನೆ ಮತ್ತು ದುಃಖವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ವೇದನಾಗಳನ್ನು ವೇದನಾಗಳಾಗಿಯೇ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು.... ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿತ್ತವಾಗಿಯೇ.... ಧಮ್ಮವನ್ನು ಧಮ್ಮವಾಗಿಯೇ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸ್ಥಿರ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸ್ಥಿರಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಸತಿಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅದು ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಹೀಗೆ ಅವನು ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಅವನು ಆ ಧಮ್ಮವನ್ನು (ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು) ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯ ಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಆ ಧಮ್ಮದ ಸಂಶೋಧನೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ತನ್ಮೂಲಕ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆ ಇದೆಯೋ ಅವನಲ್ಲಿ ಬರಿದಾಗದ ವೀರಿಯವು (ಚೈತನ್ಯವು) ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪೂರ್ಣಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಭಿಕ್ಷುವಿನಲ್ಲಿ ಬರಿದಾಗದ ವೀರಿಯವು ಉದಯವಾಯಿತೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ವೀರಿಯಭೋಜ್ಜಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರು ವೀರಿಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಮಿಷವಿಲ್ಲದ ಆನಂದ (ಪೀತಿ) ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ವೀರಿಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಮಿಷವಿಲ್ಲದ ಪೀತಿಯನ್ನು (ಆನಂದವನ್ನು) ಚಿಮ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಪೀತಿಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರು ಆನಂದಮಯನೋ ಅವನ ಕಾಯವು ಚಿತ್ತವು ಪಸ್ರದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ (ಪ್ರಶಾಂತವಾಗುತ್ತವೆ). ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯವನ್ನೂ ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ಪಸ್ರದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಪಸ್ರದ್ಧಿಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರ ಕಾಯವು ಪಸ್ರದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೋ (ಪ್ರಶಾಂತವಾಗುತ್ತದೋ) ಮತ್ತು ಸುಖಗೊಳ್ಳುತ್ತದೋ ಅವರ ಚಿತ್ತವು ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿ (ಏಕಾಗ್ರತೆ) ಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಕಾಯವು ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಸುಖಗೊಂಡು ಚಿತ್ತವು ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತೋ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಭೋಜ್ಜಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಅವನು ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಾ (ಸಮತಾಭಾವ)ದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಾದಿಂದ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷ ಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವು ಉದಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸತಿಪಟ್ಟಾಣಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಏಳು ಭೋಜ್ಜಂಗಗಳನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದು.¹⁷⁸

9. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಪ್ತಭೋಜ್ಜಂಗಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಗಳು ಹೇಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ?

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ವಿವೇಕ ವಿರಾಗ ನಿರೋಧಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಸತಿಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ವಿವೇಕ ವಿರಾಗ ನಿರೋಧಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯ ಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವನ್ನು.... ವೀರಿಯ ಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವನ್ನು.... ಪೀತಿ ಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವನ್ನು.... ಉಪೇಕ್ಷಾ ಸಂಭೋಜ್ಜಂಗವನ್ನು.... ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಸಪ್ತಭೋಜ್ಜಂಗಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.¹⁷⁹

ಭಗವಾನರು ನುಡಿದದ್ದು ಹೀಗೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಆನಂದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ಥಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಚೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹಳ ಜನ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ಪಿಂಡಪಾತ್ರೆಯ ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಾಪಸು ಬಂದು ಊಟ ಮಾಡಿದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಉಪಟ್ಯಾನಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ (ಸಭಾಂಗಣ) ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು: “ಗೆಳೆಯರೆ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಅದ ಭಗವಾನರು ಕಾಯಗತಾಸತಿ (ಶರೀರವನ್ನು ಸದಾ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ನೋಡುವುದು) ಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಅದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಮಹಾಫಲವೂ ಮಹಾಲಾಭವೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಅದ್ಭುತ !” ಆದರೆ ಅವರ ಚರ್ಚೆ ಭಂಗವಾಯಿತು; ಕಾರಣ ಭಗವಾನರು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಉಪಟ್ಯಾನಸಾಲೆಯತ್ತ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಆನಂತರ ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನೀವೆಲ್ಲ ಯಾವ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತಿರೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ಚರ್ಚೆಯು ಭಂಗವಾಯಿತು?” – “ಭಂತೆ, ನಾವು ಪಿಂಡಪಾತ್ರೆಯ ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಾಪಸು ಬಂದು ಊಟ ಮಾಡಿದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಉಪಟ್ಯಾನಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಲು ಆಗ ಈ ಚರ್ಚೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ಅದ ಭಗವಾನರು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಅದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಮಹಾಫಲವೂ ಮಹಾಲಾಭವೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಅದ್ಭುತ !’ ಭಂತೆ, ಇದು ನಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿತ್ತು, ಭಗವಾನರು ಬಂದಾಗ ಚರ್ಚೆ ಹಾಗೇ ನಿಂತಿತು.

2. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಅದು ಹೇಗೆ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಮಹಾಲಾಭವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ?”

[ಆನಾಪಾನಸ್ವತಿ]

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು¹⁸⁰ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ ಅಥವಾ ಶೂನ್ಯಾಗಾರಕ್ಕೋ ಹೋಗಿ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಬೆನ್ನು ನೇರಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಲೇ ಅವನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಲೇ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ದೀರ್ಘ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವನು ನಾನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಅಥವಾ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ ಅವನು ‘ನಾನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವನು ‘ನಾನು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ ಅವನು ‘ನಾನು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಡೀ ಕಾಯವೇ ಸಂವೇದನೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ; ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಇಡೀ ಕಾಯವೇ ಸಂವೇದನೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’.

ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಇಡೀ ಕಾಯ ಸಂಖಾರವೇ ಪ್ರಶಾಂತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ'; ಅವನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ: 'ಇಡೀ ಕಾಯ ಸಂಖಾರವೇ ಪ್ರಶಾಂತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'. ಅವನು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ (ಎಚ್ಚರವುಳ್ಳವನಾಗಿ), ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಮತ್ತು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವನಾಗಿರಲು ಅವನ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಮೂಲದ ಸ್ತೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ; ಹೀಗೆ ಅವು ತೊರೆದುಹೋಗಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಹೀಗೆ.

[ನಾಲ್ಕು ಅಂಗ ಭಂಗಿಗಳು]

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ 'ನಾನು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ನಿಂತಾಗ 'ನಾನು ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಮಲಗಿರುವಾಗ ಅವನು 'ನಾನು ಮಲಗಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಅಥವಾ ಅವನ ಕಾಯವು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ (ಎಚ್ಚರಗೊಂಡವನಾಗಿ) ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಮತ್ತು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವನಾಗಿರಲು ಅವನ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಮೂಲದ ಸ್ತೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅವು ತೊರೆದು ಹೋಗಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆಯೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

[ಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷ್ಯ]

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾರು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗಲೂ ಸಂಪಜನ್ಯದಿಂದ (ಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಎಚ್ಚರದಿಂದ) ಇರುತ್ತಾರೋ; ಯಾರು ಅವಲೋಕಿಸುವಾಗಲೂ ವಿಲೋಕಿಸುವಾಗಲೂ ಸಂಪಜನ್ಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೋ; ಯಾರು ತನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಮಣಿಸುವಾಗಲೂ ವಿಸ್ತರಿಸುವಾಗಲೂ ಸಂಪಜನ್ಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೋ; ಯಾರು ಪತ್ತಚೀವರವನ್ನು (ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಧರಿಸುವ ಬಟ್ಟೆ) ಧರಿಸುವಾಗಲಿ, ಸಜ್ಜಾಟಿಯನ್ನು (ಒಳ ಉಡುಪು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಆಗಲಿ) ಹೊದೆಯುವಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಪಿಂಡಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವಾಗಲಿ ಯಾರು ಸಂಪಜನ್ಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೋ; ಯಾರು ತಿನ್ನುವಾಗಲಿ ಕುಡಿಯುವಾಗಲಿ, ಸೇವಿಸುವಾಗಲಿ ಮತ್ತು ರುಚಿ ನೋಡುವಾಗಲಿ ಸಂಪಜನ್ಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೋ; ಯಾರು ನಡೆಯುವಾಗ, ನಿಂತಿರುವಾಗ, ಕುಳಿತಿರುವಾಗ, ಮಲಗಿರುವಾಗ, ಏಳುವಾಗ, ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಮತ್ತು ಮೌನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಂಪಜನ್ಯದಲ್ಲಿರುವರೋ - ಹೀಗೆ ಇರುವವನು ಭಿಕ್ಷುವೆನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಮತ್ತು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವನಾಗಿರಲು ಅವನ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಮೂಲದ ಸ್ತೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅವು ತೊರೆದುಹೋಗಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆಯೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

[ಶರೀರದ ಹೊಲಸು ಭಾಗಗಳು]

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಇದೇ ಕಾಯವನ್ನು ನಾನಾಪ್ರಕಾರ ಅಶುಚಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಚರ್ಮದಿಂದಾವೃತವಾದ ಪಾದತಳದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೇಶದ ಕೆಳಗಿರುವ ಮಸ್ತಕದವರೆಗೂ ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯವೇಕ್ಷಣ (ನೋಡುವುದು, ಗಮನಿಸುವುದು) ಮಾಡುತ್ತಾನೆ: 'ಈ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಕೇಶ, ಲೋಮ, ನಖ, ದಂತ, ತ್ವಚೆ, ಮಾಂಸ, ಖಂಡ, ಮೂಳೆಗಳು, ನೆಣ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ, ಹೃದಯ, ಯಕೃತ್, ವಪೆ, ಪ್ಲೀಹ, ಪುಪ್ಪುಸ, ಕರುಳು, ಕರುಳಿನೊಳಗಣ ಸಂಗತಿಗಳು, ಉದರ, ಮಲ, ಪಿತ್ತ, ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳು, ಕೀವು, ರಕ್ತ, ಬೆವರು, ಕೊಬ್ಬು, ಕಣ್ಣೀರು, ಜಿಡ್ಡು, ಜೊಲ್ಲು, ಲಸಿಕೆ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರ'. ಒಂದು ಚೀಲದ ಎರಡು ಮೂತಿಗಳು ಬಿಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಅದರೊಳಗೆ ಮುಳ್ಳಕ್ಕಿ, ಕೆಂಪಕ್ಕಿ, ಅಲಸಂದಿಕಾಳು, ಕಡಲೆಬೀಜ,

ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು, ಬಿಳಿಅಕ್ಕಿ - ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಧಾನ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ; ಅವನ್ನು ಉತ್ತಮ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: 'ಇದು ಮುಳ್ಳಕ್ಕಿ, ಇದು ಕೆಂಪಕ್ಕಿ, ಇವು ಅಲಸಂದಿ ಕಾಳುಗಳು, ಇವು ಕಡಲೆಬೀಜ, ಇವು ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಇದು ಬಿಳಿಅಕ್ಕಿ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದೇರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಅಶುಚಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯವೇಕ್ಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ: 'ಈ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಕೇಶ ಲೋಮ ನಖ.... ಮತ್ತು ಮೂತ್ರ' ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಮತ್ತು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವನಾಗಿರಲು ಅವನ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯದ ಮೂಲದ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ; ಹೀಗೆ ಅವು ತೊರೆದುಹೋಗಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇವು ಕೂಡ, ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

[ಧಾತುಗಳು]

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಇದೇ ಕಾಯವನ್ನು ಅದು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿ, ಧಾತುಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಕೂಡಿರುವುದಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: 'ಈ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿ (ಭೂಮಿ) ಧಾತು, ಆಪೋ (ನೀರು) ಧಾತು, ತೇಜೋ (ಬೆಂಕಿ) ಧಾತು ಮತ್ತು ವಾಯು (ಗಾಳಿ) ಧಾತುಗಳಿವೆ'. ಹೇಗೆ ಪರಿಣಿತನಾದ ಕಟುಕ (ಗೋಘಾತಕ) ಅಥವಾ ಅವನ ಅನ್ವೇಷಿಸಿ (ಸಹಾಯಕ) ಹಸುವೊಂದನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಾರಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವಂತೆಯೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಈ ಕಾಯವನ್ನು ಅದು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿ, ಅದು ಈ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: 'ಈ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಧಾತು, ಆಪೋಧಾತು, ತೇಜೋಧಾತು ಮತ್ತು ವಾಯುಧಾತುಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಮತ್ತು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವನಾಗಿರಲು ಅವನ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಮೂಲದ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ; ಹೀಗೆ ಅವು ತೊರೆದುಹೋಗಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಹೀಗೆ.

[ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು]

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಬಿಸಾಡಿದ ಒಂದು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ದಿನಗಳಾದ ಸತ್ತ ಹೆಣವನ್ನು ಅದು ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡು, ಕಂದುಬಣ್ಣವಾಗಿ ರಸ ಒಸರುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: 'ನನ್ನ ಕಾಯವು ಅದೇ ಗುಣದ್ದೇ, ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ಆಗುವಂತಹುದು. ಇದು (ಕಾಯವು) ಆ ಗತಿಯಿಂದ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ'. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ.... ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಡೆ ಬಿಸಾಡಿರುವ ಸತ್ತ ಹೆಣವನ್ನು ಕಾಗೆಗಳು ಗಿಡುಗಗಳು ರಣಹದ್ದುಗಳು ನಾಯಿಗಳು ನರಿಗಳು ಅಥವಾ ಹಲವಾರು ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ: 'ನನ್ನ ಕಾಯವು ಅದೇ ಗುಣದ್ದೇ, ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ಆಗುವಂತಹುದು, ಈ ಕಾಯವು ಆ ಗತಿಯಿಂದ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ'. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ.... ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಡೆ ಬಿಸಾಡಿರುವ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ನಾಯುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಸ್ತಿ ಮಾತ್ರವಾದ ಸತ್ತ ಹೆಣವನ್ನು.... ಮಾಂಸಹೀನವಾದ ರಕ್ತಸವರಿದ, ಸ್ನಾಯುಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸತ್ತ ಹೆಣವನ್ನು.... ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸತ್ತ ಹೆಣವನ್ನು.... ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಚದುರಿದ ಮುರಿದ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕೈಮೂಳೆ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಕಾಲುಮೂಳೆ, ಇಲ್ಲೊಂದು ಮೋಣಕಾಲ ಎಲುಬು, ಅಲ್ಲೊಂದು ತೊಡೆಯ ಎಲುಬು, ಇಲ್ಲೊಂದು ಪೃಷ್ಠಮೂಳೆ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಬೆನ್ನುಮೂಳೆ, ಇಲ್ಲೊಂದು ಪಕ್ಕೆಲುಬು, ಅಲ್ಲೊಂದು ಎದೆಯಗೂಡು, ಇಲ್ಲೊಂದು ಮೋಣಕೈ ಮೂಳೆ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಭುಜದ ಎಲುಬು, ಇಲ್ಲೊಂದು ಕತ್ತಿನ ಮೂಳೆ, ಅಲ್ಲೊಂದು ವಸಡಿನ ಮೂಳೆ, ಇಲ್ಲೊಂದು ದಂತ, ಅಲ್ಲೊಂದು ತಲೆಬುರುಡೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಅವಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಕಾಯವೂ ಕೂಡ ಅದೇ ಗುಣದ್ದೇ, ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ಆಗುವಂತಹುದು, ಈ ಕಾಯವು ಆ ಗತಿಯಿಂದ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ.... ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲವೂ ಐಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಡೆ ಬಿಸಾಡಿರುವ ಸತ್ತ ಹೆಣದ ಎಲುಬುಗಳು ಶಂಖವರ್ಣದ್ದಾಗಿವೆ, ಚಿಪ್ಪುಗಳು ಬಣ್ಣಗೊಂಡಿವೆ.... ಎಲುಬುಗಳ ರಾಶಿಯಾಗಿದೆ.... ಒಂದು ವರುಷಕ್ಕಿಂತ ಹಳೆಯದಾದ ಎಲುಬುಗಳು ಕೊಳೆಯುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಪುಡಿಯಾಗುತ್ತಿವೆ.... ಹೀಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಿಕ್ಷುವು ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಅವಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನನ್ನ ಕಾಯವು ಅದೇ ಗುಣದ್ದೇ, ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ಆಗುವಂತಹುದು, ಈ ಕಾಯವು ಆ ಗತಿಯಿಂದ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ.... ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

[ಝಾನಗಳು]

3. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಮಸುಖಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಅಕುಶಲ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸವಿತರ್ಕನಾಗಿ ಸವಿಚಾರನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾಯವನ್ನು ಏಕಾಂತದಿಂದ ಉದಯವಾದ ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆನೆಸಿ ತೋಯಿಸಿ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ತನ್ನ ಇಡೀ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಏಕಾಂತದಿಂದ ದಯವಾದ ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಳಿಂದ ನೆನೆಸಿ ತೋಯಿಸಿ ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಒಬ್ಬ ದಕ್ಷ ಸ್ನಾನಕಾರನು ಅಥವಾ ಅವನ ಅನ್ವೇಷಿಸಿಯು (ಸೇವಕನು)¹⁸¹ ಒಂದು ಲೋಹದ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಚೂರ್ಣವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾನಾದಿ ಸ್ನಾನ ಚೂರ್ಣದ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ನೆನೆಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅದು ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ತೋಯುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಆ ಉಂಡೆಯು ಸ್ತವಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಏಕಾಂತದಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ಆನಂದದಿಂದ ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆನೆಸಿ ತೋಯಿಸಿ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಂದರೆ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಏಕಾಂತದಿಂದ ಉದಯವಾದ ವಿವೇಕ ಆನಂದಗಳಿಂದ ನೆನೆಯದೆ ತೋಯದೆ ತುಂಬದೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ.... ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ.... ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ವಿತರ್ಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಿ ಆಂತರಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ವಿತರ್ಕಗಳಿಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ಆನಂದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಎರಡನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ಆನಂದ ಸುಖದಿಂದ ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆನೆಸಿ ತೋಯಿಸಿ ತುಂಬಿಸಿ ಆವೃತಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಂದರೆ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ದಯವಾದ ವಿವೇಕ ಆನಂದ ಸುಖಗಳಿಂದ ನೆನೆಯದೆ ತೊಯ್ಯದೆ ತುಂಬದೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಒಂದು ಕೊಳವು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಹರಿವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಳೆಯ ನೀರು ಬಂದು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಹೀಗಿರಲು ಒಳಗಿನ ವಾರಧಾರೆಯಿಂದಲೇ ಕೊಳವನ್ನು ತಣ್ಣನೆಯ ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆಯಿಸುತ್ತದೆ ತೊಯ್ಯಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತುಂಬಿಸುತ್ತದೆ; ಅಂದರೆ ಇಡೀ ಕೊಳದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ನೆನೆಯದೆ ತೊಯ್ಯದೆ ತುಂಬದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವೂ ಕೂಡ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ಆನಂದ ಸುಖಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಇಡೀ ಕಾಯವನ್ನು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ಆನಂದ ಸುಖಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆನೆಯಿಸಿ ತೋಯಿಸಿ ತುಂಬಿಸಿ ಆವೃತಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ದಯವಾದ ವಿವೇಕ ಆನಂದ ಸುಖಗಳಿಂದ ನೆನೆಯದೆ ತೊಯ್ಯದೆ ತುಂಬದೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ.... ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ.... ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಅರಿವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖವನ್ನು ಕಾಯದಲ್ಲೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಯಾವುದನ್ನು ಆರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೋ, ‘ಉಪೇಕ್ಷ್ಯಾ ಮತ್ತು ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೇ ಸುಖದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು’ ಎಂದು, ಇಂತಹ ಸಮಾಧಿಯ ಮೂರನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆನಂದರಹಿತವಾದ ಸುಖದಿಂದ ತನ್ನ ಇಡೀ ಕಾಯವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆನೆಯಿಸುತ್ತಾನೆ, ತೋಯಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತುಂಬುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಅವನ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಆನಂದರಹಿತವಾದ ಸುಖದಿಂದ ನೆನೆಯದೆ ತೊಯ್ಯದೆ ತುಂಬದೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ನೀಲಿ ಅಥವಾ ಬಿಳಿ ಅಥವಾ ಗುಲಾಬಿ ವರ್ಣದ ಕಮಲಗಳಿರುವ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಮಲಗಳು ನೀರಿನೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ನೀರಿನೊಳಗಡೆಯೇ ಇದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವಕ್ಕೆ ನೀರು ಅವುಗಳ ಬೇರುಗಳಿಗೂ ತುದಿಗಳಿಗೂ ನೆನೆಯಿಸಿ ತೊಯ್ಯಿಸಿ ತುಂಬಿಸಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆವರಿಸುವಂತೆ ಅಂದರೆ ಆ ಕಮಲಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ನೆನೆಯದೆ ತೊಯ್ಯದೆ ತುಂಬದೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆನಂದರಹಿತವಾದ ಸುಖದಿಂದ ತನ್ನ ಇಡೀ ಕಾಯವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆನೆಯಿಸುತ್ತಾನೆ, ತೋಯಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ತುಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಂದರೆ ಅವನ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಆನಂದರಹಿತವಾದ ಸುಖದಿಂದ ನೆನೆಯದೆ ತೊಯ್ಯದೆ ತುಂಬದೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ.... ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ.... ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

“ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಮಾನಸಿಕ ಸುಮ್ಮಾನ ದುಮ್ಮಾನಗಳು ಕಾಣದಂತಾಗಿ ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಉಪೇಕ್ಷ್ಯಾದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಎಚ್ಚರ ಸ್ಥಿತಿಯಾದ ಸಮಾಧಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕುಳಿತು ಕಾಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆವೃತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅಂದರೆ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಪರಿಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆವೃತಗೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನು ಮುಡಿಯಿಂದ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ಬಿಳಿವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾನೆ, ಅಂದರೆ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಮುಚ್ಚದೇ ಇರುವಂತೆ ಇರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಕಾಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆವೃತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅವನ ಕಾಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಪರಿಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆವೃತಗೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ.... ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವೂ.... ಆಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆ.

4. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾರು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ವಿಜ್ಞಾಭಾಗಿಯದ (ಮೇರು ಜ್ಞಾನದ) ಎಲ್ಲ ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.¹⁸² ಯಾವನು ತನ್ನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಸಮುದ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಅವನು ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ, ಯಾರು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ಮೇರು ಜ್ಞಾನದ ಎಲ್ಲ ಕುಶಲ ಧಮ್ಮಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂತಹವನಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಬಲವಾದ ಕಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಹಸಿಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ದೆಯ ಮೇಲೆ ಎಸೆಯುತ್ತಾನೆನ್ನಿ. ಆಗ ನೀವೇನೆನ್ನುತ್ತೀರಿ, ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ? ಆ ಬಲವಾದ ಕಲ್ಲು ಹಸಿಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ದೆಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯೇ?” – “ಹೌದು ಭಂತೆ!” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂಥವನಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ?”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸತ್ತ ಒಣಗಿದ ಮರದ ತುಂಡು ಇದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಬೆಂಕಿ ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಬಂದು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ಶಾಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೇನೆ’. ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ, ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ? ಆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿ ಕೊಳ್ಳಿಯಿಂದ ಸತ್ತ ಒಣಗಿದ ಮರದ ತುಂಡಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಶಾಖವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಬಲ್ಲವೆ?” – “ಹೌದು ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂಥವನಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಂದು ಖಾಲಿಯಾದ ನೀರಿನ ಹೂಜಿ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಆಗ ನೀರು ಹಾಕುವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ? ಆ ಮನುಷ್ಯ ಆ ಹೂಜಿಯೊಳಗೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಬಹುದೇ?” – “ಹೌದು ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂಥವನಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.

5. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥವನಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಹಗುರವಾದ ದಾರದ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಲವಾದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಾನೆನ್ನಿ. ಆಗ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ? ಆ ಹಗುರವಾದ ದಾರದ ಉಂಡೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಾಗಿಲ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೇ?” – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥವನಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೇವವಾದ ಹಸಿಮರದ ತುಂಡು ಇದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಬೆಂಕಿ ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಬಂದು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ಶಾಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೇನೆ’. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ? ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಬೆಂಕಿಕೊಳ್ಳಿಯಿಂದ

ತೇವಗೊಂಡ ಹಸಿಮರದ ತುಂಡಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಶಾಖವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನವಾಡಬಲ್ಲವೆ?” – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥವನಿಂದ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಂಠದವರೆಗೂ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಹೂಜಿಯೊಂದು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲಿದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಆಗ ನೀರು ಹಾಕುವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ನೀವೇನೆನ್ನುವಿರಿ, ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ? ಆ ಮನುಷ್ಯ ಆ ಹೂಜಿಯೊಳಗೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಬಹುದೇ?” – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಆಗ ಮಾರನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥವನಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.

6. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಗ್ಗಲುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನೆಲೆಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ನೋಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಕಾಗೆಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯುವಂತೆ ಕಂಠಪೂರ್ತಿ ನೀರು ತುಂಬಿರುವ ಹೂಜಿ ಸ್ತಂಭವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಇದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಒಬ್ಬ ಬಲವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ನೀರು ಹೊರಗೆ ಚೆಲ್ಲುವುದೇನು?” – “ಹೌದು ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಗ್ಗಲುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮನೆಲೆಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ನೋಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.”

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಂದು ಸಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚತುಷ್ಕೋನಾಕಾರದ ಪುಷ್ಕರಣಿಯಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದು, ಕಾಗೆಗಳು ಕುಡಿಯುವಷ್ಟು ಕಂಠದವರೆಗೂ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಬಲವಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಕಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಡಿಲ ಮಾಡಿದರೆ ನೀರು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತದೇನು?” – “ಹೌದು, ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಗ್ಗಲುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನೆಲೆಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ನೋಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

“ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸಮತಲದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ರಥವೊಂದು ಚತುಷ್ ಮಹಾಪಥದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು, ಉತ್ತಮ ರಾಸು ಕುದುರೆಗಳು ಅಂಕುಶವು ಒಂದೆಡೆ ಇರಲು ಅನುಭವಿ ಅಶ್ವಸಾರಥಿಯು ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಲಗಾಮನ್ನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಂಕುಶವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಾನು ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಅವನು ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಗ್ಗಲನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನೆಲೆಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ನೋಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

7. “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ಕಾಯಗತಾಸತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿ ಸಾಧಿಸಿ ಅದನ್ನು ವಾಹನದಂತೆ ಬಳಸಿದಾಗ ಅಡಿಪಾಯದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಬಲಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿದಾಗ ಈ ಹತ್ತು ಪ್ರತಿಫಲಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು? ಆ ಹತ್ತು ಯಾವುವು?”

(1) ಅರತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ರತಿಯನ್ನು (ಅತ್ಯಪ್ಪಿ ಮತ್ತು ತೃಪ್ಪಿ) ಗೆದ್ದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಅರತಿಯು ಅವನ ಮೇಲೆ ಗೆಲ್ಲಲಾರದು, ಯಾವಾಗೆಲ್ಲಾ ಅರತಿಯು ಮೇಲೇಳುತ್ತದೋ ಆಗೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಲೇ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ.

(2) ಭಯವನ್ನು ಭಯಪಡಿಸುವುದನ್ನೂ ಗೆದ್ದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಭಯ ಮತ್ತು ಭಯಪಡಿಸುವವುಗಳು ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರವು, ಯಾವಾಗೆಲ್ಲ ಭಯ ಮತ್ತು ಭಯಪಡಿಸುವವುಗಳು ಮೇಲೇಳುತ್ತವೋ ಆಗಾಗೆಲ್ಲ ಅವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಲೇ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ.

(3) ಅವನು ಶೀತವನ್ನು ಉಷ್ಣವನ್ನು, ಹಸಿವನ್ನು, ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು, ನೋಣಗಳ, ಸೊಳ್ಳೆಗಳ ಕಾಟವನ್ನು, ಗಾಳಿಯನ್ನು, ಸೂರ್ಯ ಶಾಖವನ್ನು ಸರೀಸೃಪಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಕಟು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಹಿಂಸಿಸುವ, ತೀವ್ರವಾದ, ಕಟುವಾದ ಅಸಹನೀಯವಾದ, ಸಂಕಟಮಯವಾದ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡಬಲ್ಲ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಡುವ ಶಾರೀರಿಕ ವೇದನೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

(4) ಅಭಿಚೇತಸಿಕಾವನ್ನು ದಿಘ್ಛಮ್ಹಸುಖವಿಹಾರವೂ ಆದ ನಾಲ್ಕು ಝಾನಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

(5) ಅನೇಕ ವಿಹಿತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಧಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ: ಒಂದು ಆಗಿರುವವನು ಬಹುವಾಗುತ್ತಾನೆ; ಬಹುವಾಗಿರುವವನು ಒಂದಾಗುತ್ತಾನೆ; ಆವಿಭಾವವಾಗುತ್ತಾನೆ, ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾನೆ; ಗೋಡೆಗಳನ್ನು, ಆವರಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾದುಹೋಗುವಂತೆ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಂತೆ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲೇಳುತ್ತಾನೆ; ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಂತೆ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ನೆನೆಯದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಾನೆ; ಮಹಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಹತ್ತರವಾದ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ ಸವರುತ್ತಾನೆ; ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ಕಾಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

(6) “ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಅತಿಮಾನುಷವೂ ಆದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಕಿವಿಧಾತುವಿನಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಮಾನವರ ಹಾಗೂ ದೂರವೂ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರದ ಉಭಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

(7) “ಅವನು ಬೇರೆ ಜೀವಿಗಳ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ರಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ರಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತ ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವಿತರಾದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿತರಾಗದ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ದ್ವೇಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸದ್ವೇಷ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ದ್ವೇಷದಿಂದ ಕೂಡಿರದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿತದ್ವೇಷ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಮೋಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸಮೋಹಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ಮೋಹದಿಂದ ಕೂಡಿರದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿತಮೋಹ ಚಿತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕುಡಿದವರನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ, ವಿಸ್ತೃತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನನ್ನು ವಿಸ್ತೃತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಉತ್ಕರ್ಷ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನನ್ನು ಉತ್ಕರ್ಷ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಅನುತ್ಕರ್ಷಿತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಚಿತ್ತವನ್ನು ದಾಟಿದವರನ್ನು ಉತ್ತರ ಚಿತ್ತದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಚಿತ್ತವನ್ನು ದಾಟಿದವನನ್ನು ಅನುತ್ತರ ಚಿತ್ತದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಸಮಾಹಿತ ಚಿತ್ತದವನನ್ನು ಸಮಾಹಿತ ಚಿತ್ತದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ಅಸಮಾಹಿತ ಚಿತ್ತದವನನ್ನು ಅಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತದವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ; ವಿಮುಕ್ತಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿಗೊಂಡವನೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

(8) “ಆವನ ಈ ಬಗೆ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಉಜ್ವಲವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ, ದೋಷವಿಮುಕ್ತವೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯ ಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಅಗಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ತವು ತಿರುಗಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ- ಒಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು, ಎರಡು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಾಲ್ಕು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐದು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಲವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ನೂರು ಸಾವಿರ (ಲಕ್ಷ) ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ-ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಇತ್ತು, ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಇತ್ತು, ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಸವಿವರವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ಣವಾದ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಪೂರ್ವ ಜೀವಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಾನೆ.

(9) “ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಅತಿಮಾನುಷವೂ ಆದ ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುವಿನಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವುದನ್ನು, ಮೇಲು-ಕೀಳು, ಸುರೂಪ ಮತ್ತು ಕುರೂಪ, ಅದೃಷ್ಟವಂತರು-ಅದೃಷ್ಟಹೀನರು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನು ಜೀವಿಗಳು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಸಾಗುತ್ತವೆಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

(10) “ಒಬ್ಬನು ಆಸವಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯಮಾಡಿ ಆನಾಸವಗೊಂಡು ತನ್ನ ಅಭಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

(11) “ಕಾಯಗತಿಸತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿ ಸಾಧಿಸಿ ಅದನ್ನು ವಾಹನದಂತೆ ಬಳಸಿದಾಗ ಅಡಿಪಾಯದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಬಲಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿದಾಗ ಆಗ ಈ ಹತ್ತು ಪ್ರತಿಫಲಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು.”

ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಆನಂದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಸಂಖಾರುಪಪತ್ತಿ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ತಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ' ಎನ್ನಲು ಅವರು 'ಭಂತೆ' ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: "ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸಂಖಾರುಪಪತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿ, ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ." - "ಆಗಲಿ ಭಂತೆ" ಎಂದು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೇಳಿದರು. ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

2. "ಇಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಶೀಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಶ್ರುತಿವಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ತ್ಯಾಗ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: 'ಓಹ್! ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ಶ್ರೀಮಂತ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪುನರಪಿ ಹುಟ್ಟಬಹುದು'. ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ, ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಖಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವನ ಈ ರೀತಿಯ ನೆಲೆ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ ಸಾಧನೆಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ. ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.¹⁸³

3. "ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಶೀಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಶ್ರುತಿವಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ತ್ಯಾಗ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: 'ಓಹ್! ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ಶ್ರೀಮಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬಹುದು.... ನಾನು ಶ್ರೀಮಂತ ಗೃಹಸ್ಥರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು.' ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ, ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಖಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವನ ಈ ರೀತಿಯ ನೆಲೆ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ, ಸಾಧನೆಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ; ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

4. "ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಶೀಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಶ್ರುತಿವಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ತ್ಯಾಗ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಚಾತುಮ್ಯಹಾರಾಜಿಕ ದೇವತೆಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳು, ಸುವರ್ಣದವರು ಮತ್ತು ಬಹುಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವರು ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: 'ಓಹ್! ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ಚಾತುಮ್ಯಹಾರಾಜಿಕ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು'. ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ.... ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

5. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತಾವತಿಸ ದೇವತೆಗಳು.... ಯಾಮ ದೇವತೆಗಳು.... ತುಸಿತ ದೇವತೆಗಳು.... ನಿಮ್ಮಾನರತಿ ದೇವತೆಗಳು.... ಪರನಿಮ್ಮಿತ ವಸವತ್ತಿ ದೇವತೆಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳು, ಸುವರ್ಣದವರು ಬಹುಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವರು ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದನಂತರ ನಾನು ಪರನಿಮ್ಮಿತ ವಸವತ್ತಿ ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ.... ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

6. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೀರ್ಘಾಯುವೂ ಸುವರ್ಣದವನೂ ಬಹುಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಅವನು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.¹⁸⁴ ಈ ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತಮ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಆಮಂಡ ಕಾಯಿಯನ್ನು (ಮಸಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಶಾಯಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಒಂದು ಕಾಯಿ) ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೇಗೆ ಅದನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳ ಮರುಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓಹ್, ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ.... ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

7. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಎರಡು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು.... ಮೂರು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು.... ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು.... ಐದು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೀರ್ಘಾಯುವೂ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದವನೂ ಬಹುಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಐದು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಐದು ಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತಮ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಐದು ಆಮಂಡ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ ಐದು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಐದು ಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓಹ್, ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದನಂತರ ನಾನು ಐದು ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು!’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ.... ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

8. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ದಶಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೀರ್ಘಾಯುವೂ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದವನೂ ಬಹುಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ದಶಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ದಶಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶುದ್ಧಜಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಟ್ಟು ಅಷ್ಟಮುಖಿ ಪಚ್ಚಿಮಣಿಯೊಂದು ರಕ್ತವರ್ಣದ ರೇಶಿಮೆ ವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲಿರಲು ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೋ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೋ ಬೆಳಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ದಶಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ದಶಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟು ಪಡೆದಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ದಶಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು!’ ಹೀಗೆ ಅವನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ.... ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ; ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

9. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಶತಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೀರ್ಘಾಯುವೂ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದವನೂ ಬಹುಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಶತಸಹಸ್ರಬ್ರಹ್ಮನು ಶತಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಕ್ಷ ಅಕ್ಷಸಾಲಿಗನಿಂದ ಪುಟಗೊಂಡ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಿನ್ನಾಭರಣವೊಂದು ಕೆಂಪು ರೇಶಿಮೆ ವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲಿರಲು ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೋ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೋ ಬೆಳಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಶತಸಹಸ್ರಬ್ರಹ್ಮನು ಶತಸಹಸ್ರ ಲೋಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾವರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ಶತಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು!’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

10. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆಭಾ ದೇವತೆಗಳು.... ಪರಿತ್ತಾಭಾ ದೇವತೆಗಳು.... ಅಪ್ಪಮಾಣ ದೇವತೆಗಳು.... ಆಭಸ್ಸರಾ ದೇವತೆಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳೂ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದವರೂ ಬಹುಸುಖಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓಹ್, ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ಆಭಸ್ಸರಾ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

11. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಅವನು ಪರಿತ್ಯಸುಭಾ ದೇವತೆಗಳು.... ಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಾ ದೇವತೆಗಳು.... ಸುಭಕಿಣ್ಣಾ ದೇವತೆಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳೂ ಸುವರ್ಣವರ್ಣದವರೂ ಬಹುಸುಖಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓಹ್, ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದನಂತರ ನಾನು ಸುಭಕಿಣ್ಣಾ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು!’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

12. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ವೇಹಪ್ಪಲಾ ದೇವತೆಗಳು.... ಅವಿಹಾ ದೇವತೆಗಳು.... ಅತಪ್ಪಾ ದೇವತೆಗಳು.... ಸುದಸ್ಸ ದೇವತೆಗಳು.... ಸುದಸ್ಸೀ ದೇವತೆಗಳು.... ಅಕನಿಷ್ಠಾ ದೇವತೆಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳೂ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದವರೂ ಬಹುಸುಖಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ಅಕನಿಷ್ಠಾ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು!’ ಹೀಗೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

13. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳೂ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದವರೂ ಬಹುಸುಖಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓಹ್! ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು!’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

14. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ವಿಷ್ಣುಣಂಜ್ಞಾಯತನದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳೂ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದವರೂ ಬಹುಸುಖಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓಹ್! ನನ್ನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದಮೇಲೆ ಮರಣದ ನಂತರ ನಾನು ವಿಷ್ಣುಣಂಜ್ಞಾಯತನದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು!’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ.... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

15. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆಕಿಣ್ಣಾಯತನದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳು.... ನೇವಸಿಣ್ಣಾನಾಸಿಣ್ಣಾಯತನದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು.” ಹೀಗೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾನೆ... ಹಾಗೆಯೇ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

16. “ಮತ್ತೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.... ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಓಹ್, ಅಭಿಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ನಾನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಆಸವಗಳ ಕ್ಷಯದಿಂದುಂಟಾದ ಅನಾಸವ ಸ್ಥಿತಿಯ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಬಹುದು’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಭಿಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಆಸವಕ್ಷಯದಿಂದುಂಟಾದ ಅನಾಸವ ಸ್ಥಿತಿಯ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಈ ಭಿಕ್ಷುವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ185

ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಆನಂದಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಖಾರುಪಪತ್ತಿ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

3. ಸುಜ್ಞಾತ ವಗ್ಗ

121

ಚೂಳಸುಜ್ಞಾತ ಸುತ್ತ

(ಶೂನ್ಯತೆ ಕುರಿತು ಸಣ್ಣ ಸೂತ್ರ)

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ಥಿಯಲ್ಲಿನ ಮಿಗಾರಮಾತೆ ಅರಮನೆಯ ಪುಬ್ಬಾರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಸಂಜೆಯಾಗಿತ್ತು; ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಭಗವಾನರ ಬಳಿಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿ ಒಂದುಕಡೆ ಕುಳಿತು ಭಗವಾನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು:

“ಭಂತೆ, ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಶಾಕ್ಯರ ನಗರಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಂತೆ, ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಮುಖದಿಂದಲೇ ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಈಗ ನಾನು ಬಹುವಾಗಿ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತೇನೆ’.¹⁸⁶ ಭಂತೆ, ನಾನು ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಯೇ, ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆಯೇ, ಸರಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಯೇ, ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೇ?”

“ಆನಂದ, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ, ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುವೆ, ಸರಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವೆ, ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ. ಆನಂದ, ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ನಾನು ಬಹುವಾಗಿ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.

“ಆನಂದ, ಹೇಗೆ ಈ ಮಿಗಾರಮಾತೆಯ ಅರಮನೆಯ ಆನೆ ಹಸು ಕುದುರೆ ಜಿಂಕೆಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ, ಬಂಗಾರ ಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿರುವ ಸಭೆಯಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಅಶೂನ್ಯತೆ ಇದೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಏಕಮಾತ್ರವಾದ ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘ. ಹಾಗೆಯೇ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಗ್ರಾಮದ ಗ್ರಹಿಕೆಯ (ಗ್ರಾಮಸಂಘ) ಬಗ್ಗೆ ಅಮನಸ್ಸಕನಾಗಿ, ಮನುಷ್ಯರ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಮನಸ್ಸನಾಗಿ ಏಕಮಾತ್ರವಾದ ಅರಣ್ಯದ ಗ್ರಹಿಕೆ (ಅರಣ್ಯ ಸಂಘ) ಬಗ್ಗೆ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಅರಣ್ಯ ಸಂಘದಲ್ಲಿ (ಅರಣ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗಿ) ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು, ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಗ್ರಾಮಸಂಘ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ; ಮನುಷ್ಯ ಸಂಘ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾದ ಅರಣ್ಯಸಂಘ’.¹⁸⁷ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ‘ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಸಂಘಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ; ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಸಂಘಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೇ, ಅದೆಂದರೆ ಅದು ಏಕತ್ರವಾದ ಅರಣ್ಯಸಂಘ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಆದರೆ ಯಾವುದು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇದೆ’. ಆನಂದ ಹೀಗೆ ಇದು ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.

2. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಮನುಷ್ಯಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಅರಣ್ಯಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.¹⁸⁸ ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ದನದ ಚರ್ಮವನ್ನು ನೂರು ಮೊಳೆಗಳಿಂದ ಎಳೆದು ಕಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗೆ ಸುಕ್ಕಿನಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವೂ ಕೂಡ ಪೃಥ್ವಿಯ ಅಂಕುಡೊಂಕುಗಳು ನದೀಕೊಳ್ಳಗಳು, ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳು ದಾರಿಗಳು ಪರ್ವತಗಳು ಅಸಮತಲ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇವುಗಳತ್ತ ಗಮನಕೊಡದೆ ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಮನುಷ್ಯಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ, ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ; ಅರಣ್ಯಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ, ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾದ ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಶೂನ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ; ಈ ಶೂನ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯ ಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೇ, ಅದೆಂದರೆ ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ಪೃಥ್ವಿ ಸಂಘೆ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇದೆ’. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.

3. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಅರಣ್ಯಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಆಕಾಸಾನಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.¹⁸⁹ ಆ ಆಕಾಸಾನಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಅರಣ್ಯಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾದ ಆಕಾಸಾನಂಘಾಯತನಸಂಘೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ; ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೇ, ಅದೆಂದರೆ ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ಆಕಾಸಾನಂಘಾಯತನಸಂಘೆ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇದೆ’. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.

4. ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಆಕಾಸಾನಂಘಾಯತನದಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ ವಿಇಚ್ಛಾಣಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಇಚ್ಛಾಣಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ, ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ, ಆಕಾಸಾನಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ, ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ವಿಇಚ್ಛಾಣಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆ’ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಶೂನ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಆಕಾಸಾನಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ವಿಇಚ್ಛಾಣಂಘಾಯತನಸಂಘೆ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇದೆ.’ ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.

5. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ವಿಜ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು, ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು, ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನ ಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ; ವಿಜ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಶೂನ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಆಕಾಸನಿಷ್ಟಾಯತನವು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ, ಈ ಶೂನ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನ ಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೆ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ‘ಇದು ಇದೆ’. ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.

6. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ವಿಜ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.’ ಆ ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ವಿಜ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ, ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ; ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನಸಂಘೆ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ, ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನಸಂಘೆ’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇದೆ.’ ಆನಂದ ಹೀಗೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.

7. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಅಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಅನಿಮಿತ್ತ ಚೇತೋಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.¹⁹⁰ ಆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಚೇತೋಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ, ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನಸಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ; ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾಗಿರುವ ಅನಿಮಿತ್ತ ಚೇತೋಸಮಾಧಿ’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಶೂನ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಆಕಿಷ್ಟಾಯತನಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ, ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನಸಂಘೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೇ, ಅದು ಏಕತ್ರವಾದ ಅನಿಮಿತ್ತ ಚೇತೋಸಮಾಧಿ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇದೆ’. ಆನಂದ ಹೀಗೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.

8. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಕಿಂಚ್ಚಾಯತನಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ನೇವಸಂಘಾನಾಸಂಘಾಯತನ ಸಂಘೆಯಲ್ಲಿ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಅನಿಮಿತ್ತ ಚೇತೋಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಏಕತ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.¹⁹⁰ ಆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಚೇತೋಸಮಾಧಿಯು ಅಭಿಸಂಚ್ಚಾತವೂ (ಸಿದ್ಧವೂ, ಗುರಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ, ಸೀಮಿತಿಗೊಂಡಿರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ...) ಅಭಿಸಂಚೇತಯಿತವೂ (ಯೋಜಿತವೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಚಿಂತನೆಯೂ) ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದು ಅಭಿಸಂಖಿತವೂ ಅಭಿಸಂಚೇತಯಿತವೂ ಆಗಿದೆಯೋ ಅದು ಅನಿತ್ಯವೂ, ಆ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿರೋಧ ಧಮ್ಮವುಳ್ಳದ್ದು ಆಗಿದೆ.”¹⁹¹ ಯಾವಾಗ ಅವನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಕಾಮಾಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಭವಾಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಅವಿದ್ಯಾಸವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ವಿಮುಕ್ತಿಯಾಯಿತೋ ಆಗ ‘ಇದು ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿತು’ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅವನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಹುಟ್ಟು ನಾಶವಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಯಾಯಿತು, ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು, ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಬರುವುದಿರುವುದಿಲ್ಲ.’

“ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಕಾಮಸವಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ, ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ; ಭವಾಸವಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ; ಅವಿದ್ಯಾಸವಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ತಲ್ಲಣಗಳಿರಲಿ ಅವು ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಇರುವ ತಲ್ಲಣ ಇದೊಂದೇ; ಅದೆಂದರೆ: ಕಾಯದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಸಳಾಯತನಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವಿತ ಪಚ್ಚಯಗಳು’. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮಾಸವವು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ; ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಭವಾಸವವು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ; ಈ ಶೂನ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಅವಿದ್ಯಾಸವವು ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇದು ಒಂದೇ ಅದೆಂದರೆ ಕಾಯದಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಸಳಾಯತನಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವಿತ ಪಚ್ಚಯಗಳು’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಇದೆ’. ಆನಂದ, ಇದು ಅವನ ಯಥಾಭೂತವಾದ ವಿರೂಪಗೊಳ್ಳದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪರಮಾನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರವೇಶ.”¹⁹²

9. “ಆನಂದ, ಈ ಹಿಂದೆ ಯಾರೆಲ್ಲ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪರಮ ಮತ್ತು ಅನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೋ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇದೇರೀತಿಯಾದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪರಮ ಮತ್ತು ಅನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ಯಾರೆಲ್ಲ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪರಮಾನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರೋ ಮತ್ತು ವಿಹರಿಸುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇದೇರೀತಿಯ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪರಮಾನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು ಮತ್ತು ವಿಹರಿಸುವರು. ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಯಾರೆಲ್ಲಾ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಪರಮಾನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಮತ್ತು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇದೇರೀತಿಯ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪರಮಾನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವರು ಮತ್ತು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆನಂದ, ನೀನು ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು: ‘ನಾವು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪರಮಾನುತ್ತರವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸೋಣ ಮತ್ತು ವಿಹರಿಸೋಣ.’”

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡನು ಮತ್ತು ಆನಂದಗೊಂಡನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಚೂಲಸಂಘಾತ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಮಹಾಸುಚ್ಚತ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.¹⁹³ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಶಾಕ್ಯ ದೇಶದ ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನ ನೈಗ್ರೋಧಾರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಚೀವರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪಿಂಡಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಚರಿಸಿಯಾದಮೇಲೆ ಊಟವಾದನಂತರ ದಿನದ ವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಕ್ಯನಾದ ಕಾಳಖೇಮಕನ ವಿಹಾರದತ್ತ ಹೋದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಕ್ಯ ಕಾಳಖೇಮಕ ವಸತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಶಯನಾಸನಗಳ (ಮಲಗಲು ಇರುವ ಸೌಲಭ್ಯ) ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರು.¹⁹⁴ ಭಗವಾನರು ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ 'ಈ ಶಾಕ್ಯ ಕಾಳಖೇಮಕನ ವಸತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಶಯನಾಸನಗಳು ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರೇನು?' ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಯೊಂದು ಹಾಯಿತು.

2. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳೊಂದಿಗೆ ಶಾಕ್ಯನಾದ ಘಟನ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಚೀವರ ಕಮ್ಮದಲ್ಲಿ (ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ) ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಸಂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ತಮ್ಮ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಶಾಕ್ಯಘಟನವಿಹಾರದತ್ತ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದರು: "ಆನಂದ, ಶಾಕ್ಯನಾದ ಕಾಳಖೇಮಕನ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಶಯನಾಸನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರೇನು?"¹⁹⁵

"ಭಂತೆ, ಶಾಕ್ಯ ಕಾಳಖೇಮಕನ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಶಯನಾಸನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಂತೆ ನಮಗೆ ಈಗ ಚೀವರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಯ".¹⁹⁶

"ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಆನಂದಿಸುವುದು, ಸಂಘದಿಂದ ಆನಂದಪಡುವುದು, ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದು ಆನಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವನಿಗೆ ಶೋಭೆಯನ್ನು ತರದು; ಹಾಗೆಯೇ ಗಣದಲ್ಲಿದ್ದೇ (ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದೇ) ಆನಂದಿಸುವುದು, ಗಣದಿಂದ ಆನಂದಪಡುವುದು ಮತ್ತು ಆನಂದದಿಂದ ಗಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಶೋಭಿಸದು. ಆನಂದ, ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಆನಂದಿಸುವನೋ, ಸಂಘದಿಂದ ಆನಂದಪಡುವನೋ, ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದು ಆನಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಗಣದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಆನಂದಿಸುವನೋ, ಗಣದಿಂದ ಆನಂದಪಡುವನೋ ಮತ್ತು ಆನಂದದಿಂದ ಗಣದಲ್ಲಿರುವನೋ ಅವನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ನೇಕೈಮ್ಮ (ಪರಿತ್ಯಾಗ) ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ, ವಿವೇಕಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ ಉಪಸಮ (ಶಾಂತಿ) ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಬೋಧಿ ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ ಪಡೆಯಲು ಖಂಡಿವಾಗಿಯೂ ಅಸಾಧ್ಯ.¹⁹⁷ ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಗಣದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ನೇಕೈಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ವಿವೇಕ ಸುಖವನ್ನು ಉಪಸಮಸುಖವನ್ನು ಸಂಬೋಧಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

“ಆನಂದ, ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದು ಆನಂದಿಸುವನೋ, ಸಂಘದಿಂದ ಆನಂದಪಡುವನೋ, ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದು ಆನಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಗಣದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಆನಂದಿಸುವನೋ ಗಣದಿಂದ ಆನಂದಪಡುವನೋ ಮತ್ತು ಆನಂದದಿಂದ ಗಣದಲ್ಲಿರುವನೋ ಅವನು ಸಾಮಾಯಿಕ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕ) ಮತ್ತು ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ಮತ್ತು ಅಚಲವಾದ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.¹⁹⁸ ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಗಣದಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾಯಿಕ ಮತ್ತು ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ಮತ್ತು ಅಚಲವಾದ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

“ಆನಂದ, ಯಾವ ರೂಪಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ಅಂತಹ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಿ ಶೋಕ ಪರಿತಾಪ ದುಃಖ ಕೊರಗು ಹತಾಶೆಗಳು ಏಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಕರಣವನ್ನೂ ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲ.

3. “ಆದಾಗ್ಯೂ ಆನಂದ, ತಥಾಗತರಿಂದ ಆವಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ನೆಲೆ ಇದೆ. ಎಲ್ಲ ನಿಮಿತ್ತಗಳಲ್ಲೂ ಅಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಆಂತರಿಕವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು.¹⁹⁹ ತಥಾಗತರು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಅವರನ್ನು ಭಿಕ್ಷುಗಳಾಗಲಿ ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರಾಗಲಿ, ಉಪಾಸಕರಾಗಲಿ ಉಪಾಸಿಕರಾಗಲಿ, ರಾಜರಾಗಲಿ ರಾಜನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿರಲಿ, ಬೇರೆಯ ಧರ್ಮದ ಗುರುವಾಗಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಲಿ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ತಥಾಗತರು ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿವೇಕದತ್ತ ವಾಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಸದಾ ಅಲ್ಲಿದ್ದು, ಹೊರ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಪರಾಜ್ಞುಖರಾಗಿ, ನೇಕ್ತಮ್ಯಾಭಿರತರಾಗಿ (ಪರಿತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಆನಂದಪಡುವುದು), ಆಸವಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಸ್ಥಿರತೆಯಿಂದ ಶರಣಾಗುವಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ.

“ಆದ್ದರಿಂದ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಇಚ್ಛೆಪಟ್ಟು ‘ನಾನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬಹುದೇ?’ ಎಂದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲಗೊಳಿಸಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಅವನು ಹೇಗೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲಗೊಳಿಸಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ ಏಕೋಭಾವಕ್ಕೆ ತಂದು ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುತ್ತಾನೆ?

4. ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಮನಸ್ಸಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ದುರ್ಬಲ ಮಾಡಿದವನಾಗಿ ಕಾಮವನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವನಾಗಿ ಸವಿತರ್ಕನಾಗಿ ಸವಿಚಾರನಾಗಿ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಧಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು.... ಎರಡನೆ ಹಂತವನ್ನು.... ಮೂರನೇ ಹಂತವನ್ನು.... ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಅವನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲಗೊಳಿಸಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ ಏಕೋಭಾವಕ್ಕೆ ತಂದು ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುತ್ತಾನೆ.

“ಆನಂತರ ಅವನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ.²⁰⁰ ಹೀಗೆ ಅವನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವಾಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಆನಂದವನ್ನಾಗಲಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗಿರಲು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಆನಂದವನ್ನಾಗಲಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಅವನು ಬಾಹ್ಯ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ.²⁰¹ ಅವನು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವಾಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಆನಂದವನ್ನಾಗಲಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹೀಗಿರಲು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಆನಂದವನ್ನಾಗಲಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಆನಂದ, ಆನಂತರ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಂಚಿನಂತೆಯೇ ತರಬೇಕು. ಆನಂತರ ಅವನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯತ್ತ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ.²⁰² ಹೀಗೆ ಅವನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯತ್ತ ಮನಸ್ಸಿಡಲು ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆನಂದವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದು ಹೀಗಿರಲು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯತ್ತ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರಲು ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆನಂದವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಅವನು ಬಾಹ್ಯ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಶೂನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಹೀಗೆ ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರುವಾಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆನಂದವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರಲು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿರಲು ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಿರತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆನಂದವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಲತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

5. “ಯಾವಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ನಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಹೀಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಾಪಕರವಾದ ದುರಾಸೆ ಮತ್ತು ದುಃಖವಾದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡದಿರಲಿ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಅವನು ಚಿತ್ತವು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಚಿತ್ತವು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.... ಅವನು ಚಿತ್ತವು ಮಲಗಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಲಗುತ್ತಾನೆ: ‘ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಲಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಾಪಕರವಾದ ದುರಾಸೆ ಮತ್ತು ದುಃಖಕರವಾದ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡದಿರಲಿ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಮಾತನಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಹೀಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ: ಯಾವ ಮಾತುಗಳು ಹೀನವಾದದ್ದು ತುಚ್ಛವಾದದ್ದು ಕಟುವಾದದ್ದು ಅನಾರ್ಯವಾದದ್ದು ಅನರ್ಥಸಂಹಿತೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜಕಥೆ, ಚೋರಕಥೆ, ಮಹಾಮಂತ್ರಿ ಕಥೆ, ಸೇನೆಯ ಕಥೆ, ಭಯಕಥೆ, ಮಾಲಿಕಥೆ, ಗಂಧಕಥೆ, ನಂಟರಕಥೆ, ವಾಹನಕಥೆ, ಗ್ರಾಮಕಥೆ, ನಿಗಮಕಥೆ, ನಗರಕಥೆ, ಜನಪದಕಥೆ, ಹೆಂಗಸರ ಕಥೆ, ಶೂರರ ಕಥೆ, ರಸ್ತೆ ಕಥೆ, ಭಾವಿಗಳ

ಕಥೆ, ಸತ್ತವರ ಕಥೆ, ನಾನಾವಿಧ ಕಥೆಗಳು, ಲೋಕ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಥೆ, ಸಮುದ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಥೆ, ಭವಾಭವ ಕಥೆಗಳು – ಈ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳು ಆನಂದವನ್ನು ವಿರಾಗವನ್ನು ನಿರೋಧವನ್ನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ತರದೆ ಇರುವಂಥವು; ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾನು ಆಡುವುದಿಲ್ಲ.’ ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಯಾವ ಮಾತುಗಳು ಅಂದರೆ ಅಲ್ಪವನ್ನು ಬಯಸುವ ಮಾತುಗಳು, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತರುವ ಮಾತುಗಳು, ವಿವೇಕವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಾತುಗಳು, ಸಮಾಜದಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಮಾತುಗಳು, ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಿಸುವ ಮಾತುಗಳು ಶೀಲಸಂಬಂಧದ ಮಾತುಗಳು ಸಮಾಧಿಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಾತುಗಳು, ವಿಮುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನದ ಬಗೆಗಿನ ಮಾತುಗಳು – ಇಂತಹ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಆನಂದವನ್ನು ವಿರಾಗವನ್ನು ನಿರೋಧವನ್ನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಕೊಡುವತ್ತ ದಾರಿ ಮಾಡುತ್ತವೋ ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಆಡುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ವಿತರ್ಕದಲ್ಲಿರಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಯಾವ ವಿತರ್ಕಗಳು (ಆಲೋಚನೆಗಳು) ಹೀನವೂ ತುಚ್ಛವೂ ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಕಟುವೂ ಅನಾರ್ಯವೂ ಅನರ್ಥ ಸಂಹಿತೆಯುಳ್ಳವೂ ಅಂದರೆ ಕಾಮವಿತರ್ಕಗಳು ಕೇಡುಬಯಸುವ ವಿತರ್ಕಗಳು ಹಿಂಸಾ ವಿತರ್ಕಗಳು ಆಗಿರುವಂತಹವು ಆಗಿವೆಯೋ ಮತ್ತು ಆನಂದವನ್ನು ವಿರಾಗವನ್ನು ನಿರೋಧವನ್ನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಕೊಡುವತ್ತ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಆಲೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ’. ಹೀಗೆ ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.

“ಆದರೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಯಾವ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಆರ್ಯವೂ, ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವಂತಹವೂ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪರಿತ್ಯಾಗದ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಕೇಡುಬಯಸದ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾರು ಅವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ದುಃಖವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವಂತಹವೋ ಅಂತಹ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ’. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.

6. “ಆನಂದ, ಐದು ರೀತಿಯ ಕಾಮಗುಣಗಳಿವೆ.²⁰³ ಆ ಐದು ಯಾವುವು? ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಇಷ್ಟಪಡುವ ಆಶಿಸುವ ಒಪ್ಪುವ ಪ್ರಿಯವಾಗುವ ಕಾಮೋದ್ರೇಕಗೊಳಿಸುವ ರೂಪಗಳು, ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಶಬ್ದಗಳು.... ಮೂಗಿನಿಂದ ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದ ಗಂಧಗಳು.... ನಾಲಗೆಯಿಂದ ರುಚಿಸಿದ ರಸಗಳು.... ಕಾಯಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಇಷ್ಟಪಡುವ ಆಶಿಸುವ ಒಪ್ಪುವ ಪ್ರಿಯವಾಗುವ ಕಾಮೋದ್ರೇಕಗೊಳಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳು. ಇವು ಐದು ರೀತಿಯ ಕಾಮಗುಣಗಳು.

“ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯವೇಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು: ‘ಈ ಐದು ಕಾಮಗುಣಗಳ ಯಾವುದೇ ಆಯತನಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಚಿತ್ತಪಲ್ಲಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆಯೇ?’ ಹೀಗೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯವೇಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು, ‘ಈ ಪಂಚಕಾಮಗುಣಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಆಯತನವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಪಲ್ಲಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ’ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಪಂಚ ಕಾಮಗುಣಗಳ ಛಂದ (ಆಸೆ) ರಾಗಗಳು ನನ್ನಿಂದ ತೊರೆದಿವೆ’. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯವೇಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಪಂಚಕಾಮಗುಣಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವ ಆಯತನವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಪಲ್ಲಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ’. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಪಂಚಕಾಮಗುಣಗಳ ಛಂದರಾಗಗಳು ನನ್ನಿಂದ ತೊರೆದಿವೆ’. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

7. “ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳ ಏಳು-ಬೀಳುಗಳ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ತೊಡಗಬೇಕು.²⁰⁴ ರೂಪವು ಹೀಗೆ, ರೂಪದ ಉದಯ ಹೀಗೆ, ರೂಪದ ಅಂತ್ಯವು ಹೀಗೆ; ವೇದನಾವು ಹೀಗೆ.... ಸಜ್ಜುವು ಹೀಗೆ... ಸಂಖಾರವು ಹೀಗೆ, ಸಂಖಾರದ ಉದಯವು ಹೀಗೆ, ಸಂಖಾರದ ಅಂತ್ಯವು ಹೀಗೆ.”

“ಹೀಗೆ ಅವನು ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ ಈ ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ‘ನಾನು’ ಎನ್ನುವ ಅಹಂ ಅವನಿಂದ ತೊರೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿರಲು ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಹೀಗೆ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ: ‘ಈ ಪಂಚುಪಾದಾನಕ್ಷಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ‘ನಾನು’ ಎಂಬ ಅಹಂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ’. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ.”

“ಆನಂದ, ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಶಲಧರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಅವು ಕುಶಲ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವವು; ಅವು ಆರ್ಯವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವೂ ಮತ್ತು ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಎಟುಕದಂತವೂ ಆಗಿವೆ.”

“ಆನಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇನನ್ನುವೆ? ಗುರುವಿನ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಒಬ್ಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಶ್ರಾವಕನಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗು ಎಂದಾಗಲೂ ಅವನು ಏನು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ?”

“ಭಂತೆ, ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಾನರಲ್ಲಿ ಮೂಲವಾಗಿದೆ, ಭಗವಾನರಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಹೊಂದಿವೆ, ಭಗವಾನರೇ ಅವುಗಳ ಆಶ್ರಯ ತಾಣ. ಈ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಭಗವಾನರೇ ವಿವರಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಭಗವಾನರಿಂದ ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅದನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.”

8. “ಆನಂದ, ಶ್ರಾವಕನಾದವನು ಸುತ್ತಗಳಿಗಾಗಿ (ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ) ನುಡಿಮುತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ವೆಯ್ಯಾಕರಣಕ್ಕಾಗಿ (ವಿವರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಗಳಿಗಾಗಿ) ಗುರುವಿನ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಬಾರದು. ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ? ಆನಂದ, ಬಹಳಕಾಲ ನೀನು ಸುತ್ತಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆ, ಅವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವೆ, ಪ್ರತಿಪದವನ್ನು ವಾಚಿಸಿರುವೆ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಿಕ್ಷಿಸಿರುವೆ, ಅವನ್ನು ಅಂತರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಮಾತುಗಳು ಅಂದರೆ ಅಲ್ಪವನ್ನೇ ಬಯಸುವ ಮಾತುಗಳು, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತರುವ ಮಾತುಗಳು, ವಿವೇಕವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಾತುಗಳು, ಸಮಾಜದಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಮಾತುಗಳು, ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಿಸುವ ಮಾತುಗಳು, ಶೀಲಸಂಬಂಧದ ಮಾತುಗಳು. ಸಮಾಧಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಮಾತುಗಳು. ಇಂತಹ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಆನಂದವನ್ನು ವಿರಾಗವನ್ನು ನಿರೋಧವನ್ನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಕೊಡುವತ್ತ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೋ ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ಶ್ರಾವಕನಾದವನು ‘ಹೊರಟು ಹೋಗು’ ಎಂದಾಗಲೂ ಗುರುವಿನ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.”

“ಆನಂದ, ಹೀಗಿರಲು ಒಬ್ಬ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಉಪದ್ರವ ಆಗಬಹುದು, ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪದ್ರವ ಆಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವನಿಗೆ ಉಪದ್ರವವೂ ಆಗಬಹುದು.”

9. “ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಉಪದ್ರವ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ? ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಬ್ಬ ಗುರುವು ವಿರಮಿಸಲು ಒಂದು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳವಾದ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ ಪರ್ವತಕ್ಕೋ ಕಂದರಕ್ಕೋ ಗಿರಿಗುಹೆಗೋ, ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೋ, ನಿಬಿಡ ಕಾನನಕ್ಕೋ ಬಯಲಿಗೋ, ಹುಲ್ಲು ಬಣವೆಗೋ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು ನಿಗಮದ ಜನಪದದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರು, ಅವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವನು ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಾನೆ, ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವೈಭವದ ಬದುಕಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಆನಂದ, ಈ ಗುರುವು ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವನಾದ್ದರಿಂದ ಗುರುವು ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಬಗೆ ಇದು.”

10. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಅಂತೇವಾಸಿಗೆ (ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ) ಉಪದ್ರವ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ? ಆನಂದ, ಆ ಗುರುವಿನ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವು ವಿರಮಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಒಂದು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳವನ್ನರಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ ಪರ್ವತಕ್ಕೋ ಕಂದರಕ್ಕೋ ಗಿರಿಗುಹೆಗೋ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೋ ನಿಬಿಡ ಕಾನನಕ್ಕೋ ಬಯಲಿಗೋ ಹುಲ್ಲು ಬಣವೆಗೋ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು ನಿಗಮದ ಜನಪದದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರು ಅವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವನು ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಾನೆ, ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವೈಭವದ ಬದುಕಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಆನಂದ, ಈ ಅನ್ತೇವಾಸಿಯು ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವನಾದ್ದರಿಂದ ಅನ್ತೇವಾಸಿಯು ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವನು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅನ್ತೇವಾಸಿಯು ಕ್ಲೇಶ, ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವ, ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮಾಗುವ ಅಕುಶಲಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಮರುಜನ್ಮ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಮರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಅನ್ತೇವಾಸಿಯು ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಬಗೆ ಇದು.

11. “ಮತ್ತೆ ಆನಂದ, ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಉಪದ್ರವ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ? ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಅರಹಂತರೂ ಸಮಾಸಂಬುದ್ಧರೂ ವಿದ್ಯಾಚರಣಸಂಪನ್ನರೂ ಸುಗತರೂ ಲೋಕಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮಾನವರ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಗುರುಗಳೂ, ದೇವ ಮಾನವರ ಗುರುಗಳೂ ಬುದ್ಧರೂ ಭಗವಾನರೂ ಆದ ತಥಾಗತರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದಯವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ವಿರಮಿಸಲು ಒಂದು ಏಕಾಂತಸ್ಥಳವನ್ನರಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ ಪರ್ವತಕ್ಕೋ ಕಂದರಕ್ಕೋ ಗಿರಿಗುಹೆಗೋ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೋ ನಿಬಿಡಕಾನನಕ್ಕೋ ಬಯಲಿಗೋ ಹುಲ್ಲು ಬಣವೆಗೋ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು ನಿಮಗದ ಜನಪದದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರು ಅವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಅವರು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ವೈಭವದ ಬದುಕಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಗುರುವಿನ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಗುರುವು ವಿರಮಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲಕ್ಕೋ ಪರ್ವತಕ್ಕೋ ಕಂದರಕ್ಕೋ ಗಿರಿಗುಹೆಗೋ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೋ ನಿಬಿಡಕಾನನಕ್ಕೋ ಬಯಲಿಗೋ ಹುಲ್ಲು ಬಣವೆಗೋ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪರಾಜ್ಞುಕನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು ನಿಗಮದ ಜನಪದದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರು ಅವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವನು ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಾನೆ, ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವೈಭವದ ಬದುಕಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವನಾದ್ದರಿಂದ ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕ್ಲೇಶ, ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವ, ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮಾಗುವ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಮರುಜನ್ಮ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಮರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಬಗೆ ಇದು. ಆನಂದ, ಉಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಗುರುವಿನ ಉಪದ್ರವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಥವಾ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಯ ಉಪದ್ರವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಹಿ ಫಲವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.²⁰⁶

12. “ಆದ್ದರಿಂದ, ಆನಂದ ಮಿತ್ರಭಾವದಿಂದ ನನ್ನೊಡನೆ ವರ್ತಿಸು, ದ್ವೇಷಭಾವದಿಂದಲ್ಲ. ಅದು ಬಹುಕಾಲ ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕೆ, ಸುಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆನಂದ, ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ದ್ವೇಷದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮಿತ್ರತ್ವದಿಂದಲ್ಲ? ಇಲ್ಲಿ ಆನಂದ, ಗುರುವು ಅನುಕಂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಅನುಕಂಪವನ್ನೂ ಹಿತವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ: ‘ಇದು ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಇದು ನಿಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ’. ಅವನ ಶಿಷ್ಯರು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಿವಿಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅವರು ತಪ್ಪುತ್ತಾರೆ, ಗುರುವಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಶಿಷ್ಯರು ಹೀಗೆ ಗುರುವಿನೊಡನೆ ದ್ವೇಷದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮಿತ್ರತ್ವ ಭಾವದಿಂದಲ್ಲ.

“ಆನಂದ, ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮಿತ್ರತ್ವದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ, ದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ಲ? ಆನಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಗುರುವು ಅನುಕಂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಅನುಕಂಪವನ್ನು ಹಿತವನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ: ‘ಇದು ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಇದು ನಿಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ’. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕಿವಿಗೊಡುತ್ತಾರೆ, ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅವರು ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಗುರುವಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಯರು ಹೀಗೆ ಗುರುವಿನೊಡನೆ ಮಿತ್ರತ್ವದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ, ದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆನಂದ, ನನ್ನೊಡನೆ ಮಿತ್ರತ್ವದಿಂದ ವರ್ತಿಸು, ದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ಲ. ಇದು ನಿನ್ನ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿತಕ್ಕೂ ಸುಖಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಆನಂದ, ಕುಂಬಾರನು ಹಸಿಮಣಿ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆನಂದ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಡುತ್ತಾ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆನಂದ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಡುತ್ತಾ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ. ಟಣ ಟಣ ಶಬ್ದವೇ ಕೊನೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದು.²⁰⁷

ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡನು ಮತ್ತು ಆನಂದಗೊಂಡನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾಸುಜ್ಞತ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಅಜ್ಜಲಿಯ ಅಬ್ಬುತ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಸಾವತ್ತಿಯ ಅನಾಥಪಿಂಡಿಕನ ಉದ್ಯಾನವಾದ ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದ ಪರ್ಯಟನೆ ಆದಮೇಲೆ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಉಪಟ್ಯಾನ ಸಾಲೆ (ಸಭಾಂಗಣ)ಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಉಂಟಾಯಿತು: “ಗೆಳೆಯರೆ, ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಅದ್ಭುತ! ತಥಾಗತರು ಮಹಾಪ್ರಬಲರು, ಮಹಾನುಭಾವರು! ಅವರು ಈ ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋದ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಯಾವ ಬುದ್ಧರು ಮತ್ತೆ ಬರುವ ತೊಡಕನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ, ಚಕ್ರಗತಿಯನ್ನು ಮುರಿದರೋ, ಮೃತ್ತದ ಕೊನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೋ, ಸರ್ವ ದುಃಖಗಳನ್ನು ದಾಟಿದರೋ ಅಂತಹವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಅರಿಯಬಲ್ಲರು: ‘ಆ ಭಗವಾನರುಗಳು ಹುಟ್ಟು ಹೀಗಿತ್ತು’, ‘ಆ ಭಗವಾನರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿದ್ದವು’, ‘ಆ ಭಗವಾನರುಗಳ ಗೋತ್ರಗಳು ಹೀಗೆ’, ‘ಆ ಭಗವಾನರುಗಳ ಶೀಲಗಳು ಹೀಗಿದ್ದವು’, ‘ಆ ಭಗವಾನರುಗಳ ಧರ್ಮ ಹೀಗಿದ್ದವು’, ‘ಆ ಭಗವಾನರುಗಳ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳು ಹೀಗಿದ್ದವು’, ‘ಆ ಭಗವಾನರ (ಸಾಧನಾ) ನೆಲೆಗಳು ಹೀಗಿದ್ದವು’, ‘ಆ ಭಗವಾನರುಗಳ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೀಗಿತ್ತು.’” ಹೀಗೆ ಮಾತು ನಡೆದಿರಲು ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: “ಗೆಳೆಯರೆ, ತಥಾಗತರುಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯ ತರುವವರು, ಅವರು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರು, ತಥಾಗತರು ಅದ್ಭುತರು, ಅವರು ಅದ್ಭುತ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರು.”

2. ಅವರ ಈ ಚರ್ಚೆಗೆ ಭಂಗ ಬಂದಿತು. ಕಾರಣ, ಸಂಜೆಯ ಸಮಯವಾದ್ದರಿಂದ ಭಗವಾನರು ತಮ್ಮ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಉಪಟ್ಯಾನ ಸಾಲೆಯತ್ತ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಆನಂತರ ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: “ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಯಾವ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ನೀವೆಲ್ಲ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವಿರಿ? ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ಚರ್ಚೆಗೆ ಭಂಗ ಬಂದಿತು?”

“ಭಂತೆ, ನಮ್ಮ ಭಿಕ್ಷಾ ಪರ್ಯಟನೆ ಮುಗಿದು ವಾಪಸಾಗಿ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಿಯಾದಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಈ ಉಪಟ್ಯಾನ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿರಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ಚರ್ಚೆ ಉಂಟಾಯಿತು: ‘ಗೆಳೆಯರೆ, ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಇದು ಅದ್ಭುತ! ತಥಾಗತರು ಮಹಾಪ್ರಬಲರು, ಮಹಾನುಭಾವರು.... ಆ ಭಗವಾನರುಗಳ ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೀಗಿತ್ತು’. ಹೀಗೆ ಮಾತು ನಡೆದಿರಲು ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ನಮಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: ‘ಗೆಳೆಯರೇ, ತಥಾಗತರುಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯ ತರುವವರು, ಅವರು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಧರ್ಮ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರು, ತಥಾಗತರು ಅದ್ಭುತರು ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತ ಧರ್ಮ (ಗುಣ) ಗಳುಳ್ಳವರು’. ಭಂತೆ, ಇದು ನಮ್ಮ ಮಾತಾಗಿತ್ತು, ಭಗವಾನರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದು ಭಂಗವಾಯಿತು.”

3. ಆಗ ಭಗವಾನರು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: “ಆನಂದ, ಅದು ಹಾಗಿರಲು ತಥಾಗತರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ, ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮ (ಗುಣ) ಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು.”

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಸ್ವ ತ್ರಿವಂತರಾಗಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು’.²⁰ ಬೋಧಿಸತ್ತರು ಸ್ವ ತ್ರಿವಂತರಾಗಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು ಎಂಬ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸುತ್ತರು ಸ್ವ ತ್ರಿವಂತರಾಗಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು’. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

4. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತಮ್ಮ ಆಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿ ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು’. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತರು ಸ್ವ ತ್ರಿವಂತರಾಗಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

5. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಮೀರಿಸಿದ ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಒಂದು ಮಹಾಬೆಳಕು ದೇವತೆಗಳು ಮಾರರು ಬ್ರಹ್ಮರುಗಳ ಸಮೇತ ಮತ್ತು ಸಮೂಹರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರಜೆಗಳು ಇರುವ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಎಷ್ಟೇ ಮಹಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಬಲರೂ ಶಕ್ತರೂ ಆದ ಯಾವ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಾರರೋ ಅಂತಹ ಗಾಢಾಂಧಕಾರ ಕವಿದ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ದೇವತೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಮೀರಿದ ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಮಹಾಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು’.²¹⁰ ಅಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಆ ಬೆಳಕನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ‘ಓ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯ ಜೀವಿಗಳೂ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿವೆ’ ಎಂದುಕೊಂಡವು. ಮತ್ತು ಈ ದಶಸಹಸ್ರ ಲೋಕಗಳು ಕಂಪಿಸಿದವು ನಡುಗಿದವು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ದೇವತೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಮೀರಿದ ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಮಹಾಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು’. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

6. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ದೇವಪುತ್ರರು ಆಗಮಿಸಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರೂ, ಅಮನುಷ್ಯರು ಮತ್ತು ಯಾರು ಬೋಧಿಸತ್ತರನ್ನಾಗಲಿ ಅವರ ತಾಯಿಯನ್ನಾಗಲಿ ತೊಂದರೆಗೀಡು ಮಾಡದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿದರು’.²¹¹ ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

7. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಆ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರತಳಾಗಿ, ದಾನವಾಗಿ ಬರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ವಿರತಳಾಗಿ, ಮಿಥ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ವಿರತಳಾಗಿ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವಿರತಳಾಗಿ, ಪ್ರಮತ್ತತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸುರೆ, ಮದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಿರತಳಾಗಿ ಶೀಲವತಿಯಾದಳು’. ಇದನ್ನು ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಆ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಕಾಮಗುಣ ಸಂಹಿತೆಗಳು ಏಳಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯು ಯಾವ ರತಿಚಿತ್ತ ಪುರುಷನಿಗೂ ಎಟುಕದಂತಾದಳು’. ಇದನ್ನು ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಬೋಧಿಸತ್ತಮಾತೆಯು ಪಂಚಕಾಮಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಆ ಐದು ಪಂಚಕಾಮಗುಣಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗಿ ಆನಂದಿಸಿದಳು’. ಇದನ್ನು ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

8. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಬಾಧೆಗಳು ಏಳಲಿಲ್ಲ, ಅವಳು ಕಾಯದ ದಣಿವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸತ್ತನ ಸರ್ವಾಂಗಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಹೀನತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಆನಂದ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಜಲದ ಅಷ್ಟಮುಖದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಟಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾತಿಯ ಪಚ್ಚಿಮಣಿಯೊಂದು ಇದೆ. ಅದರೊಳಗೆ ನೀಲಿ ಅಥವಾ ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು, ಬಿಳಿ ಅಥವಾ ಕಂದುಬಣ್ಣದ ದಾರವೊಂದು ಹಾದುಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಉತ್ತಮ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದು ಪರಿಶುದ್ಧ ಜಲದ ಅಷ್ಟಮುಖದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಟಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾತಿಯ ಪಚ್ಚಿಮಣಿ. ಇದರೊಳಗೆ ನೀಲಿ ಹಳದಿ ಕೆಂಪು ಬಿಳಿ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ದಾರವೊಂದು ಹಾದುಹೋಗಿದೆ’. ಹಾಗೆಯೇ ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ, ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸತ್ತನ ಸರ್ವಾಂಗಗಳನ್ನು, ಇಂದ್ರಿಯಹೀನತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಳು: ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

9. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತರು ಹುಟ್ಟಿದ ಏಳುದಿನಗಳ ನಂತರ, ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯು ಕಾಲವಾಗಿ ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮತಳೆದಳು.²¹² ಇದನ್ನು ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೇರೆ ಹೆಂಗಸರು ಒಂಭತ್ತು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಗರ್ಭ ಧರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಳುತ್ತಾ ಬರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ನಂತರವೇ ಬೋಧಿಸತ್ತನಿಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟಳು’. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ; ‘ಆನಂದ, ಬೇರೆ ಹೆಂಗಳರು ಕುಳಿತೋ ಮಲಗಿಯೋ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಾತೆಯು ಹಾಗಲ್ಲ. ಬೋಧಿಸತ್ತಮಾತೆಯು ಬೋಧಿಸತ್ತನಿಗೆ ನಿಂತು ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು’. ಇದನ್ನು ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ, ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತನು ಬೋಧಿಸತ್ತಮಾತೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದಾಗ ಮೊದಲು ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು, ನಂತರ ಮನುಷ್ಯರು’. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

10. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತನು ಬೋಧಿಸತ್ತಮಾತೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದಾಗ ಅವನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ದೇವಪುತ್ರರು ಅವನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಾಯಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ‘ಓ ದೇವಿ, ಆನಂದಗೊಳ್ಳಿ, ಮಹಾ ಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ಮಗನು ನಿಮಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ’ ಎಂದರು’. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದಾಗ ನೀರು ರಸ ರಕ್ತಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತನಾಗದೆ ಬಳಿಯದೆ, ಯಾವುದೇ ಅಶುಚಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಬಂದನು. ಆನಂದ, ಕಾಶೀವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ಮಣಿರತ್ನವೊಂದು ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿ. ಮಣಿಯು ಕಾಶೀವಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ, ಕಾಶೀವಸ್ತ್ರವು ಮಣಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಗಲೀಜು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ಹೀಗೆ? ಆ ಎರಡೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದವುಗಳೇ. ಹಾಗೆಯೇ ಬೋಧಿಸತ್ತನೂ.... ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಬಂದನು.’ ಇದನ್ನು ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತನು ಮಾತೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದಾಗ ಬೋಧಿಸತ್ತನನ್ನು ಮತ್ತು ಅವನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಲು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಎರಡು ಉದಕ ಧಾರೆಗಳು ಒಂದು ತಣ್ಣನೆಯದು ಇನ್ನೊಂದು ಬಿಸಿಯದು ಸುರಿದವು.’ ಇದನ್ನು ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

11. “ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಪಾದಗಳನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಊರಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಂತನು; ನಂತರ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಏಳು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ನಡೆದನು, ಶ್ವೇತಫತ್ರವೊಂದು ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿಕ್ಕನ್ನೂ ವಿಲೋಕಿಸಿ ಗಣನಾಯಕನು ಆಡುವಂತೆ ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು: ‘ನಾನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಗ್ರನು, ನಾನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠನು, ನಾನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಇದು ನನ್ನ ಅಂತಿಮ ಹುಟ್ಟು; ನನಗೆ ಪುನರ್ಭವವಿಲ್ಲ.’²¹³ ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ಭಂತೆ, ನಾನು ಭಗವಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ: ‘ಆನಂದ, ಬೋಧಿಸತ್ತರು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದಾಗ ದೇವತೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಮೀರಿಸಿದ ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಒಂದು ಮಹಾಬೆಳಕು ದೇವತೆಗಳು ಮಾರರು ಬ್ರಹ್ಮರುಗಳ ಸಮೇತ ಮತ್ತು ಸಮಣರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರಜೆಗಳು ಇರುವ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಎಷ್ಟೇ ಮಹಾಬಲರು ಶಕ್ತರೂ ಆದ ಯಾವ ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯರು ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ

ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಾರದೋ ಅಂತಹ ಗಾಡಾಂಧಕಾರ ಕವಿದ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಮೀರಿದ ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಮಹಾ ಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಆ ಬೆಳಕನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ‘ಓ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯ ಜೀವಿಗಳೂ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿವೆ’ ಎಂದುಕೊಂಡವು. ಮತ್ತು ಈ ದಶಸಹಸ್ರ ಲೋಕಗಳು ಕಂಪಿಸಿದವು ನಡುಗಿದವು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ದೇವತೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಮೀರಿದ ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಮಹಾಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು’. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.”

“ಹೀಗಿರಲು ಆನಂದ, ಇದನ್ನೂ ತಥಾಗತರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿ: ಇಲ್ಲಿ ಆನಂದ, ತಥಾಗತರಿಗೆ ವೇದನಾಗಳು ಅವು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಅವು ಈಗ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ, ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ; ಸಇಚ್ಛಾಗಳು ಅವು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಅವು ಈಗ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ, ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ; ವಿತರ್ಕಗಳು (ಆಲೋಚನೆಗಳು) ಅವು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಅವು ಈಗ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ, ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ.²¹⁴ ಆನಂದ, ಇದನ್ನೂ ತಥಾಗತರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ಧಾರಣೆಮಾಡಿಕೋ.”

12. “ಭಂತೆ, ತಥಾಗತರಿಗೆ ವೇದನಾಗಳು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಅವು ಈಗ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ, ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ; ಸಇಚ್ಛಾಗಳು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಅವು ಈಗ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ, ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ; ವಿತರ್ಕಗಳು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಅವು ಈಗ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ, ಅವು ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ”. ಇದನ್ನೂ ನಾನು ಭಗವಾನರ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಧಮ್ಮವೆಂದು ನೆನಪಿಡುತ್ತೇನೆ.”

ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಗುರುವು ಇದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಆಯುಷ್ಯಂತ ಆನಂದನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯ ಅಬ್ಬುತ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಬಾಕುಲ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನು ರಾಜಗಹದ ಬಳಿಯ ವೇಣುವನದ ಕಲಂದಕ ನಿವಾಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.²¹⁵

ಆಗ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಅಚೇಲ ಕಸ್ಸಪನು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಬಳಿಹೋಗಿ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ತೋರಿ ಉಭಯ ಕುಶಲೋಪರಿಯ ನಂತರ ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು:

“ಗೆಳೆಯ ಬಾಕುಲ, ನೀನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲವಾಯಿತು?”

“ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷವಾಯಿತು.”

“ಗೆಳೆಯ ಬಾಕುಲ, ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಸಾರಿ ಮೈಥುನ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ?”

“ಗೆಳೆಯ ಕಸ್ಸಪ, ನೀನು ನನಗೆ ಆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಬಾರದು. ನೀನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಬೇಕು: ‘ಗೆಳೆಯ ಬಾಕುಲ, ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಬಾರಿ ಕಾಮಸಂಘಟನೆಗಳು (ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧ ಬಯಕೆಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು) ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು?’”

“ಗೆಳೆಯ ಬಾಕುಲ, ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಬಾರಿ ಕಾಮಸಂಘಟನೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು?”

2. “ಗೆಳೆಯ ಕಸ್ಸಪ, ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಮಸಂಘಟನೆಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.”

[ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನಲ್ಲಿ ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಮಸಂಘಟನೆಯೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವುದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವಾಗಿ ನಾವು ಇದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ]²¹⁶.

“ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬ್ರೂಪಾದಸಂಘಟನೆ (ದ್ವೇಷಭಾವನಾ ಗ್ರಹಿಕೆ) ವಿಹಿಂಸಾ ಸಂಘಟನೆಗಳು (ಹಿಂಸಾಭಾವನೆಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು) ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.”

[ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾಗಿ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬ್ರೂಪಾದಸಂಘಟನೆಗಳು ವಿಹಿಂಸಾಸಂಘಟನೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವುದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆಗ ಗುಣವಾಗಿ ನಾವು ಇದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

“ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಗಳು (ಕಾಮದ ಬಗೆಗಿನ ಆಲೋಚನೆಗಳು) ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.”

[... ಇದನ್ನೂ ನಾವು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

“ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಪಾದ ವಿತಕ್ಕ (ದ್ವೇಷ ಭಾವನೆಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು) ಮತ್ತು ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಗಳು (ಹಿಂಸಾಭಾವನೆಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು) ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.”

[... ಇದನ್ನೂ ನಾವು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

3. “ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನೊಬ್ಬನಿಂದ ಚೀವರವನ್ನು ಪಡೆದುದಾಗಲಿ²¹⁷.... ಗೃಹಸ್ಥನಿಂದ ಪಡೆದ ಚೀವರವನ್ನು ಹೊದೆದುದಾಗಲಿ.... ಚೀವರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದುದಾಗಲಿ.... ಸೂಜಿಯಿಂದ ಚೀವರವನ್ನು ಹೊಲಿದುಕೊಂಡುದಾಗಲಿ.... ಚೀವರಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಾಕಿದುದಾಗಲಿ.... ಕಠಿಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚೀವರವನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಲಿ.... ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಸೋದರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ ಚೀವರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದುದಾಗಲಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ.”

[... ಇದನ್ನು ನಾವು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

“ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊಟದ ನಿಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವುದು.... ಹೀಗೊಂದು ಆಲೋಚನೆ “ಓ, ನನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಬಹುದು... ಎಂದೂ ಮನೆಯೊಂದರ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವುದು.... ಎಂದೂ ಮನೆಯೊಂದರ ಒಳಗೆ ಊಟ ಮಾಡಿರುವುದು ನೆನಪಿಲ್ಲ.”

[... ಇದನ್ನು ನಾವು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

“ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳ ರೂಪ-ಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದುದು... ಎಂದೂ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲಿನ ಗಾಢೆಯ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದುದು.... ಎಂದೂ ಭಿಕ್ಷುಣಿಗಳ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋದುದಾಗಲಿ.... ಎಂದೂ ಭಿಕ್ಷುಣಿಯೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ನೀಡಿದುದಾಗಲಿ.... ಎಂದೂ ಸಾಮಣೇರಿಯೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ನೀಡಿದುದಾಗಲಿ... ಎಂದೂ ಉಪಾಸಿಕಾಳೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ನೀಡಿದುದಾಗಲಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ.”

[ಇದನ್ನೂ ನಾವು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

“ಗೆಳೆಯ, ನಾನು ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಈ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಸ್ನಾನಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದುದು.... ಎಂದೂ ಸ್ನಾನ ಚೂರ್ಣದಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದುದು.... ಎಂದು ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳ ಮೈ ಕೈ ನೀವಿದುದು.... ಎಂದೂ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಸಮಯದಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಾಧೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು.... ಎಂದೂ ಗಜ್ಜುಗದಷ್ಟು ತೂಕದ ಔಷಧವನ್ನು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು.... ಎಂದೂ ಆನಿಕೆಗಾಗಿ ದಿಂಬನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದು.... ಎಂದೂ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು.... ಎಂದೂ ಗ್ರಾಮವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೆಂದು ಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವುದು ನೆನಪಿಲ್ಲ.

[ಇದನ್ನೂ ನಾವು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

“ಗೆಳೆಯನೆ, ಪಬ್ಬಜಿತನಾದ ಏಳು ದಿನದವರೆಗೆ ಜನಪದರು ನೀಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು²¹⁸ ಸಾಲಗಾರನಂತೆ ತಿಂದಿದ್ದೇನೆ. ಎಂಟನೇ ದಿನದಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಉದಯಿಸಿತು.

[ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನು ಏಳು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಜನಪದರು ನೀಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಾಲಗಾರನಂತೆ ಭುಂಜಿಸಿ ಎಂಟನೇ ದಿನದಂದು ಜ್ಞಾನವು ಅವನಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ್ದನ್ನು - ಇದನ್ನೂ ನಾವು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

4. [ಆನಂತರ ಅಚೇಲ ಕಸ್ಸಪನು ಹೇಳಿದನು:] “ಈ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಪಬ್ಬಜ್ಜವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ; ಉಪಸಂಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಚೇಲ ಕಸ್ಸಪನು ಧಮ್ಮವಿನಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು, ಉಪಸಂಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.”²¹⁹ ಕೂಡಲೇ ಅಂದರೆ ಉಪಸಂಪದವನ್ನು ಪಡೆದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಕಸ್ಸಪನು ಕುಲಪುತ್ರರು ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನಗಾರಿಕರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನದ ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೋ ಆ ಅಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅವನು ಹೀಗೆ ಅರಿತನು: ‘ಹುಟ್ಟು ನಾಶವಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಯಾಯಿತು. ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಬರುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲ.’ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಕಸ್ಸಪನು ಅರಹಂತರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದನು.

ಮುಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನು ಕೀಲಿ ಕೈಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಹಾರದಿಂದ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು: ‘ಆಯುಷ್ಮಂತರೆ, ಮುಂದೆ ಬನ್ನಿ, ಆಯುಷ್ಮಂತರೆ ಮುಂದೆ ಬನ್ನಿ. ಇಂದು ನಾನು ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.’²²⁰

[ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನು ಕೀಲಿಕೈಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಹಾರದಿಂದ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ “ಆಯುಷ್ಮಂತರೆ ಮುಂದೆ ಬನ್ನಿ, ಆಯುಷ್ಮಂತರೆ ಮುಂದೆ ಬನ್ನಿ, ನಾನು ಇಂದು ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣವೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]

ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನು ಭಿಕ್ಷುಸಂಘದ ನಡುವೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತನಾದನು.

[ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನು ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘದ ನಡುವೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತನಾದನು ಎನ್ನುವ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಆಯುಷ್ಮಂತ ಬಾಕುಲನ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆದ ಗುಣ ಎಂದು ನಾವು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.]²²¹

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಕುಲ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ದಂತಭೂಮಿ ಸುತ್ತ

1. ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಭಗವಾನರು ರಾಜಗಹದ ವೇಳುವನದ ಕಲಂದಕ ನಿವಾಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಣನಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವ ಅಚಿರವತನು ಅರಣ್ಯಕುಟಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಜಯಸೇನನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ವಿಹಾರಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗಿರಲು ಸಮಣದ್ದೇಶದ ಅಚಿರವತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಉಭಯ ಕುಶಲೋಪರಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು.²² ಸೌಜನ್ಯದ ಮಾತು ಮತ್ತು ವಿಹಾರದ ನಡಿಗೆಯು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತು ಸಮಣದ್ದೇಶದ ಅಚಿರವತನಿಗೆ “ಅಗ್ನಿವೆಸ್ಸನ, ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಭಿಕ್ಷುವು ಅಪ್ರಮತ್ತನೂ ಉತ್ಸಾಹಿಯೂ, ದೃಢತೆವುಳ್ಳವನು, ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದನು.

“ಹೌದು ರಾಜಕುಮಾರ, ಹೌದು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಭಿಕ್ಷುವು ಅಪ್ರಮತ್ತನೂ ಉತ್ಸಾಹಿಯೂ ದೃಢತೆವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿದ್ದು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಅಗ್ನಿವೆಸ್ಸನರೇ, ತಾವು ಕೇಳಿದ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ.”

“ರಾಜಕುಮಾರ, ನಾನು ಕೇಳಿದ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ.”

“ರಾಜಕುಮಾರ, ನಾನು ಕೇಳಿದ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಧಮ್ಮವನ್ನು ನಿನಗೆ ಬೋಧಿಸಲಾಗದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾನು ಕೇಳಿದ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಧಮ್ಮವನ್ನು ನಿನಗೆ ಬೋಧಿಸಿದರೆ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ ಮತ್ತು ಅದು ನಿನಗೆ ಆಯಾಸವೂ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ.”

“ಅಗ್ನಿವೆಸ್ಸನರು ತಾವು ಕೇಳಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಿ. ಪ್ರಾಯಶಃ ನಾನು ಆ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.”

“ರಾಜಕುಮಾರ, ನಾನು ಕೇಳಿದ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಧಮ್ಮವನ್ನು ನಿನಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತೇನೆ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಡಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸದಿರಿ.”

“ಅಗ್ನಿವೆಸ್ಸನರು ತಾವು ಕೇಳಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಅರಿತುಕೊಂಡಂತೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ನನಗೆ ಬೋಧಿಸಲಿ. ನಾನು ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಾನು ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”

2. ಆಗ ಸಮಣುದ್ದೇಶದ ಅಚಿರವತನು ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಜಯಸೇನನಿಗೆ ತಾನು ಕೇಳಿದ ಅರಿತ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದನು. ಅವನು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ: “ಅಗ್ಗಿವೆಸ್ಸನ, ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ, ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಿಯಾಗಿ, ದೃಢತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಆಗದು”. ಹೀಗೆ ಸಮಣುದ್ದೇಶದ ಅಚಿರವತನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಆಗದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ನಿರ್ಗಮಿಸಿದನು.

ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನು ಅಲ್ಲಿಂದ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಸಮಣುದ್ದೇಶದ ಅಚಿರವತನು ಭಗವಾನರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಭಗವಾನರಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಗವಾನರಿಗೆ ತಾನು ಮತ್ತು ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನೊಡನೆ ನಡೆದ ಸಂವಾದವೆಲ್ಲವನ್ನು ವರದಿ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಮಾತುಗಳು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ನುಡಿದರು:

“ಅಗ್ಗಿವೆಸ್ಸನ, ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನು ಕಾಮಭೋಗಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದು ಅವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವನು, ಕಾಮಭೋಗಗಳನ್ನು ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರುವವನು, ಕಾಮಭೋಗಗಳಿಂದ ನಾಶವಾದವನು ಕಾಮಭೋಗಗಳ ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದವನು, ಕಾಮಭೋಗಗಳ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲೇ ಇರುವವನು. ಹೀಗಿರುವವನು ಯಾವುದನ್ನು ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬೇಕೋ ನೋಡಬೇಕೋ ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲ ನೋಡಬಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ? ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ?”

3. “ಅಗ್ಗಿವೆಸ್ಸನ, ಒಂದುವೇಳೆ ಪಳಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎರಡು ಆನೆಗಳು, ಅಶ್ವಗಳು ಅಥವಾ ದನಗಳು ಇದ್ದು ಅವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಳಗಿತವಾದವು ಮತ್ತು ವಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡು ಪಳಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆನೆಗಳು, ಅಶ್ವಗಳು ಅಥವಾ ದನಗಳು ಇದ್ದು, ಅವು ಪಳಗಿತವಾಗದೆ ವಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸದೆ ಇವೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಏನೆಂದು ಯೋಚಿಸುವೆ ಅಗ್ಗಿವೆಸ್ಸನ? ಪಳಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅವು ಪಳಗಿತವಾಗಿ ವಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟರೆ ಅವು ಪಳಗಿದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆಯೇ?” – “ಹೌದು ಭಂತೆ” – “ಆದರೆ ಎರಡು ಪಳಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆನೆಗಳು, ಅಶ್ವಗಳು ಅಥವಾ ದನಗಳು ಪಳಗದೆ ವಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದೆ ವಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಅವು ಪಳಗಲು ಉಪಯೋಗ್ಯವಾದ ಆನೆಗಳು, ಅಶ್ವಗಳು ಅಥವಾ ದನಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ಪಳಗಿದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವುಗಳ ನಡತೆಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದೇ?” – “ಇಲ್ಲ ಭಂತೆ.” – “ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ಗಿವೆಸ್ಸನ, ಕಾಮಭೋಗಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದು, ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವನು, ಕಾಮಭೋಗಗಳನ್ನು ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರುವವನು ಕಾಮಭೋಗಗಳಿಂದ ನಾಶವಾದವನು, ಕಾಮಭೋಗಗಳ ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದವನು, ಕಾಮಭೋಗಗಳ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲೇ ಇರುವವನು ಯಾವುದನ್ನು ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬಹುದು ನೋಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅದನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಲಾಗಲಿ, ನೋಡಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

4. “ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ನಿಮಗದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮಹಾ ಪರ್ವತವಿದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸ್ನೇಹಿತರು ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಹಾಪರ್ವತದ ಬಳಿ ಹೋದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತ ಪರ್ವತದ ಬುಡದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಪರ್ವತದ ತುದಿಯತ್ತ ಏರಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಪರ್ವತದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವವನು ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತವನಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಗೆಳೆಯ, ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೇನು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ?’ ಅಲ್ಲಿದ್ದವನು ಹೇಳಿದ: ‘ಗೆಳೆಯ, ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ರಮಣೀಯವಾದ ವನಗಳು, ಹಸಿರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಮಣೀಯವಾದ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ರಮಣೀಯವಾದ ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿವೆ’. ಆಗ ಕೆಳಗೆ ನಿಂತ ಗೆಳೆಯ ಹೇಳಿದ: ‘ಗೆಳೆಯ ನೀನು ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ರಮಣೀಯವಾದ ವನಗಳು, ರಮಣೀಯವಾದ ಹಸಿರು ಅಚ್ಚಾಧಿತವಾದ ಭೂಮಿ, ರಮಣೀಯವಾದ ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.’

“ಶಿಖರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಸ್ನೇಹಿತ ಪರ್ವತದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಶಿಖರಾಗ್ರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಅವನಿಗೆ ಕೆಲಕಾಲ ದೀರ್ಘ ಉಸಿರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಿದ: ‘ಸರಿ ಗೆಳೆಯ, ಶಿಖರಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು ನೀನು ಏನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ?’ ಆಗ ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ: ‘ಈ ಪರ್ವತ ಶಿಖರಾಗ್ರದಿಂದ ನಿಂತು ರಮಣೀಯವಾದ ವನಗಳನ್ನು ಹಸಿರಿನಿಂದಾಚ್ಚಾಧಿತವಾದ ರಮಣೀಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ರಮಣೀಯವಾದ ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’. ಆಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ: ‘ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮುಂಚೆ ನೀನು ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ನಾವು ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ರಮಣೀಯವಾದ ವನಗಳು, ರಮಣೀಯವಾದ ಹಸಿರಿನಿಂದಾಚ್ಚಾಧಿತವಾದ ಭೂಮಿ, ರಮಣೀಯವಾದ ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿದೆವಲ್ಲ. ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ನೀನು ಪರ್ವತ ಶಿಖರಾಗ್ರದಿಂದ ನಿಂತು ರಮಣೀಯವಾದ ವನಗಳನ್ನು ಹಸಿರಿನಿಂದಾಚ್ಚಾಧಿತವಾದ ರಮಣೀಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ರಮಣೀಯವಾದ ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆವಲ್ಲ.’ ಆಗ ಮೊದಲಿನ ಸ್ನೇಹಿತ ಹೇಳಿದ: ‘ಗೆಳೆಯ, ಈ ಮಹಾಪರ್ವತ ಅಡ್ಡವಿದ್ದುದರಿಂದ ಏನನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ.’

“ಹೀಗೆಯೇ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಅವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಿಂದ ಅಡ್ಡ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ತಡೆಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನು ಕಾಮೋಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ನಾಶವಾಗಿ, ಆ ಜ್ವರಪೀಡಿತನಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಯಾವುದನ್ನು ತ್ಯಾಗದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬೇಕೋ ನೋಡಬೇಕೋ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

“ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಈ ಎರಡೂ ಉಪಮೆಗಳು ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನು ತಕ್ಷಣವೇ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

“ಪೂಜ್ಯರೆ, ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಕೇಳಿರದ ಈ ಎರಡೂ ಉಪಮೆಗಳು ಭಗವಾನರಿಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಸ್ಫುರಿಸಿದಂತೆ ನನಗೇಕೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ?”

“ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಒಂದುವೇಳೆ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮಾವುತನನ್ನು ಕರೆದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಮಾವುತನೆ, ನೀನು ರಾಜಾನೆಯನ್ನು ಏರಿ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು. ನೀನು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡಾನೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅದನ್ನು ಸೊಂಡಿಲಿನಿಂದ ರಾಜಾನೆಗೆ ಕಟ್ಟಿ ತಾ’. ಅವನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ರಾಜಾನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕಾಡಾನೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅದನ್ನು ಅದರ ಸೊಂಡಿಲಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ರಾಜಾನೆಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ರಾಜಾನೆಯು ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತವಾದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಡಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡ ಕಾಡಾನೆಯು ಬಯಲಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

5. “ಆಗ ಮಾವುತನು ಅಭಿಷಿಕ್ತ ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘ಸ್ವಾಮಿ ಕಾಡಾನೆಯು ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದಿದೆ’. ಆಗ ರಾಜನು ಹತ್ತಿದಮಕನನ್ನು (ಆನೆಯನ್ನು ಪಳಗಿಸುವವನು) ಕರೆದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ‘ಬಾ ಹತ್ತಿದಮಕ, ಈ ಕಾಡಾನೆಯನ್ನು ಪಳಗಿಸು. ಅದರ ಅಡವಿಯ ಹವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸು, ಅದರ ಅಡವಿಯ ನೆನಪುಗಳನ್ನು, ವಾಂಛ್ಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸು, ಅದರ ಖಿನ್ನತೆ, ಆಯಾಸ, ಅಡವಿಗೆ ವಾಪಸಾಗಬೇಕೆಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸು. ನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯರು ಒಪ್ಪುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡು.’ ‘ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ’ ಎಂದು ಆನೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸರಪಳಿ ಬಿಗಿದು ಅದನ್ನು ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದನು.

“ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿದಮಕನು ಆನೆಯನ್ನು ಅದರ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಇಂಪಾಗುವ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುವಂತಹ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟಪಡುವ ಒಪ್ಪುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡಾನೆಯು ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತದೆ, ಆಲಿಸುತ್ತದೆ, ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈಗ ಹತ್ತಿದಮಕನು ಅದಕ್ಕೆ ಹುಲ್ಲು ನೀರನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವಾಗ ಈ ಕಾಡಾನೆಯು ಹುಲ್ಲು-ನೀರನ್ನು ಅವನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೋ ಅಗ ಅವನು ‘ಇನ್ನು ಈ ಕಾಡಾನೆಯು ಜೀವಿಸುತ್ತದೆ’ ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

“ಹತ್ತಿದಮಕನು ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಈ ರೀತಿ ಸೂಚನೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ: ‘ಇದನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತು, ಕೆಳಗಿಡು’. ಯಾವಾಗ ಕಾಡಾನೆಯು ಇದನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತು, ಕೆಳಗಿಡು ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತದೋ ಆಗ ತರಬೇತಿ ಮಾವುತನು ‘ಮುಂದೆ ಹೋಗು, ಹಿಂದೆ ಹೋಗು’ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡಾನೆಯು ಹತ್ತಿದಮಕನ ಮುಂದೆ ಹೋಗು, ಹಿಂದೆ ಹೋಗು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಆ ಹತ್ತಿದಮಕನು ಇನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ‘ನಿಂತುಕೋ, ಕುಳಿತುಕೋ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡಾನೆಯು ನಿಂತುಕೋ ಕುಳಿತುಕೋ ಎಂಬ ಹತ್ತಿದಮಕನ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಸಮಾಧಾನ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಇರಲು ಹತ್ತಿದಮಕನು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋದ. ಮಾವುತನು

ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಹಲಗೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ, ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಆನೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿರಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಅಂಕುಶವನ್ನು ನೀಡಿದ, ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಅಂಕುಶವಿಡಿದ ಜನರು ಸೇರಿದರು, ಹತ್ತಿದಮಕನೇ ದೊಡ್ಡ ಅಂಕುಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದರ ಮುಂದೆ ನಿಂತನು. ಸಹನೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆನೆಯು ಮುಂದಿನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ, ಹಿಂದಿನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ, ದೇಹದ ಮುಂಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ, ಹಿಂಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ, ತಲೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಕಿವಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ದಂತಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಬಾಲವನ್ನಾಗಲಿ, ಸೊಂಡಿಲನ್ನಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಡಾನೆಯು ಭರ್ಜಿ ಖಡ್ಗ ಬಾಣಗಳ ಹೊಡೆತವನ್ನು, ಬೇರೆ ಜೀವಿಗಳ ಹೊಡೆತವನ್ನು ಮತ್ತು ಭೇರಿ ನಗಾರಿಗಳ ಡಿಂಡಿಮಗಳ ಭಯಂಕರ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆನೆಯು ಎಲ್ಲ ವಕ್ರಗಳಿಂದ, ದೋಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಬೇಕಾದುದಾಗಿ, ರಾಜಸೇವೆಗೆ ಬೇಕಾದುದಾಗಿ ಮತ್ತು ರಾಜನ ಅಂಗವೇ ಆಗಿ ಇರುತ್ತದೆ.

6. “ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ತಥಾಗತರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಅರಹಂತರು, ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಬುದ್ಧರು, ವಿದ್ಯಾಚರಣಸಂಪನ್ನರು, ಸುಗತರು, ಲೋಕಜ್ಞರು, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುವ ಅಸಮಾನ ಸಾರಥಿ (ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ), ದೇವತೆ ಹಾಗೂ ಮಾನವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುರುಗಳು, ಬುದ್ಧರು (ಬೋಧಿ ಪಡೆದವರು) ಮತ್ತು ಭಗವಾನರು. ಅವರು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾರನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜ ಮನುಷ್ಯರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅರಿತಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಪದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಾಯಕವಾದ ಅಂತಹ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗೃಹಸ್ಥರು ಅಥವಾ ಗೃಹಸ್ಥನ ಮಗನು ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ತಥಾಗತರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಆ ರೀತಿಯ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಾದ ಮೇಲೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ- ‘ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ ಬಂಧನ ಉಳ್ಳದ್ದು, ಕಲ್ಮಶವುಳ್ಳದ್ದು, ಪರಿವ್ರಾಜಕತೆ ಬಿಡುಗಡೆವುಳ್ಳದ್ದು. ಅದು ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವು, ಹೊಳೆವ ಶಂಖದಂತೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ತಲೆಗೂದಲು ಮತ್ತು ಗಡ್ಡವನ್ನು ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಮನೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ಶ್ರಮಣನಾದರೆ ಹೇಗೆ?’ ಎಂದು.

ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ತಥಾಗತರು ಅವನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ: “ಬಾ ಭಿಕ್ಷು, ಶೀಲವಂತನಾಗು, ಪಾತಿಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಶಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿರು, ವಿಹಾರ ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರು, ಅಣುಮಾತ್ರ ತಪ್ಪೆಸಗಿದರೂ ಭಯಪಡು, ಶಿಕ್ಷಾಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿರು.”

“ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನಾದವನು ಶೀಲವಂತನಾಗಿದ್ದು, ಪಾತಿಮೋಕ್ಷಗಳ ಶಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದು, ವಿಹಾರ ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿದ್ದು, ಅಣುಮಾತ್ರ ತಪ್ಪೆಸಗಿದರೂ ಭಯಪಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಾಪದಗಳ ಅನುಸರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಥಾಗತರು ಅವನನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿನಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಬಾ ಭಿಕ್ಷು, ನಿನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೋ. ಚಕ್ಷುವಿನಿಂದ ನಿಮಿತ್ತನಾಗಿ ರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡು, ಆದರೆ ಅದರ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಡ; ಚಕ್ಷು ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಪಾಪಕರವೂ ಅಕುಶಲವೂ ಆದ ಲೋಭಿತನವು ಮತ್ತು ದುಃಖವು ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ; ಚಕ್ಷು ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಸಂಯಮದಲ್ಲಿಡು, ಅದನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೋ, ಚಕ್ಷು ಇಂದ್ರಿಯದ ಸಂಯಮ ಶಿಕ್ಷಾಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು (ಗಣಕಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ).

7. “ಹೀಗೆ ಪಂಚನೀವರಣ (ಅಡತಡೆ) ಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತಕ್ಷೇಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪಂಚದುರ್ಬಲೀಕರಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಅವನು ಕಾಯವನ್ನು ಕಾಯವಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತ ಲೋಭಿತನವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಸ್ವತ್ತಿವಂತನಾಗಿ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ವೇದನೆಗಳನ್ನು ವೇದನೆಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತ, ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿತ್ತವಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತ, ಧಮ್ಮವನ್ನು ಧಮ್ಮವನ್ನಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಲೋಭಿತನವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಸ್ವತ್ತಿವಂತನಾಗಿ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.”²²³

“ಅಗ್ನಿವೇಸ್ಸನ, ಹೇಗೆ ಹತ್ತಿದಮಕನು ಬಲವಾದ ಕಂಭವನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಡಾನೆಯನ್ನು ಸರಪಳಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಅದರ ಕಾಡು ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅಣಗಿಸಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ನಡತೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಲಿಸುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನಾದವನು ಸತಿಪಟ್ಟಾಣದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥ ಬದುಕಿನ ಶೀಲಗಳನ್ನು ಆ ಗೃಹಸ್ಥ ಬದುಕಿನ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ಆಯಾಸವನ್ನು ತಾಪವನ್ನು ಕೊನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಆ ಮೂಲದ ಸತ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

8. “ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ತಥಾಗತರು ಅವನನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿನಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ: ‘ಬಾ ಭಿಕ್ಷು, ಕಾಯವನ್ನು ಕಾಯವಾಗಿಯೇ ನೋಡು, ಆದರೆ ಕಾಮೂಪಸಹಿತವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸದಿರು. ವೇದನೆಗಳನ್ನು ವೇದನೆಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ.... ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿತ್ತವಾಗಿಯೇ.... ಧಮ್ಮವನ್ನು ಧಮ್ಮವಾಗಿಯೇ ನೋಡು, ಆದರೆ ಕಾಮೂಪಸಹಿತವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸದಿರು.’²²²

“ಹೀಗೆ ವಿತರ್ಕ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಝಾನದಲ್ಲಿ.... ಮೂರನೆಯ ಝಾನದಲ್ಲಿ.... ನಾಲ್ಕನೆಯ ಝಾನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಅವನ ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಉಜ್ವಲವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ, ದೋಷವಿಮುಕ್ತವೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯ ಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ತವು ತಿರುಗಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ- ಒಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಎರಡು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಾಲ್ಕು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐದು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಮೂವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನಲವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಐವತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ನೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು, ಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ನೂರುಸಾವಿರ (ಲಕ್ಷ) ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಕೋಚನ-ವಿಸ್ತರಣ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ- ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಇತ್ತು; ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಸತ್ತು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೀಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಗೋತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು, ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಆಹಾರ ಹೀಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವಿತ್ತು; ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ’ ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಸವಿವರವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ಣವಾದ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಪೂರ್ವ ಜೀವಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಾನೆ.

9. “ಅವನ ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ನಿರ್ಮಲವೂ ಉಜ್ವಲವೂ ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವೂ ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಜೀವಿಗಳ ಸಾವು ಮತ್ತು ಮರುಹುಟ್ಟುಗಳೆಡೆಗೆ ಚಿತ್ತ ತಿರುಗಿತು. ಆ ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾನವಾತೀತ ದಿವ್ಯ ನೇತ್ರದಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹೀನವಾದವುಗಳನ್ನು, ಉತ್ತಮವಾದವುಗಳನ್ನು, ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಮತ್ತು ದುರ್ವರ್ಣ ಹೊಂದಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಸುಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಕಮ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ- ‘ಈ ಅರ್ಹ ಜೀವಿಗಳು ಕಾಯ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮಾತಿನ

ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಅರಿಯರನ್ನು (ಬೋಧಿ ಪಡೆದವರನ್ನು) ತೆಗಳಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಮ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರು ಶರೀರ ತೃಜಿಸಿ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಅಪಾಯದಲ್ಲಿ, ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ, ವಿನಿಪಾತಕದಲ್ಲಿ, ನರಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವರು. ಆದರೆ ಈ ಉತ್ತಮ ಜೀವಿಗಳು ಕಾಯ ಸುಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮಾತಿನ ಸುಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ, ಅರಿಯರನ್ನು ತೆಗಳದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಮ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರು ಶರೀರ ತೃಜಿಸಿ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಸುಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವರು' ಎಂದು. ಹೀಗೆ ಆ ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾನವಾತೀತ ದಿವ್ಯ ನೇತ್ರದಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಹೀನವಾದವುಗಳನ್ನು, ಉತ್ತಮವಾದವುಗಳನ್ನು ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಮತ್ತು ದುರ್ವರ್ಣ ಹೊಂದಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಸುಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕಮ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

“ಅವನ ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಚಿತ್ತವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಉಜ್ವಲವೂ, ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಾರ್ಯಯೋಗ್ಯವೂ, ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಚಲವೂ ಆಗಿ ಆಸವಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ತ ತಿರುಗಿತು. ಅವನು ‘ಇದೇ ದುಃಖ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ಹುಟ್ಟು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ನಿರೋಧ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ದುಃಖದ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಮಾರ್ಗ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ‘ಇವೇ ಆಸವಗಳು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ಹುಟ್ಟು’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ನಿರೋಧ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ‘ಇದೇ ಆಸವಗಳ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಮಾರ್ಗ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕಂಡಮೇಲೆ, ಹೀಗೆ ಅರಿತುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಕಾಮಾಸವಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿತು, ಭವಾಸವಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿತು, ಅವಿದ್ಯಾಸವಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿತು, ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದಾಗ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ‘ಜನ್ಮವು ಕೊನೆಯಾಯಿತು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು, ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಇನ್ನೇನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

“ಯಾವ ಭಿಕ್ಷುವು ಶೀತೋಷ್ಣಗಳನ್ನು, ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಣ-ಸೊಳ್ಳೆಗಳನ್ನು, ಗಾಳಿಯನ್ನು, ಸೂರ್ಯತಾಪವನ್ನು, ಸರೀಸೃಪಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹವನು ನಿಂದನೆಗಳನ್ನು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಶರೀರದಿಂದುದಯವಾಗುವ ದುಃಖದ ತೀಷ್ಣವಾದ ಚುಚ್ಚುವ, ಕಟುವಾದ ವೇದನೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ರಾಗ ದ್ವೇಷ ಮೋಹಗಳಿಂದ ವಿಹಿತನಾಗಿ ಅವನು ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ನಿವೇದನೆಗಳನ್ನು, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಲೋಕದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

10. “ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ರಾಜಾನೆಯು ಪಳಗದೆ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕದೆ ಮುಪ್ಪಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ ಆಗ ಅದನ್ನು ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಪಳಗದೆಯೇ ಸತ್ತ ಆನೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಾನೆಯು ಪಳಗದೆ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡದೆ ಮಧ್ಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ, ಅದನ್ನು ಪಳಗದೆಯೇ ಮಧ್ಯವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಆನೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಾನೆಯು ಪಳಗದೆಯೇ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡದೆಯೇ ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ, ಅದನ್ನು ಪಳಗದೆಯೇ ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಆನೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ ಒಬ್ಬ ಧೇರ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸತ್ತರೆ, ಅವನನ್ನು ಪಳಗದೆಯೇ ಸತ್ತ ಧೇರ ಭಿಕ್ಷುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಮಧ್ಯಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಭಿಕ್ಷು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸತ್ತರೆ ಅವನನ್ನು ಪಳಗದೆಯೇ ಸತ್ತ ಮಧ್ಯಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಭಿಕ್ಷುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ನವ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸತ್ತರೆ ಅವನನ್ನು ಪಳಗದೆಯೇ ಸತ್ತ ನವ ಭಿಕ್ಷುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಅಗ್ನಿವೇಸ್ಸನ, ಮುಷ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಾನೆಯು ಪಳಗಿ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸತ್ತರೆ ಆಗ ಅದನ್ನು ಪಳಗಿ ಮುಷ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಆನೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಾನೆಯು ಪಳಗಿ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಡುವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ ಅದನ್ನು ಪಳಗಿ ನಡುವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಆನೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಾನೆಯು ಪಳಗಿ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಎಳೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ ಅದನ್ನು ಪಳಗಿ ಎಳೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಆನೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ನಿವೇಸ್ಸನ, ಒಬ್ಬ ಧೇರ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಸತ್ತರೆ ಅವನನ್ನು ಪಳಗಿ ಸತ್ತ ಧೇರ ಭಿಕ್ಷುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಮಧ್ಯಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಭಿಕ್ಷು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಸತ್ತರೆ ಅವನನ್ನು ಪಳಗಿ ಸತ್ತ ಮಧ್ಯಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಭಿಕ್ಷುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ನವ ಭಿಕ್ಷುವು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಸತ್ತರೆ ಅವನನ್ನು ಪಳಗಿ ಸತ್ತ ನವಭಿಕ್ಷುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವಾನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಸಮಣುದ್ವೇಶದ ಅಚಿರವತನು ಭಗವಾನರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರೀತನಾಗಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಂತಭೂಮಿ ಸುತ್ತ ಮುಗಿಯಿತು.

ಸುತ್ತರಗಳಿಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ದೇವದಹ ಸುತ್ತ - 101

1. ಇದು ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ. ಬುದ್ಧರ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವ (ವೇದನಾ)ವು ಏನಿದೆ ಅದು ಹಿಂದಿನ ಕಮ್ಮ (ಕರ್ಮ) ದಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಈಗಿನ ಕಮ್ಮ (ಕರ್ಮ) ದಲ್ಲೇ ಒಡಗೂಡಿರುವಂತಹುದು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ.
2. ಕಂಡಿಕೆ 6ರಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಹೇಳಿದಂತೆ 'ತೀವ್ರ ಪರಿಶ್ರಮವು' ಅಂದರೆ ಜೈನರ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಬದುಕಿನ ಕ್ರಮವು ಅವನ ನೋವಿನ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ತರವಲ್ಲದ ಮಾತು.
3. 'ಪರಿಪಕ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅನುಭವಿಸುವುದು ಎಂಬುದು 'ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಅನುಭವಿಸುವುದು' ಎಂಬುದರ ಸಮಾನಾರ್ಥ ವಾಕ್ಯ. 'ಅಪರಿಪಕ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಅನುಭವಿಸುವುದು' ಎಂಬುದು 'ಕಮ್ಮವೊಂದನ್ನು (ಅದರ ಫಲವನ್ನು) ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವುದು' ಎಂಬುದರ ಸಮಾನಾರ್ಥ ವಾಕ್ಯ. ಆದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಗತಿ ಹೀಗಿದೆ: ಯಾವುದೇ ಕಮ್ಮವು ಇದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಅನುಭವಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಯಾವ ಕಮ್ಮವು ಏಳು ದಿನಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಫಲಕೊಡುತ್ತದೋ ಅದು ಪರಿಪಕ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ.
4. ಈ ಕಮ್ಮವು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಕಮ್ಮವು ಸತ್ತಂತೆ ಅಥವಾ ಅಪ್ರಚಲಿತ.
5. ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಹೇತು. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಆಸ್ತಿಕವಾದಿಗಳ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದಾರೆ (ಅಂಗುತ್ತರನಿಕಾಯ 3:61/i.174).
6. ಸಜ್ಜತಿಭಾವಹೇತು. ಇದು ಮಕ್ಕಳಿ ಗೋಸಾಲನ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿದ್ದು ಭಗವಾನರು ಇದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದಾರೆ (ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 60.21 ಮತ್ತು ಅಂಗುತ್ತರನಿಕಾಯ 3:61/1.175).
7. ಅಭಿಜಾತಹೇತು. ಇದೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳಿ ಗೋಸಾಲನ ಸಿದ್ಧಾಂತ.
8. ಇದು ಬುದ್ಧರು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗ. ದೇಹವನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲೇ ಮುಳುಗುವ ಎರಡು ಅತಿರೇಕಗಳನ್ನು ದೂರ ಇಡುವ ಮಾರ್ಗ.
9. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯದ ಅಟ್ಟಕಥೆಯಲ್ಲಿನ ವಿವರಣೆ: ತನ್ಮಾವು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ, ಯಾಕೆಂದರೆ ದುಃಖಮೂಲವು ಪಂಚಕ್ಯಂಧದೊಳಗಿದೆ. ತನ್ಮಾವನ್ನು ಗೆದ್ದುಬರಲು ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಶ್ರಮ, ಇನ್ನೊಂದು ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಸಮತಾಭಾವ. ದುಃಖ ಮೂಲವು ಮಾಯವಾಗುವುದು ಎಂಬುದು ಅನುತ್ತರವಾದ ಮಾರ್ಗ. ಈ ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ಸುಖಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಇಠ್ಠಾ, ಅಂದರೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾದ ನೇರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಒಬ್ಬನು ಸುಖವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. ಈ ಪ್ರಾರಾದದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಧುತಂಗಗಳನ್ನು (ಒಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಸಾಧನೆಗಳು) ಪಾಲಿಸಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಸರಳತೆಯನ್ನು ಜೈನರು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಧರ್ಮದ ಗುರುಗಳು ನಂಬಿದಂತೆ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕ್ಷೇಶಗಳನ್ನು ಹಾದುಹೋಗಲು ಅನುಕೂಲ; ಆದರೆ ಅದು ಹಳೆಯ ಕಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸಲು ಅಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ (ಅತ್ತ) ವನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಲು ಅಲ್ಲ, ಅಟ್ಟಕಥೆ ಮಂದವಾದ ನೇರಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಿದ ಒಬ್ಬನು ಕಷ್ಟವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. (ದುಃಖಪಟಿಪದಾ ದಂಧಾಭಿಇಠ್ಠಾ).

ಪಂಚತ್ರಯ ಸುತ್ತ - 102

11. ಈ ಸುತ್ತವು ದೀಘನಿಕಾಯದಲ್ಲಿರುವ ದೀರ್ಘ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲ ಸುತ್ತದ ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಸುತ್ತ ದೀಘನಿಕಾಯವು ಭಿಕ್ಷು ಬೋಧಿಯವರಿಂದ ಭಾಷ್ಯ ಸಮೇತ Discourse on the All-embracing net of views ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಅನುವಾದಗೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಶ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಆ ಪುಸ್ತಕದ ಪೀಠಿಕಾ ಮತ್ತು ಭಾಗ-2ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಪಂಚತ್ರಯ ಸೂತ್ರದ ಟಿಬೆಟ್ ಅನುವಾದವು ('ಮೂಲಶ್ರಾವಸ್ತಿವಾದ' ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸೇರಿದುದು) ಲಭ್ಯವಿದ್ದು, ಅದರ ಮೂಲ ಸಂಗ್ರಹವು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಾಗವನ್ನು ಪೀಟರ್ ಸ್ವಿಲ್ಲಿಂಗನು Mahasutransil ನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಿಲ್ಲಿಂಗನು ಈ ಗ್ರಂಥಭಾಗವನ್ನು ಮತ್ತು ಪಾಳಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥ ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.
12. ಸ್ವಿಲ್ಲಿಂಗನು ಟಿಬೆಟನ್ ಪಂಚತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಸಿಗುವ ನಿಬ್ಬಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲ ಸುತ್ತವು ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲೇ ಈಗಲೇ ಸಂಭವಿಸುವ ಪರಮ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಟಿಬೆಟನ್ ಗ್ರಂಥ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹೆಚ್ಚು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
13. ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಹದಿನಾರು ಬಗೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಎಂಟು ಮತ್ತು ಇನ್ನೆರಡು ತ್ರಯಗಳು: ಅತ್ತವು ಅಂತ, ಅನಂತ ಮತ್ತು ಎರಡೂ; ಸುಖವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಸುವ ಅತ್ತ, ದುಃಖವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಸುವ ಅತ್ತ, ಮತ್ತು ಇವೆರಡೂ, ಮತ್ತು ಇವೆರಡೂ ಅಲ್ಲದಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ತ್ರಯಗಳನ್ನು ಭೂತಕಾಲದ ಬಗೆಗಿನ ಊಹಾಪೋಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸುತ್ತನಿಪಾತ 24:37-44/219-20ರಲ್ಲಿ ಮರಣ ನಂತರದ ಅತ್ತವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.
14. ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತವು ಅರೂಪ, ಏಕತ್ತ ಸಂಘೋ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಮಾಣ ಸಂಘೋ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯು ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಟೀಕಾವು ತತ್ತ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಅತ್ತವೇ ಆಯತನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ವಿಜ್ಞಾಣ ಕಸಿನಾವು ಅನಂತ ವಿಜ್ಞಾಣಕ್ಕೆ ಆಯತನವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.
15. ಮೂರನೇ ಅರೂಪ ಝಾನದೊಳಗಿನ ಸಂಘೋಯು ಅಂದರೆ ಆಕಿಂಚ್ಛಾಂಚ್ಛಾಯತನವು ಎಲ್ಲ ಲೌಕಿಕ ಸಂಘೋಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಆದುದು. ನಾಲ್ಕನೇ ಅರೂಪ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುರೀತಿಯ ಸಂಘೋ ಇದ್ದರೂ ಅದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
16. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ: "ಎಲ್ಲರೀತಿಯ ಅನೇಕ ದಿಟ್ಟಿಯ ಸಂಘೋಗಳು ಸಂಖಿತವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಸಂಖಿತವಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವು ಸಾಂದ್ರವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ನಿಬ್ಬಾಣವಿದೆ, ಅದು ಸಂಖಾರಗಳ ನಿರೋಧ, ಅಂದರೆ ಅದು ಸಂಖಿತಗಳದ್ದು. 'ಅದು ಇದೆ' ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅಂದರೆ ನಿಬ್ಬಾಣ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಆ ಸಂಖಿತಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ತಥಾಗತರು ಸಂಖಿತಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ".
17. ಪ್ಯಾರಾ-2ರಲ್ಲಿನ ಎರಡನೇ ತ್ರಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅತ್ತವನ್ನು ಅಸಂಘೋ ಎಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಈ ರೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ, ಇವು ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಅಂತ-ಅನಂತದ ತ್ರಯವು.
18. ಯಾವೆಲ್ಲ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪಂಚಕ್ಯಂಧಗಳು ಇವೆಯೋ ಅಂಥವಕ್ಕೆ ಈ ಉಕ್ತಿಯು ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಎಂದು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅರೂಪ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಕ್ಯಂಧವಿಲ್ಲದೆ ವಿಜ್ಞಾಣವು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಸಂಘೋ ವಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಣರಹಿತವಾದ ರೂಪಕ್ಯಂಧವಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಜ್ಞಾಣವು ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂರು ಮನೋಕ್ಯಂಧಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
19. ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತವು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯ ಎಂಟು ಬಗೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಇವು ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಅಂತ-ಅನಂತದ ತ್ರಯ.
20. 'ಸಮ್ಮೋಹ'ವು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥಗಳಾದ 'ಭ್ರಮೆ', ಅನುಮಾನ' ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

21. ದಿಟ್ಟಸುತಮುತವಿಜ್ಞಾತಬ್ಬ - ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ಸಂಯುಕ್ತಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ: 'ನೋಡಿ, ಕೇಳಿ ಮತ್ತು ಮನೋಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು'. ಈ ಅರ್ಥವು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಇದು ಮನೋ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಅರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಳಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮನೋಸಂಚಾರಗಳನ್ನು ದಾಟಬೇಕು, ಕಾರಣ ಅವುಗಳ ಇರುವಿಕೆಯೇ ಈ ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು 'ನವವಸಇಷ್ಟಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು.
22. ಸಂಚಾರಾವಸೇಸಸಮಾಪತ್ತಿ - ನಾಲ್ಕನೇ ಅರೂಪ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸಂಚಾರಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ನಾಸಇಷ್ಟಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
23. ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತವು ಏಳುಬಗೆಯ ಉಚ್ಛೇದವಾದಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.
24. 'ಕಾಯಭಯ ಮತ್ತು ಕಾಯಜಿಗುಪ್ಪೆ' ಇದು ವಿಭವ ತಣ್ಣಾದ (ಮತ್ತೆ ಸಂಭವಿಸಬಾರದೆಂಬ ಆಸೆಯ) ಒಂದು ಮಗ್ಗಲು. ಉಚ್ಛೇದವಾದಿಯು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯು ಇನ್ನೂ ಅತ್ತದ ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಛೇದ (ನಾಶ) ವಾಗುವ ಅತ್ತ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತದೆ; ಹೀಗೆ ಅವನು ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಅದು ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಯನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಸುತ್ತ ತಿರುಗಿಸುತ್ತದೆ.
25. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಮೂಲ ಐದು ವರ್ಗಗಳ ಊಹಾಪೋಹಗಳ ಪೈಕಿ ನಾಲ್ಕನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಷದಪಡಿಸಿದಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು 'ನಿಬ್ಬಾಣವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ' ಎನ್ನುವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳು 'ಏಕತ್ತಸಇಷ್ಟಿ' ಮತ್ತು 'ನಾನತ್ತಸಇಷ್ಟಿ' (ಪ್ಯಾರ 2) ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಬಗೆಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿವರಣೆಯು ಸಮೃತವಾಗುವಂತಹುದಲ್ಲ. ಭಿಕ್ಷು ಜ್ಞಾನಮೋಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ಯಾರ 10 ಮತ್ತು ಪ್ಯಾರ 10-12ರ ಮೇಲೆ 'ನಿಬ್ಬಾಣ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ' ಎಂಬ ಶಿರೋನಾಮವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು, ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿರುವ 'ನಿಬ್ಬಾಣ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತು ಈಗಲೇ'ಯ ಐದು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಪೈಕಿ ಕೊನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಇವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಪ್ಯಾರ 7(13), 10, 11 ಮತ್ತು 12ರಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪರದ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೊಡೆದವನಾಗಿ' ಪದಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಈ ಪದ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ 'ನಿಬ್ಬಾಣ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಹೊರಗಿಡುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ಯೆಯು ಬಗೆಯರಿಯುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಾಗದ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನ ಬಂದು ಇದು ಎಲ್ಲೋ ವಾಕ್ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದೂಷಿತವಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ.
26. ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡಿರುವ ಭೂತಕಾಲದ ಬಗೆಗಿನ ಊಹಾಪೋಹಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಾಲ್ಕು ಶಾಶ್ವತವಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.
27. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯು ಭೂತಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಭೂತಕಾಲದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ತವು ಮತ್ತು ಲೋಕವು ತಂತಾನೆ ಶೂನ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ (ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಹೇಳುವಂತೆ) ಸೇರಿಕೊಂಡ ಎರಡು ಆಕಸ್ಮಿಕ (ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್) ಉಗಮದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.
28. ಇದು ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ಪಾರ್ಶ್ವ ಶಾಶ್ವತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.
29. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ಅಮರಾವಿಕ್ಲೇಪಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯಿರದ ಸಂಶಯ ಅಥವಾ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.
30. 5 ರಿಂದ 8ರವರೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತದ ನಾಲ್ಕು ವಿಸ್ತಾರವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.
31. 9 ರಿಂದ 16ರವರೆಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲದಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯದ ಊಹಾಪೋಹಗಳಲ್ಲಿನ ಅಮರಸಇಷ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ.
32. ಅಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ - ಶ್ರದ್ಧೆ (ನಂಬಿಕೆ) ಅಥವಾ ಪರಾಮರ್ಶೆಯ ಮೇಲೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯದ 95:14ರಲ್ಲಿ ಈ ಐದು ನಿಶ್ಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಕೊಡುವ ಅಂತಿಮ ಪರಿಣಾಮ ನಿಜವೂ ಆಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳು ಆಗಿರಬಹುದು.

33. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಅದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದು ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದು ದಿಟ್ಟಿಉಪಾದಾನವಾಗುತ್ತದೆ (ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗುತ್ತದೆ).
34. ಈ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯವು ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಅರವತ್ತೆರಡು ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆಯಾದರೂ, ಈ ಸುತ್ತವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ (ಪ್ಯಾರಾ 24ರಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದಲ್ಲಿ) ಅತ್ತಭಾವದೃಷ್ಟಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿವರಣೆ ಇದೆ.
35. ಈ ಶಿರೋನಾಮವು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಬರುವ ರೋಮನ್ ಸಂಖ್ಯೆ 'V' ಗಳನ್ನು ಭಿಕ್ಷುಇಞ್ಞಾನಮೋಳಿಯವರು ಸೇರಿಸಿರುವುದು. ನಿಬ್ಬಾಣ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ್ದು ಈ ಹಿಂದೆ ವಿಷದವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ.
36. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಈ ಯಾವ ಎಲ್ಲ ಅರವತ್ತೆರಡು ಉಪಾಪೋಹ ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅತ್ತಭಾವ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದು ಈ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.
37. ಪವಿವೇಕಂ ಪೀತಿಂ. ಇದು ಮೊದಲ ಎರಡು ಝಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೀತಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.
38. ಝಾನದ ನಾಶದಿಂದಾಗಿ ದುಃಖ ಹುಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಝಾನದ ನಿರೋಧವಾದ ತಕ್ಷಣವೇ ದುಃಖವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದು ಮಾಯವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಪನನ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ದುಃಖವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
39. ನಿರಾಮಿಸಂ ಸುಖಂ. ಇದು ಮೂರನೇ ಝಾನದ ಆನಂದ.
40. ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನ.
41. ಸಂತೋ'ಹಂ ಅಸ್ತಿ, ನಿಬ್ಬುತೋ'ಹಂ ಅಸ್ತಿ, ಅನುಪಾದಾನೋ'ಹಂ ಅಸ್ತಿ. 'ಅಹಂ' ಎನ್ನುವುದು ಇನ್ನೂ ಅವನು ಉಪಾದಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬುದ್ಧರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
42. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಇದನ್ನು ಅತ್ತಭಾವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಉಪಾದಾನಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.
43. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಬೇರೆಡೆ 'ಅನುಪಾದ ವಿಮೋಕ್ಷೆ'ವು 'ನಿಬ್ಬಾಣ'ವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅದು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರ ಫಲ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.
44. ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತವೂ ಕೂಡ ಸ್ಪರ್ಶಸಳಾಯತನಗಳ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕಿನ್ತಿಸುತ್ತ 103

45. ಭವಾಭವಹೇತು. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ: 'ಅವರು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು ಪುಣ್ಯಾರ್ಜನೆಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಆ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿನ (ಹೆಚ್ಚಿನ) ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿನ (ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ) ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಏನು?'
46. ಅಭಿಧಮ್ಮ. ಈ ಹಿಂದಿನ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಸಂಬೋಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇರುವ ಮೂವತ್ತೇಳು ಬೆಂಬಲದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
47. ಅತ್ಥ (ಅರ್ಥ) ಮತ್ತು ಬ್ಯಂಜನ (ವ್ಯಂಜನ : ಅಕ್ಷರ/ಪದ) ಇವು ಬುದ್ಧರು ಬೋಧಿಸಿದ ಧಮ್ಮದ ಎರಡು ಮಗ್ಗಲುಗಳು. ಮುಂದಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ಯಾರಾ-2 ರಿಂದ 5ರವರೆಗೆ ದೀಘನಿಕಾಯದ 29.18-21/iii/28-29ಗೆ ಹೋಲಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಧಮ್ಮದ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಕಾಳಜಿ ಇದೆ.
48. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಯಾಕೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದರೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಪದಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಮ್ಮಿಯಾದರೂ ಅದೇನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗದು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ. ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಂಗುತ್ತರನಿಕಾಯ2.20) ಭಗವಾನರು ತಪ್ಪು ಪದಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಅರ್ಥದ ತಪ್ಪು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಇವೆರಡೂ ಸಂಗತಿಗಳು ಧಮ್ಮವಿರೂಪಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

49. ಪ್ಯಾರಾ 6ರಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಇದು: ಒಬ್ಬನು ತಪ್ಪುದಾರಿ ಹಿಡಿದ ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ಸರಿಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ನೋವಾದರೂ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಒಬ್ಬನು ಅವನನ್ನು ಸರಿಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಳಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವನು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಸಮತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
50. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು 'ಸಮಣ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸತ್ಥಾ (ಗುರು) ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದೆ. ಅದು 'ಬುದ್ಧ'ರಿಗೇ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದು. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಸಮಣ' ಪದವನ್ನು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 105.18,21ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೆ.

ಸಾಮಗಾಮ ಸುತ್ತ - 104

51. ಈ ಸುತ್ತದ ಅರಂಭವು ದೀಘನಿಕಾಯದ ಸುತ್ತ 29ರಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಬುದ್ಧರ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಣದ ನಂತರ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸೌಹಾರ್ದತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಇದೆ.
52. ಸಾಮಣೇರ ಚುಂದನು ಆಯುಷ್ಯಂತ ಸಾರಿಪುತ್ತನ ತಮ್ಮ.
53. ಬುದ್ಧರು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಆ ರೀತಿಯ ವಿವಾದ ಕೋಸಂಬಿಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿತ್ತು; ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 48.2ನ್ನು ನೋಡಿ.
54. ಇದು ಆರ್ಯ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಮಾರ್ಗದ ಅಥವಾ ಬೋಧಿಪಥದ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗೆಗಿನ ವಿವಾದ.
55. ಮೊದಲ ಆರು ಯಮಕಗಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕ್ಲೇಶಗೊಳಿಸುವ ಅಪರಿಪಕ್ವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ.
56. ಅಧಿಕರಣ. ಹಾರ್ಸರನು ಇದನ್ನು 'ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು' ಎಂದು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದನೆ. ಹಾರ್ಸರನ Book of Discipline 5:117-25 ನೋಡಿ. ಭಿಕ್ಷುಗಳಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಾದ ಬಿದ್ದಾಗ ವಿವಾದಾಧಿಕರಣ (ವಾದವಿವಾದದಿಂದಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ) ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಂನ್ಯಾಸ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಾಗ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಅವನ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸಿದಾಗ ಅನುವಾದಾಧಿಕರಣವು (ದೂರು ಮಾಡಿದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ) ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಉಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಪತ್ತಾದಿಕರಣವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಕಿಚ್ಚಾಧಿಕರಣವು ಸಂಘದ ದಿನನಿತ್ಯದ ನಡವಳಿಗಳ ಬಗೆಗಿನ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.
57. ಅಧಿಕರಣಸಮಘ. vincvk4 ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತಾರ ಚರ್ಚೆ ಇದೆ. ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಏಳು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು vin-ii. 93-104ರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾರ್ಸರನ Book of the discipline ನೋಡಿ.
58. ಸಮ್ಮುಖಾವಿನಯ. ಹಾರ್ಸರನ ಅನುವಾದ: 'ಒಬ್ಬರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಪು'. vin-ii. 93ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸಂಘ, ಧಮ್ಮ ವಿನಯ ಮತ್ತು ಯಾರು ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವವರೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿ ಅಥವಾ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಇದು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಅಧಿಕರಣಗಳ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣ ರೂಪುರೇಷೆಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸದೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯತವಾಗುತ್ತದೆ.
59. ಧಮ್ಮನೆತ್ತಿ ಸಮಣಮಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಧಮ್ಮನೆತ್ತಿಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹತ್ತು ರೀತಿಯ ಕುಶಲ ಅಕುಶಲ ನಡವಳಿಕೆಗಳು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
60. ಸತಿವಿನಯ. ಹಾರ್ಸರನು ನಿರ್ದೋಷದ ತೀರ್ಪು. vin-ii. 80 ರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ತೀರ್ಪನ್ನು ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದದಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತು ಅಂತಹವನನ್ನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂಬ ಆರೋಪದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಭಿಕ್ಷುವು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ತೀರ್ಪನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸರಿಯಿದೆ ಎಂದು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನವಿ ಮಾಡಬೇಕು.
61. ಪಾರಾಜಿಕ-ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಹ ಅಪರಾಧವನ್ನೆಸಗಿದ್ದರೆ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕುವುದಾಗುತ್ತದೆ. ಸೋಲಿನ ಅಂಚಿಗೆ ಬರುವಂತಹ ಅಪರಾಧವು ಸಂಘಾದಿಸೇಸ (ಸಂಘವು ಒಂದು ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅವಧಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವುದು) ವಾಗುತ್ತದೆ ಎಲ್ಲವೆ ಪಾರಾಜಿಕ ಅಪರಾಧವಾಗುತ್ತದೆ.

62. ಅಮೂಲ್ಯವಿನಯ. ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಉನ್ನಾದದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವನ್ನೆಸಗಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಚಿತ್ರವಿಪರ್ಯಾಸವಿತ್ತು ಎಂದು ತೀರ್ಪನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉನ್ನಾದ ಅಥವಾ ಹುಚ್ಚುತನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ವಿಧಾನವೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಸ್ವತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು.
63. ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲಂಘನೆಗೆ ದೋಷವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಯಾವಾಗೆಂದರೆ ಯಾವ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಎಸಗಿದ್ದಾನೋ ಅದನ್ನು ಅವನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ಇದು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನ.
64. ಪಾಪಿಯುಸಿಕಾ. ಹಾರ್ಷರನು ಇದನ್ನು 'ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಷ್ಟವೆಸಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತೀರ್ಪು' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಸಂಘದೊಳಗೆ ಗಲಭೆ ಜಗಳ ಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದು, ಮುಗ್ಧನೂ ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೆಸಗುವವನು ಅಥವಾ ಗೃಹಸ್ಥರೊಂದಿಗೆ ಅನುಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅಂತಹವನ ಮೇಲೆ ಈ ರೀತಿಯ ತೀರ್ಪನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾಗುವುದು.
65. ತೀರ್ಣತಾರಕ. ಈ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆಂದರೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಸಣ್ಣ ಅಪರಾಧಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಂಘವು ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಾ ವಿಧಾನವನ್ನನುಸರಿಸುವುದು ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತದಾದ್ದರಿಂದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಬಗೆಹರಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಸಿಗೆಯಿಂದ ಬರುವ ಕೆಟ್ಟ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಅದರ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದು, ಆದ್ದರಿಂದ 'ಹುಲ್ಲು ಮುಚ್ಚುವುದು' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
66. ಪಾರಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಘಾದಿಸೇಸ ವರ್ಗದ ಅಪರಾಧಗಳು ತೀವ್ರ ಖಂಡನೆಯಡಿಗೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಉಪಾಸಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣಗಳೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಗೃಹಸ್ಥರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದು ಜರೆಯುವುದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ.
67. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 21.21ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗರಗಸದ ಉಪಮೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸುನಕ್ಷತ್ರ ಸುತ್ತ - 105

68. ಅಧಿಮಾನೇನ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ತಾವು ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ತಾವೇ ಸಾಧಿಸಿದ್ದೇವೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
69. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಅವರ ಸಾಧನೆಯ ಹಂತವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲು.
70. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ನಿಜವಾದ ಸಾಧಕರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಯಾವ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕು ಎನಿಸುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಥಾಗತರ ಆಲೋಚನೆಯು ತನ್ನಾದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಇವರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾಯವಾಯಿತು.
71. ಲೋಕಾಮಿಸ. ಇವು ಐದು ರೀತಿಯ ಕಾಮಗುಣಗಳು.
72. ಆನೇಇ. ಇದು ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನದಿಂದ ಬರುವ ಅರೂಪಸಿದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಳಸುವ ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪದ. ಉನ್ನತವಾದ ಎರಡು ಅರೂಪ ಜ್ಞಾನಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನ ಮತ್ತು ಕೆಳಹಂತದ ಎರಡು ಅರೂಪ ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ 'ಆನೇಇ' (ಪ್ರಶಾಂತತೆ) ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.
73. ಭಗವಾನರು ಬುದ್ಧರು.
74. ಎರಡುಬಗೆಯ ಅಪರಾಧವರ್ಗಗಳಿವೆ; ಪಾರಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಘಾದಿಸೇಸ; ಟಿಪ್ಪಣಿ 61ನ್ನು ನೋಡಿ. ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಂಬ ನಿಖರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ತನ್ನಾ ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯೆಗಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪಶೇಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ತೊರೆದು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಆ ಭಿಕ್ಷುವು ಸೇಖನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಸೇಖನೂ ಕೂಡ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು (ಶಿಕ್ಷಣ) ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇಶಯುಕ್ತವಾದ ಅಪರಾಧವನ್ನೆಸಗುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಡಿಲವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತನ್ನಾ ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಾನು ಹೊರಹಾಕಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಭಿಕ್ಷುವು ತಪ್ಪಾಗಿ ಊಹಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
75. ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅರಹಂತನು ತನ್ನಾವನ್ನು (ಅದನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿ ಎಂದು) ನಾಶಮಾಡಿದವನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಗಲಿ ಪಂಚಕಾಮಗುಣಗಳತ್ತ ಸುಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಆನೇಇಷ್ಟಾಪಾಯ ಸುತ್ತ - 106

76. ಟಿಪ್ಪಣಿ 72 ಅನ್ನು ನೋಡಿ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಆನೇಇಷ್ಟ (ಪ್ರಶಾಂತತೆ) ಎನ್ನುವುದು ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನ ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಎರಡು ಅರೂಪ ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
77. ವಸ್ತುಗತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಕಳಂಕಗೊಂಡ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಂದು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.
78. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಕೊಡುವ ಅರ್ಥ: 'ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಲೋಕವನ್ನು ದಾಟಿ ಮತ್ತು ಝಾನವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಅಧಿಷ್ಠಾಣ ಚಿತ್ತದಿಂದ'.
79. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ಪದಸಮುಚ್ಚಯ 'ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಆ ಆಯತನದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ' ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲವೇ ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನಕ್ಕೆ ಏರಲು ಗುರಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಪಸ್ವಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದೆ.
80. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ವಾಕ್ಯವೃಂದ ಭಾಗವನ್ನು ಒಬ್ಬನು ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ನಂತರವೂ ಅರಹಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಇರುವವನ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ವಿಧಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸಂವತ್ಸರಿಕವಿಞ್ಞಾನ (ವಿಕಸಿತ ಚಿತ್ತ) ವು ಫಲರೂಪವಾದ ಚಿತ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಆ ಮೂಲಕವೇ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಮ್ಮಸಂಖಾರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಆನೇಇಷ್ಟವನ್ನು (ಪ್ರಶಾಂತತೆ) ಪಡೆದನೋ ಅದನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನದ ವಿಞ್ಞಾನವು ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವ ಉತ್ತಮ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.
81. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಯಾರು ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೋ ಅಂತಹವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಿದು. ಅನುಭವಾತೀತವಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಂಗತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರೂಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಅವನು ಆನೇಇಷ್ಟವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅರಹಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪದಿದ್ದರೆ ಅನಂತ ಆಕಾಸ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.
82. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಆಕಾಸಾನಿಷ್ಟಾಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಿದು. ಅವನು ಆನೇಇಷ್ಟವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅವನು ವಿಞ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅರಹಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿದ್ದರೆ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.
83. ಇದು ಯಾರು ವಿಞ್ಞಾನಿಷ್ಟಾಯತನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಆಕಿಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಾಯತನಕ್ಕೆ ಸಾಧನೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದಾರೋ ಅಂತಹವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಿದು.
84. 'ನಾನು' ಮತ್ತು 'ನನ್ನದು' ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ದ್ವಿಬಿಂದು ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು (ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು) ಆಕಿಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಾಯತನ ಕುರಿತಾದ ಈ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಏಕಾಗ್ರತೆ (ಸಮಾಧಿ) ಯಿಂದಲ್ಲ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯದ 43.33ರಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿಯು ಶೂನ್ಯತೆಯ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ತವಿಮೋಚನೆಯನ್ನು ತರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.
85. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಇದನ್ನು ಚರ್ತುಬಿಂದು ಶೂನ್ಯತೆ ಎಂದು ಕರೆದು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ: (i) ಅವನು ತನ್ನ ಅತ್ತವನ್ನು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಲಾರ; (ii) ಅವನು ತನ್ನದೇ ಆದ ಅತ್ತವನ್ನು ಅದೊಂದು ಸಂಗತಿಯಾಗಿದ್ದು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾರ. ಉದಾ: ಒಬ್ಬ ಸೋದರಂತೆ, ಗೆಲೆಯನಂತೆ, ಸಹಾಯಕನಂತೆ, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ. (iii) ಅವನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅತ್ತವನ್ನು ಕಾಣಲಾರ; (iv) ಅವನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅತ್ತವನ್ನು ಅದೊಂದು ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತನ್ನದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾರ.
86. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯ ವಿವರಣೆ: 'ಕಮ್ಮ ಸುಳಿಯನ್ನು ನಾನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಈಗ ನನಗೆ ವಿಪಾಕ (ಪರಿಣಾಮ) ಸುಳಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಈಗ ನಾನು ಕಮ್ಮ ಸುಳಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ನನಗೆ ವಿಪಾಕ ಸುಳಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ'. 'ಏನು ಇದೆಯೋ, ಏನು ಆಗಿ ಬಂದಿದೆಯೋ' ಎಂಬುದು ಪಂಚಕೃಂದ. ಸೂತ್ರದ ಮೊದಲ ಭಾಗವು ಪುನಃ ಅ-ಬೌದ್ಧರು ಹೊಂದಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸಾರರೂಪ. ಹಲವಾರು ಸುತ್ತಗಳು ಇದನ್ನು ಉಚ್ಛೇದವಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯು ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದು ಅವಕ್ಕೆ ಭಗವಾನರು ಹೊಸ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

87. ಇಲ್ಲಿ ಪದ ಚಮತ್ಕಾರವಿದೆ, ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ' ಎನ್ನುವ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು 'ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಲು' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಆಚೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ನಿಬ್ಬಾಣ ಹೊಂದುವುದು' ಎನ್ನುವುದು ಲೋಭ ದ್ವೇಷ ಮೋಹಗಳೆಂಬ ಬೆಂಕಿಗಳಿಂದ ಆಚೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಾದಾನ (ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು) ವು ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಗೆ 'ತೈಲ'ವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಚಿತ್ತವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಉಪಾದಾನ ತೈಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ಕ್ಷೇಶಗಳು ಆರಿಹೋದವೋ ಆಗ ಚಿತ್ತವು ಉರಿಯಲು ತೈಲವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಉಪಾದಾನವಿರದ ಭಿಕ್ಷುವು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ 'ಹೊರ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ'. ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪದ ಉಪಾದಾನವು, ಅಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮದ ತೈಲವು, ನೇವಸಇಷ್ಟಾನಾಸಇಷ್ಟಾಯತನವಾಗುತ್ತದೆ.
88. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಯಾರು ನೇವಸಇಷ್ಟಾನಾಸಇಷ್ಟಾಯತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೋ ಅಂತಹವರು ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದರ ಕುರಿತಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಅವನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆಂಬುದು.
89. ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ಓಘಸ್ಸ ನಿತ್ಥರಣಾ. ಬುದ್ಧರು 'ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ದಾಟುವುದು' ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಅರಹಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಮೂರನೇ ಝಾನದಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇ ಝಾನದವರೆಗಿನ ಸಾಧನೆಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಆಯತನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ, ಆ ಆಯತನಗಳನ್ನು ದಾಟುವುದು ಎಂದು.
90. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ ಆನಂದನ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಝಾನ ಸಾಧನೆಗಳ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೇ ಒಬ್ಬನು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಸುಕ್ತವಿಪಸ್ಸಕ (ಒಣವಿಪಸ್ಸನ) ಅಭ್ಯಾಸ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು.
91. ಏಸ ಸಕ್ಯಾಯೋ ಯಾವತಾ ಸಕ್ಯಾಯೋ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಏನಿದೆ ಅಲ್ಲೇ ಕಾಯ ಇರುವುದು, ಅದರಾಚೆ ಇಲ್ಲ.
92. ಇದು ಸುಕ್ತವಿಪಸ್ಸಕ ಧ್ಯಾನಿಯು ಹೊಂದುವ ಅರಹಂತತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಅರಹಂತ ಸ್ಥಿತಿಯು 'ಅಮರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಮರತ್ವದ ಸ್ವಾದ ಇದೆ.

ಗಣಕ ಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ - 107

93. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಏಳು ಅಂತಸ್ತಿನ ಮಹಲನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗದು. ಒಮ್ಮೆ ನಿವೇಶನವು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆಂದರೆ ಕಟ್ಟಡವು ಆರಂಭವಾಗಿ ಬಣ್ಣದ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ.
94. 'ಗಣಕ' ಎಂದರೇನೆ ಗುಣಾಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಎಂದು.
95. ಅರಹಂತತ್ವದ ಸಾಧನೆಗೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿರುವ ಭಿಕ್ಷು ಈ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಅವು ಅರಹಂತರಿಗೂ ಅವು ಅನುಕೂಲ ಕಾರಣ 'ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಲೇ ಆನಂದದಿಂದ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. 'ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು' (ಅಥವಾ ವಿಹರಿಸುವುದು) ಎಂಬುದು ಅರಹಂತತ್ವ ಫಲದ ಸಾಧನೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅರಹಂತರು ಫಲವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ, ಬೇರೆಯವರಾದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹಂತದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಫಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.
96. ಮಗ್ಗಕ್ಕಾಯೀತಥಾಗತೋ. ಧಮ್ಮಪದ-276ಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ. 'ನಿಮಗೆ ನೀವೇ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು; ತಥಾಗತರು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.'
97. ಪರಮಜ್ಞಧಮ್ಮೇಸು. ಗೋತಮರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪರಮವು ಹೊರಗಿನ ಆರು ಧರ್ಮ ಗುರುಗಳ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಅಂದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೇ ಉನ್ನತವು ಎಂದು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿ.

ಗೋಪಕ ಮೊಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಸುತ್ತ - 108

98. ಬುದ್ಧರ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಆನಂದನು ರಾಜಗಹದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊದಲ ಮಹಾ ಸಂಗಾಯನಕ್ಕೆ ಧಮ್ಮವನ್ನು ಪಠಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದನು.
99. ರಾಜ ಪಜ್ಜೋತನು ಮಗಧದ ದೊರೆ ಬಿಂಬಿಸಾರನ ಸ್ನೇಹಿತ. ಅಜಾಸತ್ತುವು ತನ್ನ ತಂದೆ ಬಿಂಬಿಸಾರನನ್ನೇ ಕೊಂದವನು. ರಜ ಪಜ್ಜೋತನು ಎಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದವನ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಎಂದು ಅಜಾತಸತ್ತುವು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು.
100. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯ ಒಳನೋಟ ಏನೆಂದರೆ ಸಂಘವು ಅಲ್ಲಿನ ಸದಸ್ಯರ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ/ತೀರ್ಪುಗಳಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಬುದ್ಧರಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ಧಮ್ಮ ವಿನಯಗಳಿಂದ ನಿಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಭಗವಾನರ ಅಂತಿಮ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ: 'ನಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಧಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿನಯವೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೇನೋ ಮತ್ತು ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೋ ಅದು ನನ್ನ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಗುರುವಾಗಿರುತ್ತದೆ' (ದೀಘನಿಕಾಯ 16.6.1/III54).
101. ಪಕ್ಷದ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನದಂದು.
102. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ಭಿಕ್ಷುವು ತಾನೇ ಅರಹಂತನಾಗಿದ್ದು ಅರವತ್ತು ಬೇರೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಗುರುವಾಗಿದ್ದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇವನೊಂದಿಗೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಗುರುಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಧವಿಧವಾದ ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಮಗ್ಗ ಮತ್ತು ಫಲಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಗುರುವು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧರನ್ನು ನೋಡಲು ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುತ್ತರವಾದ ಸಾಧನೆಗಳು ಸಿಗಲಿ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು.
103. ರೂಪಕ್ಷಂಧದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿ ಮಹಾಭೂತವೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಮುರಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ರೂಪಕ್ಕೂ ಹೇತುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವರ್ಶವು ಪ್ರತಿ ಮೂರು ಮಧ್ಯಕ್ಷಂಧಗಳಿಗೂ ಹೇತುವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ 'ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ, ಸ್ವರ್ಶದಿಂದ ಒಬ್ಬನು ವೇದನಾವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಸ್ವರ್ಶದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಿಸುತ್ತಾನೆ (ಸಣ್ಣ), ಸ್ವರ್ಶದಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ'. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಹೇಳುವುದು: ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೂಪಸಂಗತಿಯು ಮತ್ತು ಮೂರು ಮನೋಕ್ಷಂಧಗಳ ಉದಯವಾಗುವುದು ಮನೋರೂಪಗಳೇ. ಅದೇ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹೇತುವು.
104. ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜೊತೆಗೆ ಮೂರು ಮನೋಕ್ಷಂಧಗಳು ಮನೋರೂಪಗಳಾಗಿ, ಅದುವೇ ಇಂದ್ರಿಯ ಗ್ರಾಹ್ಯತೆಗೆ ಹೇತುವಾಗುತ್ತದೆ.
104. ಅತ್ತವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕಮ್ಮವು ಹೇಗೆ ವಿಪಾಕವನ್ನು (ಪರಿಣಾಮವನ್ನು) ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ? ಫಲವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅತ್ತವಿರಬೇಕಲ್ಲ ಎಂಗ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಭಿಕ್ಷುವಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.
105. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಅರವತ್ತು ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಧ್ಯಾನಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತೊರೆದರು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧರ ಧಮ್ಮದೇಸನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧಿಸಿದರು. ಅವರು ತಾವು ಆಸೀನರಾಗಿದ್ದ ನಿಲುವನ್ನು ಬದಲು ಮಾಡದೇ ಅದೇ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇ ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಚೂಳಪುಣ್ಣಮ ಸುತ್ತ - 110

106. ಅಸತ್ತುರುಷ - ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಇದನ್ನು ಪಾಪಪುರುಷ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದೆ.

ಅನುಪದ ಸುತ್ತ - 111

107. ಅನುಪದ ಧಮ್ಮವಿಪ್ಪಸ್ಸನ - ಅವನು ಧ್ಯಾನ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಝಾನ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಏರುಗತಿ ಯಲ್ಲಿ ವಿಪಸ್ಸನದ ಹಂತಗಳನ್ನು, ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುವಂತೆ ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡನು ಎಂದು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಎರಡು ವಾರಗಳ ಸಮಯ ಅಂದರೆ ಆಯುಷ್ಮಂತ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರಿಂದ ಉಪಸಂಪದವನ್ನು ಪಡೆದಂದಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬುದ್ಧರು ದೀಘಸಖಿನಿಗೆ ವೇದನಾದ ಬಗ್ಗೆ ನೀಡಿದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು ಎಂದು (ದೀಘನಿಕಾಯ 74.14ನ್ನು ನೋಡಿ).

108. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೊದಲ ಐದು ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮೊದಲ ಝಾನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಗಳು; ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಝಾನದೊಳಗೇ ಬರುವ ಅಧಿಕ ಸಾಧನಾಂಗಗಳು. ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂಗ ಉಪಾಂಗಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಧಮ್ಮದ ವೈಧಾನಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಾರಿಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅಭಿಧಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದಾಗಿ ಬಂದ ಯೋಗಾಯೋಗವಲ್ಲ.
109. ಝಾನದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಕ್ಲೇಶಗಳು ಅಣಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ, ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಪೂರ್ತಿ ಮುಕ್ತರಾಗಿಲ್ಲ. ಉನ್ನತ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯುಷ್ಮಂತ ಸಾರಿಪುತ್ರ ಇನ್ನೂ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.
110. ಉತ್ತರಿಯ ನಿರ್ವರಣೆ: ಇಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಉನ್ನತವಾದ ಸಿದ್ಧಿ ಇದೆ - ಎರಡನೇ ಝಾನ.
111. ಪಸ್ಸದ್ಧತಾ ಚೇತಸೋ ಅನಾಭೋಗೋ - ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಮೂರನೇ ಝಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಿರುವ ಕುರಿತಾದ ಭೋಗವಾದ ಮನಸ್ಸು ಈಗ ಸಾಂದ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ಅಲ್ಲಿ 'ಪರಮಶಾಂತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅನಾಭೋಗವಾದ ಮನಸ್ಸು' ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.
112. ಈ ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಆತ್ಮವಲೋಕನ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೇ ಅರೂಪಜ್ಞಾನದ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಸಿದ್ಧಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದು ಶಿಷ್ಯರ ನೇರ ಆತ್ಮವಲೋಕನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕುವುದಿಲ್ಲ.
113. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು 'ಭಾರತದ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ' ಬಂದ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವೃಂದವನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ: 'ಥೇರನಾದ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಪ್ರಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು (ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿ) ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಾಗಾಮಿ ಮಗ್ಗುಲವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆನಂತರ ಅವನು ನಿರೋಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು.'
114. ನಿರೋಧದ ಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದರಿಂದ 'ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು' ಎಂಬುದು ನಿರೋಧಸಿದ್ಧಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರೂಪಸ್ಥಿತಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕನೇ ಅರೂಪಜ್ಞಾನದ ಹಿಂದಿನ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು.
115. 'ಮೀರಿದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲ' ಎಂಬ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಅರಹಂತತ್ವದ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ಭಬ್ಬಿಸೋಧನ ಸುತ್ತ - 112

116. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳು ಅರಹಂತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಇವೆ.
117. ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳು ತನ್ನಾ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.
118. ಮೊದಲನೇ ವಾಕ್ಯಾಂಗವು ಪೃಥ್ವಿಧಾತುವು ಅತ್ತವಲ್ಲವೆಂದು, ಎರಡನೆಯದು ಪೃಥ್ವಿಧಾತುವಿನಿಂದ ಹೊರತಾದ ನಾಮರೂಪ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅತ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದೇ ವಿಧಾನವು ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.
119. ಇಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಚಕ್ಷುವಿಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಎಂದು ಎರಡನ್ನೂ ಈ ವಾಕ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿದೆ. ಒಂದು 'ರೂಪಗಳು' ಎನ್ನುವುದು ನೇರವಾಗಿ ನಾವು ಗ್ರಹಿಸುವ ಕಾಣುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುತ್ತಿದೆ; 'ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು' ಎಂಬುದು ಕಾಣುವ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದು ಗುರುತಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡು, 'ರೂಪಗಳು' ಎನ್ನುವುದು ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಣುವ ವಸ್ತುಗಳು; ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು' ಎಂಬುದು ಚಕ್ಷುವಿಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವ ಮೂರು ಮನೋಕ್ರಂದಗಳು.
120. ಅಹಂಕಾರ, ಮಮಂಕಾರಗಳು 'ತನ್ನಾ' ಎಂದು, ನಿಮಿತ್ತಗಳು 'ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು' ಎಂದು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

121. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆ, ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಜ್ಞಾನ - ಇದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಪ್ಯಾರ 5ರಲ್ಲಿನ ಮೂಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರ ಕುರಿತಾಗಿತ್ತು, ಲೌಕಿಕ ಉನ್ನತಿಯಲ್ಲ.
121. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ಸುತ್ತವನ್ನು ಏಕವಿಸ್ತೃತ ಸುತ್ತ (ಒಂದೇ ಉತ್ತರದ ಸುತ್ತ) ಎಂದೂ ಕರೆದಿದೆ. 'ಭಜ್ಜಿಸೋಧನ' (ಆರು ಸುತ್ತಿನ ಶುದ್ಧತೆ) ಎಂದು ಮೂಲ ಶಿರೋನಾಮೆ ಇರಲು, ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಉತ್ತರಗಳು ಇರುವುದು ಶಿರೋನಾಮೆಯ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಸೂಚನೆ ಎಂದರೆ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಬಹುದು: ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಯ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರ ವಿಜ್ಞಾನಿಯುಕ್ತ ಕಾಯ; ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪೌಷ್ಟಿಕ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಆರನೆಯದಾಗಿ ತರಬಹುದು ಎಂದು. ಅಟ್ಟಕಥೆಯ ಈ ಎರಡೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತೆ ತೋರುವುದೇನೆಂದರೆ ಈ ಸುತ್ತದ ಭಾಗವೊಂದು ಕಳೆದುಹೋಗಿರಬೇಕು.

ಸಪ್ಪರಿಸ ಸುತ್ತ - 113

122. ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗ-II ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿರುವ ಹದಿಮೂರು ಸಂನ್ಯಾಸ ಜೀವನ ಹದಿಮೂರು ವ್ರತಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂಭತ್ತು ಇವು. ನೇಸಜ್ಜಿಕನು (ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವವನು) ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಕುಳಿತ ಭಂಗಿಯಲ್ಲೇ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
123. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ ಅಟ್ಟಕಥೆ ಅತಮ್ಮಯತಾ (ಅತನ್ಮಯತೆ, ಅಥವಾ 'ಅದು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು) ವನ್ನು ತನ್ಮಾ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಇಲ್ಲಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ 'ನಾನು ಅಥವಾ ಅಹಂಕಾರ' ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಎಂದು ಅರ್ಥ ನೀಡಬಹುದು. 'ಯೇನಯೇನ ಹಿ ಮಜ್ಜಾನ್ತಿ ತತೋ ತಂ ಹೋಗಿ ಅಜ್ಜಾಠ್ಠಾ'ತಿ - ಅವರು ಏನೇನೇ ಊಹಿಸಲಿ ವಾಸ್ತವವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ'. ಇದೊಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಗಟು. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೂ ಉದಾನಟೀಕಾದಲ್ಲಿ (ಉದಾನ 3:10)ನ ವಿವರಣೆ ಏನೆಂದರೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಜನರು ಪಂಚಕೃಂಧವನ್ನು ಅತ್ತವೆಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅತ್ತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಲಿ ಊಹಿಸಿರುವುದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಅನ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಹಂಕಾರವೂ ಅಥವಾ ಮಮಂಕಾರವೂ ಅಲ್ಲ.
124. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಅಸತ್ತುರುಷನು ಸಜ್ಜಾ ಮತ್ತು ವೇದನಾಗಳ ನಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಝಾನ ಮತ್ತು ಅರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದರೂ ನಿರೋಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಅನಾಗಾಮಿ ಮತ್ತು ಅರಹಂತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಹುದು.
125. ನಕಿಂಞಿ ಮಜ್ಜಾತಿ, ನ ಕುಹಿಂಞಿ ಮಜ್ಜಾತಿ, ನ ಕೇನಚಿ ಮಜ್ಜಾತಿ - ಇದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾಕ್ಯ. ಇದರ ವಿಸ್ತಾರ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 1.51ರಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಸೇವಿತಬ್ಬಾಸೇವಿತಬ್ಬ ಸುತ್ತ - 114

126. ಅಜ್ಜಾಮಜ್ಜಾ - ಎರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರುದ್ಧವಾದವು. ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.
127. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಿಚ್ಚಾದಿಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಮ್ಘಾದಿಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮನೋನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋ (ಸಮಾಚಾರದಲ್ಲಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ (ಪ್ಯಾರ 7) ಅವನ್ನು 'ದಿಟ್ಟಿಪಟಿಲಾಭ' ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
128. ಪ್ಯಾರ 7ರಲ್ಲಿ ಲೋಭಿತನ ಮತ್ತು ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳು ಕಮ್ಮಪಥದತ್ತ ನಡೆಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದರೆ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದದಲ್ಲಿ ಅವು ಬಾಲ್ಯಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುವ ಮನೋಬಲ ಹೊಂದಿಲ್ಲದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.
129. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅತ್ತಭಾವ ಪಟಿಲಾಭವು ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ.
130. ಅಪರಿನಿಟ್ಟಿತಭಾವಾಯ - ಈ ಪದಪ್ರಯೋಗವು ಸುತ್ತಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ (ಅಥವಾ ಅನುಪಮ) ವಾದುದು. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಇದನ್ನು ಭಾವಾನಂ ಅಪರಿನಿಟ್ಟಿತಭಾವಾಯ ಎಂದು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ: ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ (ಸಬ್ಬಾಬಜ್ಜತತ್ತಭಾವಾ) ನಾಲ್ಕುರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಿವೆ. ಒಂದನೆಯದು, ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕನ ಆ ಒಂದು ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಅಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಸಮಯದಿಂದಲೇ ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವನು ದುಃಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಸ್ತೋತಾಪನ್ನನು, ಸಕದಾಗಾಮಿಯು ಮತ್ತು ಅನಾಗಾಮಿಯು. ಅನಾಗಾಮಿಗಳೂ ಕೂಡ ಇರುವಿಕೆಯ (ಭವದ) ತಣ್ಣಾವನ್ನು ತೊರೆದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು (ಸುತ್ತದ ತಕ್ಷಣ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ಯಾರಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆಯೋ) ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ (ಅಬ್ಯಾಬಜ್ಜತ್ತಭಾವ) ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಯಾವ ಅದೇ ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಂತಿಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು (ಇರವನ್ನು) ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕನೂ ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ, ಉದಾ: ಸರಣಿ ಕೊಲೆಗಾರನಾದ ಅಂಗುಲಿಮಾಲ. ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ದುಃಖಮುಕ್ತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಿದ್ದು, ಅವನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವನು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

131. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುವುದು: 'ರೂಪಗಳು ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ರೂಪದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕಾಮ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಕೆಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅದೇರೂಪವು ಅಸಹ್ಯವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ.
132. ಯಾರು ಈ ಸುತ್ತವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು 'ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರಲ್ಲ ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಆ ಪ್ರಕಾರ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ವಿಸ್ತಾರ ಅರ್ಥದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರು ಎಂದು ವಿವರಿಸುವುದು.

ಬಹುಧಾತುಕ ಸುತ್ತ - 115

133. ಹದಿನೆಂಟು ಧಾತುಗಳನ್ನು vbh 183-84/87-90ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗದಲ್ಲಿ vsm xv 17-43ರಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮನೋಧಾತುವು ಪಂಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನ ಚಿತ್ತ (ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸುವ ಚಿತ್ತ)ವನ್ನು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು (ಸಂಪಟಚ್ಛಿನ್ನ ಚಿತ್ತ) ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಧಾತುವು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರಿತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮನೋಧಾತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಧಮ್ಮಧಾತುವು ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಮೂರು ಮನೋಕ್ಲಂಧಗಳಾದ ವೇದನಾಸಂಘಾ ಸಂಖಾರ ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು, ಅಮೂರ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕೊನೆಯದನ್ನು ಧಮ್ಮಾರಮ್ನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದರೂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ನಧಾತುವು ಯಾವುವು ತಮ್ಮತನದಿಂದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿವೆಯೋ ಅಂತಹವನ್ನು ಅಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಟ್ಟಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.
134. ಇವನ್ನು vbh 180/185-86ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಖಧಾತು ಮತ್ತು ದುಃಖಧಾತುಗಳು ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹವು; ಸೋಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ದೋಮನಸ್ಸುಧಾತುಗಳು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹವು; ಉಪೇಕ್ಷಧಾತುವು ದುಃಖವೂ ಅಲ್ಲದ, ಸುಖವೂ ಅಲ್ಲದ ಅನುಭವ. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತಂದಿದೆ ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದರ ಅಂತರ್ ಗುಣವೇ ಉಪೇಕ್ಷಧಾತು.
135. vbh 183/86-87ರಲ್ಲಿ ಇವನ್ನು ಆರುಬಗೆಯ ವಿತರ್ಕಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿದೆ.
136. ಅಟ್ಟಕಥೆಯ ವಿವರಣೆ ಏನೆಂದರೆ: ಕಾಮಧಾತುವು ಕಾಮಾವಚರವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪಂಚಕ್ಲಂಧವಾಗಿದೆ, ರೂಪಧಾತುವು ರೂಪಾವಚರವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪಂಚಕ್ಲಂಧವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅರೂಪಧಾತುವು ಅರೂಪಾವಚರವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಚತುಷ್ಕಂಧವಾಗಿದೆ.
137. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಸಜ್ಜಾತಧಾತುವು ಕಾರಣಬದ್ಧತೆಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಪಂಚಕ್ಲಂಧಗಳಿಗೆ ಇದೊಂದು ಶಿರೋನಾಮ. ಅಸಜ್ಜಾತಧಾತುವೇ ನಿಬ್ಬಾಣ.
138. ಹನ್ನೆರಡು ಆಯತನಗಳನ್ನು vbh 155-167/70-73ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವನ್ನು vsm xv 1-6ರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮನೋ ಆಯತನವು ಎಲ್ಲಬಗೆಯ ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಚಲನಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲ ಏಳು ಧಾತುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. (ಮನೋ) ಧಮ್ಮ ಆಯತನವು ಮತ್ತು ಧಮ್ಮಧಾತುವು ಎರಡು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ.

139. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ದಿಟ್ಟಿಸಂಪನ್ನನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಗ್ಗಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನಾದವನು ಸೋತ್ರಾಪನ್ನಾವಸ್ಥೆಯ ಕನಿಷ್ಠ ಹಂತ ಇದು. ಇಲ್ಲಿ 'ಸಂಖಾರಗಳು' ಎಂದರೆ ಸಂಖಿತ-ಸಂಖಾರಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.
140. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಅರಹಂತತ್ವದ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ರೇಣಿಯ ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಂಖಾರಗಳನ್ನು ಸುಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ನೋಡುವ ಸಾದ್ಯತೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಯಾವುದೇ ಸಂಖಾರವನ್ನು ಸುಖವೇದನೀಯವಾಗಿ ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಖಾರಗಳು ಹುಟ್ಟಿದರೂ, ಅವನ್ನು ಅವನು ವಿತರ್ಕದಿಂದ ಅಂತಹ ಕಲ್ಪನೆ ತಪ್ಪೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.
141. ಅತ್ತದ ಮೇಲಿರುವ ಈ ವಾಕ್ಯವ್ಯಂದದಲ್ಲಿ 'ಸಂಖಾರ'ದ ಬದಲು ಧಮ್ಮ ಎಂದು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಕೊಡುವ ವಿವರಣೆ ಏನೆಂದರೆ "ಧಮ್ಮ"ದಲ್ಲಿ ಕಸಿಣ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ಪುಥುಜ್ಜನನು (ಸಾಮಾನ್ಯ ಪುರುಷನು) ಅವನ್ನು ಅತ್ತ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಏನೇ ಆಗಲಿ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಅಚ್ಯುತವೂ ಸುಖವೂ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅತ್ತವೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದರಿಂದ (ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 1.26ನ್ನು ನೋಡಿ) 'ಸಂಖಾರ' ಎನ್ನುವ ಪದವು ಕಾರಣಬದ್ಧವಾದವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ 'ಧಮ್ಮ'ವು ಕಾರಣಬದ್ಧವಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾರಣಬದ್ಧರಹಿತವಾದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಬುದ್ಧಘೋಷನು ಅನುಮೋದಿಸಿಲ್ಲ.
142. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುಥುಜ್ಜನ ಮತ್ತು ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕ ಇವರಿಬ್ಬರು ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಐದು ಘೋರ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಆರ್ಯಶ್ರಾವಕನು ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಯ ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಅಸಮರ್ಥನು. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಾತೃಹತ್ಯೆ ಪಿತೃಹತ್ಯೆಯಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆಯೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನು ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತು ಆರ್ಯ ಶ್ರಾವಕನಾದವನು ಎಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ತೋರಿಸಲು ಎಂದು ಅಟ್ಟಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.
143. ಅಂದರೆ ಪರಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುರುವಾದ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.
144. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ : ಒಬ್ಬ ಬೋಧಿಸತ್ತನು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸೇರಿದ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆತನ ಶಾಸನವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬುದ್ಧರು ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಿಲಿಂದಪನ್ವ 236-39ರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
145. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಮಾತ್ರವೇ ಸಮ್ಭಾಸಂಬುದ್ಧನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾರು ಈಗ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ಮುಂದೆ ಸಮ್ಭಾಸಂಬುದ್ಧರಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಆಗಲು ಆಕೆಯು ಪುರುಷನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
146. 'ತಂ ನಿದಾನಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ' ಎನ್ನುವ ಪದಭಾಗವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಬುದ್ಧರು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 136ರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ, ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಸಗಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನಿರಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಮ್ಮದ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅವನ ರೂಢಿಗತ ಕಮ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಪಾಕಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಏನಿದೆ, ಅದು ನಿಖರವಾಗಿ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.
147. 'ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರಗಳು' ಯಾವುವೆಂದರೆ ಧಾತುಗಳು, ಆಯತನಗಳು, ಪಟಿಚ್ಚಾಸಮುಪ್ಪಾದ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯಗಳು.

ಇಸಿಗಿಲಿ ಸುತ್ತ - 116

148. ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಪರಿತ್ರಾಣ ಸೂತ್ರವಾಗಿ ಪಠಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು 'ಮಹಾಪರಿತ್ ಪೋತ' (The great book of protection) ದಲ್ಲಿ ಇದು ಅಡಕವಾಗಿದೆ.
149. ಇದು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪರ್ವತಗಳು ರಾಜಗಹದ ಸುತ್ತ ಇವೆ.

150. 'ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧ' ಯಾರೆಂದರೆ ಬುದ್ಧನಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ಧಮ್ಮದ ಮೇಲೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಬೋಧಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವರು ಎಂದು. ಆದರೆ ಇವರು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಲು ಮತ್ತು ಶಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅಶಕ್ತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧರ ಶಾಸನವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರದೆ ಇರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರು ಉದಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲಿನ ಪೂರ್ಣ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ರಿಯ ಕ್ಲೂಪೆನ್‌ಬಾರ್ಗನ The paccekabuddha: A Buddhist Ascetic' ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿ.
151. ಅಹಂ ಪಬ್ಬತೋ ಇಮೇ ಇಸೀ ಗಿಲತಿ: ಇಲ್ಲಿ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಚಮತ್ಕಾರವಿದೆ. 'ಇಸಿಗಿಲಿ'ಯಲ್ಲಿನ 'ಗಿಲಿ'ಯು 'ಗಿರಿ' (ಬೆಟ್ಟ, ಪರ್ವತ)ಯ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪ. ಆದರೆ ಈ ವಾಕ್ಯವು 'ಗಿಲತಿ' ಎನ್ನುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಕೊಟ್ಟರೆ ನುಂಗು, ಗಾಳ, ಗಂಟಲು ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ.
152. 'ತಗರಸಿಖಿ' ಈ ಹೆಸರನ್ನು ud 5;4/50 ಮತ್ತು SN 3.20/i92ರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.
153. ಭಿಕ್ಷು ಇಾನಮೋಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯದ (Commentary) ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅವರ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ವಿವರಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾಚತ್ವಾರೀಸಕ ಸುತ್ತ - 117

154. ಅರಿಯಂ ಸಮ್ನಾಸಮಾಧಿಂ ಸಉಪನಿಸಂ ಸಪರಿಕ್ಕಾರಂ. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: 'ಆರ್ಯ' ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವುದು 'ಲೋಕೋತ್ತರ'ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಮಾಧಿ ಇದು. ಅದರ ಆಧಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಕರಗಳು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಬೇರೆ ಏಳು ಮಾರ್ಗ ಅಂಗಗಳು.
155. ಪುಬ್ಬಂಗಮಾ, ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿ 'ಅಗ್ರಗಾಮಿ' ಎಂದು. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: 'ಎರಡು ವಿಧದ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯ ಅಗ್ರಗಾಮಿಗಳು: ವಿಪಸ್ಸನದ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಖಾರಗಳು ಅನಿತ್ಯ, ದುಃಖ ಮತ್ತು ಅನತ್ತವೆಂದು ವಿತರ್ಕದಿಂದ ನೋಡುವುದು; ಮಾರ್ಗದ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿ - ಇದು ವಿಪಸ್ಸನದಿಂದಾಗಿ ಉಗಮಿಸಿ ಕ್ಷೇಶಗಳ ನಾಶದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ವಿಪಸ್ಸನದ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅಗ್ರಗಾಮಿಯಾಗಿ ಪ್ಯಾರಾ 1, 2, 3, 4 ಮತ್ತು 5ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅಗ್ರಗಾಮಿಯಾಗಿ ಪ್ಯಾರಾ 6 ಮತ್ತು 7ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.
156. ಈ ವಾಕ್ಯ ಏನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂದರೆ ಸತ್ಯದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಗೆ ಒಬ್ಬನು ಸತ್ಯದ ಸ್ವಭಾವದ ಬಗೆಗಿನ ಬೋಧನೆಗಳು ಸರಿಯಾದುವೋ ತಪ್ಪಾಗಿರುವುವೋ ಎಂಬ ಬೇಧವನ್ನು ಮೊದಲು ಅರಿಯಬೇಕು. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಇದನ್ನು ವಿಪಸ್ಸನದ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿ ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮಾನಸಿಕ ಗೊಂದಲವೆಲ್ಲವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.
157. ಇದು ಲೌಕಿಕವಾದ ಪುಣ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾದ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಇಷ್ಟವಾಗುವ ಪುನರ್ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ತಾನೇ ಸೀಮಿತ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಲಾರದು. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ 'ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕ'ವೆಂದರೆ ದುಃಖ ಮೂಲಗಳು ಫಲಕೊಡುವಂಥದ್ದು ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮ ನೀಡುವಂಥದ್ದು (ಟೀಕಾ ಪ್ರಕಾರ: ಪಂಚಕ್ಷಂಧಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ).
158. ಬೋಧಿಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಅಂಗಗಳಾದ ಬಲ, ಬೋಜ್ಜಂಗ ಮಾರ್ಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕೋತ್ತರ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡದೆ ಅರಿವಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ (ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 141.24) ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಚತುರಾರ್ಯ ಸತ್ಯಗಳ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಪರಿಭಾಷಿಸಿದೆ.
159. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಅವು ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಹ ಅಸ್ತಿತ್ವಗಳಾಗಿ ಪೂರ್ವಗಾಮಿಗಳಾಗಿ ಜೊತೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸಮ್ನಾ ವಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಸಮ್ನಾಸತಿಗಳು ಲೋಕೋತ್ತರ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಹ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವಂತಹವು; ವಿಪಸ್ಸನ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಯು ಲೋಕೋತ್ತರ ಸಮ್ನಾದಿಟ್ಟಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಬರುವಂತಹದು.
160. ಇದು ಆರ್ಯ ಅಷ್ಟಾಂಗಮಾರ್ಗದ ಅಂಗವಾದ ಸಮ್ನಾಸಂಕಪ್ಪದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಪರಿಭಾಷೆ; ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 141.25ನ್ನು ನೋಡಿ.

161. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಪ್ಪಮಾರ್ಗ ಅಂಗವನ್ನು ವಿತರ್ಕದೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿದು ಈ ಅಂಗವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ವಿತರ್ಕವು ವಚೀ ಸಂಖಾರ (ವಚನ ಸಂಸ್ಕಾರ) ವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 44.15ನ್ನು ನೋಡಿ.
162. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಈ ಹೇಳಿಕೆಯು ಲೋಕೋತ್ತರ ಸಮ್ಮಾಸಂಕಪ್ಪದೊಡನೆ ಇರುವ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಾದನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಸಂಬಂಧಿ ಸಮ್ಮಾಸಂಕಪ್ಪಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉದಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಲೋಕೋತ್ತರ ಮಾರ್ಗದ ಕ್ಷಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮ್ಮಾಸಂಕಪ್ಪವು ಉದಯವಾಗಿ ಮುಪ್ಪುರಿಯ ಮಿಥ್ಯಾಸಂಕಪ್ಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಸಮ್ಮಾಸಂಕಪ್ಪವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ, ಅದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಅವಿಹಿಂಸಗಳ ಸಂಕಪ್ಪವೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ವಿಧಾನವು ಸಮ್ಮಾವಾಚಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.
163. ಲೌಕಿಕ ಸಮ್ಮಾವಾಚವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾವಾಚದ ವಿಧಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೆ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಂದು ಸಮ್ಮಾವಾಚ ಅಂಗವು ನಾಲ್ಕುವಿಧದ ಮಿಥ್ಯಾವಾಚಗಳಿಂದ ಉದಯವಾಗುವ ಬಿಡಬೇಕಾದ ಒಲವುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕುತ್ತದೆ. ಇದೇ ತತ್ವವು ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮಂತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.
164. ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಮ್ಮ ಬೇಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಪ್ಪುದಾರಿಗಳು ಇವೆ; ಅವನ್ನು ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗ-1, 61-65ರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆಂದರೆ ಯಾವುವನ್ನು ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯೋ ಅವಷ್ಟೇ ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವವಲ್ಲ, ಶೀಲಗಳನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಪಡೆಯುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಡುತ್ತದೆ. ಅಂಗುತ್ತರನಿಕಾಯ- AN 5:177/iii 208ರಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರು ಉಪಾಸಕರ ಐದು ಮಿಥ್ಯಾ ಆಜೀವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ, ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಮಾಂಸ, ಮಾದಕ ಪೇಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷರಸಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರು.
165. ಯಾರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಇದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದ ಸಮ್ಮಾಸಂಕಪ್ಪವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಫಲದ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಟಿ ಇದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಫಲದ ಸಮ್ಮಾಸಂಕಪ್ಪವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೊನೆಯ ಎರಡನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಅಂಗಗಳು ಲೋಕೋತ್ತರ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆ.
166. ಅರಹಂತರು ಗಳಿಸಿರುವ ಇನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾನೆ; ಅವೆಂದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಮೋಕ್ಷ. ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇಶಗಳು ನಾಶವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಎಂದೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇಶಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಭವದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು ಸಮ್ಯಕ್ ವಿಮೋಕ್ಷವಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
167. ಹತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಅಂಗಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಹತ್ತರಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಹತ್ತು ಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು ಹೀಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು. ಹತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾ ಅಂಗಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಹತ್ತರಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಹತ್ತು ಅಕುಶಲ ಧರ್ಮಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಮಹಾ ನಲವತ್ತು' (ಮಹಾಚತ್ತಾರೀಸಕ) ಎಂಬ ಶಿರೋನಾಮೆ.
168. ಇವರಿಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಎಂದು ಮತ್ತು ಅವರು ಓಕ್ಕಲಾದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಅಟ್ಟಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಓಕ್ಕಲಾ ಎಂಬುದು ನಮೂದಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವರ ವಾಸ್ತವ್ಯವೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆನಾಪಾನಸ್ಥಿ ಸುತ್ತ - 118

169. ಪವಾರಣಾವು ವರ್ಷಾವಾಸ ಕೊನೆಯ ದಿನದಂದು ನಡೆಯುವ ಸಮಾರಂಭ. ಅಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವು ಇತರೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಯಮ ಉಲ್ಲಂಘನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಹೇಳಲು ಮತ್ತು ಅವರಿಂದ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾನೆ.
170. ಕೋಮುದಿಯು ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನ, ಅದು ವರ್ಷಾವಾಸದ ಕೊನೆಯ ತಿಂಗಳು. ಬಿಳಿಯ ಕಮಲದ ಹೂಗಳು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರಳುವುದರಿಂದ ಆ ಹೆಸರು.
171. ಒಬ್ಬನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ: (i) ಕೆಳಗಿನ ಎರಡು ಝಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ; ಆ ಝಾನದಲ್ಲೇ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕುಲತೆಯಿಂದ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. (ii) ಝಾನದಿಂದ

ಹೊರಬಂದು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯೂ ಕೂಡ ನಾಶವಾಗುವಂತಹುದೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನದಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

172. 'ಚಿತ್ತವು ಪ್ರತಿಸಂವೇದನೆ (ಚಿತ್ತ ಪಟಿಸಂವೇದಿ) ಯಾಗುವುದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಝಾನಗಳಿಂದ ಅರಿಯಬೇಕು 'ಚಿತ್ತವು ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವುದು' ಎಂಬುದು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಎರಡು ಝಾನಗಳ ಸಿದ್ಧಿ ಅಥವಾ ವಿಪಸ್ಸನದಿಂದ ಆ ಝಾನಗಳೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಅವು ಕೂಡ ನಾಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದು' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ' ಎನ್ನುವುದು ಝಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಇರುವ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಥವಾ ವಿಪಸ್ಸನದಿಂದಾಗಿ ಮೂಡುವ ತತ್ಕಾಲದ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. 'ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿ' (ವಿಮೋಚಯ ಚಿತ್ತಂ) ಎಂದರೆ ಹಂತ ಹಂತದ ಏರುಗತ್ತಿಯ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಚಿತ್ತವು ನೀವರಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಝಾನದ ಸಾಂದ್ರ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವುದು ಮತ್ತು ವಿಪಸ್ಸನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಚಿತ್ತವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೊಳ್ಳುವುದು.
173. ಇಲ್ಲಿನ ತ್ರಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಪಸ್ಸನದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ನಿರಾಕುಲತೆ (ಪ್ರಶಾಂತತೆ) ಮತ್ತು ವಿಪಸ್ಸನದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. 'ವಿರಾಗವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು' ಮತ್ತು 'ನಿರೋಧವನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು' ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸಂಖಾರಗಳ ಅನಿಶ್ಚತೆ ಎಂದು ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಅಥವಾ ವಿರಾಗ ಮತ್ತು ದುಃಖನಿರೋಧ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. 'ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು' ಎನ್ನುವುದು ವಿಪಸ್ಸನದ ಮೂಲಕ ಕ್ಷೇಶಗಳನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಿ ಮಾರ್ಗ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಬ್ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು.
174. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಉಚ್ಚಾಸ ನಿಶ್ಚಾಸವನ್ನು ಶರೀರವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದಾದ ವಾಯುಧಾತುವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಉಸಿರು ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆಗಳ ಮೂಲಕ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಶಾಯತನವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.
175. ಸಾಧುಕಾ ಮನಸಿಕಾರವೇ (ಪೂರ್ಣ ಎಚ್ಚರದಿಂದ / ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ) ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವೇದನಾವಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಎರಡನೇ ತ್ರಯದಲ್ಲಿ ವೇದನಾವು ಎರಡನೇ ಉಪಪಾಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಲಾದ ಆನಂದವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇ ಉಪಪಾಕಗಳಲ್ಲಿರುವ 'ಚಿತ್ತಸಂಖಾರ'ದಲ್ಲಿ ವೇದನಾವು ಅಡಕವಾಗಿದೆ.
176. ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಉಚ್ಚಾಸ-ನಿಶ್ಚಾಸಗಳನ್ನು ಕಸಿಣವನ್ನಾಗಿ (ಧ್ಯಾನವಸ್ತು) ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನು 'ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿತ್ತವಾಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕಸಿಣದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿ ಚಿತ್ತದ ಎರಡು ಅಂಗಗಳಾದ ಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನಿಂದ ಅದನ್ನು (ಚಿತ್ತವನ್ನು) ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.
177. ಕಾಮನೆ ಮತ್ತು ದುಃಖ - ಇವು ಮೊದಲ ಎರಡು ಕಾಮಚ್ಛಂದ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಪಾದ (ದ್ವೇಷ) ಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅವು ಮಾನಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ (ಧರ್ಮಗಳ) ಮೇಲಿನ ಧ್ಯಾನವಾಗಿ ಪಂಚನೀವರಣಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಿಕ್ಷುವು ಅನಿಶ್ಚವಾಗುವ ವ್ಯಯವಾಗುವ ನಿರೋಧವಾಗುವ ಮತ್ತು ತೊರೆಯುವುದರ ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದಾಗಿ ನೀವರಣಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಮತೆಯಿಂದ (ಉಪೇಕ್ಷೆ) ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
178. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಮೇಲಿನ ಪಾಠ ಭಾಗವು ವಿಪಸ್ಸನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿ ಚಿತ್ತಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೇ ಜೋಜ್ಜಂಗಗಳು ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.
179. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ (ಸತಿಯಿಂದ) ಉಸಿರನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಲೌಕಿಕ. ಉಸಿರಿನ ಲೌಕಿಕ ಸ್ಮೃತಿಯು, ಲೌಕಿಕ ಸ್ಮೃತಿಯ ಅಸ್ತಿಭಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; ಲೌಕಿಕ ಸ್ಮೃತಿಯ ಅಸ್ತಿಭಾರವು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಬೋಜ್ಜಂಗಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಬೋಜ್ಜಂಗಗಳು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಂದರೆ ಫಲ ಮತ್ತು ನಿಬ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಸುತ್ತ - 119

180. ಈ ಸುತ್ತದ ಪ್ರಾರಂಭ 2ರಲ್ಲಿನ ಭಾಗವು ಮತ್ತು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 10.4-30ರ ಭಾಗವು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ 'ಅವನು ಹೀಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಇರಲು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಇದ್ದು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 10ರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿ (ವಿಪಸ್ಸನ)ಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತು ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ 'ವಿಪಸ್ಸನ'ವಿದ್ದು ಈ ಸುತ್ತದಲ್ಲಿ 'ಏಕಾಗ್ರತೆ' ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು

ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕದಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ 3ರ ಝಾನದ ಪಠ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಾ 7ರ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಪಠ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವೇ ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯದ ಹತ್ತನೇ ಸುತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು.

181. ಇಲ್ಲಿ ಝಾನಗಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಉಪಮೆಗಳು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 39 ಮತ್ತು 77ರಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿವೆ.
182. ವಿಜ್ಞಾಭಾಗಿಯ ಧರ್ಮಾ. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾ 77.29-36ರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ಎಂಟುವಿಧದ ಜ್ಞಾನಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಸಂಖಾರುಪಪತ್ತಿ ಸುತ್ತ - 120

183. 'ಇದುವೇ ಮಾರ್ಗ' ಎಂದರೆ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಶೀಲ, ಶ್ರುತಿಮತಿ, ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬ ಐದು ಗುಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ (ಸಂಖಾರ) ಇದ್ದು, ಯಾರಿಗೆ ಈ ಐದು ಗುಣಗಳಿದ್ದು ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಇಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಇದ್ದು ಐದು ಗುಣಗಳಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುರಿ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಅಂಶಗಳು ಇದ್ದಾಗಲೇ ಗುರಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವಾಗಬೇಕಾದುದು.
184. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಐದುವಿಧದ ಪೂರ್ಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿ (ಆವರಿಸುವುದು) ಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ತವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಂದರೆ ಸಹಸ್ರ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಿಗಳ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವುದು; ಕಸಿಣವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅಂದರೆ ಕಸಿಣ ರೂಪವನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು; ದಿವ್ಯಚಕ್ಷು ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಂದರೆ ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುವಿನಿಂದ ಸಹಸ್ರ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವುದು; ಜ್ಯೋತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಂದರೆ ಇದು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು; ಕಾಯವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬನ ಕಾಯದ ತೇಜೋಮಂಡಲವನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಹಬ್ಬಿಸುವುದು.
185. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಯಾವ ಐದು ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದೆ, ಅವು ಇಂದ್ರಿಯ ಸಹಿತವಾದ (ಕಾಮಲೋಕ) ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಲು ಸಾಕು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಎತ್ತರದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಆಸವಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಐದು ಗುಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಒಬ್ಬನು ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದ್ದು, ಝಾನಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಅಂತಹವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಒಬ್ಬನು ಅರೂಪಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ಅವನು ಅರೂಪಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ; ಒಬ್ಬನು ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಾಗಾಮಿ ಮಗ್ಗುಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಅವನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಅರಹಂತ ಮಗ್ಗುಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಅವನು ಆಸವಗಳ ಕ್ಷಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಚೂಳಸುಞ್ಜಿತ ಸುತ್ತ - 121

186. ಸುಞ್ಜಿತವಿಹಾರ - ಓದುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವು ಕ್ರಮೇಣ ಸುಞ್ಜಿತಾಫಲ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಂದರೆ ನಿಬ್ಬಾಣದ ಒಂದು ಮಗ್ಗುಲ ಆದ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ (ಸುಞ್ಜಿತಾ) ಗಮನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಎಂದು ಆಗುತ್ತದೆ.
187. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ : ಈ ಪಾಠಭಾಗದ ಹಿಂದಿನ ಅರ್ಥ ಹೀಗಿದೆ: ಮನುಷ್ಯ ಸುಞ್ಜಿತ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ಕ್ಷೇಶ ತಲ್ಲಣಗಳು ಅಂದರೆ ಆಕರ್ಷಣೆ ವಿಕರ್ಷಣೆಗಳು - ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಹ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಸ್ಥಿತಿಗಳಿಂದ ತಲ್ಲಣಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.
188. ಅವನು ಅರಣ್ಯ ಸುಞ್ಜಿತವನ್ನು ತೊರೆದು ಪೃಥ್ವಿಸುಞ್ಜಿತ ಹೊರಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ಅರಣ್ಯ ಸುಞ್ಜಿತ ಮೂಲದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಮಾದಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಝಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಕಸಿಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಝಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು.
189. ಪೃಥ್ವಿಸುಞ್ಜಿತವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಝಾನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಪೃಥ್ವಿ ಕಸಿಣವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಕಸಿಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಆಕಾಸಾನುಞ್ಜಿತವನ್ನು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಾನೆ. ವಿಸುಞ್ಜಿತವು x.6-7ನ್ನು ನೋಡಿ.
190. ಅನಿಮಿತ್ತ ಚೇತೋಸಮಾಧಿ. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಇದು ವಿಪಸ್ಸನದಲ್ಲಿನ ಚೇತೋಸಮಾಧಿ; ಇದು ಅನಿಮಿತ್ತ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಇಲ್ಲ.

191. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 52.4ನ್ನು ನೋಡಿ. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಇದನ್ನು ಪಟಿವಿಪಸ್ಸನ (Counter insight) ವೆಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಅಂದರೆ ವಿಪಸ್ಸನದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದ ಚಾಲನೆಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದು ವಿಪಸ್ಸನದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.
192. ಇಲ್ಲಿ 'ಪರಮಾನುತ್ತರ' ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅರಹಂತನ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಫಲ ಎಂದು ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಸುಞ್ಜಿತ ಸುತ್ತ - 122

193. ಈ ಸುತ್ತವನ್ನು ಭಿಕ್ಷು ಇಾನಮೋಳಿಯವರು ಅನುವಾದಿಸಿ ಭಾಷ್ಯ ಸಮೇತ 'The Greater Discourse on voidness' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.
194. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಈ ವಸತಿಗೃಹವನ್ನು ಶಾಕ್ಯನಾದ ಕಾಳಖೇಮಕನು ನ್ಯಗ್ರೋಧಾರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ, ಕುರ್ಚಿಗಳು, ನೆಲಹಾಸು ಚಾಪೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಇದ್ದು ಅವು ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇದ್ದವು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಆವಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ ಇತ್ತು.
195. ಇದು ಕೇವಲ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಷ್ಟೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬುದ್ಧರುಗಳು ಏನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಭಗವಾನರು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕುವಾಗ ಅವರ ಆಲೋಚನೆ ಹೀಗಿತ್ತು: 'ಯಾವಾಗ ಈ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಒಂದು ಸಂಘವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾರೋ ಆಗ ಅವರು ಅನುಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೋಧಿಸಬೇಕು, ಅದು ಅವರ ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.'
196. ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಆಯುಷ್ಮತ ಆನಂದನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಇದ್ದುದು: 'ಈ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಹೀಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸುಮ್ಮನೆ ಆನಂದಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರತರಲ್ಲ, ಆದರೆ ಚೇವರ ತಯಾರಿಸುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರತರು.'
197. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 66.20ನ್ನು ನೋಡಿ.
198. ಮೊದಲನೆಯದು ಝಾನದ ಮೂಲಕ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು, ಆನಂತರದ್ದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಮಗ್ಗ ಮತ್ತು ಫಲದ ಮೂಲಕ ವಿಮುಕ್ತಿ. ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 29.6ರನ್ನು ನೋಡಿ.
199. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: 'ಶಿಷ್ಯರಾದರೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ತಾವು ಮಾತ್ರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹದಲ್ಲೇ ಸದಾ ಇರುವಂಥದ್ದು' ಎಂಬ ಜನರ ಟೀಕೆಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಲು ಭಗವಾನರು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಞ್ಜಿತಾ (ಶೂನ್ಯತೆ) ಇಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಫಲಸಾಧನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.
200. ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬನ ಪಂಚಕ್ಷಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಬಾಹ್ಯ ಶೂನ್ಯತೆ ಎಂದರೆ ಬೇರೆಯವರ ಪಂಚಕ್ಷಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವುದು ಎಂದು ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವುದು ಅದು ಅನತ್ತ ವಿಪಸ್ಸನದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಜ್ಜಿಮನಿಕಾಯ 43ರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಸಾಮಯಿಕವಾದ ಚೇತೋವಿಮುಕ್ತಿ. ಯಾವಾಗ ಅನತ್ತದ ಮೇಲಿನ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ಮಗ್ಗದ (ಮಾರ್ಗದ) ಹಂತಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಸಲಾಗುವುದೋ ಆಗ ನಿಬ್ಬಾಣದ ಅನುಭವವಾಗುವುದು.
201. ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಅವನು ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಅರೂಪಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಾನೆ.
202. ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಝಾನಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ಆಧಾರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತೋ ಅದಕ್ಕೆ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಲ ಝಾನದಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದನಂತರ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಾಂತ ಅರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಝಾನಕ್ಕೆ ಮರಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದನ್ನೇ ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು.

203. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಭಗವಾನರು ಸೋತಾಪನ್ನ ಮತ್ತು ಸಕದಾಗಾಮಿ ಈ ಎರಡು ಮೊದಲ ಮಗ್ಗಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುವುದು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಈಗ ಅವರು ಈ ವಾಕ್ಯವೃಂದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಪ್ಯಾರ 6) ಅನಾಗಾಮಿ ಹಂತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಬೇಕಾದ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಮಚ್ಛಂದದ ನಾಶವಿದೆ.
204. ಈ ವಾಕ್ಯವೃಂದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಪ್ಯಾರ 7) 'ಅಹಂ'-ಕಾರವು ತೊರೆದುಹೋಗುವ ಅರಹಂತ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪುವ ವಿಪಸ್ಸನವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.
205. ಆಚರಿಯೊಪದ್ಧವ, ಆಸ್ತೀವಾಸೊಪದ್ಧವ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೊಪದ್ಧವ. ಉಪದ್ಧವ (ಉಪದ್ಧವ)ವನ್ನು ಅನಾಹುತ, ಕೇಡು ವಿಪತ್ತು ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆಂದರೆ ಬುದ್ಧರು ಈ ವಾಕ್ಯವೃಂದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಏಕಾಂತವಾಸದ ಮೂಲೋದ್ದೇಶವನ್ನು ಪೂರೈಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ಉಪದ್ಧವ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಆಚಾರ್ಯ' ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧ ಶಾಸನದ ಹೊರಗಿರುವ ಆಚಾರ್ಯನೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.
206. ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಬುದ್ಧ ಶಾಸನದ ಹೊರಗಿನ ಅನಗಾರಿಕವು (ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಲು ಗೃಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು) ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಲಾಭವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಗೃಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರು ಪತಿತರಾಗುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಲೌಕಿಕ ಸಾಧನೆಯು ನಷ್ಟವಾಗುವುದು; ಅವರಿಗೆ ಅಂತಹ ಬಹು ದುಃಖವೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಕತ್ತೆಯ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಧೂಳಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವವರು ಅನಗಾರಿಕರಾದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವಿದೆ, ಮಗ್ಗವಿದೆ, ಫಲವಿದೆ, ನಿಬ್ಬಾಣವಿದೆ. ಯಾರು ಇದರಿಂದ ಪತಿತರಾಗುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಬಹು ದುಃಖವೇ ಲಭಿಸುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ಆನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಏನಾಗಬಹುದೋ ಅದು.
207. ಒಬ್ಬ ಕುಂಬಾರ ಹಸಿಮಣ್ಣು ಮುದ್ದೆಯೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುವ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಅದೇ ಕುಂಬಾರ ಆವಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಬೆಂದ ಮಡಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಉಪಮೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಇದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: 'ಒಮ್ಮೆ ಬೋಧಿಸಿದ ನಂತರ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ; ನಾನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬೋಧಿಸುತ್ತಲೇ, ಸೂಚಿಸುತ್ತಲೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಹೇಗೆ ಒಬ್ಬ ಕುಂಬಾರನು ಬೆಂದ ಮಡಕೆಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾ ಒಡೆದ ಸೀಳಿದ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕಿಟ್ಟು ಯಾವು ತನ್ನ ಪರಿಶೀಲನೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿ ಕಂಡುಬಂದುವೋ ಅವನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಪುನಃ ಪುನಃ ನಿಮಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಯಾರು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸರಿ ಇದ್ದಾರೋ, ಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದಾರೋ ಮಗ್ಗ ಮತ್ತು ಫಲಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ'. ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಗಟ್ಟಿತನದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವಾದ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಅಚ್ಚರಿಯ ಅಬ್ಭುತ ಸುತ್ತ - 123

208. ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಮೂಲಕ ದೀಘನಿಕಾಯ 14ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಗೋತಮರಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಆರು ಬುದ್ಧರುಗಳ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.
209. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಬೋಧಿಸತ್ತನು ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ವೆಸ್ಸಂತರನಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ್ದನು. ತುಸಿತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಜನ್ಮದ ನಂತರ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗೌತಮನಾಗಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದನು.
210. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಪ್ರತಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೂ 8000 ಯೋಜನೆಗಳ ಅಂತರವಿದೆ; ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಮೂರು ಗಾಡಿಗಳ ಚಕ್ರಗಳು ಅಥವಾ ಪಿಂಡಪಾತ್ರಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಇದೆ. ಯಾವ ಜೀವಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ವಿರುದ್ಧವೋ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮ ಸಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿರುದ್ಧವೋ ಘೋರ ಅಪರಾಧವನ್ನೆಸಗಿರಬೇಕು ಅಥವಾ ಕೆಲವು ಕೆಟ್ಟಚಾಳಿಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಸಗಿರಬೇಕು.
211. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಆ ನಾಲ್ಕು ದೇವತೆಗಳು ಚಾತುಮ್ಮಹಾರಾಜರುಗಳು (ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾರಾಜಗಳು).
212. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಈ ರೀತಿ ಕಾಲವಾದದ್ದು ಹುಟ್ಟಿನ ದೋಷದಿಂದಲ್ಲ, ಅವಳ ಜೀವಿತಾವಧಿ ಮುಗಿದಿತ್ತು; ಬೋಧಿಸತ್ತನು

ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ಚೈತ್ರದ ಒಳಾಂಗಣದಲ್ಲಿಂತೆ, ಚೈತ್ರದ ಒಳಾಂಗಣವನ್ನು ಬೇರೆಯವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

213. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ: ಈ ಘಟನೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತವೂ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧರ ನಂತರದ ಸಾಧನೆಗಳ ಮುನ್ನೂಚನೆಗಳು. ಹೀಗೆ ಅವರು ನೆಲದಮೇಲೆ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ನಿಂತುದು ನಾಲ್ಕು ಇದ್ದಿಪಾದಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರ ಮುನ್ನೂಚನೆಯಾಗಿ; ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿರುವುದು ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತು ಜನಸ್ತೋಮದಿಂದ ದೂರ ಹೋಗುವುದರ ಕುರುಹಾಗಿ; ಏಳು ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಸಪ್ತಪೋಜ್ಯಂಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಗುರುತಾಗಿ; ಶ್ವೇತಭಕ್ತವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಭಕ್ತವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಾಗಿ, ಚತುರ್ದಿಶಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರ ಗುರುತಾಗಿ; ಗಣನಾಯಕನಂತೆ ನುಡಿದುದು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗದ ಧರ್ಮಚಕ್ರವನ್ನು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರ ಗುರುತಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವರ ನುಡಿ ಇದು ನನ್ನ ಅಂತಿಮ ಹುಟ್ಟು' ಎನ್ನುವುದು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವುದು ಲವಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದಂತಹ ನಿರ್ಬಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಮುನ್ನೂಚನೆ.
214. ಈ ಗುಣವನ್ನು ಬುದ್ಧರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಬಾಕುಲ ಸುತ್ತ - 124

215. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಪ್ರಕಾರ ಆಯುಷ್ಯಂತ ಬಾಕುಲನು ತನ್ನ 80ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುವಾದನು. ಅಂದರೆ ಈ ಸುತ್ತವು ಬೋಧನೆಯಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನಿಗೆ 160 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಬುದ್ಧರು ಈತನನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ದೈಹಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು.
216. ಕಂಸಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಧಮ್ಮಪಾಠವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಥೇರರು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
217. ಈ ಸುತ್ತಭಾಗವು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನವು ಆಯುಷ್ಯಂತ ಬಾಕುಲನು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಎಂದು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. 'ಕಠಿಣ' ಸಮಯವೆಂದರೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ವರ್ಷಾವಾಸ ಮುಗಿದನಂತರದ ಸಮಯವಾಗಿದ್ದು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ತಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಚೀವರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
218. ಅಟ್ಟಕಥೆ ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆಂದರೆ: ಅವನು ಗೃಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ (ಅನಗಾರಿಕ) ನಂತರ ಏಳು ದಿನದವರೆಗೂ ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಎಂಟನೆಯದಿನ ಪಟಿಸಂಭಿದಾದಿಂದ ಗೂಡಿದ ಅರಹಂತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು.
219. ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಆಯುಷ್ಯಂತ ಬಾಕುಲನೇ ಉಪಸಂಪದವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅದು ಅವನ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿಯಮ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇರೆಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಉಪಸಂಪದವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದನು.
220. ಅಟ್ಟಕಥೆ: ಆಯುಷ್ಯಂತ ಬಾಕುಲನು ತನ್ನ ಇಡೀ ಜೀವನ ಪೂರ್ತಿ ಬೇರೆ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಹೊರೆಯಾಗದಂತಿರಬೇಕೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಅವನ ಕಾಯವು ಬಿದ್ದುಹೋದ ನಂತರವೂ ಹೊರೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅಗ್ನಿತತ್ತ್ವದ ಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ದೇಹವು ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಧಾತುಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದವು.
221. ಈ ಸುತ್ತವನ್ನು ಎರಡನೇ ಧಮ್ಮ ಸಂಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಬುದ್ಧರು ಪರಿನಿರ್ಬಾಣ ಹೊಂದಿದ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಪಠಿಸಲಾಯಿತು ಎಂದು ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ದನ್ವಭೂಮಿ ಸುತ್ತ - 125

222. ರಾಜಕುಮಾರ ಜಯಸೇನನು ದೊರೆ ಬಿಂಬಿಸಾರನ ಮಗನೆಂದು ಅಟ್ಟಕಥೆಯು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ.
223. ಇಲ್ಲಿ ಚತುರ್ ಸತಿಪಞ್ಚಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಝಾನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು.

